ISNAM TALJIĆ

BOŽIJI POSLANIK IZ MEKKE

ROMAN

SIRA / ŽIVOTOPIS
MUHAMMEDA, S.A.V.S.

UDŽBENIK PRIRUČNIK

Isnam TALJIĆ:
Snijeg u pustinji
Božiji Poslanik iz Mekke

Recenzenti
Prof. dr. Rešid HAFIZOVIĆ
Prof. dr. Adnan SILAJDŽIĆ
Prof. dr. Enes LJEVAKOVIĆ

Ilustracije su u skladu s općevažećim islamskim pravilima i odlukama Evropskog vijeća za fetve o savremenom interpretiranju događaja iz povijesti islama i održavaju ambijent događaja, ne ukazujući na sličnost sa stvarnim ljudima. Priložene ilustracije Mary Hampson Minifie odobrili su Islamic Texts Society USA, Islamic Texts Society England i Islamic Texts Society Cambridge.

Sasvim je pogrešno vrijednosti Božijeg poslanika Muhammeda svoditi na standarde na koje je naviknut sadašnji čovjek. I Muhammed je bio ljudsko biće, ali najuzvišenije. Kao što navodi S. H. Nasr, usredotočiti se na njegov život znači spoznati i veličanstvo Božije moći i – kako je navedeno u Kur'anu – slijediti ga kao najljepši uzor.

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i univerzitetska biblioteka Bosne i Hercegovine, Sarajevo

821.163.4(497.6)-312.6

TALJIĆ, Isnam
Božiji poslanik iz Mekke : romansirana biografija Muhamedda, s.a.v.s. / Isnam Taljić. - 3. dorađeno izd. - Sarajevo : autor, 2014. - 218 str. : ilustr. ; 21 cm
Bilješka o piscu: 218. - Bibliografske i druge bilješke uz tekst.

ISBN 978-9958-891-76-2

COBISS.BH-ID 18502406

Isnam Taljić

Božiji poslanik iz Mekke

Romansirana biografija Muhammeda, s.a.v.s.

Treće, dourađeno izdanje

Bismillahir-rahmanir-rahim

»Allahovom milošću, ti si (Muhammede) blag prema njima, a da si osoran i grub, otišli bi od tebe. Zato im opraštaj i moli da im bude oprošteno, i dogovaraj se s njima. A kad nešto čvrsto odlučiš, onda se osloni na Allaha, jer Allah zaista voli one koji se oslone na u Njeg.« (Kur'an)

»Vi u Božijem Poslaniku imate najljepši uzor koji trebate slijediti.« (Kur'an)

»Allah mi je naredio da moj put bude pouka, da naređujem ono što je ispravno i lijepo.« (hadis)

»Poslan sam da upotpunim vaše ponašanje.« (hadis)

PRVI DIO

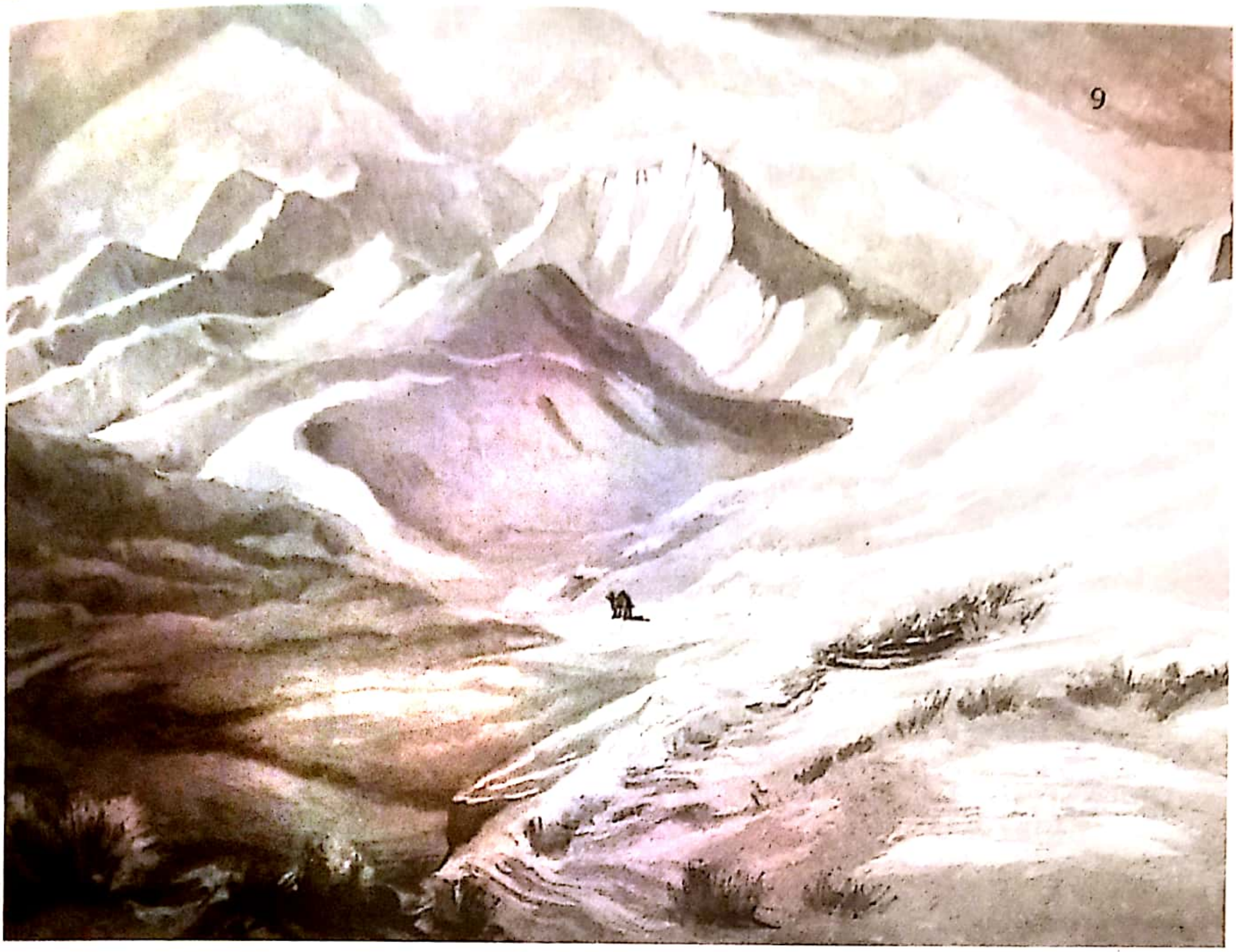

MEKANSKA DOLINA BILA JE PUSTA PRIJE PODIZANJA KABE

1/1

ZEMZEM

Arabija. U njoj dolina obrubljena kamenim brdima i planinama koje je odvajaju od Crvenoga mora i pješčanih pustinja u dubini velikoga poluostrva.

Ni pijeska. Ni travke. Ni truni zemlje. Samo kamen. I sunce. Najčešće, vrelina. I vjetar koji neumitno kovitla kolotečinu vremena od početka njegovoga mjerenja, pa do susreta na Zemlji prvoga čovjeka i njegove žene...,[1] dolaska na ovo mjesto dijela porodice Božijeg poslanika Ibrahima...,[2] pa znakovi najave posljednjeg Božijeg poslanika, koji će biti rođen baš ovdje i odavde će ga mučki natjerati na bjek-

1 Učenjaci se uglavnom slažu u tome da su se Adem, a.s., i Hava, r.a., nakon što su prognani iz Dženneta, na Zemlji pronašli u neposrednoj blizini Mekke, na visoravni Arefat

2 Žena Hadžera i prvi njegov sin Ismail, s kojim će poslije tu izgraditi Kabu

stvo... Da bi se vrijeme neumitno nastavilo »obrtati kao što se obrtalo na Dan stvaranja Zemlje i nebesa, a godina ima dvanaest mjeseci...«,[3] s tim što će on izmijeniti Ovaj svijet nabolje više nego išta drugo i više nego iko drugi.

Mekka, u pustinji kamenih brda i planina.

I Kaba u Mekki.

Vremenom je pleme Kurejš preuzelo brigu o Kabi.

Najčasnija, jednako i tegobna, bila je obaveza opskrbe vodom mnogobrojnih putnika koji su, iz Arabije i daljih krajeva, dolazili da bi obišli Kabu. Voda je danima i danima donošena iz daljine. Nadaleko od Mekke nije bilo izvora. Samo je ostalo izblijedjelo pripovijedanje da je, nekad davno, bio izvor i da je nestao nekako baš u vrijeme kad su Arapi unijeli kipove u Kabu.

Ne bi li sebi olakšali, Mekanci su iznova kopali. I uokolo grada i u gradu. Ali, nisu naišli na vodu.

Hašim je bio najodgovorniji za Kabu.

On je bio prvak plemena Kurejš, najugledniji u Mekki. I prvi među njima koji je počeo s trgovinom, pa naveo ostale Kurejšije da se bave tim poslovima. Ljeti bi se zapućivali na sjever, prema zemljama Šama, a zimi su sa natovarenim devama kretali na jug Arabije, u Jemen i druge oblasti. Ubrzo su se pročuli kao sposobni trgovci.

Hašimu je pravo ime Amr. Brinuo se o prehrani onih koji su hodočastili Kabu. Dočekivao ih je ukusnom poparom od izdrobljenog kruha. Trebalo je nadrobiti mnogo, vrlo mnogo kruha da bi bilo dovoljno svima koji su dolazili na hadž. Ta omiljena hrana naziva se »hašim«. Dobio je nadimak Hašim. On je prevladao i zamijenio mu ime, a njegovi potomci prozvani su Hašimijama.

I njegov prapradjed dobio je ime po nadimku. Zvao se Fehr, a nazvan je nadimkom Kurejš. Pleme koje je poteklo od njegovih potomaka nazvano je Kurejš, a oni Kurejšijama. Tako je porodica Hašimija pripadala plemenu Kurejš.[4]

Hašim je imao tri sina u Mekki. Četvrti mu je bio u Jesribu. Bilo je tako što je, trgovačkim poslovima, počesto boravio u tome gradu,

---

3 Riječi Muhammeda, s.a.v.s., prilikom njegovog boravka na hadžu

4 Dugim praćenjem smjenjivanja generacija, dolazi se do toga da Kurejšije vode porijeklo od Božijeg poslanika Ismaila, a Ismailov otac, Božiji poslanik Ibrahim, daleki je potomak Božijeg poslanika Nuha. Nuhov pradjed je Božiji poslanik Idris, a pradjed njegovoga pradjeda je Adem, prvi čovjek i prvi Božiji poslanik

pa se i oženio iz ugledne jesripske porodice. Poslije svadbe u Jesribu, krenuo je u Šam. I nije se vratio. Nije stigao do Damaska. Umro je u Gazzi[5] i nije doživio sinovo rođenje u Jesribu. Dječak je rođen s biljegom. Imao je bijeli čuperak u kosi. Majka Selma mu po tome i dade ime, Šejbe.[6]

Hašimov brat, Šejbin amidža Muttalib, doveo je bratića u Mekku kad je već bio mladić. Mekanci ga nisu poznavali. Pomislili su da je Muttalibov rob. Tako su ga i prozvali: nadimak Abdulmuttalib zamijenio mu je ime.

Abdulmuttalib nije bio najbogatiji, a bio je plemenit, pravedan, milostiv. Njega su Kurejšije smatrali svojim poglavarom i obraćali mu se da im presuđuje u sporovima. Kao što je njegov otac bio poznat po spravljanju popare, on se pročuo po tome što je hranio siromašne u dolinama, a kosti odnosio zvijerima u brdima. Živio je dugo i svašta doživio. Pod stare dane odbacio je vjerovanje u više bogova i molio se samo jedinom Bogu, Allahu.[7]

Abdulmuttalib je naslijedio i brigu o Kabi. Bio je najodgovorniji i za doček hadžija.

Nailazili su dani hadža. Abdulmuttalib, izmoren donošenjem vode, sjede u hlad uz Kabu. Kako se nasloni, zaspa. Sanjao je da treba otkopati Zemzem. Trgnu se. Nigdje nikoga. Niti je znao šta je Zemzem.

I sljedećeg dana zaspa na istome mjestu. U snu mu bi rečeno da je Zemzem izvor.

Treći dan sanja gdje treba kopati i da je u tome veliki hajr.

Od vremena Božijeg poslanika Ibrahima ostalo je ljudi vičnih razdvajanju istinitih od lažnih snova. Abdulmuttalib je time bio obdaren. Prihvatio se kopanja. Pomagao mu je sin jedinac Haris.

Nisu kopali daleko od Kabe, pa to izazva pažnju Kurejšija. Kako je Abdulmuttalib zalazio dublje, tako su i oni nadgledali.

– Zašto kopate blizu Kabe? Zar vam pustinja nije prostrana!?

– Dovoljno smo udaljeni od Kabe... Voda je tražena i po Mekki i uokolo. Nije kopano gdje treba. Meni je rečeno...

– Ko ti je rekao?

---

5 U Palestini

6 Sijedi

7 Bilo je još ljudi i krajeva, tako i u Arabiji, koji su se nastojali pridržavati onoga šta je još bilo sačuvano od pravoga vjerovanja koje je davno objavljeno Ibrahimu, a.s.

– Glas u snu.

– Da ti nije prenio tvoj Bog?

– I ja tako mislim. I da je moj san istinit, jer mi je…

– Mi ne mislimo!

Prigovaraju mu da kopanjem u blizini Kabe potvrđuje da nepravedno uživa ugled i da, uostalom, ima samo jednog sina.[8] Abdulmuttalib se pred njima zavjetova da će, pronađe li izvor i bude li imao deset sinova, jednoga sina prinijeti kao žtrvu.

I sa time su se ismijavali.

– On i ugled, i izvor, i bogatstvo. I još i devet sinova!

Otac i sin su nastavili sve dok nešta ne bljesnu u dubini. Zlato. Naišli su na dva zlatna srndaća, sablju i oklop.

Iskopina je prizvala prisjećanja na davnu priču kako su hodočasnici iz Perzije, nekad davno, darovali Kabu s dva zlatna srndaća, sabljom i oklopom, a da je, poslije, njihove darove u izvor nabacalo pleme Džurhum, kad je, pred napadačima, moralo pobjeći iz Mekke. Džurhumi su, u hitnji, sa tlom sravnili svoje kuće i zatrpali izvor. Ruševine su prikrile tragove. Pleme Džurhum nije se vratilo u Mekku. Tako se nije moglo pronaći izvor. Ostala je samo priča o izvoru. Prenošeno je da je bio i dugo je tražen. Ali, i zemljište oko Kabe je sveto i nije se ni smjelo kopati kako je ko htio.

Abdulmuttalib je nastavio kopati. Trećega dana pojavila se obilna voda. Naišli su na vrelo.

Kurejšije nisu pamtili da su se ikad više obradovali. Htjeli, ne htjeli, sve su pregorjeli Abdulmuttalibu.

Kao i voda iz dubine, pokuljala su podsjećanja na još dalju davninu i Božijeg poslanika Ibrahima, i njegovoga sina, a njihovoga dalekog pretka Ismaila. Potvrđene su priče da je Mekka i nastala uz izvor.

Na ime izvora podsjećeni su u Abdulmuttalibovome snu.

Zemzem.

---

8 Muška djeca bila su izrazito pitanje prestiža, a odnos prema ženskoj bio je krajnje poguban

2/1
ŽRTVOVANJE

Na Abdulmuttalibov ugled nadovezali su se uspješni trgovački poslovi i sticanje bogatstva. Na to, i djeca. Uz Harisa, dobio je šest kćerki: Bejda, Burre, Atika, Safija, Erva i Umejma, i sinove: Zubejra, Ebu Taliba, Abdullaha, Ebu Leheba, Gajdaka, Mekuma, Saffara, Abbasa i Hamzu. Sa prvim, Harisom, deset sinova.

Božiji poslanik Jakub imao je jedanaest sinova. Najdraži mu je bio Jusuf. On je bio naljepši, naumniji, najumilniji, najmarljiviji. Je li ga zato otac izdvajao ili je nešta predosjećao? Jusufa su zavidna braća bacili u bunar, ali se njegova životna priča nastavlja odvijati...

Abdulmuttalibu je najdraži bio Abdullah. Bio je najmarljiviji. I najljepši. I najumilniji. I...

Ne podvajaju se olahko djeca. Je li otac nešta znao ili je roditeljski predosjećao?

Abdullahova braća nisu bila ljubomorna na njeg.

Kad su sinovi poodrasli, Abdulmuttalib ih je okupio i povjerio im na šta se zavjetovao ukoliko bi imao deset sinova.

Kao i njihov praprapredak Ismail svome ocu Ibrahimu,[9] sinovi su se povinovali Abdulmuttalibu. Prihvatili su da se izvlačenjem odredi koji će između njih biti žrtvovan.

Izvučeno je Abdullahovo ime.

To se pročulo. I ne samo Mekkom. Odjeknulo je pustinjom. Abdullah nije bio posebno drag samo ocu. Mjerkale su ga i u njega se zagledale djevojke. I inače je bio omiljen u Mekki, ali i u Jesribu. I tamo su ga poznavali. Otac ga je slao u posjetu svojoj i njegovoj rodbini po majci.[10]

U Jesribu je i klima umjerenija od mekanske. Je li ga i zato slao u Jesrib?

Prvi se Abdullahovom pogubljenju usprotivio njegov stariji brat Ebu Talib. Suprotstavile su se i daidže pristigle iz Jesriba. Ni Kurejšijama nije bilo pravo to šta je Abdulmuttalib naumio.

Šta će, kako će? Potrajalo je natezanje.

Odlučeno je da se ode starici nadaleko poznatoj po mudrosti, pa da ih ona posavjetuje može li se i ispuniti zavjet, a i da mladić ne bude žrtvovan.

---

9 Misli se na san Ibrahima, a.s., da žrtvuje sina Ismaila, a.s.

10 I Abdullahova majka Fatima je iz Jesriba

MUDRA STARICA NASAVJETOVALA IH JE KAKO ĆE POSTUPITI

Starica je saslušala i upitala:

– Kolika se otkupnina u vašem plemenu daje porodici kad neko bude ubijen?

Odgovorili su:

– Deset deva.

– Otiđite u Kabu, pomolite se Bogu i izvlačite između Abdullaha i deset deva. Ako se pokaže na deve, njih žrtvujte. Ako na Abdullaha, povećajte za još deset deva. Ako se ponovo pokaže na Abdullaha, povećajte za po deset deva i sve tako dok ne bude pokazano da je Abdullah oslobođen, a deve zakoljite.

Izvučeno je Abdullahovo ime. I opet... I opet... Opet. I... I sedmi put... I... Toliko puta se pokazalo na Abdullaha da je bilo odvojeno veliko stado deva.

Suprotno se pokazalo tek pri desetom izvlačenju.

Tada ne prihvati Abdulmuttalib. Šta je to jednom naspram deset puta? Zatraži da se opet izvlači. To izazva negodovanje... I, bi pokazano na deve.

Abdulmuttalib je ponovo sve uznemirio:

– Ako se već deset puta pokazalo protiv Abdullaha, treba se bar tri puta pokazati za njeg.

I drugi... i treći put bi pokazano na deve.[11]

Mekanskom dolinom prolomili su se zvukovi bubnjeva. Iz ženskih grla otimalo se grgoljivo glasanje. Djevojke su zakliktale. Moglo se dati duši oduška i započeti veselje. Mesom stotinu zaklanih deva mogu se nahraniti svi u Mekki, pa da ostane i siromašnim u dolinama i zvijerima u brdima.

Veselje će moći potrajati danima.

Tamam kad je Abdulmuttalib, pod ruku sa sinom Abdullahom, završavao obilaženje oko Kabe da bi se zahvalio jedinome Bogu, u Kojega je on vjerovao i Koji mu je spasio sina, radosnom ocu prišao je Vehb bin Zuhr, poglavar plemena Zuhri, poljubio ga i, suznih očiju, čestitao mu sinovo izbavljenje.

Abdulmuttalib se zahvalio i dorekao:

– Moj otac Hašim i tvoj otac Zuhr bili su privrženi jedan drugome. Bilo bi lijepo da se i mi orodimo. Neka Abdullahova i Aminina svadba upotpuni veselje.

Vehb bin Zuhr nije zanijekao, ali je kazao da treba pitati i djevojku.

Hašimije nisu čekale. Odabrana grupa zaputila se kući Zuhri. S njima i Abdullah.

---

11 – Ja sam potomak dvojice žrtvovanih – znao je reći Poslanik islama, misleći na dalekoga pretka Ismaila, a.s., i na svog oca Abdullaha »Mi smo ti, uistinu, mnogo dobro dali, zato se Gospodaru svome moli i kurban kolji; ko tebe mrzi sigurno će on ostati bez spomena« (Kur'an: Kevser, 1-3) Kurban je Božija odredba i najveći sunnet dvojice najvećih Božijih poslanika, Ibrahima i Muhammeda, a.s. Velika je blagodat u tome

3/1

PUTOVANJA BEZ POVRATKA

Kao što je njezin otac bio među onima koji su došli pred Kabu da bi vidjeli kako će se rasplesti s Abdulmuttalibovim zavjetom, i Amina je strijepila šta će biti s Abdullahom. Igrali su se skupa dok bili djeca. Tada joj je prirastao za srce. Nije pomišljala na druge momke. I Abdullah je jednako mislio o njoj. Tih i povučen, već se bio izmigoljio od nekoliko bračnih ponuda. Sad je bio radostan da nije mogao biti radosniji. I mlada je bila najplemenitijega roda, čestita, među najljepšim djevojkama Arabije. Pisala je lijepe pjesme.

Lijepo su se u braku slagali i pazili Abdullah i Amina.

Abdullahu je bila dvadeset peta godina.

Prolazila je zima. Kurejšije su se pripremale na putovanje u Šam. Tamo će nabaviti robu koju će prodavati u Mekki kad se grad počne puniti hodočasnicima.

Amina je bila trudna. Bilo je dovoljno vremena da bi muž mogao otputovati i vratiti se prije porođaja. Abdullah je zbrinuo suprugu kako pristoji i uz nju ostavio pouzdanu robinju Ummu Ejmen. Ona je bila crnkinja. Imala je nadimak Bereka Habešija.

U povratku iz Šama, Abdullah je u Jesribu izostao od karavana. Pobolijevao je u putu, pa je bilo bolje da se ne izlaže preostalome dijelu putovanja do Mekke. Imao je gdje ostati u Jesribu. Tu mu je dosta familije. Oni će ga pripaziti dok se ne oporavi.

Kad se kurejšijski karavan vratio u Mekku, otac Abdulmuttalib poslao je u Jesrib najstarijega sina. Tamo je Haris, ispred kuće rođaka Nebige Džudija, zatekao bratov mezar. Abdullahova boljka bila je smrtna. Kao ni njegov djed Hašim, ni on se nije vratio s putovanja.

4/1

SLON

Jemen, najjužniju zemlju u Arabiji, zauzeli su Abesinci i nastojali naturiti svoje tumačenje kršćanstva. Njihov namjesnik Ebreha bin Ešrem Habeši podigao je crkvu Kullejs u gradu San'i. Sva u mermeru i zlatu, bila je najveća i najraskošnija građevina. Svi su joj se trebali diviti i hodočastiti je. Ali, već Arapi iz Jemena i dalje su išli na hodočašće u Mekku. To je pojačavalo međusobnu netrpeljivost.

Domaći stanovnici nisu mogli otrpiti oholost osvajača. Dolazilo je do razmirica i ispada. Je li, u jednom od nastalih meteža negodovanja, crkva oskrnavljena obavljenom nuždom u njoj ili je to potureno da bi se imao povod za odmazdu? Tek, siloderni vladar Jemena pokrenuo je veliku vojsku s namjerom da – ništa manje – sruši Kabu!

Ebrehina vojska nadirala je prema Mekki i redom pljačkala. Na pašnjacima nadomak Mekke pohvatano je dvije stotine deva najuglednijeg Arapa, poglavara plemena Kurejš i čuvara Kabe Abdulmuttaliba bin Hašima.

U strahu pred najezdom, Mekanci su se razbježali i posakrivali u brdima. Ali, kad je čuo da su otete njegove deve, Abdulmuttalibu nije bilo pravo i zaputio se pravo u Ebrehin tabor. Kazao je ko je i zatražio da ga izvedu pred vladara.

Osioni vojnici našli su se u čudu. I Ebreha je bio iznenađen, ali je primio starca.

– Šta hoćeš?! – upitao je iščekujući šta će sve ponuditi Abdulmuttalib kao zalog pokornosti da ne sruše Kabu.

Abdulmuttalib je smireno rekao:

– Naredi da mi vrate moje deve.

Ebreha nije mogao sakriti čuđenje:

– Ja sam došao da bih uništio Kabu. I čudim se tvojoj drskosti da se sretneš sa mnom. Mi smo vaši neprijatelji, a ti se zauzimaš za deve. Ne zauzimaš se za Kabu. Kaba predstavlja vašu vjeru i vjeru vaših očeva. Ti si starješina Mekke i čuvar Kabe...

Abdulmuttalib je odgovorio:

– Mi se ne možemo suprotstaviti tvojoj vojsci. Ja sam vlasnik deva i moje je da se brinem o njima. Kaba ima svoga Gospodara i On se brine o njoj.

Ebreha mu je vratio deve. Svakako će ih opet dograbiti njegova vojska.

Vojska je nastavila ka Mekki. Da bi izgledala još moćnija, u prethodnici je bilo trinaest slonova. Predvodio ih gorostas zvani Mahmut.

Ogromni slon podvio je noge pred samom Mekkom i zalegao.

Kako god i koliko su ga god nagonili, nije se pomjerao. Kad su mu uspjeli zakrenuti glavu prema Šamu, pridigao se i požurio u tom pravcu. Vojska ga je jedva zaustavila. Ponovo su ga pokušavali usmjeriti prema Mekki. Ali, Mahmut je zalegao i nije mrdao. Kad su mu, jedva nekako, uspjeli glavu zakrenuti prema Jemenu, slon se zadigao i krenuo u pravcu odakle je i došao. Nekako su ga opet nadvladali, pa su

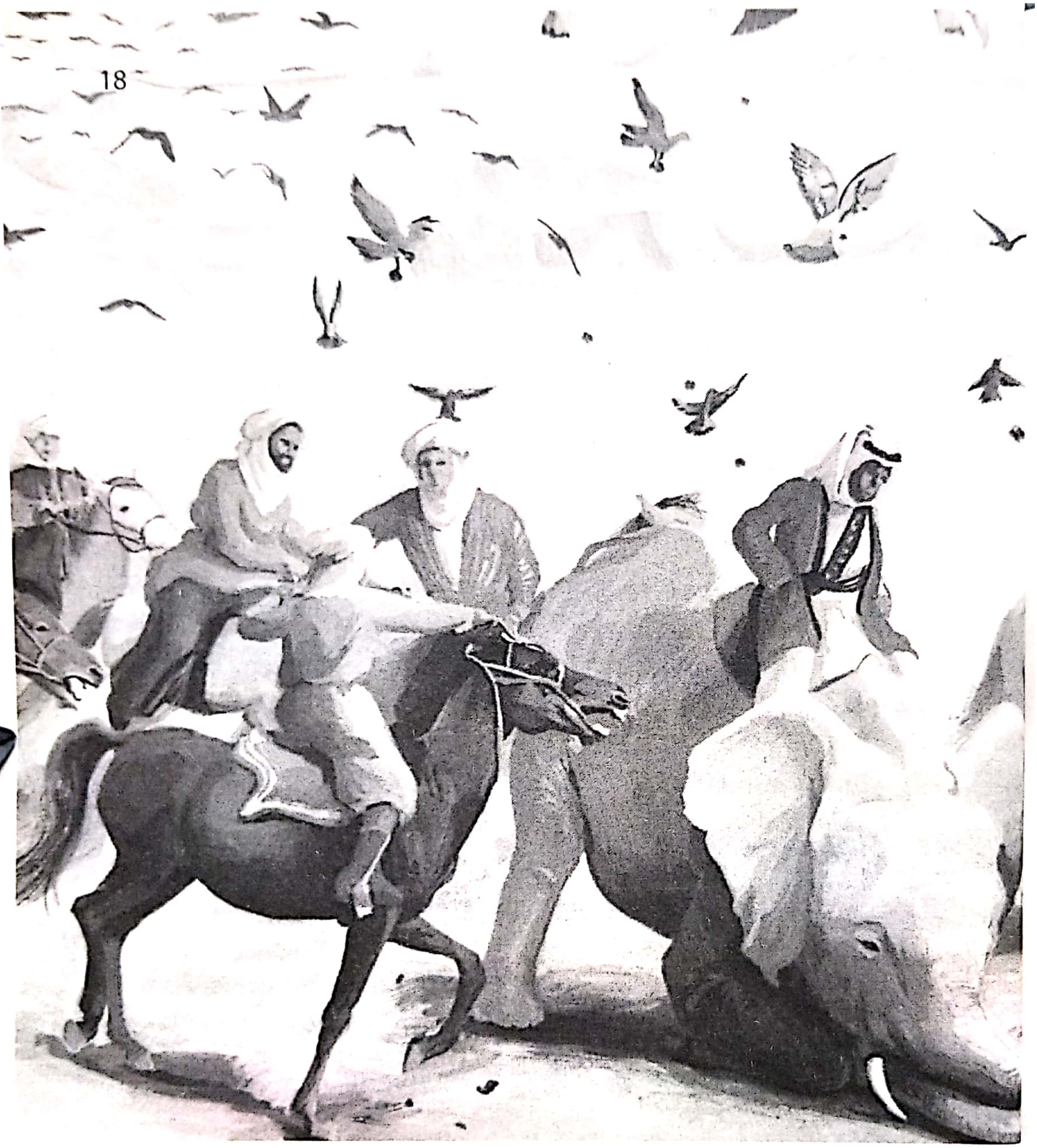

Nisu mogli natjerati slona da uđe u Mekku

ga i gvozdenim polugama nagonili ne bi li ga okrenuli prema Mekki, ali je slon opet zalegao i više ga nisu mogli ni maknuti.

Kad već neće, neće. Vojska je nastavila.

Najednom, nebo se zamračilo. Bilo je usred dana. I nije bilo oblaka. Nebo se prekrilo jatima ptica ebabil. Iz kljunova i kandži ispuštale su grumenove sidžila. Tom pečenom i zatrovanom glinom, tvrdom kao kamen, zasipale su vojsku.

Pogođeni su padali mrtvi. Preživjeli su se, prestrašeni prizorima, dali u bijeg.

U putu su umirali oni koji su već bili zahvaćeni zarazom. Većinu preostalih snašla je nova nevolja. Nebo se prolomilo i spustila se kiša kakve nije bilo od Potopa[12]. Lilo je kao da je more zamijenilo mjesto s nebom, pa se izljeva odozgo.

Isprepadane bjegunce dozahvatila je bujica. Nosila ih je kao da su slamke i bacala u Crveno more.

Rijetki su prebježali do Jemena. S njima je bio i njihov vladar Ebreha. Stigao je živ u svoj dvorac, ali je pao u postelju. Raspadao se od zaraze sve dok mu se srce nije odvojilo od prsa.

Suočeni s velikim čudima, Arapi su od tada počeli računati vrijeme. Nečuvene događaje nazvali su Godinom slona.[13]

5/1

KAD JE MAJKA MUHAMMEDA RODILA

Prošlo je pedesetak dana od Ebrehinoga pohoda. U Arabiji je svitao ponedjeljak 12. rabiu'l-evela, 20. april 570. godine poslije Isaa. Pustinjom su titrali zlatasti prelivi kamenih brda, nebeskog rumenila i proplamsaji sunčevih zraka. U Mekki, u kući koja je najbliže Kabi, majka Amina nije osjećala bol dok se porađala. Ukazala joj se svjetlost koja je obasjala dvore Šama. Javio joj se glas da će roditi sina. Dobit će ime kakvoga dotad nije bilo. Zvat će se Muhammed.

U isto to vrijeme, srušilo se četrnaest kula na dvorcu perzijskoga kralja Kisre, u glavnome hramu u Perziji ugasila se vatra koju su slavili njezini poklonici, presušilo je jezero Savit i srušile se crkve uokolo jezera.

Te noći je zvjezdoznalac iz Jesriba ugledao sjajnu zvijezdu. Dotad je nije vidio, niti je bilo takve zvijezde. Nije bila padalica. Nije bilo ni onako kako je u knjigama bilo zapisano o rođenju Božijeg poslanika Ibrahima. Doživljaj sjajne zvijezde koju je ugledao bio je uporediv

12 Misli se na veliki događaj sa Nuhom, a.s.

13 »Zar nisi čuo šta je sa vlasnicima slona uradio tvoj Gospodar?! Zar nije omeo njihovo lukavstvo i protiv njih poslao jata ptica ebabil, koje su na njih bacale grumenje pečene gline, pa ih On učinio kao lišće koje su crvi istočili?« (Kur'an: Slon, 1-5)

samo s opisima u knjigama gdje je ukazivano na rođenje posljednjeg Božijeg poslanika.

Pokraj okupljališta Kurejšija u Mekki naišao je stari putnik i upitao zapričane Arape znaju li u kojoj se kući upravo porodila žena. Prepoznali su okasniloga putnika i zadovoljili se nemarnim gunđanjem.

– Sjetit ćete se ove noći onda kad se naveliko pročuje da je on Božiji poslanik! – kazao je putnik i nastavio svojim putem.

Nisu pridali pažnju prijekoru. Oni su vodili svoje razgovore. Da je bilo drukčije, naumpalo bi im da su im tih dana njihovi saplemenici koji su se vratili s trgovačkim karavanom sa sjevera govorili da im je pustinjak na kojeg su naišli, kad je čuo da su oni Arapi iz Mekke, rekao da se primaklo vrijeme da Bog pošalje vjerovjesnika iz njihovoga naroda koji će biti milost svjetovima i poslanički pečat.

Pustinjak im je kazao:

– Poslije njega više neće biti Božijih poslanika. Ispunit će se predodređenost koju je najavio Božiji poslanik Ismail kad je molio Boga da u vašem rodu bude rođen poslanik koji će vas podučavati Knjizi mudrosti, oplemenjivati vas i učvrstiti u vjeri.[14]

Čim se razdanilo, presretna majka Amina poslala je sluškinju Bereku da obraduje svekra. Bereka je zatekla Abdulmuttaliba kako sjedi uz Kabu. Starac je poskočio od radosti i krenuo kući, podigao unuka i darovao snahu.

Šest dana se djed bavio smišljanjem koje bi ime odabrao. Sedmoga dana, dok je bio zadrijemao uz Kabu, usnio je da je njegovom unuku odabrano ime Muhammed.

Kad je to prenio snahi, ona se zadovoljno osmjehnula.

Kad je to prenio Kurejšijama, oni su iskazali pakost:

– Otkud takvo ime?! Nismo čuli da se neko tako zove! Zašto mu nisu dao neko ime za koje se zna?

Starac je odgovorio:

– Zato što njegovo ime znači da je hvaljen. Njega će hvaliti Gospodar na nebesima i ljudi na Zemlji!

14 Upravo tim riječima sličan je ajet: »Gospodaru naš, pošalji im kao poslanika jednog od njih, koji će im kazivati tvoje ajete i učiti ih Knjizi mudrosti i očistiti ih, jer Ti si uistinu silan i mudar« (Kur'an: Bekara, 127-128)

6/1

SNIJEG U PUSTINJI

Dojenčad iz Mekke povjeravana su dojiljama koje su živjele u planinama. To je bila potreba. Mekka je bila prenatrpan grad ne samo u danima obavljanja hadža, nego je tako u njoj bilo iz dana u dan. Ovdje su dolazili i ovuda prolazili trgovački karavani, neprestano je trajala gungula, larma i galama, prašina se nije slijegala, donošene su i prenošene zarazne bolesti… Zato je najbolje bilo da dječica – odrastajući u pustinji, daleko od svega gradskog – očvrsnu na planinskom zraku. Odabrane dojilje bile su tek porođene žene iz povjerljivih beduinskih porodica, siromašne, ali pouzdane.

Zlehud je život svih malih jetima. I oni koji su imali majke, a očevi im nisu bili živi, bili su nipodaštavani i među Arapima. Jednako su se prema njima odnosile i dojilje iz pustinje. Nisu bili nimalo milosrdni zakoni koji su vladali pustinjom. Majke takve djece nisu bile dovoljno pouzdanje beduinima da će im biti plaćeno bavljenje oko njihove djece.

Muhammedov djed Abdulmuttalib uvažavao je snahu Aminu i nije želio da se ona i u čemu osjeća uskraćenom. Ali, koliko god bio ugledan, on je bio star, a preduboko je bilo ukorijenjeno odbijanje siročadi.

Kad su dojilje s planine iz plemena Sa'd sišle u grad po novorođenčad, ponijele su sa sobom svu mekansku novorođenčad osim Muhammeda. Sve su ga izbjegle uzeti.

Jedino Halima nije uspjela načiniti pogodbu. S njom je bio njezin muž Haris, a zvali su ga Ebu Kebšet. Oni su bili siromašni, iznureni neimaštinom. Njihova magarica – na kojoj je žena dojahala u Mekku sa svojim djetetom na prsima – bila je kost i koža. Počesto je posrtala u putu. Njihova stara deva odavno nije davala mlijeko. Halimina beba nezasito je plakala.

Iako bi im dobro došla zarada prihvatanjem nečijega djeteta na dojenje i njegu, ni Halima nije pristala preuzeti siroče. Neobavljenoga posla, sa mužem se zaputila za ostalim saplemenicima.

– A da mi, ipak, uzmemo Abdulmuttalibovog unuka? – obratila se žena Harisu ebu Kebšetu.

– I ja tako mislim. Možda nam u tome bude nafaka – odgovorio je muž.

Vratili su se u Mekku.

ZAZELENILO JE, JAKNULE SU OVCE I KOZE, A PALME URODILE HURMAMA

Beba se umilno osmjehnula Halimi. Vidio se sjaj u dječijim očima. Privila je Muhammeda uza se. Utom joj je nadošlo mlijeko i dječak počeo dojiti. Dojio je dok nije zadovoljno utonuo u san. Potom se nahranio i Halimin sin.

Abdulmuttalib je poznavao Haliminog oca Ebu Zuejba i njezinoga muža Ebu Kebšeta i znao je da je njegov unuk došao u čestitu porodicu.

Halima je zajahala s dvije bebe u naručju, a magarica bodro krenula. Sustigli su i prestigli mali karavan plemena Sa'd. Saplemenici se nisu mogli pribrati gledajući kako je raga postala hitra. Dovikivali su:

– Šta bi s tvojom magaricom, Halima?!

Iz dana u dan potvrđivalo se ono što Halimina porodica nije mogla shvatiti. Opet su počeli musti staru devu. Ozelenilo je tlo oko njihove nastambe. Jaknule su im mršave ovce i koze. Njihove palme urodile su hurmama.

Muhammed je napredovao bolje od svojih vrsnika.

Tako su minule dvije godine i istekao dogovoreni rok. Koliko god voljeli da još ostane s njima, Halimi i njezinome mužu nije bilo druge nego vratiti Muhammeda u Mekku.

Beduinka je ispričala Amini i Abdulmuttalibu o blagostanju i blagodatima koji su ih snašli. Zatražila je da dječak još ostane s njom na planini. Majka i djed bili su zadovoljni Muhammedovim izgledom i

odnosom prema njemu. Uz to, predstojala mu je dob kad se djetetu utemeljuje jezik, a Arapi su u najplemenitije i najvažnije osobine odgoja ubrajali ispravno učenje jezika i priznavali da je ljepota arapskoga govora kudikamo sadržajnija i očuvanija među onima koji žive u pustinji.

Tako se Halima iz Mekke vratila s Muhammedom.

Muhammed je na planini napunio četiri i uzeo petu godinu kad se zbilo to šta se zbilo.

Sa ostalom djecom iz plemena Sa'd čuvao je ovce i koze na pašnjaku izvan naselja. Iznenada su mu prišla dvojica nepoznatih. Ostala djeca su se uplašila neznanaca: bili su odjeveni u bijelo, sasvim bijeli, kao da su zaogrnuti snijegom, a pojavili su se »niotkud«.

Djeca kao djeca, razbježala su se. Ali, čim su malko odmaknuli, okrenuli su se da vide šta se događa. Prvo su ugledali da ovce i koze mirno pasu. To ih je primirilo, pa su pričučnuli iza grmlja i, sa sigurne razdaljine, zagledali šta se zbiva.

Nepoznati su otvorili Muhammedove grudi, pa mu izvadili srce.

– Ne dirajte Muhammeda! – zavikala su djeca. – Njegov djed je vođa plemena Kurejš!

Pred dječijim očima nastavljao se najtajnovitiji događaj. Nepoznati su rastvorili Muhammedovo srce i izaprali ga nečim što je samo moglo biti snijeg, a koji niko od njih nikad nije vidio i o njemu su samo slušali od starijih, a i oni su, opet, o snijegu slušali podjednako nevjerovatne priče, jer niko nikad nije vidio snijeg.

Nepoznati su donijeli snijeg i njime očistili Muhammedovo srce, pa mu ga vratili tamo gdje je srcu mjesto, u grudi. Onda su protrljali Muhammedova prsa i nježno ga privili sebi u naručje. Još su ga i poljubili. I – samo ih je nestalo; isto kao što su se i pojavili.

Što ih noge nose, dječaci su potrčali prema Haliminoj kući. Zapomagali su iz svega glasa. Ona je slušala uznemireno dječije nadvikivanje i pohitila na pašnjak. Vidjela je da su ovce i koze mirne. Na Muhammedovim prsima nije našla nikakve tragove, ali se promijenila boja na njegovome licu.

Muhammed joj je pribrano ispričao isto ono što je Halima već čula od uznemirene seoske djece:

– Pojavila su se dvojica odjevena u bijelo. Polegli su me na travu, izvadili su mi srce, otvorili ga, iz srca mi nešta izvadili, isprali ga nečim mokrim i bijelim, pa su zatvorili moje srce i vratili mi ga nazad.

Halima je dobro znala da Muhammed nikad nije lagao. I da nije pričao o izmišljenim događajima. A i njegova priča se poklapala s

pričanjem seoske dječurlije. Ali, kako god, nikako joj nije moglo biti jasno šta je bilo, ali joj je bilo jasno da se moralo dogoditi nešta krajnje neobično, drukčije od svih dosadašnjih čuda koja su se zbivala oko Muhammeda. Sada se dotad neviđeno i nečuveno čudo dogodilo samome Muhammedu.

Halima se nije usudila dalje zadržati dijete. Sva u strahu, što je brže mogla, krenula je s Muhammedom put Mekke.[15]

7/1

POVRATAK IZ JESRIBA

U Mekki je Muhammeda dočekao sasvim drukčiji život. I dan i noć vrilo je i kad nije vrijeme hodočašća. Svakodnevna gužva, nadvikivanje, vreva, svirka, pjesme, izgovaranje poezije, prašina, strka, galama, gungula velikoga svratišta trgovačkih karavana. Dućani, šatori, sihirbazi, pjesnici, pehlivani, igračice. Svega i svačega na svakome koraku. I uvijek bi bilo nešta šta je isponova zaokupljalo pažnju.

Muhammed je prema svemu tome osjećao odbojnost. Nije dangubio po Mekki s ostalom djecom. Koliko god je sve to bilo nezaobilazno, klonio se larme i galame. Nije to volio ni gledati. Niti je tražio da bi mu nešta kupili. Jedino su ga privlačili mirisi.

Kaba je bila središte svega što se zbivalo u Mekki i Arabiji. U blizini, uokolo nje, bili su nanizani najodabraniji dućani. Oko same Kabe i unutra, u samoj Kabi, bili su izloženi svakakvi kipovi, mnogo kipova najrazličitijih izgleda, izrađenih od kamena, drveta, slame, gvožđa, jedan i od nanizanih pregršti banana. Ti kipovi nisu bili na prodaju. Ljudi su im se klanjali, prinosili su im darove i upućivali im molitve. Svako pleme iz Arabije imalo je sebi takvoga boga i hodočastilo ga u vrijeme hadža. Koliko plemena, toliko bogova – trista šezdeset.

Muhammed se čudio tom ponašanju odraslih. Takvo njegovo ponašanje je opaženo, ali ga je štitio ugledni stari djed, a i majka je zaštitnički bdjela nad sinom. Nije ga mazila. Učila ga je životu i podržavala njegove navike i njegovu volju da bude uredan.

15 Halima nije mogla imati ništa sa svojim strahom – to su se trebali početi nizati zgusnuti događaji koji će uslijediti. Neumitnije od Haliminoga povratka, primicalo se vrijeme posljednje Božije objave. Zato su poslana dva meleka da bi očistili Muhammedovo srce od svih grijeha i mahana., a trinaest i po stoljeća poslije toga otvaranje srca postat će sasvim uobičajen medicinski zahvat

Brda lave i palme na ulazu u Jesrib

A kad je prošla još jedna godina koju je provela sa sinom poslije njegovoga povratka iz plemena Sa'd, Amina je odlučila posjetiti svoje u Jesribu.

Bilo joj je trideset godina. Patila je za mužem. Kopnila. Počela i pobolijevati. Bolest je odagnavala željom da sa Muhammedom posjeti mezar njegovog oca i da sin, i u drugome gradu i od drugih, sazna kakav mu je bio otac.

Dječak je imao šest godina. Bio je sposoban podnijeti dugo putovanje.

Kao da je predosjećao da neće izdobriti, svekar Abdulmuttalib odgovarao je snahu od putovanja u Jesrib. Gledao da je time ne povrijedi, ali ih je nastojao odvratiti.

Ona je imala predosjećaje prije nego što je rodila Muhammeda. I kad ga je rađala, mnogo se neobičnoga izdogađalo. Jesu li joj se opet javili predosjećaji?

Uglavnom, majka nije odustajala od nauma. Uljudno je tražila dopuštenje da krenu.

Starac nije mogao ne cijeniti plemenitu snahinu namjeru. Dok budu iščekivali da se iz Šama vrati karavan s kojim putuju, pa da se s

njime i vrate u Mekku, u Jesribu će Amina i unuk moći obići mnogobrojnu familiju. I on, Abdulmuttalib, rođen je u tome gradu, odatle je i njegova majka. I Muhammedova majka tu ima dosta svoje rodbine. Lijepo je da se rodbina posjećuje, da se djeca upoznaju i zbližavaju.

Došlo je vrijeme da u Šam krene pouzdan karavan. S njim ih je Abdulmuttalib otpremio. S njima je u pratnji krenula odana sluškinja Bereka.

Pred njima je bio dalek put.

Muhammed dotad nije iskusio kakav zna biti vjetar u pješčanoj pustinji. On je bio svikao na život u kamenitoj pustinji; tako je i u Mekki i na planini. Oluje na brisanom prostoru ravnice bile su uvjerljivije od svih pripovijedanja o tome.

Majka se trudila da njezina iznurenost bude što manje primjetna.

U Jesribu su se smjestili u kući djedovoga rođaka Nebige Džudija, iz plemena Nidždžar. Pred tom kućom je ukopan Abdullah.

Mekka je stisnuta između kamenih brda, a Jesrib je u prostranoj ravnici pustinje. Taj drugi grad je nastao uz oaze između dva brda lave, sa palmama koje rađaju hurmama. Vode nije manjkalo, a višak se razlijevao u mala jezera. U njima se Muhammed naučio plivati.

U Jesribu mu je prijalo. Brda i palme sputavale su udare vjetra i nije bilo pustinjskih oluja kakve su ih pratile u putu. Bilo je dovoljno povjetarca koji razgaljuje. Dušu dalo da se djeca uveseljavaju puštajući »zmajeve« na dugim kanafama. »Zmajeve« su pravili zatežući daščicama komade uštavljene kože. I Muhammed je naučio praviti i podizati »zmajeve«. Radosno ih je puštao u visine zajedno sa rodicom Enisom.

Osim što je bilo vidno da je smršala majka Amina, spremno su dočekali karavan koji se vratio iz Šama i nastavljao za Mekku.

Kad se pokazalo da Amini nije dobro, bili su toliko odmakli prema Mekki da se više nije moglo misliti o povratku u Jesrib.

Pustinjska bolest jest naporna, ali se na nju navikne i mučnina prođe.

Ali, znakovi bolesti bili su sve izraženiji. Pogoršavalo se Aminino stanje. Bilo je najbolje da ostane u prvom selu dok se ne oporavi kako treba.

Ebva' je prvo selo na koje su naišli.

Vođa karavana smjestio ih je kod pouzdanih domaćina.

Karavan za Mekku nije odmakao od Ebve' ni toliko da bi se zaustavio radi pripremanja novoga konačište u pustinji, a sluškinja Ummu Ejmen, zvana Bereka Habešija, šakama je razgrtala pijesak za kabur u seoskom mezarju.

Aminina patnja nije bila izlječiva. Njezinoj boljki nije bilo lijeka. Sušica.

Uplakani šestogodišnji dječačić u Ebvi', s mnogo rodbine i u Jesribu i u Mekki, daleko i od Mekke i Jesriba, bez oca, kojega nije ni zapamtio, sada i bez majke, s dobrim djedom, koji je bio prestar, Muhammed je bio dovoljno odrastao da se ne bi osjećao najusamljenijim stvorenjem u tom usputnom pustinjskom selu između Medine i Mekke.

Crnkinja Bereka iščekala je prvu priliku da mogu sigurno putovati i povela ga djedu u Mekku.

8/1

JETIM

Abdulmuttalib je bio u predubokoj starosti. Govorilo se da je imao dobro više od stotinu godina. Prigrlio je dječaka svom svojom nejakom snagom. Nije se odvajao od njega, makar to bilo i pogledom.

Djed je najviše vremena provodio kraj Kabe i redovno vodio unuka sa sobom. Dok je Muhammed trčkarao oko Kabe, on mu se, sjedeći na šiljtetu prislonjenom uz Kabu, osmjehivao iz hladovine. To je bilo počasno mjesto. Deveterica negovih sinova posjedali bi po pijesku u polukrug. Kad bi se Muhammed zamorio, prišao bi im i sjeo na šiljte. Ako bi amidže zaustile da ga zaruže ili ga pokušaju maknuti odatle, starac bi dječaka prihvatio drhtavim rukama i namještao ga uza se.

– Nemojte mi ga... Ne znate vi... – pa bi milovao Muhammeda, a pogled mu bio zavodnjen.

Prestarjeli Abdulmuttalib nije smetao s uma znakove koji su se ukazali s Muhammedovim rođenjem, i ono što je bivalo poslije, i ono što je bilo još ranije – kad je stari pustinjak govorio da je sin njegovoga sina Abdullaha predodređen za velika djela.

Pod djedovom zaštitom prošle su još dvije godine djetinjstva.

A onda – više ne bi Abdulmuttalibovoga šiljteta kraj Kabe. Odneseno je u kuću i na njemu je ležao starac. Na samrtnoj postelji. Sinovi su ga pazili i smjenjivali se oko njega.

Starac je poručio da mu dovedu Ebu Taliba. Taj je bio najplemenitiji među njegovim sinovima i njemu je prenio svoju posljednju želju da preuzme brigu o Muhammedu.

Ostao je i bez djeda.

Amidža je nastojao pomagati koliko je mogao, a i Muhammed se najljepše ponašao. Amidžinica, Ebu Talibova žena, odnosila se prema njemu poput majke. Više se brinula o Muhammedu nego o svojoj djeci. Kako bi mnogobrojna djeca ujutro poskakala na noge, tako bi i pojela sve šta im je ponuđeno za obrok. Muhammedu ništa ne bi zapalo. Nije se jagmio s djecom za zalogaje, pa bi ostao gladan, a nije se žalio. Kad je amidžinica uvidjela šta se zbiva, njemu je posebno odvajala hranu. I ne samo za doručak.

Nijedan od preostale deveterice Abdulmuttalibovih sinova nije se odlikovao svim očevim osobinama da bi mogao postati nesporni vođa Kurejšija.

Rasitnjeno među mnogobrojnom djecom, očevo nasljedstvo nije bilo dovoljno da svi budu bogati. Opet, sinovi nisu bili jednako umješni. Neki su se i zabogatili, ali se nisu umjeli otmjeno ponašati. Neki su odisali urođenom plemenitošću, ali nisu imali svojstva predvodnika. Takav je bio Ebu Talib, ali je siromaštvo umanjivalo njegovu moć. Pokušavao je s trgovinom i nije uspijevao. Jedva je sastavljao kraj s krajem. Ostao mu je samo ugled i po tome je poštovan.

Naviknutom u prvim godinama djetinjstva, koje je provodio uz ovce na planini, Muhammedu je odgovarao mir pašnjaka. Sada mu je to bila prilika da se odmakne od načina života u Mekki, a i da bude od koristi. Amidži je iskazao želju da bi mu čuvao ovce.[16]

Kurejšije su se žestoko usprotivili:

– Ovce čuvaju robovi i sirotice. Ne može Kurejšija biti čobanin! Još i Hašimija! Njegov djed i otac njegovoga djeda bili su poglavari Mekke! Svima nam se ruši ugled!

Na tome se završavala njihova zabrinutost za Muhammeda. Ne bi i pomogli. Ni toliko da ostane u gradu kako bi mu se omogućilo da nauči pisati i čitati.

– Nije to za jetima!

Amidža Ebu Talib dao je na volju bratiću.

Muhammed je zadobijao povjerenje kao pastir. Nije bio grub s ovcama i kozama, kako znaju biti osorni čobani. Bio je blag. Pročulo se i koliko je pažljiv i pouzdan. Nije prolazilo nezapaženo ni kakve su ovce kad ih vrati s pašnjaka. Sve više Mekanaca povjeravalo mu je

---

16 Svi rođeni u gradovima, svi Božiji poslanici bili su i čobani. Neki u djetinjstvu ili u mladosti, neki i kasnije. Svi su, poslije, kao svoje obilježje zadržali pastirski štap. Mada je koračao veoma otresito, i Muhammed se poštapao u hodu. Od štapa se nije odvajao ni jašući na devi ili na svojoj bijeloj mazgi

na čuvanje svoje stočno blago. Mogao je pripomagati amidži i s nešta zarađenoga novca.

Nije bio ni mimo ostalu djecu. Prijateljevao je sa čobanima. Bio je bistar, povjerljiv, odgovoran, ljubazan. Nije bio nestašan, ni pričljiv, a bio je osjećajan. Veoma omiljen u svom društvu.

Dok su ovce pasle, nije ih ometao svojom igrom, a nije se ni udaljavao od njih. Pazio je na njih i dok su plandovale, kad bi se drugi čobani zaigrali. Ovce su se odmarale i polahko preživale pojedeno, a on bi nabrao trnjina sa grma erak i, grickajući ih, podnimljen o pastirski štap, razmišljao. Mislio je o svome životu. Općenito o životu. O pustinji. O pticama koje lete. O nebu. I o običajima života u Mekki. U navikama svojih sugrađana nije nalazio smisao i značenja koja njega zanimaju. Nije se priklanjao takvome životu. On je razmišljao o kamenju, planinama, travama, o plaveti i nebeskim dubinama, o čudima Božijega davanja.

9/1

PUSTINJAK

Muhammedu je bila trinaesta godina kad ga je amidža Ebu Talib poveo na trgovačko putovanje u Šam. Imao je duplo više godina nego pri svom prethodnom dugom putovanju pustinjom.

Putovanje je proticalo bez problema. Već su se primicali Damasku. Nije im bilo daleko do krajnjeg odredišta i nije im bila žurba. U hitnji nije sigurnost. Mali karavan se zaustavio na odmorištu pred gradom Busrom. Na tome mjestu se, iz zaravni, uzdižu stijene. U stijenama je bila pećina u kojoj su se smjenjivali isposnici i jedan od drugoga nasljeđivali stare knjige.

Sad je tu boravio stari Behira.

I kad se svojevoljno odabere takav život, ubija izgnanstvo u osami. Nailasci karavana mijenjaju jednoličnost već time što se makar nakratko promijeni ustaljeni pejzaž pustinje.

Behiru su iz daleka privukle tačke koje su se primicale. Nije skidao pogled kako su pred njegovim očima krupnjale prilike iz dubine pustinje. Pogled mu se prikovao za mali oblak. Nebo je bilo vrelo i vedro, a oblak se spustio nisko i pomicao se kako se kretao karavan. Već je razgovjetno zaključio da oblak zaklanja jednog od putnika.

Umrtvljenost samoće izoštrava čula. Behira se uznemirio. Tresao ga je čudesni opažaj. To je mogao povezati samo sa znamenjima iz Božijih knjiga o kojima je slušao još u mladosti i o tome čitao u svom dugom životu.

Arapski karavan mu je već bio sasvim blizu. Putnici su, u hladovini palmi, skidali tovare s deva i spremali se odmoriti i njih i sebe.

Pustinjak je gledao. Oblak se nije micao iznad palme ispod koje je bio putnik kojega je štitio od vrućine... Starac se presabirao. Je li baš njemu zapalo da dočeka najavljeno znamenje!?

Starac je dozvao karavandžije. Pozvao ih je da predahnu u hladovini ispred njegove pećine i prezalogaje sa njim.

Kurejšije su pazili na dobre odnose s drugima na putovanjima. Nisu odbili gostoprimstvo. Kako je koji prilazio, isposnik ih je zagledao.

– Sve sam vas pozvao. Jeste li svi došli?

– Jesmo.

– Jeste li sigurni?! – nije odustajao isposnik.

– Samo dječak... On je ostao dolje. Najmlađi je. Njega smo ostavili da pripazi deve i robu...

– Ne trebate se brinuti. Niko nije ni na vidiku. Zato pozovite i njeg za sofru – kazao im je Behira.

Pozivali su ga.

Muhammedov izgled, pokreti, poseban način na koji je jeo, ostali njegovi postupci, sve bi moglo biti kao u davnim opisima o pojavljivanju Božijeg poslanika među Arapima, poslije kojega više neće biti vjerovjesnika, niti Božijih poslanika.

Starac je zametnuo razgovor s dječakom. Behiri se još više potvrdilo da je to Božiji odabranik. Starac je, tiho i učtivo, pitao dječaka bi li skinuo ogrtač i pokazao mu leđa.

Muhammed se osmjehnuo. Spustio je ogrtač niz leđa. Na njegovim plećima ukazao se mladež posebnog oblika. Više nije bilo sumnje. Pečat poslanstva!

Starac je oprezno motrio na ostale Arape. Njima njegovo bavljenje Muhammedom nije pobuđivalo pažnju.

Dječak je bio pribran. Starcu je postalo jasno da je svjestan i posebnog mladeža među svojim plećkama.

Behiru je prožimao čudesni osjećaj da samo on i dječak znaju.

Starac je nastojao sačuvati prisebnost. S odraslima je nastavio razgovarati o prilikama u pustinji, o cijenama robe na pijaci u Damasku, o promjenama koje u organizmu izazivaju vremenske promjene. Tek

kad su Arapi polazili, izdvojio se s vođom karavana. Upitao je Ebu Taliba šta mu je dječak. Ebu Talib nije odvajao Muhammeda od svoje djece, odgovorio je:

– Sin.

Isposnik se usprotivio:

– On nije tvoj sin!

– On je sin moga brata, a to je isto – pojasnio je Ebu Talib.

– Šta je s njegovim ocem? – upitao je pustinjak.

– Otac mu je umro dok je sin još bio u majčinom trbuhu.

– To je istina. U knjigama piše da nije zapamtio oca... – potvrdio je Behira i kazao Ebu Talibu da ga dobro čuva.

Upozorenje mu je ponovio više nego ozbiljno:

– Ne smiješ ga odvesti u Damask. To je veliki grad, ima svakakvih ljudi. I onih koji bi mogli prepoznati njegova znamenja. Najbolje je da dječak ne nastavi ovo putovanje. Bilo bi ih koji bi mu mogli nanijeti najveće zlo. Zemaljski vladari i visoki svećenici mijenjali su Božije objave, prilagođavali ih prema sebi i svojim potrebama. Ogrezli su u takvom ponašanju da bi se više mogli pomiriti s Božijom istinom. I jevreji znaju da će se pojaviti. Ima ih koji bi ga lakše prepoznali nego ja...

Ebu Talib je upitao šta sve to treba značiti. Pustinjak je odgovorio da nije njegovo da kaže više i da može reći još samo toliko da se pred njegovim bratićem prostiru veliki putevi i da dobro pazi na njeg.[17]

10/1

KIŠNA DOVA

Prolazile su godine djetinjstva...

A onda je zavladala velika suša. Bilo je kao da se Sunce, čim se pojavi, namah namjesti na sredini neba i tu ostane zakovano, neprestalno pržeći do mraka. Tako danima i danima. Mjesecima. Usijala su se kamena brda uokolo Mekke i isijavala dodatnu toplotu. Prosjelina između brda, Mekanska dolina, pretvorena je u proključali kazan.

17 Mora da je Ebu Talib poslušao starca Behiru. Pouzdano se zna da Muhammed nikad nije bio u Damasku... Ni njegov pradjed Hašim, devet decenija prije, nije stigao u Damask; umro je na putovanju kroz Palestinu, u Gazzi, i nije dočekao da mu se u Jesribu rodi sin Šejbe, kojega će u Mekku dovesti amidža Muttalib, a ime će mu zamijeniti nadimak Abdulmuttalib

Razrijeđen, zrak je postao vidljiv i lelujao se. Pritisla jara izgledala je poput ustajale izmaglice. Ni sjene, kamoli daška vjetra. Nebo nije bilo nimalo plavičasto, postalo je pepeljasto. I kad omrkne, noći nisu bile nimalo podnošljivije.

U Mekki se zadesio Dželheme bin Arefat. Došao je uobičajenim poslovima poradi kojih se u Mekku dolazi s Arefata. Htjelo se da prisustvuje događaju kad se pred Ebu Talibovom kućom okupilo mnoštvo ljudi. Zapomagali su iz sveg glasa:

– Ebu Talibe, moli se za kišu!

Dozivanje nije prestajalo, pa je Ebu Talib izišao i samo im odmahnuo rukom.

– Sve se osuši! Ne možemo izdržati! Djeca nam trpe! Moli se za kišu, Ebu Talibe!

On im je odmahivao, oni navaljivali:

– Ti si najpribraniji Abdulmuttalibov sin, tvoje je da nam pomogneš!

Ebu Talib se povukao u kuću.

Pristigle i žene pustile su kliktave glasove. Sve se orilo.

Ebu Talib se vratio i kazao:

– Dobro. Sad se raziđite.

– Nećemo se razići. Hoćemo da moliš za kišu. Tvoj djed i otac brinuli su se o Kabi...

– Raziđite se! – kazao je Ebu Talib.

– Ti obožavaš kipove. Moli se za kišu!

Ebu Talib se okrenuo.

– Ti si najbolji među potomstvom Kurejšija. Samo nas ti možeš spasiti!

Ebu Talib je ušao u kuću i nije izlazio dok se galamdžije nisu razišle.

Kad se napolju smirilo i kad je u blizini bio samo još Dželheme, Ebu Talib je izišao iz kuće s bratićem Muhammedom.

Dželheme ih je gledao. Mogli su i oni njega vidjeti. Bio im je na očima. Ali, Dželheme nije smetao Ebu Talibu. Nije bio iz Mekke. Dželheme je s Arefata. Oni s Arefata drukčiji su od Mekanaca.

Amidža i bratić zastali su pred Kabom. Ebu Talib je nešta govorio Muhammedu. Dželheme bin Arefat nije mogao razabrati šta mu je govorio. Ali je lijepo vidio kako je mladić zadržao pogled prema nebu i podigao obje ruke.

Nije potrajalo dugo, a Muhammed je spustio ruke i još kratko zadržao pogled.

Dželhemi je izgledalo kao da se Sunce najednom pomračilo. Uskovitlalo se potpuno vedro nebo. Pojavio se vjetar. Sa svih strana pristizali su i zbijali se oblaci. Smrknulo se. I spustila se obilna kiša. Zadugo nije prestala.

Dželheme je iščekao da stane kiša i dočekao da se Mekanci vrate pred Ebu Talibovu kuću. Opet su došli s galamom. Samo što su sad iskaljivali svoju pakost što je okišalo i bez Ebu Talibovih molitvi. Svašta su govorili. Same pogrde.

Dželheme je pomišljao suprotstaviti im se. Ipak, čekao je da Ebu Talib ukaže na njega kao svjedoka. Ebu Talib ga je pogledao. I ničim mu nije dao do znanja da se treba umiješati i objašnjavati im.

Samo im je rekao:

– Radujte se!

Otpoviknuo im je:

– Najvažnije je da ste obradovani!

Malo i zbunjeni, Mekanci su se razišli.

Džehleme je, po povratku kući, zatekao zazelenjelu Arefatsku visoravan.[18]

11/1

IZOSTANAK SA SVADBOVANJA

Tih godina Muhammed je najviše vremena provodio s čobanima. Odrasliji među njima smatrali su ga sebi ravnim. Dijelili su dobro i zlo na planinskim pašnjacima izvan Mekke i dobro su ga poznavali. Zato su ga i pozvali da s njima ide na zabavu u Mekku. Spremalo se veliko veselje. Zakauana je svadba. Svi su dobrodošli; i pozvani i nepozvani. Pa da i oni razgale dušu. Na stoku će preko noći pripaziti najmlađi.

Ni Muhammed nije mislio ružno o svojim poznanicima. Drago mu je bilo što su ga pozvali. Ali, njihov poziv ga je zatekao. Nije to očekivao. Kaza im da mu ne zamjere, ali nije spreman.

Oni su otišli. S Muhammedom je ostao još jedan čobanin, mlađi od njega.

---

18 Džehleme je kasnije posvjedočio o ovome događaju. Ostali su i Ebu Talibovi stihovi o tome i Muhammedovoj kišnoj dovi

Bilo je mirno predvečerje. Ovce su, zbijene jedna uz drugu, spavale. Koze su, na svoj način, zalegle... A oni momci uljudno su ga pozvali...

Muhammed se obratio mlađem pastiru:

– Bi li pripazio i moje ovce, pa da i ja odem na sijelo u Mekku?

Dječak je pristao.

Sunce je zamicalo iza vrhova planina i Muhammedu je bilo lijepo dok je koračao prema Mekki.

U Mekki su se rodili i njegovi preci. To je i njegov rodni grad. Kad se, ovako, udalji na neko vrijeme, iako to nije bilo ni predaleko, i zaželi se Mekke... Jest da Mekanci žive u zabludi i trebaju promijeniti svoj način života... Ali, to je i njegov grad. Nejma mu dražega grada.

Začula se svirka kad se primakao prvim gradskim kućama. Raspitao se o tome. Objasnili su mu da je to tako kad je svadba i da veselje potraje više noći.

Arapska veselja bila su raskalašna. Napijali su se alkohola i uživali u razvratu. Iz Damaska su dogonili najrazličitija opojna pića za svačiji ukus. Okupljali su najbolje svirače. Iz daleka su dovođene igračice. Prvi put su pokazivane novokupljene robinje. Kockano je u velike uloge...

Kad je bio nadomak Mekke, Muhammed je sjeo. Da se malo odmori, pa će nastaviti. Blizu je.

Kako je sjeo i naslonio se leđima uz veliki kamen, omamila ga je umirujuća toplina kamena i on se prepustio snu.

Probudili su ga svjetlost i vrelina jutarnjih zraka.

Iz Mekke se ništa nije čulo. Grad je zaspao s izlaskom Sunca.

Muhammed se i zaputio nazad, na pašnjake.

Mladi pastir ga je pita kako je bilo, a on mu ispriča.

Ostali čobani nisu se vratili ni do izmaka idućega dana. I rekli su da će veselje potrajati.

Kad je odmaklo popodne, Muhammed je upitao mladog pastira da ga zamijeni. Opet je krenuo u Mekku.

Sutradan, kad je odanilo i kad se vratio na planinu, mogao je dječaku ispričati da je pred Mekkom sjeo da se malo odmori i da je ostalo bilo isto kao i jučer.[19]

---

19 Muhammed je poslije pričao o tome:
– Odlučio sam otići i druge noći. Kad sam, pred mrak, prišao Mekki, snašlo me isto što i prethodne noći: zaspao sam na ulazu u grad. Allah me sačuvao, a poslije sâm nisam dozvoljavao da me okupira zlo...

12/1

NA BRIJEGU BUVAN

Kad je na red dolazilo godišnje okupljanje Mekanaca na brijegu Buvan, svi poslovi su ostavljani. Niko ništa nije radio. I čobani su vraćali ovce s pašnjaka. Sav grad se neizostavno preseljavao na Buvan.

Dan velikog praznika, godišnja svečanost prinošenja žrtava njihovim bogovima.

Porodično se okupljalo pod šatorima na tom brijegu. Dugo se pripremajući, dan se provodio u stanju posebnog oduševljenja.

Muhammed je izostajao. Redovno bi se izmigoljio da ne prisustvuje. To se ponavljalo i pročulo se da jedino on bude odsutan. Na tome su grdno zamjerali njegovoj porodici. Tetke su mu priprijetile da ih više ne smije brukati, da mu se to dosad moglo odbijati na mladost, a sad je već mladić, odrastao je, i ne može više tako. Prethodnih dana su ga držale na oku i primorale da pođe s njima.

Kad je trebalo početi s glavnim – prinošenjem žrtava, Muhammed je upao u šator svojih rođaka. Sav preblijedio, dršćući, kazao je da su ga zasrela dva neobična stvorenja i zabranili mu da ovdje dalje ostane i da odmah mora otići.

Bio je usplahiren, blijed. Nimalo nije izgledao tako da se moglo i pomisliti da nije govorio istinu.

Preplašeni, rođaci su mu dopustili da ode kući.

Kad su se vratili s Buvana i ponudili ga ispečenim mesom zaklanih životinja, odbio je:

– Ne smijem jesti ono što je žrtvovano kipovima.

Začudili su mu se i više ga nisu ni prinuđivali da odlazi na Buvan.

13/1

PRVA BITKA

Kurejšije su s trgovačkim karavanima ljeti putovali na sjever, sve do Šama, a zimi im je bilo podesnije kretati južnije. Bila je zima kad je Muhammedov amidža Abbas krenuo sa svojim karavanom na jug Arabije, u Jemen.

Ovaj amidža ubrajao se u bogate Kurejšije. Išlo mu je od ruke bavljenje trgovinom. Umješnost u poslu donosila mu je dobru za-

VIDIO JE BEDUINSKE NASEOBINE I RUŠEVINE UNIŠTENIH GRADOVA

radu. Procijeni li se pravilno odabir robe, može se dobro zaimati i brzo obogatiti. I samo jedno putovanje značilo je višestruku trgovinu: tokom samoga putovanja prodaje se ono što se ponese iz Mekke, a na svratištima donabavlja druga roba, pa se sve rasproda na krajnjem odredištu, a tu kupi nova roba i nastavi sa trgovanjem pri povratku, da bi uslijedila prodaja u Mekki.

Abbas je poveo bratića da stekne iskustvo života u karavanu i trgovačkim poslovima, pa i zaradi.

Muhammedu je bilo sedamnaest godina.

Na putovanju se nagledao svega i svačega. Susretao je učene ljude koji su mnogo znali o prošlosti. Slušao i one koji su zagovarali napredak. Viđao je raskalašne bogataše koje je bogatstvo osililo, pa su oko sebe okupljali svakakve ljude i upuštali se u sve i svašta. Sretao se sa sirotinjom koja ne živi bolje od robova. Vidio je mnogo hramova u kojima je bilo mnogo kipova. I hramove novije vjere, u kojima su bili po jedan ili dva kipa. Čuo je da još ima i onih koji se drže onoga šta je preostalo od stare Ibrahimove vjere: nisu obožavali kipove i – kao i njegov djed Abdulmuttalib – vjerovali su samo u jednoga Boga. Vidio je bijedne beduinske naseobine i ruševine uništenih velikih gradova. I grad Irem.[20]

Divio se predjelima kojima su prolazili. Kao i u Mekki i uokolo nje, ima još kamenih pustinja, bez imalo pijeska. Ima i nesagledivo prostranih pješčanih pustinja.

Pratile su ih dnevne vreline, hladne noći i danonoćne oluje. Divio se tim silnim čudima Božijega davanja.

Ni to, ni sva ta pustinja, ni zrnca pijeska, ništa nije stvoreno bez svrhe. I u tome je veličina Božije moći i Božijeg davanja.

Ugledali bi i kišne oblake u daljini ili nailazili na oaze s izvorima i palmama.

Uživao je u ljepoti Božijeg stvaranja.

Pokazan mu je i bunar u koji su bacani ljudi koje je Bog odabirao i slao ih kao glasnike Svoje riječi, a na kraju vidokruga, poput izderotina vjetrovima razbucanih oblaka, izvirivale su razvaline nekadašnjih gradova.

Kad su se, vraćajući se, na tri noćenja primakli Mekki, karavan je napalo pleme Hevazin.

Napad nije bio neočekivan. Podugo je trajala netrpeljivost između Hevazina i Kurejšija. U Mekki su saznali o namjerama Hevazina i dojavli karavandžijama gdje će biti napadnuti, pa da izdrže dok im ne stignu u ispomoć iz Mekke.

---

20 U Iremu su nekad bile hiljade i hiljade kuća i palača. Narod koji je tu živio zvao se Ad. Bili su gorostasni i bili su se osilili u svojoj moći i izobilju. Izopačili su se preko svih mjerila. Oni su obožavali kipove i ponašali se raskalašno. Opominjao ih je Božiji poslanik Hud, a rugali su mu se i oni i njihov vladar Džehleme. Nastavljali su živjeti po svome, sve misleći da im niko ništa ne može. Onda je stigla strašna kazna sa neba... i život u Iremu nikad se više nije nastavio. Ljudi su se bojali ukletosti i dugo su naširoko zaobilazili prokleti kraj. Ostali su samo tragovi u stijenama. Oni svjedoče o tome gradu i narodu Ad koji je tu živio

Dobro naoružani i mnogobrojni, Hevazini su navalili svom silinom. Branioci su se odupirali. Utom im je pristiglo pojačanje. Hašimije iz Mekke predvodio je Ebu Talib. Razvila se prava bitka...

Muhammed se nije uplašio. Pomagao je koliko je mogao spram svojih godina. Sakupljao je uokolo rasute protivničke strijele i dodavao ih braniocima.[21]

Uviđajući da nejma fajde u njihovom ćaru, Hevazini su odustali. Odbranjeni karavan amidže Abbasa stigao je u Mekku.

14/1

U PLEMENSKOM VIJEĆU

Ponavljali su se prepadi nadomak Mekke. Razbojnici su napadali iznenada i pljačkali trgovačke karavane. To je potrajalo, pa su karavandžije zaobilazile Mekku. Nesigurnost se prenijela i u grad. Bilo je previše razbojništva i u samoj Mekki. Tome se nije vidjelo kraja. Mekanci su se siloderno odnosili i prema hodočasnicima. Došlo je dotle da su ih Kurejšije prisiljavale da od njih kupuju obrednu odjeću koju su im oni propisali. Ko nije kupio, bio je primoran obilaziti nag oko Kabe!

U Mekku je došao i pripadnik plemena Zubejd. Prodao je svoju robu Ebu Džehlu. Nije mu isplaćeno koliko treba i kako su se bili nagodili. Zubejdi se požalio. Bio je grubo odbijen. Oštećeni je zatražio zaštitu predvodnika nekih gradskih porodica. Išao je od jednog do drugog. Nisu ni obraćali pažnju na njeg.

Oštećeni iz plemena Zubejd iskazao je protest. Popeo se na uzvisinu Kubej, gdje su ga mogli vidjeti i dobro čuti. Odatle je, što ga grlo nosi, izgovarao pjesmu o nepravdi koja mu je počinjena u Mekki.[22]

Njegove žalbe čuo je i Abudulmuttalibov sin Zubejr. Nije mu bilo lijeno, pa provjerio pjesnički iskaz. Sa zluradošću mu je potvrđeno da je drekavac u pravu. U Zubejru se prelila srdžba. Zatražio je da se na-

21 – Bio sam sa svojim amidžama. Dodavao sam im strijele... Kad je došlo do preokreta, pleme Hevazin se povuklo – pričao je Muhammed

22 Vještina sastavljanja stihova i njihovo kazivanje bili su izrazito njegovani i omiljeni među Arapima. Mnogi su se tome izvještili. Navođenje tuđih stihova bilo je rašireno u svim prilikama. Pogotovo je bilo uvažavano kazivanje vlastite poezije. Bilo je vičnih i brzom smišljanju pjesama. Arapima nije bilo ravnih u poeziji

pokon stane ukraj zulumu. Ali, kako? Tako da se obnovi savez Fudul. U Mekki je taj savez djelovao više stotina godina i okupljao najodabranije iz svih plemena, pa je, vremenom, na to zaboravljeno.

Zubejr bin Abudulmuttalib nije bio bilo ko. Bio je odmjeren, do njegove riječi se držalo...

Kurejšije su se okupile u kući najstarijeg među njima, uglednog i poštovanog Abdullaha bin Džed'ana Temija. Dogovarali su se da se zakaže zasjedanje gradskih odličnika. Sazvano je Vijeće plemenskih dostojanstvenika.

Obnovljen je savez Fudul.

Odlučeno je da niko ne smije biti ugnjetavan. Ne smije se činiti nasilje ni prema Mekancima, ni prema musafirima. Kako u Mekki, tako i izvan Mekke. Dostojanstvo ima biti zaštićeno po svaku cijenu. Svi će se, zajedno, bez obzira ko bude u pitanju, suprotstavljati svima koji čine zulum. Zakleli se da će, kao jedan, od tlačitelja braniti potlačene i da neće odustajati sve dok se ne udovolji pravdi. I da to tako treba ostati »dok mora ne presuše, a pomaknu se s mjesta planine Hira i Sabir«.

To je bio ogroman napredak. Dotad su rodbinske veze imale potpunu prednost nad pravdom i istinom. Vladala je slijepa privrženost plemenu i pripadnicima plemena, bespogovorno se stavljalo na stranu svoga i svojih, pa šta god ko učinio ili učinili.

Sa vijećanja su se uputili Ebu Džehlu. Primorali su ga da isplati dug pripadniku plemena Zubejd.

Muhammed je bio predstavnik Kurejšija na tom skupu i najmlađi vijećnik.[23]

Bilo mu je dvadeset godina. Već se i sam bavio trgovinom. Da ne bi bio na teretu amidži Ebu Talibu, uz nešta ušteđevine, otvorio je mali dućan i trgovao. Nije se zabogatio. Trgovao je onoliko koliko je bio u mogućnosti da ne zapadne u dugove.

23 Iako je, poslije, kao Božiji poslanik, u Mekki na sebi iskusio najsuroviji zulum sugrađana, tako i kad je u pitanju i odnos njegove najbliže familije, a posebno i nekih svojih amidža, Muhammed je očuvao najljepše sjećanje na zasjedanje saveza Fudul:
– Bio sam u kući Abdullaha bin Džed'ana. To je bilo takvo dostojanstveno ponašanje i takav dogovor da za stado crvenih deva ne bih mijenjao to što sam bio prisutan i u tome sudjelovao. I sada, u islamu, ako bih bio pozvan na takav skup, rado bih se odazvao – govorio je s nimalo skrivenim ponosom o tome mnogo godina poslije, u Medini, kad je bio na vrhuncu moći

Odličnikom među plamenskim dostojanstvenicima učinili su ga razložno rasuđivanje i izuzetno poštenje. Znalo se da ne laže, ne petlja, ne potkrada, a ispuni ono šta obeća.

– Kad Muhammedu povjerim svoju robu, već navečer, prije nego što ode kući, navrati mi pravo iz dućana i od zarađenog izmiri obaveze koje je preuzeo. Ili, kad se vratim s puta, svi nagrnu pitati me kako sam prošao sa zaradom, a Muhammed dođe i pita kako sam i kako sam prošao na putu – kazivao je viđeni trgovac Kajs bin Sa'ib.

15/1

VOĐA KARAVANA

Najugledniji trgovac u Mekki bila je žena. Zvala se Hatidža. Otac joj je bio Huvejlid, djed se zvao Esad, pradjed Abdul'uzza, šukundjed Kusaj. To je rodoslov jedne od najboljih porodica u velikom plemenu Kurejš.

Hatidža je bila veoma vrijedna i bogata. Nadaleko uvažena. Stekla je povjerenje time kako se bavila trgovinom. Znalo se da ne vara i ne zakida na vagi i cijenama, da je najboljega kvaliteta roba kojom ona trguje. O njezinim trgovačkim poslovima pročulo se i izvan Arabije. Prozvana je nadimcima koji su se nadovezivali jedan na drugi: Tadžira,[24] Tahira[25] i Sejjidetu-Kurejš.[26]

Prepričavana je njezina dobrota i umnost. Bila je obrazovana. Vodila je i duge razgovore sa svojim rođakom Verekom i njegovom sestrom Kuteilom.

Vereka bin Nevfel bio je veoma učen. Poznavao je i hebrejski jezik, pa je prepisivao Indžil na tom pismu, a govoreno je i da je prešao na kršćanstvo.

I Verekina sestra bila je učena. Čitala je knjige i bila upućena u pitanja vjere. Kuteilini razgovori sa Hatidžom zasnivali se na znanju i međusobnom uvažavanju.

Kao i u stare knjige, Vereka se razumio i u tumačenja snova. Zato mu je Hatidža povjerila svoj san:

---

24 Trgovkinja

25 Čista

26 Dama plemena Kurejš

– Mlad Mjesec se spuštao s vedroga neba. Zastao je nad mojom kućom. To me proželo nježnim osjećanjem. Onda je srpasti Mjesec osvijetlio Mekku i njegova svjetlost rasprostrla se dokle je god sezalo nebo.

Starac se prenuo. Potom je pošutio. Naposlijetku, nasmiješen, kazao joj da će se udati za mladića koji će svojim umom prosvijetliti Mekku i cijeli svijet.

Hatidža je imala svoja stada deva i unajmljivala pomoćnike u svojim karavanima. Oni su dva puta godišnje putovali u Šam i trgovali za nju. Dobro im je plaćala. Nije zakidala, nego im je i pridodavala. Ali, koliko se god brižljivo raspitivala kome povjeravati poslove, njezini pomoćnici bogatili su se potkradajući je. Takvima nikad nije dosta. Njezin trgovački ugled bio je doveden u pitanje i zaprijetila je opasnost da se poljulja povjerenje koje je stekla. To je pogubno u trgovini.

Hatidža se požalila pouzdanim sugrađanima, onima koji se se razumjeli u trgovačke poslove i sa kojima se savjetovala. Zatražila je da dobro razmisle šta treba uraditi da bi se otklonile nagomilane neugodnosti i da poslovi krenu nabolje.

Predložili su joj da vidi s Abdulmuttalibovim unukom Muhammedom, da njemu prepusti da je zastupa u poslovima. Svi su se u tome složili. Naveli su joj da je otmjen, da se u svemu ponaša plemićki, uvijek je uredan i blag, a i skroz pravedan. Mlad je, zdrav, sposoban. Ne žali se na sudbinu i siromaštvo u koje je zapao. Navikao je raditi, a njegovo poštenje je čuveno. Rekli su joj da i sam pomalo trguje, ali da je njegovo trgovačko iskustvo veće i stekao je veliko povjerenje.

Među savjetnicima je bio i Kajs bin Sa'ib. Ponovio je Hatidži primjere iz ličnog iskustva koje je i ranije isticao o Muhammedovoj pouzdanosti, odgovornosti i dobrom odgoju.

Hatidža je čula o Muhammedu i njegovoj dobroti, a lično ga nije poznavala. Nije se dvoumila. Poslala je odanoga roba Mejseru da ga pozove.

Poziv je prihvaćen.

Da ne nanese neprijatnosti ni sebi, ni njoj, a Mekancima ne omogući nasladu ogovaranja da se nasamo sastaje s lijepom i bogatom udovicom, Muhammed je na dogovor poveo svoju tetku Atiku.

Hatidža mu je kazala da su se ostale Kurejšije naučili trgovanju od Hašimija, da ona zna da se i on bavi tim poslom i predložila mu da to za nju čini naveliko. Rekla je da tih dana njezin karavan treba u Šam, pa bi njemu povjerila da bude predvodnik i glavni zastupnik u prodaji i kupovini na velikoj pijaci u blizini Damaska. Dobro bi ga

nagradila. Pri ruci će mu biti njezin rob Mejsera. Pošten je i sposoban. Muhammedu bi prepustila da sam odabere ostale saputnike, pouzdane vodiče, sposobne goniče deva, vrijedne nosače i ostale pomoćnike od kojih zavisi dugo putovanje pustinjom i uspjeh u trgovini.

Muhammed je bio zadovoljan. Pogledao je svoju tetku, pa klimnuo glavom. Tetka Atika riječima je potvrdila da je utanačen dogovor. Hatidža je svoje zadovoljstvo dopotvrdila time što je rekla da će biti plaćen duplo više od dosadašnjih predvodnika njezinih karavana.

Prvi veliki posao poklapao se sa putanjom sa koje se njegov pradjed i otac nisu vratili. Muhammedu je bilo isto godina kao onda babi Abdullahu – dvadeset pet.

Mejsera se na putovanju nije odvajao od Muhammeda. Nije to bilo zato da bi ga nadgledao. Mejsera je uvidio da može mnogo naučiti od Muhammeda gledajući kako se ponaša i šta i kako govori i radi.

– Nikoga nije zakinuo, niti je ikako drukčije varao. I kad je prodavao i kad je kupovao, jagmili su se da bi trgovali s njim. Urođeno mu je umijeće lijepog ophođenja. On je nafakali, prati ga berićet... – ispričao je Mejsera Hatidži kad se karavan vratio.

Muhammed se sa svima odnosio najbolje što se može, a premašio je sva očekivanja i kao trgovac – postigao je znatno veću dobit od uobičajene.

– Sve je bilo pošteno da ne može biti poštenije – kazivao je Mejsera Hatidži.

Hatidža nije krila zadovoljstvo. Osokoljen time, rob Mejsera ispričao je i o dva neobična događaja s putovanja.

Prvi se zbio na jednom od konačišta pri odlasku. Tamam se zanoćalo dok su rastovarene i napojene deve. Muhammed je nadgledao poslove, pa je, kad je završeno, sjeo ispod palme.

Mejseri je tada prišao pustinjak koji je živio u blizini svratišta. Njegova kućica bila je na obodu nevelike oaze, a Hatidžini karavani su tu redovno zastajali. Pustinjak se dobro poznavao s Mejserom.

– Nisam viđao onoga koji se odmara ispod drveta – kazao je pustinjak. Ko je on? – upitao je.

– On je vođa ovoga karavana. Njemu se trebaš obratiti ukoliko ti šta treba – odgovorio mu je Mejsera.

– Ništa mi ne treba. Pitao sam da bih ja tebi mogao reći... – kazao je pustinjak.

Mejseri nije bilo jasno, pa je pojasnio:

– On je iz plemena Kurejš. Oni čuvaju Kabu, a njegovi preci bili su čuveni i po trgovini.

PUSTINJAK SE ZAGLEDAO U NEBO I IZGOVORIO MOLITVU

Pustinjak se zagledao u nebo, izgovorio molitvu, pa tiho kazao:
– Sve se uklapa u ono šta znam. Nejma sumnje u ovo šta ću ti reći: Ono Božiji poslanik sjedi ispod drveta!

Mejsera se i nije posebno razumijevao u to. Bunilo ga je ono šta je znao o vjerovanju. Viđao je kipove bogova u samoj Mekki. Saznao je i o božijem trojstvu. Čuo je i za Boga Koji je Jedan. Ništa posebno nije znao ni o Božijim poslanicima. Do njega nisu doprle priče o ranijim neobičnim događanjima sa Muhammedom. Tome ionako nije pridavana posebnija pažnja. Ko je i čuo o tim čudima, ako bi se i začudio,

zaboravljano je. Svakoga čuda dosta za tri dana, pogotovo u pustinji. Čudna mi čuda kad je u pustinji i sam život već preveliko čudo.

Zato Mejsera, makar ga je dobro poznavao, nije upitao pustinjaka po čemu je to zaključio. I smetnuo bi s uma te riječi da ga na njih nije podsjetilo čudo u povratku...

Prethodni dan bio im je podnošljiv za putovanje. Odmorni, zarana su napustili konačište i zašli u bespuće pijeska s valovitim dinama. Nastupila je nesnošljiva vrelina. Nimalo nije bilo lahora. Nebo se usijalo, pržilo i pritiskivalo poput gvozdene kacige na ratnikovoj glavi.

Mejsera se u pustinji naslušao i nagledao svega i svačega. I dnevnih i noćnih priviđenja. Stvarni događaji bivali su nestvarniji od izmišljenih ili onih koje sebi umisle ljudi koji žive s pustinjom. Slušao je i o šejtanima i džinima. I o melekima. Ako je džine možda i viđao, meleke nije ni mogao vidjeti. Nije znao da u pustinji može biti takvih, dobrih bića koja su nevidljiva. A onda su se pojavila dvojica koje je vidio. Lebdjeli su iznad Muhammeda. Pravili su mu sjenu i rashlađivali ga svojim krilima. Krila su im se toliko brzo pomicala da se gubila njihova vidljivost. Nisu skrivali svoje obličje, pa su ih vidjeli i ostali, a niko ih se nije prestrašio. Bića iz nevidljivoga svijeta unijela su mir u srca i insanima i hajvanima.

Hatidža je znala o melekima. Od rođaka Vereke čula je i o surovim nepravdama koje su ljudi nanosili Božijim poslanicima. I kako je Allah podučio Isaa, Merjeminoga sina, i odredio ga da bude poslanik Musaovome narodu.

Kao i kazivanja rođaka Vereke, Hatidža je s razumijevanjem saslušala Mejseru. Rekla je da Muhammedu sljeduje dvostruko veća nadoknada od one koju mu je obećala. I ljude iz karavana dodatno će nagraditi za dobro obavljeni posao, ali neka im Mejsera natukne da ne pronose ovo šta je on njoj ispričao. I, ako je još ko čuo pustinjaka, ni to nek se ne širi.

16/1

ŽENIDBA

Hatidži ni ljepotom nije bila ravna nijedna Arabljanka. A još je bila i u dobi kad zrelost oplemeni žensku ljepotu. Prosili su je najviđeniji iz Mekke, sve probrana gospoda. S brižljivo izabranim darovima, i neoženjeni su joj slali prosidbi vješte žene iz svojih

porodica. Ona je uljudno odbijala. Mislilo se da se i ne misli treći put udati. To ne bi propraćeno ogovaranjima, bi primljeno s uvažavanjem.

Ali, Muhammed joj se sviđao. Na vrline njegovoga ponašanja nadovezivala se naročita ljepota i muževnost.

Nije bio oženjen, a ni prije se nije ženio.

Dvadest pet mu je godina.

Hatidži četrdeset.

Povjerila se prijateljici Nefisi bint Menijet. Ona je otišla Muhammedu. Vodila je s njim razgovor izokola, dok nije upitala zašto se nije oženio. Odgovorio je bez uvijanja:

– Ne bih mogao izdržavati porodicu.

Kad joj je Nefisa prenijela, iskreni odgovor svidio se Hatidži.

Ubrzo je Nefisa ponovo otišla na razgovor s Muhammedom. Nije dužila, upitala je:

– A ako je bogata i otmjena udovica, ali i lijepa žena, voljna udati se za tebe?

Muhammed je pitao:

– O kome govoriš?

– O Hatidži.

Imao je najbolje mišljenje o Hatidži. I sviđala mu se...

Nije se dvoumio. Kazao je Nefisi da će doći sa svojima iz porodice i zaprositi nevjestu. Odabrao je amidže Ebu Taliba i Hamzu. S njima je isprosio Hatidžu od njezinih amidža.

Lijepo su živjeli.

Kao i on s njom, i ona je bila zadovoljna. Slagali su se i upotpunjavali se razumijevanjem i međusobnim poštovanjem. Ni razlika u godinama nije smetala da njihov brak bude najljepši primjer.

On se nastanio u njezinoj kući... Useljenje u ženinu kuću dovodi muškarca u neugodan položaj. Tako je bilo i ostalo. Tako je i među Arapima. A Muhammed je bio obrazli, ponosan muškarac, nikako bez obraza.

Hatidža je stala iza njega.

Bilo je i pokušaja protivljenja njezine rodbine njihovome braku, ali je ona strogo spriječila miješanje, a i poslije je bez popuštanja štitila svoj brak. Posebno je vodila računa o muževom položaju. Njega nimalo nije opterećivala ni svojom djecom. Sve je činila da ne bude nimalo i ničim povrijeđen. Da se ne osjeća kao »uljez koji je crnji od crnoga gavrana«. Zaista je bio domaćin kuće.

Muhammed je učvrstio i proširio trgovačke poslove. Sve je teklo kako treba. Hatidža mu je omogućila da se, od svoje zarade, uporedo i sam bavi trgovinom. Tako pristoji muškarcu.

Bogaćenje ga nije mijenjalo. Ostao je kakav je bio, pribran i vrijedan.

Kad bi pozavršavao obaveze, i dalje ne bi sudjelovao u ispraznim razgovorima na mekanskim ulicama. Niti su ga viđali po svratištima i na zabavama. Klonio se ružnih navika i nevjerničkih obreda i odabirao šetnju i razmišljanje u samoći.

Hatidža mu je rodila sina. Kasim. I muža je tako oslovljavala, Ebu Kasim.

Sin je kratko živio. Otac je veoma potresen. Koliko god je sustezao bol, vidno je patio.

Potom, jednu za drugom, dobijaju četiri kćerke: Zejnebu, pa Rukajju, Ummu Kulsum, pa Fatimu. On je jednako volio svoju djecu. Nije jedno govorio da bi se ponašao drukčije. Često je ukazivao da se djeca ne smiju podvajati.[27] Ostalima je najbolji primjer koliko se trebaju i mogu voljeti ženska djeca.

Volio je i njihovu majku. Veoma je volio i poštovao njihovu majku.[28] Ne samo da se nije ženio na Hatidžu, nego je u svom srcu do kraja života branio i odbranio mjesto koje je njoj pripadalo. Nije dozvoljavao ni da se sjećanje na nju nagrdi ijednom riječju i odlučno je odbijao nasrtaje svojih kasnijih supruga koje su znale biti ljubomorne spram pažnje koju je pridavao uspomeni na svoju prvu ženu.[29]

---

27 Iako mu je Fatima bila miljenica, zato što je najmlađa, nije je odvajao od ostalih kćerki. Možda i nenamjerno ili radi kasnijih umetskih razračunavanja, pogrešno je sklopljena takva slika

28 Hatidža bint Huvejlid, Kusajeva prapraunuka, iz plemena Kurejš, jedna među četiri najodabranije žene svijeta.
– Hatidža mi je povjerovala kad niko nije vjerovao. Znala je da govorim istinu kad su me svi ugonili u laž. Pomogla mi je imetkom kad nisam imao i dok su mi svi odmagali. Rodila mi je i odgojila djecu kad je izgledalo da mi djeca neće odrastati... – govorio je Božiji poslanik Muhammed i s najvećom radošću isticao susret sa melekom Džibrilom kad mu je rekao:
– Allahov Poslaniče, nazovi selam Hatidži od njenog Gospodara i obraduj je kućom u Džennetu u kojoj nejma vike i buke, a nejma ni posla i umora!

29 Najmlađa među suprugama, Aiša, r.a., sa žaljenjem je ispričala o svojoj ljubomori spram uspomene na Hatidžu, r.a., i o tome kako je za to prekorio Poslanik, s.a.v.s.

Mnogo godina poslije, kad je već bio bezgranično uvažavan, prepoznao je glas Hatidžine sestre dok je čekala na džamijskoj sofi s ostalima koji su došli da bi se obratili Božijem Poslaniku radi svojih problema. Naredio je da se odmah riješe njezini problemi te da je uvedu u džamiju. Kad je ušla, on – koji je tada bio na vrhuncu ugleda i uticaja i koji nije dozvoljavao ni da se pred njim ustaje na noge –ustao je pred njom! Blago se obratio starici...

17/1

CRNI KAMEN

Da se ne bi urušila, vremenom je Kaba obnavljana. Činjeno je to više puta. Došlo je to na red i u vremenu kad su se Kurejšije brinule o Svetom hramu. Zidovi su bili dotrajali, samo što se nisu srušili, i Kabu je trebalo nanovo graditi.

Sva arapska plemena sudjelovala su u svim pripremama. Nijedno pleme iz Arabije nije moglo polagati više prava na Kabu, a niti imalo manje od ostalih plemena. Zato su između njih u tančine raspodijeljene obaveze. Sva plemena poslala su svoje odabranike kad je trebalo pristupiti radovima. To je pitanje najveće časti.

Ali, koliko je god sve pažljivo pripremano, zapelo je već na početku.

Ko zna kad su bili postavljani kipovi njihovih raznih bogova koji su poredani u Kabi i oko Kabe, a sad ih treba izmjestiti. Kako to učiniti? Spopao ih je strah od prokletstva. Opet, nije im bilo druge, morali su ih odmaći.

Pomakli su kipove, a nikome ništa nije bilo.

Sljedilo je dorušavanje ruševnih zidova. To je izazivalo još veći strah. Šta će biti?

Odvažio se stari mudrac Velid bin Mugire. On je započeo izvaljivati kamenove...

Ništa mu se nije dogodilo.

Kad je i sutradan Mugirin sin osvanuo živ i zdrav, i ostali su pristupili rušenju.

Strah se potvrdio opravdanim nakon što su srušili zidove, pa naišli na zeleno kamenje u temeljima i htjeli ga izvaditi.

Kako je maknut prvi kamen u temelju, moćno se zastresla sva Mekka s okolnim brdima.

Postignut je dogovor da Crni kamen postavi ko prvi naiđe

Nisu znali za te kamenove. Mora da su oni od pamtivjeka. I da su tačne davne predaje da je Božiji poslanik Ibrahim izgradio Kabu na temeljima koje je postavio prvi čovjek i Božiji poslanik Adem. Da su to temelji koji su osnova Kabe.

Bezglavo su se razbježali.

Kad su se pribrali, primireni, rastumačili su da je potres opomena da Kabu moraju izgraditi na njezinim prvobitnim temeljima. Tako su i postupili. I, poslovi su odmicali bez problema.

Kad su u zidanju dostigli metar i po visine, na redu je bilo da se, u južnome ćošku, zvanome jemenski, vrati Hadžeru'l-esved.[30]

To je bila veoma važna prigoda. U Mekku su stigli poglavari svih arapskih plemena. Nijedan nije pristajao da je neko drugo pleme zaslužnije. Svaki je isticao svoje razloge da njemu pripadne čast da ugra-

30 Kasnije poznat kao Crni kamen, tada još bijel. Prema predaji, melek Džibril ga je čistoga prenio iz Dženneta, a potamnio je od ljudskih grijeha

di crni kamen. Nisu htjeli ni čuti da ta čast pripadne nekome drugom plemenskom starješini.

Rasprave su trajale danima. Nije bilo rješenja. Dogovaranje je preraslo u svađu. Zažestilo se preko svake mjere. Samo što među njima nije došlo do krvine. Zakuhali su dotle da je na pomolu bio rat. Na vrelini je uzavrila vrela arapska krv. Nikakva bitka, ništa drugo – rat!

I to bi ratovali svi Arapi protiv svih Arapa.

Nekome je naumpala zapitanost šta bi ih tek snašlo da zaratuju u svetome gradu i povodom najveće svetinje.

Nije im bilo druge nego da prevlada časnost namjere koja ih je okupila. Trebaju se dogovarati i dogovarati i – dogovoriti.

Kako?

Kako god, postići dogovor.

Povuci, potegni... Ni tamo, ni ovamo. Nikako.

Pa, opet...

Nekako su se uspjeli sporazumjeti da im presudi i Hadžeru'l-esved postavi ko prvi naiđe kroz kapiju zvanu Šejbe. Pa, ko god naišao.

To je bila posljednja mogućnost dogovora i trebali su tako postupiti bez čekanja. Ako bi se odgađalo, razumljive bi bile sumnje da neko nekome dojavi. Zato će o Hadžeru'l-esvedu odlučiti ko prvi naiđe!

Naišao je Muhammed.

Nisu bili zadovoljni, bili su prezadovoljni.

Muhammedu je bilo trideset pet godina. Bio je viđen i poštovan. Znan po dobru i zvan kao Emin.[31] Znalo se da Muhammed ne laže, da je govorio samo istinu, da je pouzdan, odmjeren. Već godinama je bio ugledan trgovac. Mnogima je pomogao, a nikoga nije oštetio ili povrijedio. Veoma im je važno i to što više nije bio siromašan.

Muhammed ih je saslušao. Pristao je. Zatražio je da mu donesu oveće platno.[32] Nije im bilo jasno, ali su poslušali. Muhammed je razastiro platno po tlu pokraj građevine. Na sredinu je postavio Hadžeru'l-esved. Pokazao je starješinama zakavženih plemena da svaki prihvati za krajeve platna i da svi zajedno podignu kamen, pa ga prinesu do ćoška na zidu gdje treba biti ugrađen.

Poglavari su to primili s velikim odobravanjem. Postupali su poslu s podjednakim ponosom. Prinijeli su Hadžeru'l-esved. Muhammed

---

31 Povjerljivi

32 Navodi se i da je Muhammed skinuo svoj bijeli ogrtač i da je na njega stavio Hadžeru'l-esved

je podigao Kamen sa zadignutog platna i postavio ga tamo gdje mu je bilo mjesto.

Gradnja se mogla nastaviti. I dovršiti.

Grede i daska za ravni, blago nageti krov nabavljeni su u Džiddi. Čvrsto drvo otkupljeno je od vlasnika čiji se brod nasukao u Crvenome moru.

Izgrađena i pokrivena onako kako treba, ukazala se izdužena granitna kocka.[33] Jednostavna, da ne može biti jednostavnija. I toliko skladna da ne može biti skladnija.

Veličina sklada je u jednostavnosti. Jednostavnost biva upotpunjena tek kad je dovedena u sklad.

Jedinstvena građevina.

I izvana i iznutra, Kaba je opet bila kao na svome početku.

Plemenski vladari mogli su se prepustiti zadovoljstvu i međusobnim nadmudrivanjima povodom vraćanja kipova njihovih božanstava.

Započela je gungula velikoga veselja. Nikome nije ni naumpalo da tu više nije bio prisutan Muhammed.

---

33 Zid s Hadžeru'l-esvedom dug je deset metara i deset centimetara. Toliki je i zid naspram njega. Malo je duži onaj na kome su vrata i zid nasuprot njemu; po dvanaest metara. U visinu su zidali približno petnaest metara

DRUGI DIO

Mekka je bila prenatrpan, bučan grad, pa je Muhammed najradije odlazio na Brdo svjetlosti (Snimio: Isnam Taljić)

1/2

IKRE

Mekku je snašla golema nepogoda. Uništen je urod. Trošene su zalihe hrane i ušteđevina u novcu. Ubrzo je zavladala neimaština. Bez hrane su ostali i oni koji nisu ni pomišljali da će spasti dotle da će biti sirotinja. U nemoći, prinošene su žrtve kipovima bogovima u Kabi i izgovarane riječi za koje su mislili da su čarobne. Mekkom je jednako harala glad.

Karavani su se prestali zadržavati u gradu. Ili nikako nisu ni svraćali. Zaobilazili su Mekku: kad nejma ko kupovati, ne može se ni prodavati.

Uviđajući da im nije druge, najveći bogataši Mekke prihvatili su da je svima spas u onome šta je tih dana uporno predlagao Muhammed – da oni koji još imaju – a uvijek i svugdje ima bogatih –

zajednički pomognu onima koji nejmaju. Ali, ne mrvicama, nego da pomoć bude značajnija. Samo tako se većina može oteti bijedi i grad se osoviti na noge.

Mekka je ubrzo živnula. Muhammed je nastavljao s trgovačkim poslovima. I dalje se nije razmetao. Ostao je skroman i živio mirnim porodičnim životom. Poslove je ustabilio, pa je mogao dovoljno vremena odvajati na šetnje okolinom.

Bučno je bilo i na prilazima Mekki. Da bi imao potrebni mir, odlazio je u malo duže šetnje. Najugodnije mu je bilo na Džebel'u-nuru. To brdo nije bilo ni preblizu, ni daleko od grada. Kad bi se brojalo koracima, ne bi se izbrojalo više od četiri hiljade sjeverozapadno od Kabe. Staza je do vrha vodila poprijeko brdom, pa uspon nije bio naporan. Odozgo se Mekka vidjela kao na dlanu. I blizu i dovoljno daleko da ne dopiru larma i galama.

Kao i sav krajolik, ovo brdo je kameno. Manje je zagasito, svjetlije je u odnosu na okolna brda. I nazvano je Brdom svjetlosti.

Ovdje se Muhammedu omiljelo. Imao se gdje skloniti od vrućine, a i od kiše i hladnoće. To je zato što je ispod samoga vrha pećina. Omanja udubina u stijeni. Malo šira od metar i po. Nije ni previsoka, tamam da se ne misli na saginjanje i pribojava hoće li se glavom zapeti. Tolika je to pećina da mu je u njoj bilo i komotno, a i nije bilo zagušljivo.

Arapi svemu daju posebna imena. I pojedinom drvetu. Čak i kamenju. Iako nevelika, i ova pećina imala je ime: Hira.

Već nekoliko godina zaredom Muhammed bi tu proboravio prije nego što će nastupiti ramazan. Mogao je neometano razmišljati o onome šta ga je zaokupljalo. O veličini Božijega davanja. On je vjerovao da ima samo jedan Bog i molio se Njemu. Mislio je o moći Božijeg stvaranja i davanja, o smislu i uzrocima postojanja, produžavanju i održavanja svega. O tome kako je svakome i svemu određena datost.

Bila mu je četrdeseta godina. Primicao se ramazan. Kao i godinu ranije, namjerio je taj mjesec provesti u ibadetu na Brdu svjetlosti. Tome su prethodili čudnovati snovi. Sanjao je sasvim jasno. Bez imalo primjesa košmara i neodređenosti. Ne samo da ujutro ne bi zaboravio šta je sanjao i razgovjetno se sjećao snova, nego se na javi pokazivalo da su mu snovi istiniti. Potrajalo je šest mjeseci i još više pojačalo njegovu želju za ramazanskim ibadetom u osami.

I počeo je ramazan. Muhammed je malo jeo i pio. Samo toliko da ne bude gladan i žedan. Hranu je radije ponudio rijetkim prolaznicima.

Mislio o Allahu. Obraćao Mu se i molio Ga da sazna šta se to događa s njegovim snovima i s njim. Molio Ga da ga uputi.

Ramazan je odmicao.

Nastupila je jedna od neparnih noći u posljednjih deset dana ovoga mjeseca. Začuo je:

»Ikre!«[34]

Trgnuo se.

Osvrtao se.

Nikoga.

Ali, čuo je sasvim razgovjetno. Prodorno. Nije bilo sumnje da je izgovoreno na način zapovijedanja i da se na njega odnosilo.

Ali, kako?!

I još čitanje?!

Preplašen, odgovorio je, više prošaptao:

– Ne znam čitati...

Snažno je stisnut. Osjećao je kako ga napušta snaga, da gubi dah, nestaje.

Bi popušten i bi mu ponovljeno istim glasom:

»Čitaj!«

Nije znao pisati, pa nije znao ni čitati. Ponavljao je:

– Ne znam čitati...

Opet je stisnut. Muhammedova snaga je malaksala. Pomišljao je da mu duša napušta tijelo. Toliko je stisnut da se bojao hoće li preživjeti.

I opet se začuo isti prodorni glas:

»Čitaj!«

Muhammed je, i po treći put, ponovio:

– Ne znam čitati.

Naredba se ponavljala, a za njom su slijedile riječi:

»Čitaj, u ime tvoga Gospodara, Koji stvara, stvara čovjeka od zametka! Čitaj, plemenit je tvoj Gospodar, Koji podučava peru, Koji podučava čovjeka onome šta ne zna!«[35]

---

34 Na Brdu svjetlosti događala se noć Kadr. O tome je, poslije, Allah objavio:
»Mi smo Kur'an počeli objavljivati u noći Kadr.
A znaš li ti šta je noć Kadr?
Noć Kadr je bolja od hiljadu mjeseci.
Meleki i Džibril, s dozvolom Gospodara svoga, spuštaju se u njoj zbog odluke svake.
Sigurnost je u njoj sve dok zora ne svane« (Kur'an, Kadr, 1-5)

35 Kuran: Ikre, 1-5. Prve riječi posljednje Božije Objave svim svjetovima. Poče-

Muhammed je zapamtio svaku riječ. Kako ih je naglas ponovio, tako ga je popustio stisak.

Uznemiren je. Ulazi u pećinu Hira. I izlazi iz Hire. Hoda uokolo...

Nikoga ne mrzi, nikoga ne prezire, ali je osjećao odbojnost prema pjesnicima i ludacima. A ovo? Šta je ovo? Je li na šejtanski nagovor ponovio riječi koje su mu kazane? Jesu li to stihovi? Ili mu se mutio razum?

Njegova odbojnost prema pjesnicima i ljudima pomućene pameti...

Šta je?! Šta će?! Šta učiniti?

Uspeo se na vrh Brda svjetlosti.

Javio mu se glas sa neba:

«Muhammede, ti si Allahov poslanik, a ja sam melek Džibril!»

Isti onaj glas koji se začuo u pećini!

Kuda god je Muhammed usmjerio pogled, vidio je meleka u ljudskom obličju. Na sve strane. Kao da se nadnio nad svime na Zemlji, prekrivao je čitavo obzorje.

Bilo mu je ponovljeno:

»Muhammede, ti si Allahov poslanik, a ja sam melek Džibril!«

On mu je prenio riječi koje je zapamtio, on, Džibril.

Njemu Džibril ponavlja da je Božiji poslanik!

Ali? Šta? Kako? Šta će biti? Kud će?!

Kući... Kući će! Kuća je sigurno pribježište.

Posrće. Trese ga studen. Tresa ga vrelina. Sad vrelina, sad studen. Obuzima ga groznica. Tumara. Ne zna kud ide.

Znao bi put do kuće preći i zavezanih očiju.

Koračao je po navici.

Vratio se kući.

Sjeo je kraj svoje žene Hatidže. Tresao se.

Kazao je:

– Pokrij me, hladno mi je!

Hatidža ga je pokrila.

Kad se malo pribrao, kazao je:

– Bojim se!

Ispričao je svojoj ženi šta je i kako je bilo.

Nimalo se ne premišljajući, Hatidža ga je obodrila:

---

la je najveličanstvenijom mogućom naredbom: Čitaj! To može samo Bog! Odabran je čovjek koji ne zna pisati – da zapamti, prenosi i tumači drugima, da bi bilo i zapisivano i trajno sačuvano

– Raduj se i vrati samopouzdanje! Ne boj se, Muhammede!

Muhammed je drhtao.

– Tebe je Allah odabrao da budeš Njegov poslanik! Ti si dobar čovjek! Allah tebe nikad ne bi ponizio! Ispunjavaš svoje obaveze, pošteno zarađuješ, daruješ siromašnim, podržavaš prijatelje da ustraju, govoriš istinu, ne prisvajaš tuđe, lijepo primaš musafire, činiš dobro gdje god možeš, ljubazan si sa svakim...

Da bi ga umirila, Hatidža je predložila da odu njezinom rođaku Vereki, učenom i upućenom u pitanja vjere.

Već i slijep, starac je pažljivo saslušao Muhammeda. Pošutio je, pa sa strahopoštovanjem zadignuo ruke:

– To je melek Objave! Njega je Allah slao i Musau i ostalim Svojim poslanicima!

Vereka je opet pošutio, pa nastavio:

– Volio bih da sam mlad, pa da dočekam i pomognem ti kad te tvoj narod bude progonio.

– Zašto bi me progonili?

– Progonit će te! Nikad još svome narodu nije došao čovjek s porukom sličnom tvojoj a da nije bio progonjen.

2/2

MALI DŽEMAT

Muhammed nastavio sa šetnjama izvan Mekke.

Bio je ponedjeljak kad se pred njim pojavio melek Džibril. Udario je u kamen i iz njeg je potekla voda, pa je Božijeg Poslanika, pokazujući mu, podučio kako se uzima abdest i obavlja namaz.

Nejma posredništva između čovjeka i Boga. Vjernik u namazu je u razgovoru s Bogom. Na sedždi je insan najbliži svome Gospodaru.

Kući se vratio radostan. Ispričao je Hatidži. Oboje su uzeli abdest. Bilo je krajem dana. Zajedno su pristupili namazu.

Nastavili su klanjati redovno ujutro i navečer.

Njihovo ponašanje nije moglo promaći dječaku Aliji.

Alija se nastanio u kući s amidžom Muhammedom. Njegov otac Ebu Talib je s velikom mukom izdržavao mnogobrojnu porodicu. U pomoć su mu priskočili bratić Muhammed i brat Abbas. Obojica su bili bogati, pa su preuzeli brigu o dvojici Ebu Talibovih sinova. Abbas

je uzeo Džafera. Kao što je Ebu Talib prihvatio Muhammeda kao dječaka kad je ostao i bez djeda zaštitnika, sada je njegov sin Alija živio u Muhammedovoj porodici.

Aliji je bilo neobično to šta su činili amidža i amidžinica. Bistri desetogodišnjak dotad nije vidio ništa slično tome. Niti su se njih dvoje skrivali od Alije. Imali su povjerenje u njega, a Alija ih je veoma volio i bio im privržen.

Dječak je upitao šta je to. Muhammed mu je kazao da se mole Bogu i pojasnio mu svoju zadaću u širenju vjere. Sutradan, neispavan, Alija im je rekao:

– Svu noć sam razmišljao o tome i jedva iščekao na novi dan da bih potvrdio da prihvatam islam.

Muhammed ga je zagrlio. Blagosiljao ga je.

I Alija je izlazio u šetnje s Božijim Poslanikom. Kad dođe vrijeme namazu, klanjali bi skupa. Dogodilo se da je naišao Ebu Talib i zatekao ih u namazu. Sačekao je da završe i upitao sina o čemu se radi. Alija je objasnio ocu onoliko koliko je znao o tome da je Muhammed Božiji poslanik islama.

Ebu Talib nije pokazao zbunjenost, a ni protivljenje. Smireno je kazao sinu:

– Nisam iznenađen. Ja znam o Muhammedu više od ostalih. Iščekivao sam kad će to biti... Sine, Muhammed te nikad neće navratiti da učiniš ono šta nije dobro. Ti ga slijedi, a ja ću vam pomagati koliko mogu... – pa se Ebu Talib obratio Muhammedu:

– Zna se da je i moj otac Abdulmuttalib, tvoj i Alijin djed, prihvatio vjerovanje samo u jednoga Boga. Ja ću biti na tvojoj strani, a nemoj od mene očekivati da postanem musliman. Ovako ću ti moći i više pomoći. Ti znaš kako je u Mekki i šta njima znače kipovi...

Četvrti po redu musliman postao je Zejd bin Haris. On je bio Hatidžin rob. Darovala ga je Muhammedu kad su se vjenčali, a Muhammed ga je oslobodio. Toliko ga je volio da ga je i posinio.[36]

O Muhammedovom naučavanju načuo je Ebu Bekr. I on je bio trgovac, bogat i ugledan. Sarađivao je s Muhammedom, dobro ga poznavao i cijenio njegove osobine.

Da se ne bi raspitivao kod drugih, Ebu Bekr je došao Muhammedu. Božiji Poslanik mu je u tančine ispričao. Rekao mu je da ga je

36 Nakon što, Objavom, nije dozvoljeno posinjavanje, Muhammed je raskinuo poočimstvo, ali je održao veoma prisan odnos prema Zejdu bin Harisu

Allah odabrao i da mu dolaze upute po kojima ljude podučava istinskoj vjeri u jedinoga Boga.

– Samo može biti istina to šta govoriš – kazao je Ebu Bekr i prihvatio islam.

Toga jutra se Sa'd bin Ebi Vekkas, amidža Muhammedove majke, probudio pod snažnim dojmom sna. Sanjao je sebe kako hoda u potpunom mraku, a onda se pojavio srpast Mjesec i osvijetlio toliko tmine da je mogao raspoznati samo Aliju, Zejda i Ebu Bekra. Oni su mu mahali da im priđe... I razdanilo se, a Sa'd je bio zaokupljen snom.

Snovima i njihovom tumačenju pridavano je mnogo pažnje. Ipak, ovo je bio neobičan san i Sa'd, koliko god je nastojao, nije nalazio značenje. Utom je, ispred kuće, čuo Ebu Bekrov glas kako ga doziva. Sa'd se obradovao tome i pozvao ga u kuću. Gost nije prikrivao oduševljenje kojim je bio zaokupljen. Već s vrata je progovorio o učenju sina Sa'dove bratične Amine. Kao prve Muhammedove sljedbenike nabrojao je Aliju, Zejda i sebe.

Sa'd se osmjehnuo. Kazao je Ebu Bekru da odmah idu Muhammedu. Obojici im je ispričao svoj san i izgovorio Kelime-i šehadet – da vjeruje da je samo Allah Bog i da je Muhammed Njegov poslanik.

Kao i Sa'da, Ebu Bekr je odlučio posjetiti i Umejja bin Halefa. Domaćina nije bilo u kući. Zatekao je samo njegovoga roba, crnca Bilala Habešiju. S njim se upustio u razgovor. Razgovor se oduljio... I – i Bilal je prihvatio islam.

Bilalov vlasnik ponio se suprotno. Umejje bin Halef izložio je svoga crnoga roba ponižavanju i žestokom batinanju. Razapetoga na stijeni, svezao je Bilala i prepustio ga vrelini sunca i kamena. Rob nije pristajao poreći Muhammedovo vjerovanje... Po Mekki se raščulo o strašnom mučenju. I, baš kad je izmrcvarenom crnom robu na prsa natovaren teški kamen i drugi rob zadigao gvozdeni bat – da mu kamen razbije na prsima, pristigla je Ebu Bekrova ponuda da otkupi Bilala. Umejje je prihvatio. Ionako mu se Bilal odbio pokoriti.

Ebu Bekr nije Bilala samo oslobodio od vlasnika Umejja, nego ga je oslobodio i od ropstva. Bilal Habešija postao je slobodan čovjek.

Mali džemat bio je na okupu.

3/2

PROTIVNICI

Nastavljano je prenošenje Objave:

»Tako mi jutra i noći kad se utiša, Gospodar tvoj nije te ni napustio, ni zamrzio. Onaj svijet je tebi zaista bolji od Ovoga svijeta, a Gospodar tvoj će tebi sigurno dati, pa ćeš biti zadovoljan. Zar nisi bio siroče, pa ti je On pružio utočište, i za pravu vjeru nisi znao, pa te On na pravi put uputio, i siromah si bio, pa te imućnim učinio? Zato, ne ucvili siroče, a na prosjaka ne podvikni, i o blagodati Gospodara svoga kazuj«.[37]

Uslijedili su dugi dani u kojima mu se Džibril nije javljao. Muhammeda je obuzimao strah. Veći i od onoga straha u ramazanu na Brdu svjetlosti kad je započelo primanje Objave.

Je li ga Gospodar napustio? Možda se naljutio? U čemu je Muhammed pogriješio? Ili je iskušenje? Ili...

Bio je izrazito pogođen. Nije mogao prikriti potištenost. Odlazio je na Brdo svjetlosti. Sjedio. Čekao. Hodao. Hodao uznemiren. Opet dolazio na Brdo svjetlosti. Ulazio u Hiru. Izlazio. Penjao se na liticu. Svašta je premišljao. I to da bi se bacio s litice... Ne! Opet će kući. Kući! Kuća je sigurno pribježište, tu je Hatidža...

Utom je čuo glas s neba. Podigao je pogled. Ugledao je istoga meleka koji mu se ukazao one noći na Brdu svjetlosti.

Stigao je kući sav usplahiren. Drhtao je. Zatražio da ga pokriju.

A onda:

»Ti, pokriveni, ustani i opominji! I Gospodara svoga veličaj! I haljine svoje očisti! I kumira se kloni. I ne prigovaraj da je mnogo. I trpi radi svoga Gospodara«.[38]

---

37 Kur'an: Duha, 1-11. Objava je Muhammedu dostavljana i pred drugima. Oni koji bi se našli u blizini osjetili bi to po posebnom zadovoljstvu kojim je isijavao. Nekad bi na njemu bio i veoma vidljiv napor. Nekad mu se melek Džibril pokazivao – dva puta ga je vidio i u stvarnom obličju, a često je Džibril poprimao ljudski lik. Nekad mu se samo javljao glasom. Prisutni ga nisu čuli, ni vidjeli. O njegovome prisustvu zaključivali su po Muhammedovom izgledu, ali i po tome što bi Muhammed više puta ponavljao ajete na način kao da ga neko preslušava. To je bilo da bi njih obojica utvrdili je li Muhammed dobro zapamtio prenesene ajete. Zatim je Božiji Poslanik to prenosio pouzdanima oko sebe, pa su oni pamtili, ali je i zapisivano. Prvi pisar bio je Hasan. Ukupno su dvadeset tri pisara zapisivali Objavu

38 Kur'an: Muddattir, 1-7

Opet je bilo sve najbolje. Objava je uredno nastavljana.

Bi mu objavljeno kazivanje o Musau i mukama koje je doživljavao te o klevetanjima i patnjama Božijih poslanika Nuha, Ibrahima, Luta, Šuajba.

Muhammed je pozivao u islam više kradom negoli javno. Ali, bilo je već tridesetak muslimana, pa se nije moglo ni sakriti. Kurejšije tome nisu pridavale pažnju. Bilo je sveg i svačeg u Mekki. I da se govori protiv kipova. I da se ljudi proglašavaju Božijim poslanicima... Kad bi im takvi dojadili ili bi mogli postati opasni, Kurejšije bi neke otjerali, neke izvrgli ruglu, neke bi bacili u tamnicu. Nisu mogli tako i s Muhammedom. On je Kurejšija i Hašimija. Zato su čekali da se narod zasiti toga. Narod se brzo zasiti svega, pa i svakakvih Božijih ljudi. I to s Muhammedom će proći, ako se već i sam Muhammed ne prođe toga šta ga je snašlo.

Muhammedu tih dana bi prenijeto:

»I opominji svoju najbližu rodbinu«.[39]

Sazvao je rodbinu. Odazvali su se. Kazao im da je Allah jedini Bog i da je on Njegov poslanik, da će svi umrijeti kao što legnu, a svi biti oživljeni kao što se probude i da će svako polagati račun za svoja djela.

– Nagrada će biti ili vječni Džennet ili vječni boravak u vatri Džehennema.

Njegov amidža Ebu Leheb, prevarant i pijanica, zavikao je da je sramotno to šta Muhammed govori i da ga treba spriječiti prije nego što zavede ostale.

Muhammed je zatim pozvao i ostale Mekance. Zakazao im je skup na Safi. Dosta ih se odazvalo. Započeo je pitajući ih:

– Biste li mi povjerovali kad bih vam rekao da Mekku samo što nije napala neprijateljska vojska?

Potvrdili su mu. Kazali su da se zna da nikad nije lagao.

Onda im je rekao da je samo jedan Bog, Allah, i upozorio ih na kaznu ukoliko ne prihvate vjerovanje samo u Njega.

Opet se, među svim prisutnim, našao njegov amidža Ebu Leheb da se usprotivi. Prekinuo je bratića. Zavikao je da zato nije trebao sazivati narod, pa rasturio skup naguravanjem, vikom i galamom.

Znalo se da se Ebu Leheb obradovao kad je rođen njegov bratić Muhammed. Dao je dobar muštuluk glasniku radosne vijesti. I dalje su im kuće bile jedna uz drugu. Ebu Leheb je oženio svoje sinove

39 Kur'an: Neml, 214

Muhammedovim kćerkama Rukajjom i Ummu Kulsum. I, sad je taj amidža postao najokrutniji i najotvoreniji Muhammedov protivnik.

Ebu Leheb nije iskazivao samo pakost, unosio je smutnju i poticao druge protiv Muhammeda, ukazivao na opasnost bratićevih riječi, podstrekivao i predvodio urotnike, pratio Muhammeda u stopu i za njim govorio da laže, da je laž sve šta kaže.

Ebu Lehebova žena, Muhammedova amidžinica Ummu Džemila, skupljala je bodljikavo granje i posipala ga po putu ispred Muhammeda.

Tih dana je umro i drugi Muhammedov sin. Dobio je ime po Ebu Lehebovom bratu i Muhammedovom ocu – Abdullah. Muhammed je bio veoma pogođen. Patio je. Satirala ga je bol... Amidža Ebu Leheb je na sebe preuzeo »obavezu« zloglasnika: Mekkom je pronosio da je Muhammed ostao bez muškog potomstva, da je to čovjek kojeg niko neće spominjati, jer će se njegova loza ugasiti.

Allah prokle Ebu Leheba. Dođe objava:

»Neka propadne Ebu Leheb, i propao je! Neće mu biti od koristi njegovo blago, a ni ono šta je stekao, ući će on sigurno u rasplamsalu vatru; i žena njegova spletkari; o njezinome vratu bit će uže od usukane ličine«.[40]

Pronijelo se Mekkom da je Sam Bog prokleo Ebu Leheba i Ummu Džemilu.

Ebu Leheba i njegovu ženu razjarilo je saznanje o objavljenim ajetima. Okomili su se na Muhammeda s još strasnijom mržnjom. Amidža je pronosio da njegov bratić ruši ugled čitave porodice i cijeloga grada.

Je li Ebu Leheba huškala njegova supruga Ummu Džemila? Je li Ebu Leheba navodilo zetovsko dodvorništvo, jer je Ummu Džemila bila sestra vođe idolopoklonika Mekke Ebu Sufjana, a Muhammed razotkriva tumačenja na kojima se zasnivao ugled tadašnje Mekke, time i njezinoga bogatog predvodnika Ebu Sufjana? Šta bi, i Mekka i Ebu Sufjan, bili bez kipova poredanih u i okolo Kabe?

S Ebu Lehebom se, u podmuklostima prema Božijem Poslaniku, nadmetao Ebu Džehl. Nije se znalo koji je gori i ustrajniji. Bi objavljeno:

»I ne slušaj nijednog krivokletnika, prezrenog, klevetnika, onoga koji tuđe riječi prenosi, škrticu, nasilnika, velikoga griješnika, surovog i uljeza u tuđe pleme«.[41]

---

40 Kuran: Leheb, 1-5

41 Kur'an: Kalem, 10-13

Ebu Sufjan je bio pronicljiv i mudar. Njemu je bila jasna Muhammedova razorna moć. Uvidio je da lahko pridobija kurejšijske uglednike. Diranje u svetinje je zadiranje u navike na kojima je izgrađeno kurejšijsko carstvo u Mekki. Zgrće se bogatstvo na mnogobrojnim hadžijama koje dolaze da bi obilazili kipove u Kabi i još trguju s njima i prodaju im robu koju nagomilaju do hadža.

Muhammed bi to srušio.

Ebu Sufjan je pridobijao istomišljenike. Zadobijao je gospodu. Nisu posustali u borbi protiv Muhammeda. Nisu prezali ni od toga što im se priključivala i zadnja ološ iz Mekke. Bilo je kao da se između uglednika i protuha potrla razlika.

Ganjali su Muhammeda oko Kabe. Vukli ga za ogrtač. Tukli ga. Dok se naginjao u namazu, nabacili su na njega devina crijeva. Dok je bio na sedždi, nogom mu je pritisnut vrat.

Jednako su se prema njemu ponašali i na ulici. Pljuvali su ga i po licu. Samo što ga nisu zadavili njegovim ogrtačem. Spasio ga je Ebu Bekr zapomaganjem:

– Zar da ubijete čovjeka zato što kaže da je njegov Bog Allah?!

Kad su se tako odnosili prema Muhammedu, kako su tek prema preostalim muslimanima i muslimankama koji nisu imali zaštite?!

Nekima su navlačili kože tek zaklanih deva i tako ih držali na vrelom kamenju. Na neke su stavljali gvozdene oklope i ostavljali ih izložene suncu svezane za pregrijane stijene. Podvrgavali su muslimane batinama i patnjama koje su prelazile granice izdržljivosti. Neke su oslijepili. Neke su ubili. U teškim mukama umrla je Sumejja, majka Ammara bin Jasira, koji je bio među prvim muslimanima.

Muhammedu bi objavljeno:

»One koji se isele radi Allaha nakon što su bili progonjeni, mi ćemo još na Ovome svijetu na lijepo mjesto smjestiti, a nagrada na Onome svijetu bit će još ljepša – kad bi oni samo znali«.[42]

Muhammed je čuo o dobroti abesinskoga kralja Nedžašije. Iako kršćanin, nije bio ni nalik silnom Ebrehi bin Ešremu Habešiji, koji je nekad bio abesinski namjesnik u Jemenu.

Da olakša muslimanima, Božiji Poslanik je poslao grupu vjernika u Abesiniju.

Kralj Nedžašija ih je prihvatio. Oni su javili u Mekku da su dobro primljeni.

---

42 Kur'an: Hidžr, 4

Vjernici su u Abesiniju odlazili u manjim grupama

Na to se iz Mekke iselila još veća grupa muslimana. Da ne bi upadali u oči, odlazili su u manjim grupama.

Otišla je većina muslimana, više od stotinu...

A bližio se hadž. Samo što nisu došli Arapi sa svih strana Arabije i hadžije iz još udaljenijih krajeva da hodočaste svoje bogove u Kabi. Zato su Kurejšije vijećale o Muhammedu. Ocijenili su da on neće mirovati tih dana. Unosit će smutnju i tumačiti svoje vjerovanje. Neke će pokolebati, neke i pridobiti... Čut će se o njegovome, raščuti se... Kako ga osujetiti?

Odbačen je prijedlog da ga proglase pjesnikom ili čarobnjakom. Arapi se dobro razumiju i u pjesništvo i u vradžbine, a znaju da Muhammed nije takav.

Šta će?

Najlakše im je bilo poreknuti sami sebe: treba pronositi da je Muhammed lažov.

Ali, ako su, upornim ponavljanjima, nekoga u to uspjeli ubijediti u Mekki, mnogi među onima koji će doći na hadž znaju dobro da Muhammed ne laže. Pročulo se njegovo poštenje...

Kurejšije nešta moraju smisliti.

Odabrali su to o laganju. – narodu će lagati da je Muhammed lažov. Ako nije bio, reći će da je postao. Uvijek i svugdje ima ljudi koji ne lažu, pa prolažu. Ako se mislilo da Muhammed nije lagao, nek se zna da je prolagao.

Proturali su te glasine među hodočasnicima...

Hodočasnici dođu i odu, ne mogu znati šta sve bude između njihovih dolaženja, ali se u Mekki ipak zna ko je ko i šta je šta. U Mekki je Muhammed veoma dobro poznat kao dostojanstven, častan, pribran. Ničim nije kaljao ni svoj, ni ičiji ugled.

U Mekki nisu prihvatili kurejšijske laži o Muhammedu.

Šta onda?

Najnoviji plan bio je da se pokušaju nagoditi s Muhammedom. Ponudit će mu zvanje glavnog čuvara Kabe. Ako hoće, dat će mu i veću vlast. Ako želi, proglasit će ga i kraljem Mekke. Samo nek rekne šta god želi.

Odbio je.

Nisu posustali. Ponudili su da mu neće braniti njegovo, a ni on da ne dira u njihovo – u njihove bogove. Neka njemu njegovoga Boga, ali da i on njima ostavi njihove bogove.

Da bi drugima bili uvjerljivi u tome naumu, dopustili su Muhammedu i rijetkim muslimanima koji su ostali u Mekki da nesmetano obavljaju namaz pred Kabom. Ako hoće, muslimani mogu to svoje obavljati i u samoj Kabi.

Pokazali su se takvima da je zaista potrajalo primirje. Poslali su i glasnike u Abesiniju s dokazima da se u Mekki primirilo i pozivaju ih da se nesmetano vrate. Dosta muslimana se i vratilo.

Po Mekki se znalo da su prestali progoni muslimana. Znalo se i da je dugo razgovarano s Muhammedom. Ko nije bio neposredno prisutan, nije se moglo znati šta je s njim dogovoreno. Kurejšije su u tome imale pokriće za smišljenu smicalicu: umetnuli su svoje riječi među Božije ajete i razglašavali da je objavljeno da Allah priznaje i njihova božanstva Lata i Uza'a, pa se ubuduće može i ovako i onako. Mogu zajedno i Muhammedova vjera i njihova »vjera«. Imaju, eto, i Božije »odobrenje«.

Tada je objavljena sura Kafirun:

»Reci (Muhammede): 'Nevjernici, ja se neću klanjati onima kojima se vi klanjate, a vi se nećete klanjati Onome Kojem se ja klanjam; ja se nisam klanjao onima kojima ste se vi klanjali, a vi se niste klanjali Onome Kojem se ja klanjam. Vama vaša vjera, meni moja vjera«.

Na to je Muhammed razvjenčao svoje kćerke Rukajju i Ummu Kulsum od njihovih muževa, Ebu Lehebovih sinova.

Kako nije moglo proći nezapaženo da iz Mekke opet odlaze muslimani, razbjesnjeli Ebu Lehebov prijatelj Ebu Džehl krenuo je tražiti po Meki Muhammeda da ga lično napadne. Zatekao ga je na Safi. Izvrijeđao ga je što je mogao pogrdnije. I još ga je udario kamenom i okrvavio. Otišao je zadovoljan i mirno sjeo pred Kabu.

Baš se tada naišao Muhammedov amidža Hamza bin Abdulmuttalib. Bio je poznat i kao najhrabriji Kurejšija, a bio je Muhammedov najmlađi amidža. Među njima dvojicom bila je mala dobna razlika. Bili su gotovo vrsnici. Bili su veoma bliski i upućeni jedan na drugog. Amidža Hamza je veoma volio Muhammeda.

Hamza se vraćao iz lova i nosio lovački luk o ramenu. Rekli su mu šta se zbilo i ko je to počinio Muhammedu. Pogođeni lovac se iz istih stopa zaputio prema Kabi. Stao je pred Ebu Džehla i pogledao ga pravo u oči. S ramena je skinuo svoj lovački luk. Njime je snažno zamahnuo i udario Ebu Džehla. Rasijekao mu je lice. I zagalamio:

– Vrijeđaš i napadaš moga bratića radi vjere! De, ako smiješ, udari mene! I ja sam musliman!

Poskakali su svi prisutni. Jedni da brane Ebu Džehla. Drugi su se stavili na Hamzinu stranu.

Sve je primirio glas licemjera Ebu Džehla:

– Ja sam pogriješio prema Hamzinom bratiću.

Hamza je, iz istih stopa, otišao tražiti Muhammeda.

4/2

ABESINIJA

Koliko su god muslimani u Mekki bili malobrojni, njihovi mnogobrojni protivnici ih nisu prestali proganjati. Ali, Hamza je baš raspametio Kurejšije. Inekako to što je uzvratio i što je, kao amidža, udario Ebu Džehla. Ali, i da Ebu Lehebov najmlađi brat prihvati islam, i to bez skrivanja... To se raščulo. Jeknulo je Mekkom. Mušrici su bili žestoko uzdrmani.

Šta, kako će dalje? Vijećaju. Dugo vijećaju.

Odlučuju poslati svoje ljude u Abesiniju. Spremiti ih sa skupocjenim darovima kralju Nedžašiji i njegovim visokim svećenicima. Za to putovanje treba odabrati najspobnije među njima.

Koga?

Neodložno treba otputovati Amr bin As. On je najdovitljiviji diplomat među Arapima, a diplomatija je u to vrijeme bila vrlo popularna i do nje se držalo. Amr je veliki govornik. Uz njeg nek ide Abdullah bin Ebi Rebija. Moraju isposlovati da prebjezi budu vraćeni iz Abesinije u Mekku. Kad ih vrate, tamanit će jednog po jednog. Muhammed će ostati usamljen. Dokusurit će islam.

Nedžašijini svećenici bili su podmitljivi. Ali, bojali su se usprotiviti kraljevoj volji, a kralj je lijepo primio musafire iz Mekke i naredio da svi dobro postupaju prema njima.

Amr nije odustajao. Nije ni pomišljao vratiti se u Mekku neobavljenoga posla. Darovima i riječima, obrlatio je abesinske patrijarhe. Pridobio ih je da se pred svojim kraljem zauzmu za njeg i pomognu mu da budu vraćeni odbjegli Arapi.

Svećenici su govorili Nedžašiji:

– Gosti gaze gostoprimstvo. Svoju opasnu vjeru namjeravaju raširiti po tvojoj zemlji. Ovo je prilika da ih se riješimo. Velikani iz njihovoga naroda došli su po njih...

Ipak, Nedžašija se lično želio osvjedočiti šta je po srijedi. Naredio je da mu dovedu mekanske izaslanike.

Amr se poklonio do zemlje i pred kraljeve noge prinio bogate darove.

– Primio sam vas da biste rekli zašto ste došli – kazao je kralj Abesinije.

Amr mu je odgovorio:

– Oni su mladi i zabludjeli. Zato su prihvatili vjeru koju svijet ne poznaje i pobjegli ovamo. Nas su poslali njihovi osramoćeni očevi i rodbina. Poslali su nas da im ih vratiš po nama kako bi se oni mogli brinuti o njima.

– Istinu govori! Treba ih vratiti njihovim porodicama! – potvrđivali su patrijarsi.

Nedžašija je naredio da se dovedu dobjegli Arapi.

Otišli su po muslimane, objasnili im gdje ih vode i da se obavezno poklone pred kraljem. Ali, kad su izvedeni pred Nedžašiju, muslimani su ostali uspravljeni.

Uskomašalo se među patrijarsima.

– Poklonite se našem kralju! – zapovijedio je jedan od patrijarha.

Muslimani su uglas odgovorili:

– Mi se klanjamo samo Allahu!

Amr je poskočio:

– O njima sam govorio! To su oni! Tako poštuju gostoprimstvo!

Začuđen, kralj je zatražio da muslimani pojasne svoju vjeru.

Istupio je Džafer, Ebu Talibov sin, Alijin brat:

– Živjeli smo u neznanju i raskalašno. Obožavali smo kipove, jeli crkotine, kidali rodbinske veze, nismo poštivali komšije i žene, odali smo se razvratu, jači su uništavali slabije... Onda nam je Bog poslao Svog poslanika iz našega naroda da bi nas izveo na pravi put. Pozvao nas je da vjerujemo u jednoga Boga, da govorimo istinu, da poštujemo komšije i obilazimo rodbinu, da ne trošimo imetak siročadi, da prestanemo potvarati poštene žene i laskati bludnicama, da dajemo dio imetka siromašnima, da postimo i da se Bogu molimo. U Mekki su nas zlostavljali da bi nas natjerali da nastavimo živjeti u bezvjerništvu, onako kako i oni žive. Zato nas je Božiji Poslanik poslao tebi. Saznao je o tebi i da nećemo biti uznemiravani u zemlji u kojoj si ti kralj.

Amr bin As je, brže-bolje, kazao da se time šta oni nazivaju svojim vjerovanjem ne priznaje Isus, u kojeg Abesinci vjeruju.

– Imaš li šta odgovoriti? – kaza kralj Nedžašija Džaferu.

Džafer reče da će, da se ne pomisli da izmišlja ili dodaje, čitati sa listova Knjige koju Bog objavljuje njihovome poslaniku Muhammedu.

Bi mu odobreno i on zauči ajete iz sure Merjem.

Kako su spominjani Merjema i njezin sin Isa, tako se kralj rasplakao. Za kraljem su suze pustili i patrijarsi Abesinije.

– Ove riječi nije mogao smisliti čovjek! To je Božije! Ono šta je Isus govorio i šta govori Muhammed, oboje dolazi sa istog Izvora! – kazao je Nedžašija, pa, kraljevskim žezlom, između sebe i muslimana povukao crtu.

Rekao im je:

– Nas i vas razdvaja samo toliko kolika je ova crta! Ostanite sigurni u ovoj zemlji! Ko vas bude dirao, bit će kažnjen! Ni za brdo blaga ne bih dozvolio da vam bude nanijeta nepravda!

Kralj se okrenuo patrijarsima:

– Ja znam da ste vi primili darove iz Mekke. Vratite im i neka pokupe ovo svoje ispod mojih nogu i odu iz ove zemlje![43]

---

43 Ostalo je da se pripovijeda da je i kralj Nedžašija primio islam. Prenošeno je – što su prihvatili zapisivači hadisa – da je Božiji poslanik Muhammed

5/2

KUĆA NA SAFI

Iz Abesinije se vraćao Amr bin As. Na prilazu Mekki susreo je Omera bin Hattaba. Prvi je bio zaokupljen mislima iz Abesinije. Drugi nije skrivao zadovoljstvo. On je bio u Šamu. Kao izaslanik idolopoklonika Mekke, pregovarao je o trgovačkim poslovima. Sklopio je povoljne ugovore.

Pred njih je izišao kurejšijski glasnik. Naređeno mu je da ih sačeka ispred Mekke i prenese im da se još samo čekalo na njih dvojicu – Ebu Džehl je sazvao uglednike na važan dogovor.

Dodatno pogođeni vijestima o propalim pregovorima u Abesiniji, odabrani Mekanci zaključili su da im je najbolje – ubiti Muhammeda.

– Samo tako će nestati i njegove vjere – kazao je njegov amidža Ebu Džehl.

Kao nagradu onome ko ga ubije, ponudio je stotinu deva i šezdeset tri kilograma srebra.

Javio se Hattabov sin Omer. On će!

Sa dvadeset šest godina, Omer je bio poglavar plemena Addi. Nadaleko nije bilo krupnijeg čovjeka. Dok su drugi stajali pokraj njeg, iz dajine je izgledalo kao da on jaše na devi. Toliko je bio krupan. Bio je prijek i smion.

Ebu Džehl nimalo nije sumnjao u Omera. Bio je veoma zadovoljan što se baš on prijavio i ponovo pred svima potvrdio da ne žali obećano bogatstvo koje je ponudio kao nagradu.

Omeru se nije čekalo. Opasao je sablju i zaputio se prema Safi. Znao je da se tu okupljaju Muhammed i njegovi sljedbenici. Srdit, žurio je. Zamalo se nije sudario s Nuajmom bin Abdullahom.

– Dokle ti, Omere?

– Idem ubiti otpadnika Muhammeda!

– Vodi te srdžba, Omere! – kazao mu je Nuajm. – Njegove porodice po ocu i majci, Hašimije i Zehre, oni te ne bi pustili da hodaš zemljom! Možda bi večeras i omrknuo, a sutra ne bi osvanuo! Ne

---

klanjao dženazu u odsutnosti kralju Abesinije Nedžašiji kad je saznao da je umro.

Što se tiče kurejšijskoga velikana Amra bin Asa, ima tvrdnji da je već u Abesiniji prihvatio islam. Drugi, pak, ne poriču da je njegovo nevjerništvo tada bilo uzdrmano. Sasvim je pouzdano to da se, nekoliko godina poslije, Božiji Poslanik u Medini obradovao Amrovom prelasku na islam

prenagljuj! A i razaberi šta je s tvojima, kako se oni ponašaju, pa onda sve odvagni!

– Da i ti nisi musliman?! – viknuo je Omer i zgrabio ga za vrat.

– Ostavi se ti mene! Ima i bližih tebi...

Omer ga je zgrabio za prsa:

– Na šta ciljaš, Nuajme?

– Tvoj zet i amidžić Seid bin Zejd. I oni su primili islam i slijede Muhammedovu vjeru!

Zabezeknut, Omer je produžio još bjesniji. Sudario se sa Vekkasom bin Sa'dom. On se uplašio Omerovog izgleda.

– Šta je s tobom, Omere?

– Ljut sam i idem ubiti Muhammeda!

– Omere, nisi ti takav. Smiri se...

– I ti ga braniš!? I ti si... Namnožilo vas se! Zato ću vas sve, jednoga po jednog. Počet ću s prvim, s Muhammedom...

– Onda ćeš se naubijati i najbližih.

– Kazuj! Govori! Govori šta kriješ!

Vekkas je šutio. Omer je zagalamio:

– Ako misliš na moga zeta, prvo ću njega, pa amidžića, pa...

– Počni od svoje sestre Fatime!

Omer je bio preneražen. Potpuno zbunjen, tutnuo je sablju u korice. Upitno je buljio u Vekkasa.

– Idi, pitaj nju. Muslimanka neće zanijekati svoju vjeru! – kazao mu je Vekkas.

Omer se donekle pribrao. Hladnokrvno je kazao:

– I hoću! Prvo ću njih sasjeći, sestru i zeta, pa ću i Muhammeda...

Promijenio je pravac kretanja. Nije produžio prema Safi. Skrenuo je prema zetovoj i sestrinoj kući.

Iz kuće je dopiralo:

»Ta-ha, ma enzelna alejke'l-Kur'ane liteška...«

Omer je stao kao ukopan. Ovo nikad nije čuo. Šta li je? Zbunio se. Pribojavao se da se ne pokoleba. Nagonio je sebe da povrati srdžbu. Prokipilo je u njemu. Dalje nije razabirao riječi iz kuće, zakoračio je. Upast će u kuću, pa će...

U kući, s ispisanoga lista, učio je Habbab bin Erett. Sklonili su ga kad su razabrali da je Omer pred vratima. Fatima bint Hattab sakrila je list sa početkom sure Ta-Ha.

Pokušavali su zaustaviti Omera, ali on je nahrupio u kuću.

Zagalamio je:

– Kakvo je ono mrmljanje?! Ko je to izgovarao?!

Zet i sestra su nešta govorili. U ljutnji, Omer nije razabirao. Planuo je. Nasrnuo je na zeta Seida bin Zejda. Omerova sestra pokušala je zaštititi muža. Brat je udario sestru. Snažno je udario. Fatima je pala. Potekla joj je krv...

Prizor je zbunio Omera.

Je li sestra tada prepoznala bratovu nedoumicu? Prkosno mu je kazala:

– Šta ti hoćeš?! Primili smo islam i povjerovali u Allaha i Njegovog Poslanika, pa nas ubij!

Omer više nije znao šta bi. Šta bi sa sobom...

– De... Dajte mi to što ste čitali. Da vidim... – kazao je pokunjeno. – Da vidim šta vam to prenosi Muhammed.

– Ti si mnogobožac. Napisane ajete u rukama smije držati samo ko ima abdest. Operi se! – drznula se Fatima.

Pristao je. Oprao se. Čak je prihvatio da se pere onako kako su mu govorili. Onda je uzeo list. Počeo čitati:

»Ta-Ha. Ne objavljujemo Kur'an da se mučiš, već da bude pouka onome ko se boji; objavljuje ga Stvoritelj Zemlje i nebesa visokih, Milostivi, Koji upravlja svim Svemirom. Njegovo je šta je na nebesima i šta je između njih i šta je pod zemljom. Ako se ti glasno moliš, pa On zna i šta drugom tajno rekneš i šta samo pomisliš. Allah, drugoga boga nejma osim Njega, najljepša imena ima...«[44]

Pročitao je sve šta je bilo na listu.

Omer je bio učen, jasno je čitao.

Zabezeknut, jednako je buljio u harfove. Kazao je:

– Lijepih li i plemenitih riječi!

Habbab se ohrabrio i pokazao se pred Omerom:

– Omere, jučer sam čuo kako je Božiji Poslanik molio Allaha ovim riječima: »Bože, ojačaj islam Ebu Hakemom bin Hišamom ili Omerom bin Hattabom!« Omere, tebi je Allah ukazao milost!

– Reci mi, Habbabe, gdje je Muhammed.

Rečeno mu je.

Vekkas bin Sa'd obavijestio je muslimane o svom susretu s Omerom. Zato su se oni okupili u Hamzinoj kući.

– Hamza je ravan Omeru po hrabrosti, pa da vidimo hoće li drznuti udariti i na Hamzinu kuću...

Kad im je javljeno da je Omer sa isukanom sabljom pred Hamzinom kućom, muslimani su poskakali, a Božiji Poslanik ih je smirio:

---

44 Početni ajeti sure Ta-Ha

– Upustite ga.

Hamza je potvrdio:

– Upustite ga. Ako je došao sa zlom, sasjeći ćemo ga njegovom sabljom!

Božiji Poslanik je goloruk izišao pred Omera:

– Kojim dobrom, Hattabov sine?

– Došao sam reći da vjerujem u Allaha, u Njegovog Poslanika i u Objavu koja dolazi!

Božiji Poslanik je uzviknuo tekbir.

Do tada je bilo četrdeset pet muslimana i jedanaest muslimanki.[45]

6/2

BOJKOT

Zbijala su se čuda. Muhammed je pridobijao najuglednije. Kurejšije su bili uznemireni. Opet su vijećali.

Dogovoreno da se ode Muhammedovom amidži i zaštitniku Ebu Talibu.

Došli su mu prijeteći:

– Ili odvrati bratića ili ćemo udariti na vas obojicu i sve vaše porodice. Tako. Pa dok jedni ne pobijede, a drugi propadnu. Ili vi ili mi!

Amidža je pozvao Muhammeda i prenio mu šta su mu rekli.

– Amidža, ja ne mogu odustati sve dok Allah ne bude dao da istina pobijedi ili dok ne umrem. Makar mi oni stavili Sunce u desnu ruku, a Mjesec u lijevu da odustanem od pozivanja i upućivanja u Allahovu vjeru, neću odustati – kazao je Muhammed i zaplakao.

Zaplakao je iz dna duše, pa krenuo kući.

Trajali su najdirljiviji trenuci...

Amidža se prestao premišljati. Sustigao je bratića. Kazao mu:

– Muhammede, znaš li šta ćeš?

– Znam.

– Znam da znaš, a i ja ti kažem: Idi i kazuj to šta ti je na srcu!

---

45 Omer je pričao:

– Predložio sam Božijem Poslaniku da se više ne skrivamo i da objelodanimo da smo na strani istine. Koliko nas je tada bilo još u Mekki, izišli smo zajedno, u dva safa. U jednom je bio Hamza, a ja u drugom. Došli smo do Kabe. Kurejšije su se nijemo zgledali. Resulullah me tada prozvao Farukom, onim koji razdvaja istinu od neistine

Ebu Talib je sazvao porodice potomaka svoga djeda Hašima i njegovoga brata Muttaliba. Zatražio je da zajedno brane Muhammeda od ostalih Kurejšija. Prihvatili su. Jedino je odbio Ebu Leheb. On je vijesti o tome prenio na novom vijećanju s ostalim Kurejšijama.

Dugo su raspravljali i sačinili pisani ugovor između poglavara plemena Kurejš.

Započinjao je riječima: «U Tvoje ime, Allahu...», pa su, onda, izredana imena svih njihovih božanstava i zakletva da se sa Muhammedom i njegovim zaštitnicima neće sastajati, razgovarati, trgovati, da se s njima neće ženiti i udavati, da neće dozvoljavati da im se dostavlja hrana... sve dok im ne bude predan Muhammed da ga ubiju.

Napisano je ovjereno s četrdeset pečata, a ugovor postavljen na zid u Kabi.

Surgun!

Progonstvo u rodnom gradu, potpuni bojkot.

Potrajalo je progonstvo satjeranih na prostor Ebu Talibivog imanja. Ni ptica im nije mogla preletjeti.

Dozvoljeno im je izlaziti samo radi kupovine, i to u vrijeme svetih mjeseci. Mekanci bi tada ponudili deseterostruko veću svotu novca i kupovali ono šta su namjeravali kupiti Muhammedovi sapatnici... Stradalnici su ubrzo ostali bez novca da bi se i dalje mogli nadmetati na pijaci.

Kad su potrošene zalihe hrane, jeli su lišće s drveća, koru, korijenje, životinjsku kožu.

Iz logor-mahale dopirali su jauci gladnih i oboljelih.

Tri godine je to trajalo.

Mrcvarenje...

Patnje su bile nesnosne. Postalo je neizdržljivo.

Najzad se javio tihi bunt u Mekki. Familije su bile ispomiješane ženidbama i udajama. Pošteniji i odvažniji tajno su doturali hranu svojima. Ali, ili su otkriveni i sprječavani u tome ili to njihovo nije moglo biti dovoljno.

Onda se jedan rođak dogovorio s drugim, s trećim, s petim, našao se i još jedan čestit istomišljenik, i on je našao još jednog, pa još jednog. Rastao je broj nezadovoljnika. Mekka se otvoreno pobunila.

Kurejšijama nije bilo druge. Pred Kabom su zakazali skup sa nezadovoljnicima u svojim redovima. Računali su da je to prilika potvrđivanja ugovorenog i da je kucnuo čas da se dokonča s prognanima. I s islamom. Ugovor nije šala. Ne može se poništiti četrdeset pečata.

Kad su se okupili svi za koje se mislilo da trebaju prisustvovati, Kurejšije nisu dozvolili objašnjavanja, odmah su se pozvali na ugovor. Nezadovoljnici su, pak, tražili da se ugovor poništi:

– U pitanju su životi. Ljudi tamo umiru u živim mukama.

Kurejšije su podsjetili da su se životi podrazumijevali pri sačinjavanju ugovora i da su svi poglavari bez prinude pristali na ugovoreno.

Trajalo je ubjeđivanje, galama. Svađa...

Progovorio je i Ebu Talib.

Svi su govorili, nadjačavali se. U gužvi, više niko nikoga nije ni slušao, ali Ebu Talibovo javljanje raspoznalo se u svoj gunguli. Većina prisutnih nije mogla povjerovati da se usudio izići iz logora i doći na skup.

– Otkud tebi pravo?!

– Došao sam zato što je vaš ugovor poništen. Muhammed mi je rekao da vam to reknem, da je vaš ugovor poništen. Njega je njegov Gospodar obavijestio da je poništio ugovor i da je od ugovora ostalo samo Allahovo ime. Pa, ako Muhammed laže meni, vi i nastavite svoje sa našim zatočeništvom.

Šta mu je? Šta bulazni stari Ebu Talib?

Evo Kurejšijama svojevoljnog pristanka žrtvovanih!

Nestrpljiv u zluradosti, Ebu Džehl je poslao Mut'aima da iznese ugovor koji je bio izvješen u Kabi.

Mut'aim je ušao u Kabu i ubrzo izišao.

Svima pred očima, u njegovim rukama sasulo se ono šta je bilo napisano.

Ugovor su izgrizli moljci.

Kako je Mut'aim razmahnuo, papir se raspao u prah. Samo ostao dio u vrhu, koji je držao rukom. Pisalo je ono šta je bilo napisano na početku: »U Tvoje ime, Allahu«.

Tajac.

Čudo nad čudima!

To je i mogao učiniti samo Muhammedov Bog!

Ne može važiti ugovor koji više ne postoji.

Slobodni su i Muhammed i njegovi zaštitnici.

Kurejšije se nisu mogli prizvati. Nije im bilo druge nego poricati ono šta su svi jasno vidjeli.

– To je čarolija, neprestana čarolija! – ponavljali su.

Objavljeno je:

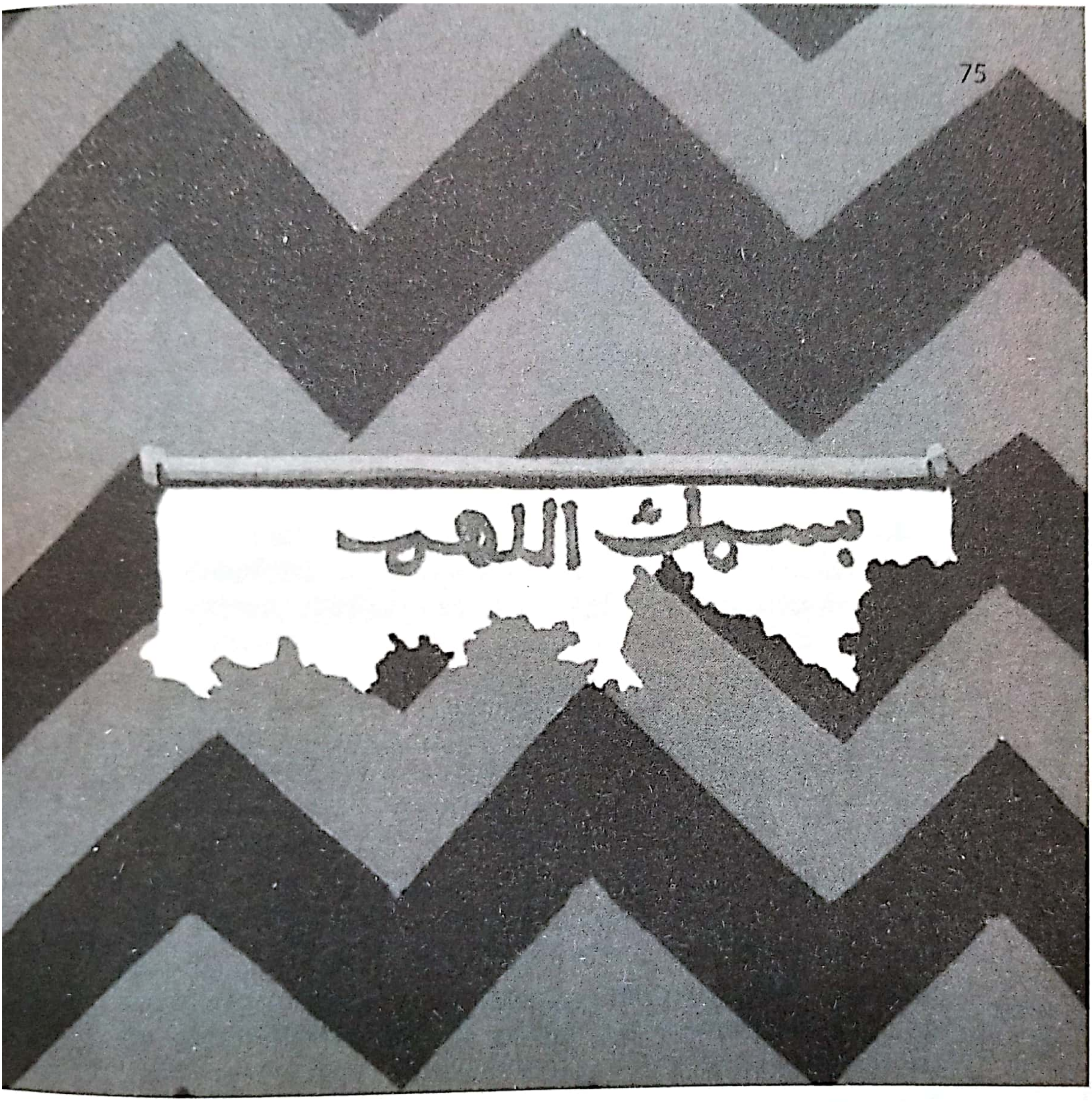

Ugovor su izgrizli moljci i ostale su samo početne riječi

»A oni, uvijek kad vide čudo, okreću glave i govore: 'Neprestana čarolija!'«.[46]

I:

»Ako oni pletu zamke, i Mi ćemo njima postaviti zamke«.[47]

46 Kur'an: Kamer, 2

47 Kur'an: Zuhruf, 79

7/2

ZLOSTAVLJANJA

Preteški su bili jad i čemer dugog izgnanstva na periferiji Mekke. Hatidža je bila iscrpljena, iznurena, dotučena ponižavajućim tegobama. Smrtno se razboljela.

I Ebu Talib, amidža, umro je tih dana.[48]

Velika tuga.

Njih dvoje Muhammedu su bili najpouzdaniji oslonac i najsigurnije utočište.

Godina tuge za najdražim osobama.

Kurejšije Muhammedu nisu dozvoljavali ni tugovanje. Njegovu bol primili su kao pravu priliku da se na njeg ustreme dok mu je najteže. Strvinari su se obrušili. Pakoste mu kad god im se ukaže mugućnost, čim uz njeg nisu amidža Hamza ili Omer.

Nasrtali su najsvirepije. Podgovarali su djecu da hodaju za njim i dovikuju mu pogrde. Čaršija se »zabavljala«.

Odrasli su se podsmjehivali:

– Dječija igrarija.

Šta djeca znaju o igrarijama?

Odrasli su se branili:

– Djeca se samo igraju.

Čaršije su ubitačno nemilosrdne. Pogotovo prema napuštenim i umobolnim. Nerijetko zloupotrebljavaju stanje takvih u svojim razračunavanjima i nastranim uveseljavanjima. Ovi u Mekki su nagovarali neuračunljivog mladića da prati Muhammeda i po njemu posipa izmet. Zadovoljstvo im je bilo potpuno: suludi mladić pridržavao se naloženog.

Muhammed je nastavio uzdignute glave.

Ludak iza njega nije posustajao.

Kćerka je to gledala. Plakala je, ridala, kidala se od tegobe. Potrčala je za ocem. Makar da bi ga obrisala.

Muhammedu je bilo neugodno radi djeteta.

Kazao joj je:

---

48 Većina zapisivača sire i kasniji istraživači i teoretičari slažu se u tome da Ebu Talib nije primio islam. Neki navode da mu je to više puta ponuđeno i na samrti, ali da je ostao pri onome šta je rekao Muhammedu u prvim danima objavljivanja Kur'ana – da će ga štititi koliko god mogne, a da Muhammed od njega ne traži da prihvati vjeru u jednoga Boga

– Nemoj plakati, djevojčice moja! Allah će zaštititi tvog oca, a ovo njima pušta da uznaju kakvi su i kakvi sve mogu biti...

Ponavlja se sudbina Božijeg poslanika Nuha.

Ponavlja li se sudbina Božijih poslanika Šuajba, Luta...?

Ili će se u Mekki ponoviti sudbina Božijeg poslanika Jahje?[49]

Mekkom je koračao i Božiji prijatelj, veliki poslanik Ibrahim.

Mekkom korača Božiji prijatelj, veliki poslanik Muhammed, s imenom kakvo dotad niko nije imao.

Sa svojom glavom na ramenima. I sa izmetom na glavi.

Za njim je trčala njegova kćerka....

– Kakvi su i kakvi sve mogu biti...

– Allah će zaštititi tvog oca...

– A ovo njima pušta da uznaju...

– Nemoj plakati...

– Djevojčice moja!

8/2

TAIF

Da, u velikom bolu za majkom, djeca ne bi trpjela i zarad oca, Muhammed je riješio otići nakratko u Taif.

Bilo je potkraj ljeta. Istom su se iz Taifa bili razišli bogataši iz Mekke i ostala gospoda iz Arabije. Bilo je podnošljivije ljetovanje uz povjetarac taifskih oaza. To je bilo i pitanje prestiža u Arabiji. U Taifu bi se najbogatiji Arapi razrahatili i predavali orgijama. Kad oni odu, grad potone u smiraj.

U Taifu je Muhammed imao rodbine. Namislio je malo se odmoriti, a i nastojati narodu objašnjavati islam. Rukovodio se time da

49 Šest mjeseci poslije Jahjinoga rođenja, i Merjema se porodila. Rodila je Isaa. Jahja se dobro razumijevao s Isaom i oni su se ispomagali... Jahja, sin kojim je Allah obradovao svog poslanika Zekerijju, i sam Božiji poslanik, poznat kao čovjek bez grijeha, najsvirepije je ubijen. Besporočan, Jahja je bio i lijep. To je mamilo mnoge, tako i ugledne žene, a on nije pristajao na grijeh. To je izazivalo pakosnike i raskalašne zavidnike i izrodilo u odmazdu pohlepnih i zlih: Jahja je zaklan dok je predvodio namaz u mesdžidu Aksa u Kudsu. Tolika je to bila nepravda da je na mjestu zločina dugo izvirala krv iz zemlje. »I neka je mir njemu na dan kad je rođen, i na dan kad je umro, i na Dan kad bude ustao iz mrtvih.«

je dosta od toga putovanja ako i samo jedan nevjernik postane musliman.

S njim je na put krenuo Zejd bin Haris.

Ali, Ebu Džehl je i u Taifu proširio sve najgore. Muhammed i njegov pratilac dočekani su uvredama i potjerani kamenjem. Nisu ih ganjala samo djeca. I odrasli su se dali u trku za dvojicom musafira.

Kamenovanje pokretnih meta.

Zejd svojim tijelom nije mogao zaustaviti sve bačene kamenice.

Progonioci nisu odustajali.

Jedva su izvukli žive glave. Zastali su tek kad se zanoćalo, a potjera odustala.

Pogođen više puta, Muhammed je bio okrvavljen...

Trećeg dana pješačenja ka Mekki, iscrpljeni i izranjavani, doteturali su se do hladovine ispod zida od naslaganoga kamenja kojime je bio ograđen vinograd.

Muhammed je sjeo, naglas se zahvalio Allahu i pomolio:

– Dragi Bože, žalim ti se na svoju slabost i bespomoćnost. Molim Te da me osnažiš i sačuvaš od poniženja ljudi. Ne ostavljaj me na milost i nemilost onima koji se neprijateljski odnose. Allahu, ti si Gospodar nejakih, Ti si moj Gospodar. Ako Ti nisi ljut na mene, onda mi nije stalo do toga šta se meni događa. Moja jedina težnja je da Ti budeš zadovoljan. Tražim zaštitu u Tvome nuru, koji osvjetljava tamu i od njega zavise i Ovaj i Onaj svijet, da se Tvoja srdžba ne iskali na meni. Obdari me Svojom milošću dok ne postignem Tvoje zadovoljstvo. Ništa se ne događa bez Tvoje volje i Tvoga dopuštenja!

To su čuli vlasnici vinograda, braća Utbe i Šejbe. Naredili su robu Addasu da nabere grožđa i odnese dvojici prolaznika.

Sluga im je ljubazno ponudio grožđe.

– Bismillahir-rahmanir-rahim! – kazao je Muhammed, pa tek tada počeo jesti.

Addas se dobro razumijevao u pitanja vjere i nevjere. Nekad je služio u jevrejskim hramovima. Kad je zaključio da su jevreji napustili pravu vjeru, prešao je na kršćanstvo. Kad je uvidio da i s kršćanima nije onako kako bi trebalo biti i da su i oni zastranili od pravih uputa, tada su Addasa zarobili Arapi i dopao je u ropstvo u taj vinograd.

Iznenadile su ga Muhammedove riječi. Takve dotad nije čuo.

Kazao je:

– Kunem se Bogom, to nikad ne govore ljudi iz moje zemlje.

– Odakle si ti? – lijepo mu se obratio Muhammed

– Iz daleka. Ja sam iz grada Ninive. To je daleko. Čak u Asiriji...

– Odatle je Božiji poslanik Junus.
– Otkud ti znaš za njeg?
– On je moj brat – odgovorio je Muhammed.
Kako? On odavno nije živ... – zbunjeno je govorio Addas.
– Nisam znao da se i u Arabiji sačuvalo sjećanje na njega. Ko si ti?
– Ja sam Božiji poslanik Muhammed.
Addas je slušao o čovjeku iz Mekke s tim imenom, o njegovoj borbi da izjednači gospodare i robove, bogate i siromašne, o zagovaranju da su svi jednaki pred Bogom...

Addas se sageo. Poljubio je Muhammeda u ruku. Sav usplahiren, pitao je:

– Kako se postaje musliman?

Božiji Poslanik mu je pojasnio. Addas je izgovorio Keleme-i šehadet, potvrdio da je Allah jedini Bog i da je Muhammed Njegov rob i Njegov poslanik.

Nije li se Muhammed rukovodio time da je dosta od toga putovanja ukoliko i samo jedan nevjernik postane musliman?!

9/2

ISRA I MIRADŽ

Nastavljali su se najžešći progoni Božijeg poslanika Muhammeda u njegovom rodnom gradu. Bila je 27. noć sedmoga mjeseca u godini,[50] redžeba, i Muhammed je poranio da neometano posjedi uz Kabu i isčeka i tu klanja sabahski namaz.

Uzeo je abdest i sjeo uz Kabu. Bilo je svježe. Pijesak je bockao hladnoćom. Leđima se naslonio na zid Časnoga hrama. Granitne kocke još su držale toplotu jučerašnjeg dana. Pobojao se da ga ta toplina ne unjiha i da mu se ne pridrijema. Ne bi li se rasanio, posegnuo je za vodom koja je preostala u testiji. Rekao je: »Bismillah!« i prinio zdjelu ustima.

Kako je, da bi otpio, zadigao desnu ruku i glavu, iznad sebe je vidio da se sprema rumenilo na istoku. Tako bude prije svanuća u Arabiji. Potom svane najednom. Nije otpio – kako je spuštao pogled, pred

50 Godina nije pouzdano određena. Većina učenjaka slaže se da je to bilo desete godine njegovoga poslanstva, 620. godine po Isau, a.s.

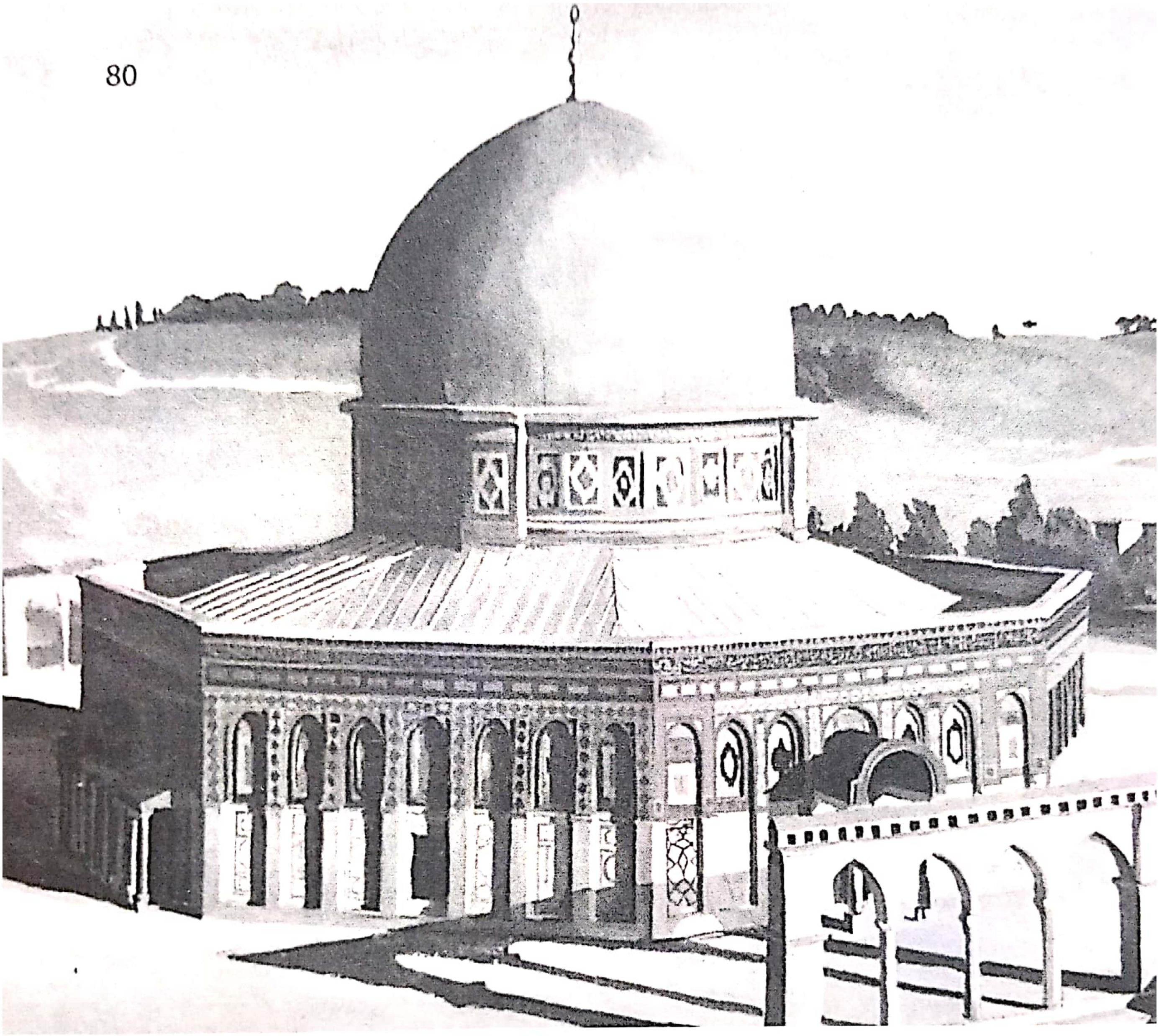

U BLIZINI MESDŽIDA AKSA U KUDSU (JERUSALIMU), ODAKLE JE POČELO USPINJANJE NA NEBO, PODIGNUTA JE DŽAMIJA POZNATA PO IMENU KUBE (KUPOLA) NA STIJENI

očima mu se ukazao melek Džibril. Pokraj meleka Objave, uz vrata Kabe, bijeljelo se krilato stvorenje. Dotad ništa takvo nije vidio. Ni ljepše od toga.

– Ovo je Burak. Popni se na njeg! – kazao je Džibril.

Kako se Muhammed pridizao, tako je ispustio zdjelu s vodom. Ustao je, prišao Buraku, ispeo se na njeg. Burak se, poput munje koja sine i raznese se vidokrugom, vinuo preko neba, a Džibril sa njima.

Na istoku samo što se nije bilo najavilo sunce. Muhammed je vidio obrise ispod sebe. Bili su nad predjelima pustinje koje nije raspoznavao. Razgovjetno ih je vidio. Prije ih nije viđao.

Kretanje je prestalo i javio se melek Džibril:

– Bio si namjerio klanjati sabah. Priveži Buraka. Ovo je Hram daleki. Tu ćemo na namaz.

Muhammed je zagledao da bi što više vidio. Tu nikad nije bio. Melek mu je objasnio da su ispred mesdžida u Kudsu. Aksa. Gradili su ga i Jakub i Sulejman.

Svezao je Buraka za halku na ogradi.

Ušli su u Mesdžid i Džibril mu je pokazao da stane u mihrab.

– Ti predvodiš namaz!

Muhammed se okrenuo da bi ukazao na poravnavanje safa. Ispred njega su stajali Ibrahim, Musa, Isa..., sve Božiji poslanik do Božijeg poslanika. Zanijetili su sabahski namaz za Muhammedom kao svojim imamom.

Kad su klanjali sabah, Džibril je prišao Muhammedu s dvije posude:

– Pred Kabom si htio utoliti žeđ... Odaberi i napij se.

Džibril u ljudskom obličju u jednoj zdjeli je držao vino, u drugoj ruci mlijeko.

Muhammed je odabrao mlijeko. Džibril mu je potvrdio:

– Postupio si ispravno. Vino je zabranjeno tebi i onima koji te slijede i koji će poslije slijediti tvoje učenje.

Kako su izišli iz Mesdžida, napolju je izgledalo kao da će nahrupiti rumenilo.

Ispeli su se na stijenu u neposrednoj blizini Dalekoga hrama.

– Popni se na Buraka! – kazao je Džibril.

Burak se opet vinuo. Nije više preko neba. Samo uvis. Sve više i više u visinu.

Prvo šta je Muhammed opet mogao razabrati bilo je izvan ljudskog poimanja.

– Nebeske kapije! – pojašnjavao je Džibril.

Bilo je bezbroj meleka najrazličitijeg izgleda, a Džibril mu je objašnjavao njihove osobine i zaduženja.

Kako Džibril melekima rekne ko je s njim, tako su propuštani uz najveće uvažavanje.

Proputovali su svih sedam nebesa. Na prvom nebu Muhammed se sreo sa Ademom, na drugom sa Jahjom i Zekerijjom, na trećem s Jusufom, na četvrtom s Idrisom, na petom s Harunom, na šestom s Musaom, a na sedmom s Ibrahimom. Svaki Božiji poslanik nazvao mu je selam i potvrdio njegovo poslanstvo. Svih osam potvrdili su da je Muhammed najodabraniji i posljednji među njima, pečat Božijih poslanika, da s njegovim pojavljivanjem nastupa Ahir-i zeman,

da je njegovo poslanstvo prvi veliki znak najave Kijametskoga dana i propasti dunjalučkoga svijeta. Svaki je iskazao osjećaj straha pred približavanjem Sudnjega dana. I svaki je – kako su s kojim pozastali – upitao Džibrila:

– Zar je već poslan?!

Pred Vratima straže bilo je dvanaest hiljada meleka.

Džibril i Burak nisu mogli dalje. Samo je propušten Muhammed. Stavljeno mu je na raspolaganje potpuno tajnovito stvorenje, Refref. S njim je prošao kroz mnogo zastora, pa ni Refref nije mogao nastaviti dalje, a Muhammed je uzdignut do Božije blizine kakva nikome nije omogućena.

Iako nije bilo osjećaja za vrijeme i prostor, osjetio je božanski nur i smirenost.

I kad bi se moglo opisati šta je vidio, to bi premašilo ljudsko poimanje.

Ugledao je Njega »na najvišem horizontu, na »udaljenosti od dva luka ili bliže« i »vidio je najveličanstvenija znamenja svoga Gospodara«.

Pružena mu je utjeha za patnje koje je podnosio i koje mu predstoje. Obećana mu je konačna pobjeda. I pobjeda njegovog ummeta. Propisano mu je pedeset namaza dnevno.

– Šta ti je naređeno? – upitao ga je Musa, koji je sa Zemlje razgovarao s Bogom.

Kad je čuo, Musa je kazao Muhammedu:

– To tvoj ummet neće moći izvršavati. Vrati se Gospodaru i moli Ga da olakša tvom ummetu i smanji broj namaza.

Muhammed je pogledao u Džibrila, a on ga je ohrabrio.

Musa ga je vratio još jednom. I još jednom.

Smanjivano mu je na četrdeset, pa na dvadeset pet, pa na pet namaza dnevno. Musa mu je opet rekao da zatraži još manje.

Muhammed mu je odgovorio:

– Gospodar je već dosta olakšao, zadovoljan sam i prihvatam!

Bi mu odobreno:

»Proveo sam Svoju naredbu i olakšao Svojim robovima!«

Vidio je i meleka Israfila, koji i ne trepće i samo gleda u pravcu Gospodara svjetova čekajući znak da puhne u sur, rog u koji će puhnuti kad stupi Kijametski dan i Propast Ovoga svijeta.

Čuvar Džehennema melek Malik pokazao je Muhammedu strahote Džehennema, sa različitim kaznama za različita nedjela. Vidio je i zebanije, džehenemske stražare.

Pokazano mu je i kako je u Džennetu.

Vidio je i mnogobrojna vrata na Džennetu i pred njima one koji – predvođeni svojim poslanicima – čekaju da uđu. Mnogi Božiji poslanici bili su sami, za nekima je bio tek poneko, za nekima je bilo više ili još više vjernika, a iza jednoga se prostirao nepregledni red.

– Ko su ovi, Džibrile?

– Ti i tvoj ummet! – odgovori Džibril princu svih poslanika.

Uveden u božanske dimenzije, izvan ljudskih poimanja, koja se svode na prostor i vrijeme, Muhammed – preveden iz zemaljskog prostora i iz vremena u svom dunjalučkom obličju i s dunjalučkim čulima poimanja – vidio je i samoga sebe kao potpuno ahiretsko biće.

On i jest bio ahiretski čovjek na Dunjaluku.

10/2

POVRTAK

Muhammed je vraćen tamo odakle je odveden, a još je bio ulegnut pijesak na mjestu gdje je sjedio i leđima bio prislonjen uz Kabu. Još se praznila zdjela s vodom koja se prevrnula!

Sunce je i prosinulo kroz rumenilo na istoku. Najednom je svanulo nad Mekkom, kako to i biva kad dan smijeni noć u Arabiji[51].

Muhammed je ostao kraj Kabe i sačekao da se razdani, pa prepričao doživljaje onima koji su se počeli okupljati.

Da ih obraduje, ispričao im je da je, na sedmom nebu, tačno iznad ove Kabe, vidio nebesku Kabu i da oko nje svakoga trena u tavaf nastupi sedamdeset hiljada meleka i nikad im više ne zapadne ta čast; toliko je meleka koji čekaju na svoj hadž.

Kurejšije nimalo nisu sumnjali. Oni su bili sigurni da Muhammed izmišlja. Izvrgnuli su ga podsmijehu. Tražili su da sve porekne.

»Srce nije poreklo ono šta je vidio... «[52]

---

51 Svo putovanje – s doživljajem u vremenu koje bi se mjerilo stotinama i hiljadama zemaljskih godina i s jednako nepojmljivom brzinom pređene razdaljine – sve je bilo u »u jednom času noći«. »Hvaljen neka je Onaj Koji je u jednom času noći preveo svoga roba iz Hrama časnog u Hram daleki, čiju smo okolinu blagoslovili kako bismo mu pokazali neka Naša znamenja« (Kur'an: Isra, 1)

52 »Srce nije poreklo ono šta je vidio, pa zašto se prepirete s njim o onome šta je vidio?« (Kur'an: Nedžm, 12)

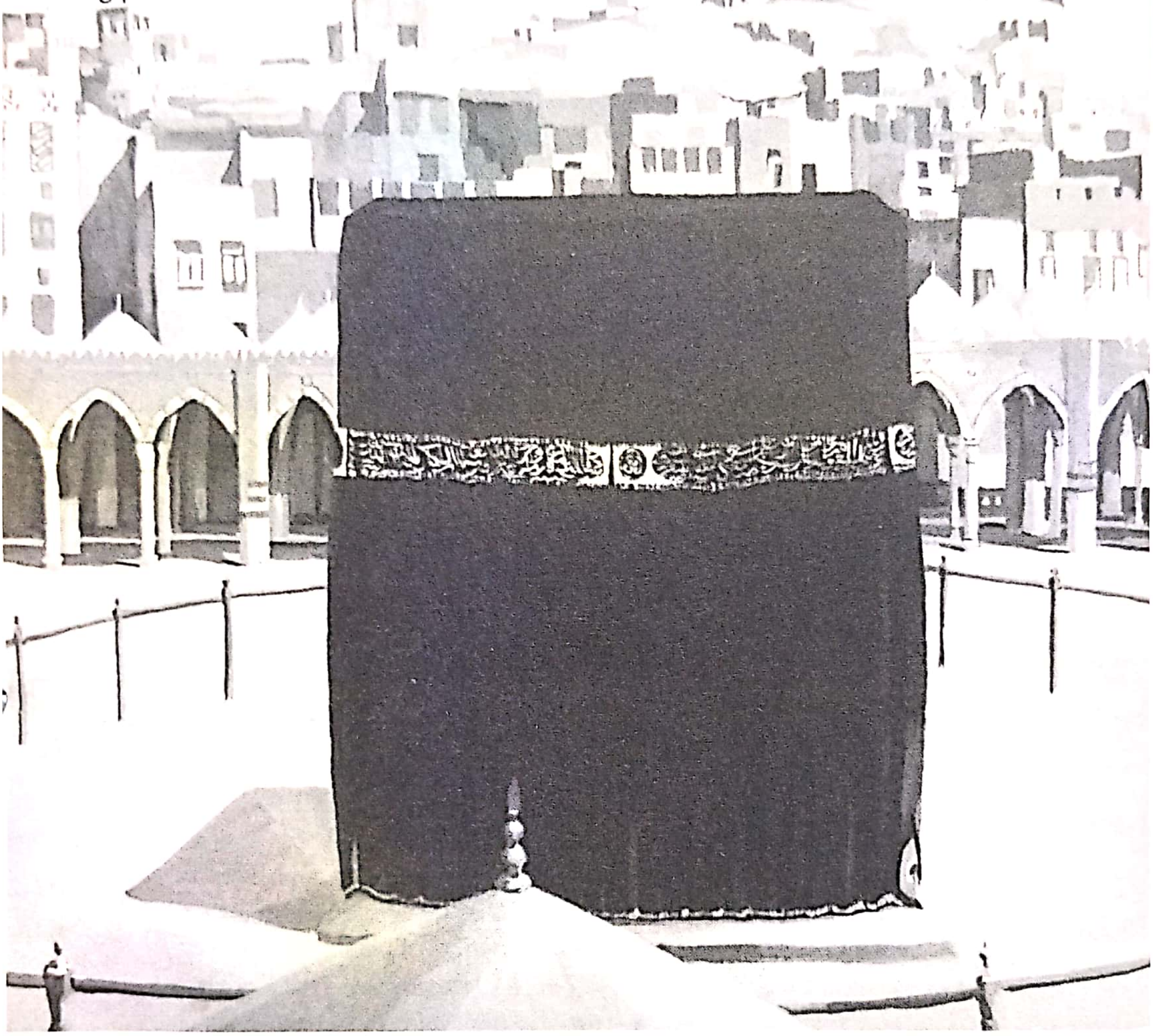

NA SEDMOM NEBU, TAČNO IZNAD OVE KABE, MELEKI TAVAFE OKO NEBESKE KABE

Ne bi li ih urazumio, u tančine im je opisao kurejšijski karavan koji se vraća u Mekku. Kazao im je i gdje je vidio karavan. Iznio je i procjenu kad će se vratiti u Mekku. Dodao je i da je vidio devu koja je odbjegla od karavana.

Oni su se grohotom smijali.

– Vođa karavana reći će vam da sam mu doviknuo gdje mu je odbjegla deva, pa ćete se uvjeriti i po tome.

Tu su neki zašutili. Bilo ih je koji su znali da se karavan uskoro treba vratiti. Ali, tada se neki sjetio da Muhammed nikad nije bio u Kudsu, a prepričao im je da je klanjao u mesdžidu Aksa.

– Opiši nam Aksu!

Muhammed je u sitnice opisao ruševine Sulejmanovog hrama i stepenice koje su zidane još u Jakubovo vrijeme.

Opet su zašutili, ali se javio treći:

– Ako bi se deve bez tovara natjerale u jurnjavu, trebao bi im i mjesec da stignu iz Mekke u Šam i još toliko dana da se vrate, a ti si ni za noć prešao tamo i ovamo, i još se popeo i na sedam nebesa i dalje?!

Te riječi učinile su kolebljivim i muslimane koji su se zatekli među okupljenima kraj Kabe. Neki su se odmah, već tu, odrekli Muhammeda i njegovog učenja, a neki su otrčali Ebu Bekru. Ispričali su mu šta su čuli. On im je rekao:

– To se vi samo šalite. Znate i sami da lažete.

– Ako lažemo mi, onda laže Muhammed.

– Šta Božiji Poslanik ima s tim?

– Eno Muhammeda ispred Kabe i svima prepričava svoja putovanja. Govori ovo šta smo mi tebi ispričali.

Ebu Bekr se nije premišljao. Kazao im je:

– Kunem se Bogom, ako to govori Božiji Poslanik, onda je sve to istina. Zar se niste više puta uvjerili da mu je i pred vama, i po noći i po danu, dolazila Božija objava? To su veća čuda od ovih koje vam je ispričao, a znamo da je to s Objavom istina i da niko više i ne pomišlja da on smišlja te riječi. Vi znate da Muhammed ne laže.

Onako kako je Muhammed procijenio, karavan Kurejšija stigao je u Mekku.

Vođa karavana potvrdio je da je čuo Muhammedov glas. Kazao je da mu je zahvalan što je našao izgubljenu devu tamo gdje mu je on doviknuo da će je naći.

Time više nije moglo biti sumnje da je Muhammed govorio istinu. Ali, tek mu to nikako nisu mogli oprostiti. I to im je bio najveći dokaz da mu ništa ne vjeruju i da ga progone do kraja.

11/2

AKABA I SEOBA

Habbab bin Erett, jedan od muslimana preostalih u Mekki, zatekao je Božijeg Poslanika uz Kabu. Kazao mu je:

– Zašto ne moliš Allaha da nam pomogne?

Muhammed mu je blago odgovorio. Kazao je da su vjernike ranije proganjali još surovije. I češagijama su ih timarili, otkidali im meso, a oni nisu odustajali od onoga na šta ih je Allah upućivao.

– Allah će upotpuniti dostavljanje islama. Treba imati strpljenja, a vi požurujete![53]

Helem, bližio se novi godišnji hadž i Kurejšije su razaslali glasnike Arabijom i pronosili laži o Muhammedu – da se to pročuje i bude znano prije nego što hodočasnici krenu prema Mekki.

Potvore su nastavili širiti kako su hadžije pristizale iz dalekih krajeva. A ni Muhammed nije propuštao priliku da hodočasnicima skrene pažnju na nakaradnosti obavljanja hadža i ukazivao im na pravilno vjerovanje. Pozivao ih je u islam.

I Tufejla, poglavara plemena Dus, ubjeđivali su da je najbolje začepiti uši pred Muhammedom. Mnogi su poslušali taj savjet, Tufejl i jest i nije. On je bio pjesnik, pa je htio provjeriti šta to govori Muhammed. Malo ga je čuo, pa krenuo za njim i ušao mu u kuću.

Tufejl, poglavar Dusa, izišao je iz Muhammedove kuće kao musliman. S njim je primilo islam i osamdesetak kuća njegovoga plemena.

Dimadu Ezdiju rečeno je da su riječi ludoga čovjeka to što izgovara Muhammed. Dimad je liječio takve bolesti. Bilo mu je žao što je izgubio pamet potomak uglednih Hašimija. Našao je Muhammeda i ponudio se da mu pomogne. Kad je čuo šta govori Muhammed, Dimad je primio islam.

Muhammed je, na Mini, kod džemreta na Akabi, među hadžijama susreo šestericu mladih Arapa iz Jesriba. Upustio se s njima u razgovor. Rekao im i da je on Božiji poslanik. Oni su bili gospodski sinovi. Bili su uznemireni ratovanjem u Jesribu između arapskih plemena Evs i Hazredž. Od jevreja – koji su među njih unosili smutnju – čuli su da je došlo vrijeme koje je određeno da se pojavi Božiji poslanik.

Dojmile su ih se Muhammedove riječi. Primili su islam. Obećali su da će širiti to čemu ih je podučio i da će i dogodine na hadž.

Sljedeće godine se dvanaest uglednika iz Jesriba našlo na Akabi s Božijim Poslanikom. Povjerovali su u njegove riječi. Znali su o nesnošljivom životu muslimana u Mekki i ponudili im svoje gostoprimstvo. Zakazali su sastanak i dogodine na istome mjestu, a Muhammed je

---

53 »Ono šta je Allah odredio – dogodit će se; zato to ne požurujte! Hvaljen neka je On i neka je veoma visoko iznad onih koje Njemu smatraju ravnim!« (Kur'an: Nahl, 1)

s njima u Jesrib poslao pouzdanoga prijatelja Mus'aba bin Umejra da bi ih podučavao islamu i pozivao u vjeru.

Došli su i dogodine i, u dogovoreno vrijeme, između veće grupe hadžija iz Jesriba – među kojima je bilo i muslimana – izdvojila su se sedamdeset tri muškarca i dvije žene. Došli su na zakazani noćni skup s Muhammedom. Potvrdili su mu poziv da su muslimani iz Mekke dobrodošli u Jesrib.

U međuvremenu je Mus'ab plijenio pažnju Arapa u Jesribu. Učenjem islama osvajao je srca. Izmirio je smrtno zavađena plemena Evs i Hazredž. U tome gradu bilo je sve više muslimana, više nego što ih je bilo u Mekki, a ni od koga se nisu trebali kriti.

Obradovan porukama koje mu je poslao Mus'ab, Muhammed je uskliknuo:

– Ovo je Godina veselja i radosti!

Na taj razgovor na Akabi Muhammed je došao sa svojim amidžom Abbasom. Abbas nije bio musliman, ali je štitio bratića.

Prvi je govorio Abbas:

– Ako ste saglasni s njim i sa onim šta on tumači, ako ćete polomiti svoje kamene kipove, a drvene baciti u vatru, ako ćete ga štititi od onih koji se ne slažu s njim, neka ide vama. Ako niste spremni na to, ja ću mu braniti ugled i pružiti zaštitu u njegovome gradu.

Predstavnici Jesriba su sve potvrđivali, a bili su nestrpljivi da čuju Božijeg Poslanika.

Muhammed je kazao:

– Tražim da se obavežete da ćete mene i muhadžire braniti kao što štitite svoje žene i djecu.

Potvrdili su mu da je on Allahov poslanik i da će njemu i muhadžirima koji dođu iz Mekke pružiti zaštitu makar se protiv njih okrenuli svi Arapi.

Ebu Bera je rekao:

– Zaklinjemo ti se Onim Koji te poslao sa Istinom. Mi smo sinovi rata, narod koji živi s oružjem. To smo nasljedili prenošenjem s koljena na koljeno. Bit ćemo vaše ensarije i u svoje kuće srcem primiti muhadžire.

Ebu Husejm je pitao:

– Božiji Poslaniče, zaključen je savez između nas i jevreja u Jesribu, ali nas oni iskorištavaju i zavađaju. Ako prekinemo savez s njima, hoćeš li nas ostaviti i vratiti se svome narodu?

– Ima život, a ima i smrt. Život je život, a smrt je smrt. Moj život i moja smrt su s vama. Ja sam s vama, vi ste sa mnom. Borit ćemo se

protiv onih protiv kojih se i vi borite, a miriti se s onima s kojima ste i vi u miru.

Dogovor je utanačen. Jedan po jedan, prilazili su Božijem Poslaniku i zaklinjali se na vjernost. Muškarci su se rukovali s njim.

Muhammed je uzvraćao:

– Da vas Allah nagradi Džennetom.

Uhode su iste noći dojavile u Mekku o dogovoru na Akabi.

Mekanski silnici ujutro su bahnuli u šator hadžija iz Jesriba.

– Među svim Arapima, nama je najmanje stalo da zaratujemo s vama iz Jesriba, a vi to tražite!

Onima iz Jesriba nije bilo jasno, pa su im Kurejšije pojasnile:

– Znamo mi! Došli ste da biste dali Muhammedu podršku protiv nas!

Oni iz Jesriba zaklinjali su se da nije tako. To je lično potvrdio njihov uglednik Abdullah bin Ubejj bin Selul. Do njega su Kurejšije posebno držali. On im se zakleo i njihovim i svojim bogovima.

Kurejšijama nije bilo jasno, ali su prihvatili i vratili se u Mekku, a musafiri iz Jesriba krenuli kućama.

Kad su Kurejšije stigli u Mekku, pritisnuli su svoje uhode, a oni su se zakleli da su tačno prenijeli.

Niko se nije krivo zakleo. Ni oni iz Jesriba koji su pred Bogom dali zavjet Muhammedu. Ni oni iz Jesriba koji su se u šatoru zaklinjali Kurejšijama. I Kurejšije su bile na pravom tragu, jer se ni njihove uhode nisu krivo zaklele.

Dok je razjašnjeno da su Kurejšije razgovarali s drugima iz Jesriba, a da im oni nisu slagali, jer ništa i nisu ni znali o noćnoj zakletvi muslimana, dotle su daleko odmakli svi putnici za Jesrib. Među njima i oni koji su se Allahom zakleli Muhammedu.

Kurejšije su shvatile da su namagarčeni i da nije uspjela njihova smutnja među hadžijama. Zato su pristupili mrcvarenju muslimana preostalih u Mekki. Ali, Muhammedu je pristigla Objava[54] i on, umjesto i dalje u Abesiniju, upućuje muslimane u Jesrib.

Muslimani koji su otišli dojavlili su iz Jesriba u Mekku da su lijepo primljeni i da je milina živjeti među muslimanima. Muhammed je nastavio slati svoje iz Mekke. I dalje su išli u manjim grupama. Bili su manje uočljivi i nisu se izlagali napadima. Odlazili su tiho, po mraku, odnoseći šta se moglo ponijeti.

---

54 »Oni koji vjeruju i koji se isele i bore na Allahovom putu, oni se mogu nadati Allahovoj milosti. A Allah prašta i samilostan je« (Kur'an: Bekara, 217-218)

Kao i sa seobom u Abesiniju, primijećeno je da ih nejma tek kad većine nije bilo.

Kurejšije su iskazale veliku radost. Riješili su se muslimana! Mudriji su se pribrali. Prvobitna zbunjenost prešla je u uznemirenost.

Dok se nevjernici još nisu snašli šta im je činiti, Božiji Poslanik je zapovijedio i Omeru bin Hattabu da krene u Jesrib. Ranije ga nije poslao zato što, nagal u pravednosti, Omer ne bi mogao mirno otići. Time bi ostalima odmogao u odlasku.

Omer nije ni pokušavao prikriti odlazak. Ne krijući se, zaključivao je poslove u Mekki, pozdravljao se sa prijateljima i onima iz njegove rodbine koji nisu primili islam. Odjenuo se najljepše, opasao se sabljom, preko ramena zaturio luk i na devi dojahao pred Kabu. Oko Kabe je bilo mnogo svijeta. Izvukao je sablju i zavikao:

– Kurejšije i ostali koji obožavate kamene i drvene kipove, slušajte me dobro, da ne bi bilo da me niste čuli i da govorite da sam otišao krijući se od vas i da vas se bojim! Selim se iz Mekke u ime Allaha! Oni među vama koji žele iza sebe ostaviti svoje žene bez muževa, da vam djeca budu siročadi i da vas majke oplakuju, koji želite izgubiti glave, pokušajte me spriječiti i krenite u potjeru za mnom! Čekat ću vas na otvorenom u prvoj dolini!

Otišao je ispraćen muklom tišinom i neometano stigao u Jesrib.

12/2

PRESUDA

Jesrib je bio na karavanskom putu iz Mekke u zemlje Šama. Zato su Kurejšije postale još zabrinutije. Svojom umješnošću i rodbinskim vezama, Muhammed će objediniti tamošnja plemena, pa će zapriječiti put mekanskim karavanima prema sjeveru i uskratiti im veliku trgovačku zaradu.

Čuli su da su mu objavljeni ajeti da će Allah pomoći onima koji pomažu u širenju Njegove vjere i da je naredio Muhammedu da se više ne prepušta trpljenju i da počne borbu protiv onih koji ometaju Njegovu vjeru.[55] Dotad su muslimani podnosili udarce, sad će Kure-

55 »Dopušta se odbrana onima koje drugi napadaju zato što im čine nasilje – a Allah je zaista kadar da im pomogne, onima koji su ni krivi, ni dužni prognani iz svoga zavičaja samo zato što su govorili: 'Gospodar naš je Allah!'« (Kur'an: Hadž, 39)

jšijama uzvratiti za patnje koje su im nanosili. Na kraju će i napasti Mekku.

Hoće!

Ništa ne boli kao oduzeti zavičaj...

Ako su muslimani izbjegli iz Mekke, nije Muhammed. On im je još bio pred nosom. Morali su nešto učiniti dok im i on nije umakao.

Ali, šta su god probavali...

Hitno je zakazano vijećanje poglavara kurejšijskih plemena.

Odmah je odbačena mogućnosti da ga protjeraju. Odustali su i od onoga što je činjeno s najvećim neposlušnicima i s onima koji su sebe proglašavali Božijim poslanicima – ne mogu njega okovanoga držati u tamnici.

Šta?

Ubiti!

Treba ubiti Muhammeda.

To.

Usred vijećanja prispio je starac bijele brade. Nisu ga poznavali i pitali su ga:

– Ko si ti?

– Pročulo se o Muhammedovom zlu. Došao sam kao predstavnik plemena iz Nedžsa. Ja sam njihov starješina. Mogu vam pomoći svojim iskustvom i savjetima.

Dopustili su mu da ostane i ne razmišljajući o tome kako se moglo pročuti o njihovom tajnom sastanku i otkud tu neko čak iz Nedžsa... Nije da su bili neoprezni, ali im se svidjela zloba koja je izbijala iz starca.

Toliko je i starac bio zadovoljan s njima da ništa nije progovorio. Niti je imao šta dodati, niti šta oduzeti njihovim riječima.[56]

Džabe su i trošili vrijeme na duga dogovaranja. I okupila ih je namjera o ubistvu. O tome treba vijećati. Kako, napokon, ubiti Muhammeda?

Prevladao je Ebu Džehlov prijedlog:

– Iz svakoga plemena odabrati po jednoga predstavnika, pa svima dati sablje. Oni će s prvim mrakom opkoliti Muhammedovu kuću i pritajiti se dok on ne zaspi, a onda, svi zajedno, napasti ga na spavanju i sasjeći sabljama. Tako ni mi nećemo znati ko ga je ubio, a ni njegova

56 Kurejšije su kasnije saznale da taj starac nije starješina Nedžsa i da niko iz Nedžsa nije bio na vijećanju. Pričalo se da je to bio prerušeni Iblis

VIJEĆALI SU NA KOJI NAČIN TREBA UBITI MUHAMMEDA

porodica neće moći tražiti osvetu od svih nas, niti mogu zaratovati protiv svih.

Ostali su se saglasili.

Među odabranim ubicama bili su i Ebu Leheb i Ebu Džehl.

Iščekano je da se noć spusti na Mekku.

I dalje je bilo prevruće. Zadržala se dnevna vrelina. Znalo se da Muhammed u takvim prilikama svoj ležaj postavi na avliji.

Napeti, skriveni u mraku, iščekivali su da zaspi, pa da upadnu preko avlijskoga zida.

Utom se Božiji Poslanik iskrao iz kuće. Samo što ga je zapahnula ulična vrelina noći, a opazio je svoje ubice. I šmugnuo u mrak. Oni nisu vidjeli njega.

Što brže i što dalje odavde! Svakog trena će razotkriti da je Alija u njegovoj postelji. Razbijesnit će se. Krenuti u potjeru. Svaki tren odlučuje o životu ili o smrti.

Muhammed je izišao iz grada i zastao. Gledao je iza sebe. Tamo gdje je gledao, tamo je bila samo tama. Višestoljetni nagomilani mrak Mekke.

O čemu je mislio dugih trenutaka zagledanosti u tminu?

Zato što je tome gradu prenosio poruku nade i ustrajao, nije samo, na kraju, osuđen da bude ubijen, nego je beskrajno ponižavan, sramoćen, blaćen, omalovažavan.

Trajali su dugi trenuci zagledanosti kroz mrak.

Hoće li podići ruke i zazvati Božije prokletstvo protiv Kurejšija i Mekke?

Bog nije uništio nijedan narod dok Njegov odabranik koji je poslan tome narodu nije zazvao Božije prokletstvo protiv njih.

Mnogi poslanici nisu imali kad ni podići ruke ka nebu. Muhammed je, na mladalačkom putovanju u Jemen, vidio i bunar u koji su bacani Božiji poslanici. Vidio je i jadne ostatke ostataka nekad raskošnih imperija, ostavljene kao opomene onima koji su obdareni razumom.

Neki poslanici podigli su ruke ka nebu. Samo bi se ukazao strašni znak. Podsjetilo bi na nešto što je već poznato. Ali je uvijek iznova bilo sasvim drukčije, nezapamćeno. I, nestalo bi tih gradova, zemalja, tih ljudi i naroda koji su srljali u svoju propast.

Muhammed je progovorio:

– Od sve Njegove zemlje, ti si Allahu i meni najdraže mjesto. Da me moj narod ne tjera, nikad te ne bih napustio.

Onda je, ipak, podigao ruke:

– Allahu, Ti znaš da su me oni istjerali iz grada koji je meni najdraži. Zato, daj mi da se nastanim u gradu koji je Tebi najmiliji.

Kao što se nije prepuštao smrti u Mekki, nije zazvao smrt Mekke.

I kad se vraćao iz Taifa, izmrcvaren, izranjavan i povrijeđen do nesnošljivosti, a Džibril mu došao s dva meleka da bi im Muhammed naredio da unište Taif i njegove stanovnike, i Mekku i njezine stanovnike, da te gradove, brda i ljude pretvore u prah, on je otklonio takvu mogućnost.

13/2

SEVR

Čuli su se glasovi u daljini – dozivanje onih koji tragaju.

Potjere su krenule. Nisu dopirale iz južnoga pravca. Jesrib je sjeverno.

Preko ulaza u pećinu pauk je ispleo mrežu, a golubica ležala na jajima

Na ugovorenome mjestu Muhammed se našao s Ebu Bekrom. Zajedno su nastavili prema jugu. Zabacili su trag. Promijenili pravac i uspinjali se uz strmo brdo Sevr.

Sevr je lijep i u mraku. Stamen, gizdav. Brdo pravilnog oblika, poput čuste kupaste planine.

U vrhu brda je pećina. Tu su naumili. U njoj će sačekati da se potjere raziđu i onda krenuti prema Jesribu. Na Sevru će se kriti tri dana, a s pouzdanim vodičem dogovoreno je gdje će ih sačekati.

Trećeg dana pojavili su se lovci na ljude. Čuli su se. Dvojica iz pećine čuli su ih sasvim razgovjetno. Vidjeli su im i noge.

Ebu Bekr je drhtao.

Muhammed ga je smirivao:

– Ne brini se, Allah je s nama![57]

Još su vidjeli noge onih koji ih progone. Stajali su ispred same pećine. Bili su okrenuti prema ulazu. Čuli su njihovo dogovaranje:

– Niko ne može biti unutra!

Odavno tu niko nije zalazio!

– Ne trebam dangubiti zavlačeći se još i u tu pećinu!

– U ovakvim rupama ima zmija...

I, glasovi su se udaljili.

Odvratila ih je paukova mreža ispletena preko ulaza u pećinu, a golubica se nagnijezdila na jajima i golub uz nju stražario.

Kurejšije su prevrnuli sve po gradu i okolini, tukli Ebu Bekrovu djecu, koja su ostala s majkama, zapriječili izlaze iz Mekke, dali se u izviđanje. Ne samo u Mekki, razglasili su pustinjom da daju stotinu crvenih deva za Muhammeda, mrtvog ili živog.

Krenule su potjere.

Muhammed i Ebu Bekr našli su se s vodičem Abdullahom bin Urejkitom. On je bio Ebu Bekrov sluga, oslobođeni rob. Nije bio musliman, ali je najbolje poznavao pustinjske staze kojima se ne ide u Jesrib, a kojima se može doći u Jesrib. U njega je Ebu Bekr imao veliko povjerenje, a taj Abdullah je njemu dugovao slobodu.

---

57 »Ako ga vi ne pomognete, pa pomogao ga je Allah onda kad su ga oni koji ne vjeruju prisilili da ode, kad je s njim bio samo njegov prijatelj, kad su njih dvojica bili u pećini i kad je on rekao svome prijatelju: 'Ne brini se, Allah je s nama!', pa je Allah spustio pouzdanje Svoje na njega i pomogao mu vojskom koju vi niste vidjeli i učinio da riječ nevjernika bude donja, a Allahova riječ, ona je gornja. Allah je silan i mudar'« (Kur'an: Tevbe, 40)

Pustinjom su se kretale potjere i lovci na ljude

14/2

TRI SUSRETA U PUSTINJI

I Suraka bin Malik bin Džašem tragao je za Muhammedom. Obilazio je pustinju i zadesio se u hladovini staništa plemena Medledž kad je u selu dojavljeno da je primijećena crna tačka u daljini.

– To bi mogao biti tvoj plijen! – rekao mu je haberdžija.

Jednako je pomislio i pustinjski ratnik Suraka. Ali, odlučno je ustvrdio da na tome mjestu nikako ne može biti taj za kojim svi tragaju.

Suraka je znao da tačka na tolikoj daljini znači više osoba. Da ne bi izazvao podozrivost i očekujući da to zna i neko među njegovim

domaćinima, kazao je da je to više ljudi i da je na njih već naišao. On bi odmah skočio na svoga konja, ali je još posjedio s Medledžijama. Njemu je bilo da se sam domogne velike nagrade. Kad je krenuo iz sela, krenuo je u drugom pravcu.

Kad je bio siguran da ga niko ne slijedi, potjerao je konja kuda je namislio. Slijedio je tačku o kojoj mu je javljeno. Ubrzo je razabrao tri tačke, potom trojicu jahača na devama. Približio im se koliko mu je bilo dovoljno.

Prepoznao je da jedan nije Arap. Zaključio je da je taj vodič. Jedan od dvojice Arapa stalno je bio na oprezu: vrhpoljio se i okretao na sve strane. Taj ne odgovara Muhammedovom opisu. Razgovjetno je čuo kako treći uči kur'anske ajete.

– Muhammed!

Suraka je nategnuo luk i naciljao. Samo što nije otpustio strijelu, a konj pod njim posrnu i zbaci ga.

Pijesak pod Surakom bio je onakav kakav i jest pijesak u pustinji, ali dovoljno čvrst.

Suraka je iskusni jahač. Nikad ga konj nije izbacio iz sedla.

Ponovo je posegnuo za tobolcem. Nije izvukao drugu strijelu. Odabrao je strjelicu kojom gata.

I, nije mu se pokazalo da će mu se ispuniti namjera.

A bogatstvo mu je bilo nadomet strijele...

Ne znajući za njegovo prisustvo, bjegunci su u međuvremenu odmakli svojim stazama. Suraka im se opet neprimjetno približio. Kako se ponovo prihvatio luka, tako mu je konj prednjim nogama propao u pijesak do koljena. Natrapali su na živi pijesak! I to ondje gdje živoga pijeska ne može biti.

Konjanik je bijesno skočio na čvrsto tlo i jumrukom munuo konja u slabine. Konj se nije ni mrdnuo. Još silodernije ga je podbo. Konj se izvukao. Iz živoga pijeska šiknula je prašina, ali kao da je dim.

Isprepadan, Suraka je zapomagao što ga je grlo nosilo.

Putnici su prišli raspomaganom konjaniku. On se obratio Muhammedu:

– Ja sam ratnik Suraka. Tvoj narod bogato nagrađuje za tvoju glavu. Htio sam te ubiti, a nisam mogao... – pa je ispričao pojedinosti i ponudio im svoju opremu i hranu.

– Neka, vrati se svojima, Suraka – blago je kazao Muhammed.

– Božiji Poslaniče, ja sam priprost čovjek i niko mi neće povjerovati u ovo što je bilo ako mi ne ostaviš neki znak po kome će me kasnije moći prepoznati.

Muhammed mu je kazao da će biti nagrađen ogrlicom perzijskoga kralja, pa je rekao vodiču da to napiše na koži i da preda Suraki.[58]

Suraka je u povratku razglašavao goniocima da se vrate, jer se i on vraća, da na tu stranu nije taj koga traže.

Događaj sa Surakom bio je dodatna opomena trojici bjegunaca da bi ih još mogla zaskočiti potjera ili će ih sačekati u zasjedi. Iako su već bili nadomak konačnog utočišta, produžili su naokolo.

Iscrpljeni i bez hrane, u daljini su ugledali mali šator. Poslali su vodiča da izvidi. Vratio se s objašnjenjem da je kraj šatora samo starica sa sinom i da nadaleko više nejma nikog.

Zatekli su staru, ali živahnu ženu. Sjedila je podvijenih nogu. Zadobili su njezino povjerenje. Zatražili su da im proda hurmi i mesa. Lijepo će joj platiti. Starica Ummu Ma'bed Huzai kazala je da bi ih bolje ugostili drugi u njihovome selu. Njezina porodica živi siromašno. Ona im može samo ponuditi vode koliko ima u mješini. Njezin muž Ebu Ma'bed odveo je njihove dvije koze na ispašu. Preživljavaju od njihovoga mlijeka.

U hladovini, u ćošku šatora, bila je ovca. Božiji Poslanik pokazao je starici na nju.

– Ovca je stara i iznemogla. Ne može ni na ispašu. Moj muž se postara donijeti i njoj hrane da prezalogaji. Navikli smo na nju i žao nam je pustiti. Meso joj je prežilavo da bismo je zaklali. Ako vi mislite da biste mogli, ne branim vam... – kazala je i dodala sinu nož.

– Vrati nož – kazao je Božiji Poslanik i zatražio da mu donesu malo vode i kakvu posudu.

Ukoliko će mu ona dopustiti, pomuzao bi ovcu.

– Odavno ne daje mlijeko... – rekla je Ummu Ma'bed.

---

58 Suraka će se u Muhammedovom životu opet pojaviti na Bedru kao plaćeni kurejšijski ratnik. Kad je, pred samu bitku, razabrao ko predvodi one s kojima se trebaju sukobiti, vratio je dobijenu plaću i odjahao bez objašnjenja. Od tada će proći mnogo godina i muslimanska vojska pobijedit će perzijsku. Među muslimanskim ratnicima bio je i Suraka. Na vijest o pobjedi, tadašnji halifa Omer bin Hattab, pamteći svjedočenje Božijeg Poslanika o davnom susretu u pustinji, poslao je glasnika iz Medine s naređenjem zapovjedniku muslimanske vojske Sa'du bin Ebi Vekkasu da ogrlicu perzijskoga cara objesi o vrat Suraki i da ostane njegovo vlasništvo. Bilo je to ogromno bogatstvo. Sa'd bin Ebi Vekkas zatražio je da Suraka pokaže dokaz. Pustinjski ratnik je iz njedara izvadio komad umotane kože. Sve te godine visio mu je na vratu, na običnoj kanafi. Veliki vojskovođa bespogovorno je izvršio naređenje velikoga halife

Božiji Poslanik je opet zatražio dopuštenje da pomuze ovcu. Starica je slegnula ramenima.

– Da je bar možeš pomusti... – kazala je i donijela mješinu s malo vode i povelik bakrač:

– To nam je jedina zdjela.

Božiji Poslanik proučio je Bismillu, potrljao ovcu po kičmi, oprao joj vime i započeo musti. Nastavio je sve dok bakrač ne bi do vrha. Prvo je ponudio ženu. Ona je, sva u čudu, otpila.

– Nisam okusila bolje mlijeko – kazala je začuđeno i pokazala njemu da pije.

Božiji Poslanik odbi i reče da se ona napije koliko može.

Isto ponovi i Ebu Bekru i vodiču. Na kraju se i on napio. Onda je opet namuzao mlijeka do vrha bakrača.

Okrijepljeni putnici bili su dobro odmakli kad se pred šatorom u pustinji pojavio Ebu Ma'bed s mršavim kozama. Začudio se mlijeku.

– I ja se jednako čudim! – uzviknula je žena, pa ispričala da su naišla dvojica i još jedan, i da je taj, koji je poseban, viđen i blistav, pomuzao njihovu staru ovcu.

– Našu staru ovcu?

– Ja.

– Kako taj izgleda?

– Kako da ti kažem... Umjesto da je prašnjav od jahanja pustinjom, uredan je. Izgleda plemenito. Lice mu je svijetlo i vedro. Lijepo se ophodi.

– Kakav je još?

– Takav je da bih mogla dugo pripovijedati o njemu.

– Nekad si znala lijepo pripovijedati. Pričaj... – potaknuo je ženu.

– I dok su prilazili i dok su odlazili, on je među trojicom bio najočitiji. Hoda ravnicom kao da ide nizbrdo. Nije krupan. Nije ni nizak da bi bio neprimjetan. Nije ni nametljivo visok. Izbliza je još prijatniji. Lijep. Glava mu je uobičajene veličine, a vrat mu je podug. Pogled mu je dubok. Surmook je, krupnih očiju, s dugim trepavicama. I obrve su mu duge, nisu debele, a nisu ni tanke. Kosa mu je zift crna, pada mu preko ušiju. Nos mu je malo povijen. Govori kao da je promukao, a govori blistavo. Ne govori brzo. Svaka riječ mu je odmjerena i na svome mjestu. Dok šuti, zadržava dostojanstvo. Nije namršten, nije namrgođen. Staložen. Ne smije se glasno, ali se i smije. Lijepo se nasmije i tad mu se vide bijeli kutnjaci. Druželjubiv je. Njegovi pratioci su mu odani. Kud on okom, oni bi skokom. Jedva čekaju da mu štogod

pomognu i usluže ga. Sasluša ih, a ne dozvoljava da urade ono što i on može. I prema meni je bio pažljiv kao i prema njima...[59]

– Čuo sam da mu lice blista poput sablje! – kazao je Ebu Ma'bed.

– Kad bih ga uporedila s punim Mjesecom, bio bi ljepši. Da si ga vidio, vidio bi Sunce kad se pojavi!

– Huzaijka, i ja sam čuo da mu je lice ljepše od punog Mjeseca, da mu lice blista poput sablje.

– Što me puštaš da pričam kad si ga i ti vidio?

– Nisam ga vidio, ali sam, čim si mi rekla za mlijeko, znao da ne može biti niko drugi... – kazao je starac Ebu Ma'bed, pa pošutio umilno pogledajući svoju ženu.

– Nekad si znala lijepo pričati, a sad si najljepše ispričala. Bilo mi je milina slušati. Zato sam te pustio. Još ćeš mi to ponavljati, toliko mi se to sviđa. Nikome drugome nećemo pričati dok se ne pročuje da je stigao u Jesrib, a onda pričaj ovo o njemu kome god stigneš... Kurejšije su platile potjere za njim. Obijaju pustinjom. Traže ga da bi ga ubili...

Starica je tražila da joj najzad rekne ko je.

– Ummu Ma'bed, neka dragi Bog, Gospodar ljudi, najboljom nagradom nagradi putnike koji su bili kod našega šatora! To može biti samo Kurejšija o kojem se pronose priče. To je Muhammed, Božiji poslanik. Niko drugi. Takve priče nisu pronošene od Jakubovoga sina Jusufa. Ako me Allah poživi i nađem li puta do njeg, voljan sam mu se priključiti...

Poslije susreta pod šatorom, Muhammed i njegovi pratioci zadugo se nisu odmarali. Tako su naišli na područje plemena Eslam. Za njima su pristali beduini sa svojim poglavarom Burejdom.

Znaju li oni da je to Muhammed? Znaju li da se traga za njim?

Jesu li mogli saznati da se traga za Muhammedom.

Ako i nisu znali da je to on, beduini su slijedili trojicu putnika. Na odstojanju, ali da ih mogu sustići.

Beduini nisu izgledali neprijateljski. Možda, ipak, iskazuju gostoprimstvo i žele ih prepratiti preko dijela pustinje koji pripada njima. Takav je red prema onima koji naiđu u miru.

Božiji Poslanik je prekinuo mogućnost međusobnog podozrenja. Pustio ih je da im se primaknu.

Prilazili su mirno.

---

59 Prenošen je i sačuvan ovaj opis. Smatra se najneposrednijim i najpotpunijim opisom fizičkog izgleda Božijeg Poslanika

Muhammed im je kazao ko je on i počeo im govoriti o islamu. Pozvao ih je da prihvate vjerovanje samo u jednoga Boga.

Rekli su mu da znaju ko je Muhammed. Čuli su za njegovo učenje. Znaju i da za njim tragaju Kurejšije i njihovi tragači. Kazali su da su pretpostavljali da je to on s pratiocima.

Kazali su mu da više ne treba žuriti, da je blizu Jesrib. Među njima se, kao njihovi musafiri, mogu osjećati sigurno. Ponudili su ih hranom. Tražili su da im Muhammed još govori.

Nastavio im je govoriti.

Sviđao im se njegov govor. Prihvatili su poziv. Primili su islam.

Putnicima nije bilo druge – valjalo im je posjediti i podijeliti radost s muslimanima iz plemena Eslam.

Avs bin Hudžr navaljivao je da Božijem Poslaniku daruje svoju devu i roba. On je blago odbio ponudu.

15/2

MESDŽID KUBA

Narod je danima dolazio u Kubu, naselje nedaleko od Jesriba. Čekalo se na Božijeg Poslanika.

Istom što su opet bili odustali od iščekivanja i pred vrelinom se posklanjali po kućama, začulo se:

– Idu!

Iza prijevoja su se primicala trojica na devama.

– Evo nama Božijeg Poslanika!

Oglasili su se tekbiri. Nastala je radosna strka.

Kako im je narod hitao u susret, Muhammeda je obuzeo posebni smiraj – stanje primanja Objave.[60]

U najbližoj hladovini, u Murmovoj bašči, poglavar Kube Amr bin Avf uredio je odmorište. Pridošli putnici su posjedali. Kad je Ebu Bekr ustao da bi se pobrinuo i povećao hlad nad Muhammedom, tek tada je shvaćeno ko je među njima Božiji Poslanik. Prolomili su se tekbiri.

Muštulugdžije su požurile u Jesrib. Brzo se raščulo o dolasku. Bila je najveća žega, a narod je pristizao iz Jesriba.

---

60 »On zna šta na nebesima i na Zemlji postoji i zna šta krijete i šta pokazujete; Allah zna svačije misli« (Kur'an: Tegabun, 4)

Zelenilo naselja Kuba u dubini pustinje

Božiji Poslanik je odmah zapovijedio da se u Kubi gradi džamija. Sam je odredio pravac okretanja u namazu. Okretat će se prema mesdžidu Aksa u Kudsu. Koracima je odbrojavao dužine temelja i tek onda se prepustio odmaranju.

Po kućama su spremana jela i do noći pripremljena gozba. Zapaljene su vatre. Kako se spustio mrak i zvijezde zacaklile na nebu, iz Amrove kuće izišao je Muhammed. Morao je biti umoran, ali je bio osmjehnut. Zadovoljan. Narod se utišao.

Božiji Poslanik im se obratio Božijim riječima:

»Uzvišen je Onaj u Čijoj je ruci vlast – On sve može! Onaj Koji je dao smrt i život da bi iskušao ko će među vama bolje postupati; On je

Silni, Onaj Koji prašta, Onaj Koji je sedam nebesa, jedna iznad drugih stvorio; ti u onome što Milostivi stvara ne vidiš nikakvog nesklada, pa ponovo pogledaj vidiš li ikakav nedostatak. Zatim, ponovo više puta pogledaj, pogled će ti se vratiti klonuo i umoran. Mi smo vama najbliže nebo sjajnim zvijezdama ukrasili i učinili da vatra iz njih pogađa šejtane, kojima smo pripremili patnju u vatri... Zar oni ne vide ptice iznad sebe kako raširenih krila lete, a i skupljaju ih? Samo ih Milostivi drži; On zaista sve dobro vidi. Ili, ko je taj koji će biti vaša vojska i vama pomoći osim Milostivog? Nevjernici su samo obmanuti...«

Kazivao im je da ga je Allah poslao da javno opominje.

»Je li na ispravnijem putu onaj koji se spotiče idući ili onaj koji uspravno ide pravim putem? Reci: 'Bog je sveopći dobročinitelj, Milostivi. Mi u Njega vjerujemo i na Njega se oslanjamo, a vi ćete sigurno saznati ko je u očitoj zabludi'...«[61]

Tiha noć je odmicala, zvijezde su se sjajtile, ljudi treperili upijajući Božije riječi koje je pred njima izgovarao čovjek.

Zajedno su proučili dovu:

»Tebe, Allaha, Gospodara svjetova, hvalimo, Milostivog, Samilosnog, Vladara Sudnjega dana. Tebi se klanjamo i od Tebe pomoć tražimo. Uputi nas na Pravi put, na put onih kojima si Svoju milost darovao, a ne na put onih koji su protiv sebe srdžbu izazvali, niti onih koji su zalutali«.[62]

– Amin! – potvrđivali su, u sebi ili naglas, više srcem nego glasom.

Sutradan su poranili. Valjalo je graditi džamiju. I Muhammed je prinosio kamenje u »temelje koji su zasnovani na strahu od Allaha«. Pomagali su i Ebu Bekr i Omer.

Kako je zidano, tako je čišćeno. Gradnja je prekidana samo da bi se obavio namaz.

Izrastali su zidovi.

U Kubu je pristigao i Alija. Zadržao se u Mekki dok svakome nije vratio novac i dragocjenosti koje su Mekanci Muhammedu povjeravali na čuvanje.[63]

Božiji Poslanik je poručio svojim daidžama u Jesrib da bi volio zajedno s njima ući u grad. Nidžarije su pristigle u Kubu opasane

61 Kur'an: Mulk, 1-5, 19-20, 22, 29

62 Kur'an: Fatiha

63 I pored svega kako su se oni odnosili prema njemu, u Mekki su imali najveće povjerenje u Muhammedovo poštenje, tako da su njemu povjeravali na čuvanje svoje dragocjenosti

sabljama i ponosom na rođaka. Zajedno su krenuli iz Kube. Pošli su zarana. Bio je petak.

Vrijeme džume zateklo ih je na području plemena Salim bin Avf, u dolini Ruknua. Božiji Poslanik je na musali u safove rasporedio stotinu muslimana koji su krenuli s njim u Jesrib.

Hutbu[64] je započeo riječima:

– Hvala Allahu! Hvala Allahu! Od Njega tražim pomoć! Bože, sačuvaj nas od zla i ružnih poslova! Ko bude tražio Božiju zaštitu, Bog ga neće ostaviti, a ko se okrene od Njega, niko drugi neće mu pomoći!

Nastavio je:

– Ljudi, mislite na sebe dok ste u snazi! Činite dobra djela. Ona će biti vaše ovce na Sudnjem danu. Allah će dijeliti nagrade prema njihovom broju. Svako će Allahu sam odgovarati za ono šta je uradio. Gospodaru ne treba ni tumač, ni posrednik. Allah će vas pitati: »Zar Vam nije došao Moj poslanik i objavio Moju vjeru? Zar vam nisam dao imanja? Sa čime ste vi Meni došli?« Čovjek gleda i desno i lijevo, niotkud pomoći, a pred njim Džehennem. Ko se god želi izbaviti Džehennema, neka da siromahu bar jednu hurmu. Ko nejma dati milostinju, neka barem kaže dobru riječ, jer Bog nagrađuje dobročinstva od deset do sedamsto puta većom nagradom. Neka vas prati Božiji mir!

U drugom dijelu hutbe ponovio je zahvalnost Allahu. Nastavio je:

– Kur'an je Božija Knjiga. Ko god je prihvati, bit će musliman, makar do tada bio nevjernik. Ono šta voli Bog, volite i vi. Samo od Njeg tražite zaštitu, On vas neće napustiti. Nek vam je srce uvijek puno ljubavi prema Njemu. Razlikujte ono šta je zabranjeno od onoga šta je dozvoljeno i, osim Bogu, nikome drugom se ne klanjajte. Volite se i pomažite jedni drugima. Ko pogazi zadanu riječ, Bog će ga kazniti.

Završio je ovim riječima:

– Molim Boga da nam pomogne!

Nastavili su ka Jesribu. Naprijed su bili glasnici. Muhammed je bio iza njih, u sredini. Jahao je na svojoj devi. U ruci je držao štap. U drugoj, uzde. Oko njega su bili konjanici. Za njima se uvećavalo mnoštvo naroda koji je jednako pristizao iz Jesriba.

---

64 To je prva održana džuma

TREĆI DIO

DEVA SE ZAUSTAVILA NA PUSTOM ZEMLJIŠTU I TU JE PODIGNUTA DŽAMIJA

1/3

MEDINA

Pred Božijeg Poslanika zajedno su izišli pripadnici plemenâ Evs i Hazredž, donedavno smrtno razjedinjeni, pa ujedinjeni Božijim riječima na koje ih je uporno pozivao Mus'ab bin Umejr. Pristiglo je više od šest stotina muslimana iz Jesriba. S njima su bili i muhadžiri iz Mekke. Zajedno su klicali:

– Allah je najveći! Muhammed je Božiji poslanik!

Tako se ušlo u grad.

Djevojke su zapjevale:

»Tale'al-Bedru 'alejna min Senijetu'l-veda...«

(»Puni Mjesec sve nas obasja sa Senijetu'l-veda...«)

Kako su ušli, Jesrib je prozvan Gradom, Gradom Božijeg Poslanika.[65]

Uglednici su se otimali ko će Muhammedu ukazati gostoprimstvo. On je želio da se prvo odredi gdje će biti džamija. Takmičili su se ko će dati svoje zemljište. Da niko ne bi zamjerio na odabiru mjesta, pustio je povodac na svojoj devi Kasvi:

– Neka sama ide, pa gdje ona polegne...

Kasva je kleknula na pustoj ledini. Tu će izgraditi džamiju! Uz nju će biti kuća Božijeg Poslanika. Dok one ne budu izgrađene, Božiji Poslanik s porodicom smjestio se u kući koja je bila najbliža tome mjestu. Pripadala je njegovom rođaku Halidu bin Zejdu Hazredžu.[66]

Medina je imala deset hiljada stanovnika. Bio je tek pokoji kršćanin. Jevreja je bilo manje od Arapa. Oni su bili iz plemena Nadir, Kajnuka i Kurejz.

Broj muslimana u Medini uvećavao se iz dana u dan. Prvih dana boravka u Medini Božiji Poslanik dao je zadatak Huzejfi bin Jemanu da popiše one koji su prešli na islam.

– Nabrojismo hiljadu petsto – kazivao je Huzejfe.

Okupljali su se, a Božiji Poslanik im kazivao:

– Nazivajte jedni drugima selam, nahranite gladne, čuvajte rodbinske veze, molite se Allahu i noću, dok drugi spavaju, s mirom ćete ući u Džennet.

Podsjetio ih je na dogovor sa Akabe.

– Muslimani su braća! – rekao je i predložio da svaka porodica iz Medine udomi po jednu porodicu iz Mekke, pa da zajedno rade i dijele prihode.

Odgovoreno mu je:

– Slušamo te i pokoravamo se!

Abdurrahmanu bin Avfu njegov domaćin Sa'd bin Rebija kazao je:

– Što je moje, i tvoje je. Uzmi pola moga imanja. Imam dvije žene, odaberi koju ćeš, pa ću se ja razvesti, a ti se oženi.

Abdurrahman je odgovorio:

– Molim dragoga Boga da nagradi tebe i tvoju porodicu. Ali, ti meni pokaži gdje je pijaca u Medini.

Sa'd ga je odveo na pijacu u mahali gdje je živjelo pleme Kajnuka.

---

65 Skraćeno, Medina (Medina znači grad)

66 Postat će čuven po imenu Ejub Ensarija

Abdurrahman je prodao puter koji je sam zgotovio, pa kupio drugu robu, preprodao je, pa opet... Već do noći sakupio je dovoljno da se sutradan sam mogao prehraniti. I nadalje je trgovao i sticao. Ubrzo je imao toliko da se mogao oženiti. Nastavio je privređivati. Božiji Poslanik ga je pohvalio i ukazao na njegov primjer.

Ensarije su predložile:

– Božiji Poslaniče, podijeli plantaže hurmi između nas i muhadžira.

Božiji Poslanik je odbio.

– Onda dopusti da nam muhadžiri pomažu u poslovima, a da dijelimo dobit.

Božiji Poslanik je odobrio.

– Jedan dan sam ja radio oko palmi, a moj pobratim je išao slušati Božijeg Poslanika. Sljedećega dana je on radio na plantaži, a ja sam boravio kod Božijeg Poslanika – pričao je Omer bin Hattab.

Zbrinute su sve mekanske porodice.

Muhammed je okupljao uglednike u Medini i pažljivo im ukazivao na to da je grad neuredan. Treba ga očistiti, spaliti smeće, iskopati jame u baščama u koje će oticati nečistoća iz zahoda, zatrpati baruštine na prilazima gradu. Sve to je ružno i nepotrebno, a izaziva bolesti. Jednako treba postupiti sa čistoćom u kućama i ličnom čistoćom.

Preporuke su prihvatili i jevreji.

Božiji Poslanik je zavrnuo rukave, pa bi bila sramota da se svako ne pobrine da grad bude ljepši.

Raskomoćena u ravnici bogatoj vodom i palmama, sinula je Medina. Postala je Medina Munevera.[67]

Uporedo je Božiji Poslanik privolio Medince da pomažu sirotinji.

– Smilujte se onima koji su na Zemlji, vama će se smilovati Onaj Koji je na nebesima. Nije vjernik ko se najede, a njegov komšija gladuje. Niko ne može biti vjernik dok bratu muslimanu ne želi ono šta želi samome sebi.

– Slušamo te i pokoravamo se!

Djecu bez roditelja smjestio je po bolje stojećim porodicama. Nastojao je da se udovice udaju ili pomagao im da se izdražavaju poštenim radom.

Grad je izrastao u državu i trebalo je urediti odnose među ljudima i njihove obaveze. Medinska povelja uključivala je i ravnopravne dužnosti i obaveze svih, i jevreja.

---

67 Osvijetljena, svijetla

Na napuštenoj ledini, tamo gdje se zaustavila deva Kasva, bila je omanja ruševina, nekoliko palmi i drvo garkad. Tu su mnogi sušili ljetinu. Miljać je pripadao dvojici jetima, Sehlu i Suhejlu. Oni nisu htjeli primiti naknadu, a Božiji Poslanik nije dozvolio da počne gradnja džamije dok braća ne budu obeštećena.

Iskopani su temelji. U dužinu je odmjereno sto aršina. Otprilike toliko i u širinu. Načinjeni su poveći drveni kalufi, ilovača je miješana sa slamom, pijeskom i vodom. Kako se ćerpič sušio, tako je zidano.

Nisu ga mogli odgovoriti, radio je i Božiji Poslanik.

U visinu je izidano tri aršina. Radilo se zdušno i s najvećim uvažavanjem. Na stablima nekoliko palmi koje su bile na toj ledini, skresane su grane i na njih naslonjene grede sa zidova. Između greda redali su duge palmine listove. Odozgo su zamazali ilovačom. Dovoljno da zaštiti od sunca i da ne prokišnjava.

Tlo je poravnjeno i nabijeno, posuto pijeskom i prekriveno hasurama.

Ostavljena su troja vrata. Duž jednoga zida izvan mesdžida uređeno je i uravnjeno uzvišenje. Sofa. I ona je natkrivena.

Na suprotnoj strani je dograđeno nekoliko soba. Tu se, iz udobne palače Halida bin Zejda Hazredža, naselio Božiji Poslanik s porodicom.

U njegovoj sobi bilo je kožno šiljte i jastuci napunjeni palminim vlaknima, drveni stolić sa uljanom svjetiljkom, zemljani lonac za kuhanje, suđe za vodu, mali mlin za mljevenje ječma i još – na otvoru koji iz sobe vodi u džamiju – kožni zastor.

Iste su bile i isto opremljene i preostale prostorije. Uz njih su dograđivane nove sobe da bi u njima stanovale njegove žene. Ničim nije premašena udobnost najprosječnije medinske kuće. Tako je i ostalo.[68]

Bio je početak mjeseca safera. Iz zidova je dopirao miris maltera, a sa stropa mirisale polusasušene palmine grane i ilovača. Oslonjen na palmino stablo, Muhammed je stajao uvrh Džamije. Spram njega su se muslimani poredali u safove. Prostor je ispunjen. Čekalo se šta će reći Božiji Poslanik, pa da se pristupi prvom namazu u Džamiji u Medini.

68 Affan bin Zuhejb je kazivao:
– Da je Muhammed htio, sobe njegove porodice bile bi optočene zlatom i jeo bi iz zlatnog posuđa, ali je njegovo poslanstvo drukčije obilježeno. Kad je primao strane izaslanike, njegov ogrtač bio je raskošniji nego što su ih ti stranci viđali na svojim vladarima, ali se zadovoljavao i da ima samo jedno džube

Muhammed je izrazio zahvalnost Allahu i pouzdanje u Njega. Kazao je da je ova džamija izgrađena da bi se u njoj okupljali muslimani i zajedno veličali Gospodara i obraćali Mu se u namazu. Kazao je da se namaz, kao i dosad, može obavljati gdje se ko zatekne, a da je bolje okupljati se ovako, u džematu, te da će se u džamiji sastajati i zato da bi se u njoj vodili pametni razgovori, da bi se učilo, naučilo i dogovaralo, pa da dođu kad god ih pozove.

Ljudima se nije razilazilo ni poslije namaza. Sve im je bilo zanimljivo u novoj vjeri i željeli su da im Muhammed još govori. Govorio im je o urednosti i čistoći, da pijani ne pristupaju u namaz, o odijevanju...

– Odijevajte se u bijelo. Bijela odjeća štiti od sunca i na njoj se najbolje vidi čistoća. Kad ujutro ustanete i kad navečer legnete, čistite zube misvakom. Činite to i poslije svakoga jela. I kuće neka su vam čiste kao odjeća. Budite umjereni u jelu i piću. Najkorisniji su med i mlijeko, a oni se ne jedu zajedno. Preporučujem vam tikvu, grožđe i posoljene krastavce, od žita ječam i ječmeni kruh. Nemojte se liječiti čarolijama, ni onim što je nečisto. Za svaku bolest Allah je dao lijek u prirodi. Sve što je živo, iz vode je. Voda je potrebna svemu živome. To je velika Božija blagodat.

– Iz Božije knjige Kur'ana učite i danju i noću, a najbolji su oni koji uče i noću, dok ostali spavaju.

Ostali su sve do jacije. Klanjali su jacijski namaz, pa se tek tada razišli. Božiji Poslanik je ostao sam u Džamiji. Još je počekao. Pa krenuo Medinom.

Grad je bio prazan. Vedra noć. Lijepa. Pirkao je vjetar. Rasuta srebrenina mjesečine. Nikoga. Sam je. Samcat... Učinilo mu se kao da iz daljine dopire tih glas. Pozastao je u sjeni prve kuće, da bi osluhnuo. Nije mu se pričinilo. Kroz otvor na kući dopirao je nejak glas. Starica je učila ajete... On je produžio Medinom. Opet ga je zaustavilo učenje iz neke kuće... Počesto je zastajao. Osluškivao. Dok je koračao, umilni zvuci pretapali su se međusobno i stapali u njegovom uhu poput zujanja pčela u roju.[69]

Muhammed je koračao i plakao.

Nije bio sam u noći.

Muški je zaplakati kad treba. I to je ibadet.

---

69 Čule su se riječi kur'anske sure Nahl, 1 (Pčele): »Ono šta je Allah odredio – dogodit će se; zato to ne požurujte! Hvaljen neka je On i neka je veoma visoko iznad onih koje Njemu smatraju ravnim!«

Podigao je ruke i zamolio Gospodara:

– Allahu moj, učini ovaj grad blagoslovljenim kao što si se odazvao Ibrahimovoj dovi za Mekku!

2/3

EZAN I KIBLA

Jevreji su vrijeme svoje molitve najavljivali puhanjem u rog. Kršćani su koristili drvena zvona. U početku su se muslimani u Džamiji u Medini okupljali bez posebnoga poziva i iščekivali kad će namaski vakat.

Muhammed je zahtijevao da se izbjegava bespotrebno oponašanje drugih.

– Ne pripada ovom ummetu ko se tako ponaša. Njegujte vlastita obilježja. Allah me poslao da bih upotpunio vaše lijepo ponašanje.

Abdullah bin Zejd bin Abdurrabih ispričao je Božijem Poslaniku da je usnio zelenoga čovjeka. I da mu je on rekao da na namaz treba pozivati tako što se, prvo, na sve četiri strane svijeta uzvikne: »Allah je najveći«, a zatim po dva puta iskaže vjerovanje da je Allah jedini Bog i da je Muhammed Božiji poslanik, pa po dva puta izgovori poziv na namaz i poziv na spas. Potom treba još dva puta izreći: »Allahu ekber« i završiti s potvrdom da je samo jedan Bog, Allah.

Božiji Poslanik potrdio je da je to istinito snoviđenje.

Došao je Omer bin Hattab i ispričao svoj san. Sve je bilo kao u Zejdovome snu.

– To je naš poziv, ezan. Tako će mujezin pozivati na namaz. Ezan treba učiti visokim glasom, tako da se čuje daleko – kazao je Muhammed i poslao po Bilala.

Bilal je učio najljepše i najglasnije. Njega je Muhammed podučio kako će.

Uz Džamiju je bila kuća koja je bila visočija. Njezina vlasnica nije se protivila da se s krova uči ezan. Bilal je zaučio:

»Allahu ekber, Allahu ekber!
Allahu ekber, Allahu ekber!
Ešhedu en la ilahe illallah,
Ešhedu en la ilahe illallah!
Ešhedu enne Muhammeden resulullah,
Ešhedu enne Muhammeden resulullah!

Hajje alessalah,
Hajje alessalah!
Hajje alel felah,
Hajje alel felah!
Allahu ekber, Allahu ekber!
La ilahe illallah!«

Pred svanuće, da Božiji Poslanik ne bi prespavao sabahski vakat, Bilal bi proučio ezan u Džamiji ispred vrata njegove kuće.

Jednom ezan nije probudio Muhammeda. Izišla je njegova supruga i rekla da spava. Bilalu je bilo neugodno upustiti se s njom u razgovor i tražiti da ga probudi, a pribojavao se šta bi bilo ako ga ne probudi. Dva puta je zaučio:

»Essalatu hajrun minen-nevm...«

Namaz je korisniji od sna (ili: Bolje je klanjati nego spavati).

To je probudilo Božijeg Poslanika, svidjelo mu se i kazao je Bilalu da to redovno dodaje u sabahskom ezanu.

Jevreji su namislili da im islam pomogne u obezvrjeđivanju kršćanstva. Ali, njihovi rabini, najupućeniji u vjerske knjige, smatrali su svojom obavezom prihvatiti učenje posljednjeg Božijeg Poslanika, slijediti ga i postati muslimani. Na islam je prešao najugledniji među njima, Abdullah bin Selam. Božijem Poslaniku izrazio je sumnju da će ga, kad saznaju, njegovi sunarodnici oklevetati. Muhammed je sazvao jevrejske uglednike i pitao ih o Abdullahu. Kazivali su:

– On je naš poglavar, sin našega poglavara, najučeniji rabin!

Kad im je Muhammed rekao da je Abdullah bin Selam primio islam, porekli su sebe i o Abdullahu rekli sve najgore.

Jevrejima je brzo postalo jasno šta im je činiti – svrgnuti Muhammeda. To su jedva dočekali nemuslimani iz arapskih plemena Evs i Hazredž. Eto saveznika!

Jevreji su poturili neke rabine pod izgovorom da pređu na islam. Onda su oni, pred ostalim muslimanima, u Džamiji počeli postavljati brižljivo smišljana pitanja, misleći da Muhammed na njih ne može odgovoriti. Pitali su:

– Ako je Bog stvorio stvorenja, ko je stvorio Boga?

Muhammed je odgovorio ajetima:

»Reci: 'On je Allah – Jedan! Allah je utočište svakom! Nije rodio i nije rođen, niko mu nije ravan!'«.[70]

---

70 Kur'an: Ihlas, 1-4

Nastavljana su poturanja s pitanjima dok muslimani nisu zatekli »preobraćene« rabine kako se, izdvojeni u ćošku Džamije, dogovaraju o novim pitanjima. Došaptavali su se šta bi to moglo biti da Muhammed neće znati odgovoriti, pa da bi ga obrukali i raskrinkali pred njegovima. Uhvaćeni na nedjelu, razotkriveni «preobraćenici» istjerani su iz Džamije.

Onda su se jevreji vratili svojim oprobanim zavjerama. Kao što su i prije činili, nastavili su sijati smutnju između plemena Evs i Hazredž i zavađati ih. Tabori su se isturili jedni naspram drugih. Buknula je stara kavga. Posebno je tome doprinosio Abdullah bin Ubejj bin Selul. Baš kad se htio proglasiti kraljem Jesriba, u Medinu se doselio Muhammed, a narod je okrenuo leđa neokrunjenom kralju idolopoklonika.

U to vrijeme je urotnicima u Medinu stiglo pismo Kurejšija iz Mekke: »Ili ubijte Muhammeda ili ga protjerajte, ili ćemo mi vas napasti i sve vas pobiti, a vaše žene bit će nam priležnice«. To su jedva dočekali jevreji i Abdullah bin Ubejj bin Selul. Oni su njega nagovorili da okupi nemuslimane i da se dogovore kako će ubiti Muhammeda. Dok su se oni dogovarali, tuda je naišao Božiji Poslanik. Nije ih ukorio. Blago je podsjetio sugrađane da islam omekšava njihova srca i da je učinio da budu braća. Kazao im je:

– Kurejšije vas ne mogu uvući u veću zamku od te da prolivate krv svoje braće i svoju.

Zatečene bundžije su se pokunjile. Oborio je nos i Abdullah bin Ubejj bin Selul.

Tih dana, kad je Božiji Poslanik krenuo da se sastane sa Sa'dom bin Ubadom i naišao pokraj Abdullaha bin Ubeja bin Selula, kralj licemjera je zagalamio:

– Sjedi u kući i ne upadaj više na naše skupove!

Jevrejima je bilo jasno da je Muhammed zavladao Medinom. Njihovi interesi bili su poljuljani. Jedino su ih mogli zaštititi ukoliko ga se riješe. Promijenili su plan: iskazivat će se kao njegovi prijatelji i lijepim ga namamiti da napusti Medinu. Ulagivali su mu se:

– Ti si Božiji poslanik. Božiji poslanici nalazili su sebe u Kudsu: Davud, Sulejman, Jakub, Jahja, Isa. Ti se u namazu okrećeš prema Kudsu. I tebi je mjesto tamo...

Baš je tih dana Muhammed boravio u Kubi. U prvoj napravljenoj džamiji nadzirao je učenje u školi Kur'ana. Tu mu je objavljeno:

»Vidimo Mi kako sa žudnjom bacaš pogled prema nebu i Mi ćemo sigurno učiniti da se okrećeš prema strani koju ti želiš: zato,

okreni svoje lice prema Časnom hramu! I gdje god bili, okrenite svoja lica na tu stranu. Onima kojima je data Knjiga sigurno znaju da je to istina od Gospodara njihova – a Allah motri na ono šta radite«.[71]

Božiji Poslanik je sa velikom radošću primio ovu nagradu. Kao što je u toj istoj džamiji sam bio odredio pravac kible prema Kudsu, sada je odredio pravac prema Mekki, upoznao prisutne muslimane s objavljenim ajetima i pozvao ih da pristupe namazu okrenuti u pravcu Kabe.

To mu je bila i potvrda da treba ostati u Medini.

Jevreji su i to iskoristili kao dobru priliku da ne odustanu od svoga nauma. Muhammeda treba pokolebati pošto-poto. On najviše polaže na miroljubivost i širenje islama. »Podvlače mu se pod kožu« ne bi li ga namamili da zaniječe Božiju naredbu.

– Tamam kad smo uvidjeli da smo pogriješili i kad smo svi htjeli prihvatiti islam, ti promijeni kiblu. Na Kuds su bili upućeni Davud, Sulejman, Jakub, Jahja, Isa. Ako već nećeš preći u Kuds, a ti se makar opet u namazu okreći prema Kudsu, pa ćemo i mi pristati za tobom.

Muhammed je odbio, a bi mu objavljeno:

»I kad bi ti onima kojima je data Knjiga donio sve dokaze, oni opet ne bi prihvatili tvoju kiblu, a ni ti nećeš prihvatiti njihovu kiblu, niti će iko od njih prihvatiti ičiju kiblu. A ako bi se ti poveo za njihovim željama, kad ti je već došla objava, ti bi bio nepravedan«.[72]

Da učvrsti Muhammeda u njegovim uvjerenjima, Allah objavi:

»Oni kojima smo Mi dali Knjigu znaju poslanika kao što znaju svoje sinove, ali neki od njih zaista svjesno prikrivaju istinu. Istina dolazi od tvoga Gospodara, zato nikako ne budi jedan od onih koji sumnjaju. Svako se okreće prema svojoj kibli, a vi se potrudite da, čineći dobra djela, druge pretičete. Gdje god bili, Allah će vas sve sabrati – Allah, zaista, sve može. I iz svakoga mjesta u kome budeš, ti svoje lice okreni Časnom hramu, istina zaista dolazi od tvoga Gospodara – Allah motri na ono šta radite. Iz svakoga mjesta u koje dođeš, ti svoje lice okreni Svetom hramu, i gdje god se nalazili – vi svoja lica okrenite prema toj strani, da vam ljudi ne bi imali šta prigovoriti, osim inadžija među njima – njih se ne bojte, Mene se bojte – a da bih upotpunio Svoju blagodat prema vama i da biste bili na pravom putu«.[73]

---

71 Kur'an: Bekara, 144

72 Kur'an: Bekara, 145

73 Kur'an: 146-150

3/3

PODUKA

Na džamijskoj sofi u Medini spavali su beskućnici i siromašni učenici. Znalo ih je biti i po četiri stotine. Hranili su se tako što ih je Božiji Poslanik slao po medinskim kućama. Sa'd bin Ubad svaki dan nahranio bi ih po sedamdeset. Neke ljude sa sofe hranio bi i Muhammed.

Došla mu je kćerka Fatima i zatražila da joj otac nađe sluškinju. Ona je imala žuljeve na rukama od okretanja ječmenoga mlina, pa nije mogla mlatiti žito, a njezin muž Alija razbolio se izvlačeći vodu iz bunara.

Babo je volio kćerku, a odgovorio je:

– Ne mogu vam omogućiti to šta tražite. Preče je da ljudi sa sofe ne ostanu gladni. Na njih ću potrošiti pare koje imam.

Po danu je na sofi bila škola.

Muhammed je i poslan da bi širio vjeru. Zato je posebnu pažnju obratio na podučavanje. Džamija i označava mjesto na kome se podučava.

Glavni muallim u Džamiji u Medini bio je Božiji Poslanik. On je najbolji učitelj. Tumačio je Kur'an i posebno tražio da se svaka riječ do kraja pravilno izgovara.

Prvi učenici bili su njegovi ashabi. Znalo se kakvi su bili i kako su živjeli prije islama, a znalo se i šta su naučili i kakvi su postali slijedeći Božijeg Poslanika.[74]

Raslo je zanimanje za poduku, pa je Muhammed odredio svoje pomoćnike. Prvi učitelj čitanja i pisanja postao je Ubejd bin Sabit. Kaligrafa Abdullaha bin Seida bin Asa nazvao je učiteljem mudrosti, a Ebu Hurejru odredio da bude predstavnik učenika. Bin Mesud će postati veliki fakih, Abdullah bin Omer bin Hattab bit će veliki učenjak, Ebu Zerr čuveni mistik. Među odabranima su i Grk Suhejb, Perzijanac Selman, kasniji osvajač Perzije Sa'd bin Ebi Vekkas...

Pristizali su novi učenici. Sofa je postajala pretijesna.

U kući Nefelovoga sina otvorena je škola Daru'l-Kurra. Također u Džamiji u Kubi. U Medini je izgrađeno još devet džamija i svaka je imala mejtef.

---

74 Ima tumačenja da bi, čak i da nije bio nagrađen mnogobrojnim mudžizama, već preodgoj ashaba bio Muhammedovo čudo nad čudima

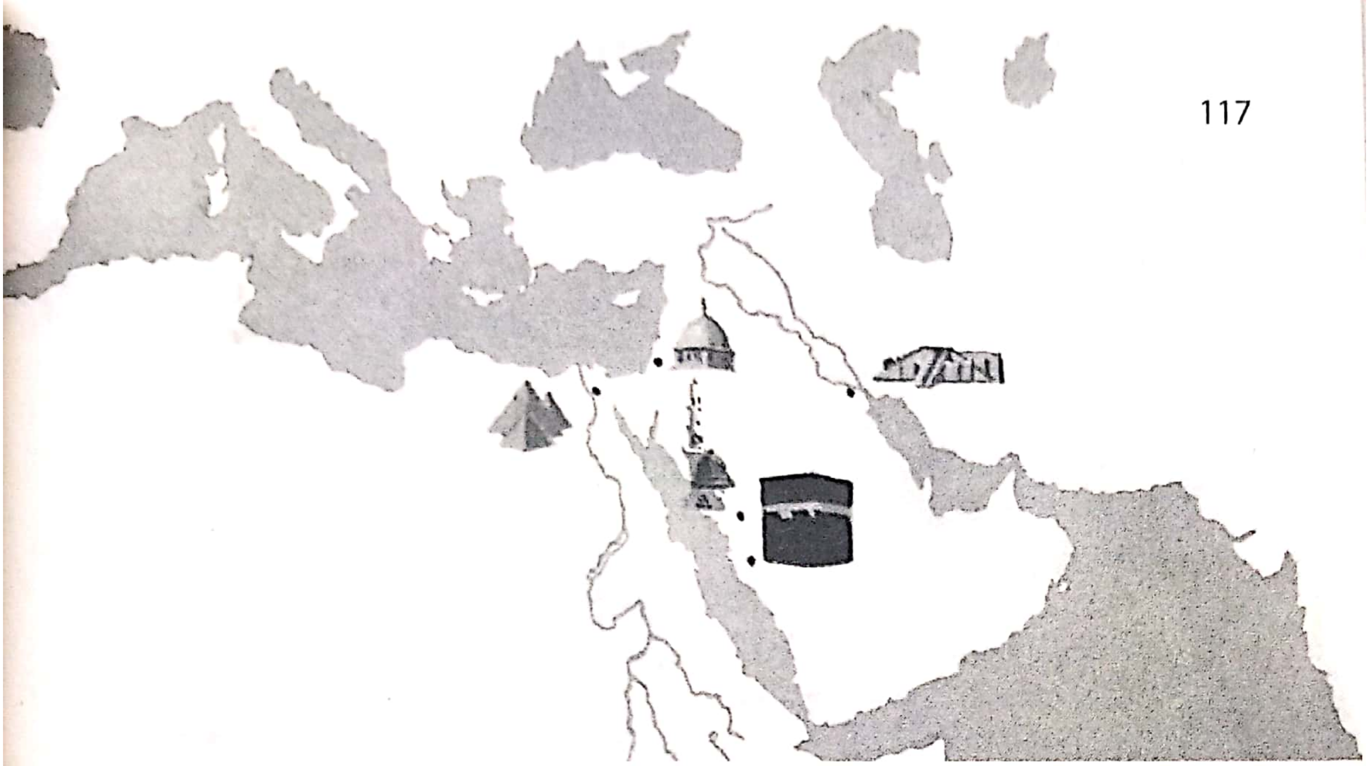

UČENICI SU PODUČAVALI DRUGE I ŠIRILI ISTINU GDJE GOD IH JE POSLAO NJIHOV MUALLIM

Božiji Poslanik je obilazio mejtefe i nadgledao kako teče obučavanje vjeronauka. Tako je u Džamiji je zatekao jedne u namazu, a drugi su vodili duhovne razgovore. Bio je obradovan. Kazao je:

– I jedni i drugi čine dobro.

Ipak, odabrao je sjesti među one druge.

– Učenjem tjerate neznanje. Mene je Bog poslao da vam budem učitelj. Jedan jedini učen insan jači je od hiljadu asketa u borbi protiv šejtana.

Posebno je bdio nad onima koji su opismenjavani. Govorio im je:

– Pišite tako da bude čitljivo.

– Slušajte učitelje kad vam govore da ne ispuštate ni najmanje crtice na harfovima.

– Frišku tintu posušite pijeskom prije nego što presavijete papir.

– Kad nakratko prestanete pisati, bolje je pisaljku držati za uhom nego je odlagati na zemlju...

Učenici su stasali u učitelje, pa su mogli druge podučavati islamu. Širili su istinu gdje god ih poslao njihov muallim.

– Trebate znati i ljude upoznati s njihovim pravima i obavezama. Trebate znati privući njihovu naklonost kako bi upotpunjavali svoje poznavanje dina – kazivao im je Božiji Poslanik i podsjećao ih da vode računa o čistoći i lijepom ponašanju.

– Allah je meni objavio, a ja vas podsjećam na važnost učenja: »Svi vjernici ne trebaju ići u boj. Neka se po nekoliko njih iz svake njihove

zajednice potrudi da se upute u vjerske nauke i neka opominju svoj narod kad se vrate da bi se bojali Allaha«.[75]

Odredio je da Muaz bin Džebel putuje Arabijom i provjerava kako rade muallimi.

Božiji Poslanik odvajao je jedan dan u sedmici za pouku žena.

– Imat će od Boga dvostruku nagradu ko god ima robinju i pruža joj dobru poduku, brine se o njezinom odgoju, oslobodi je i oženi se njom kao slobodnom ženom.

U učenju žena pomagale su i njegove supruge, shodno ajetu: »I pamtite Allahove ajete i mudrosti koje se kazuju u vašim domovima; Allah je uistinu dobar i sve zna«.[76]

Svoje supruge Božiji Poslanik podučavao je i pojedinačno, a znao ih je sve okupiti u avliji i upućivati ih u islam, tako da su i one mogle prenositi znanje.[77]

– Svaki musliman mora tragati za znanjem! – govorio je. – Svaki musliman koji zna dužan je podučiti muslimana koji ne zna!

4/3

BEDR I POSLIJE BEDRA

Odužio se prognanički život u Medini. Tekla je druga godina poslije Hidžre. Muhadžirima nije dozvoljavano ni da se primaknu Mekki. Kurejšije su im tamo zaplijenile imetak i zabranile sve veze s Mekkom.

Ramazan. Gladan. Takvi i iftari.

Kurejšije se ponašaju i kao nesporni i jedini gospodari pustinje. Prkose protjeranim muslimanima i tako što kraj same Medine provode svoje karavane.

Silodernost ne prepoznaje ponos poniženih.

---

75 Kur'an: Tevbe, 122

76 Kur'an: Ahzab, 34

77 Muhammedova supruga Hafsa znala je čitati i pisati. Supruga Aiša isticala se u poeziji, poznavanju povijesti Arabije i rodoslova arapskih plemena. Bila je mlada i često sa Božijim Poslanikom, pa je mnogo čula i mogla dobro zapamtiti. Zato je postala pouzdan prenosilac hadisa i fakih

Dojavljeno je da su u Mekki pripremili dotad svoj najveći karavan. Ebu Sufjan će predvoditi hiljadu natovarenih deva. U Damasku će prodavati i robu opljačkanu u muslimanskim kućama u Mekki.

Treba staviti do znanja Kurejšijama.

Božiji Poslanik odlučuje napasti njihov karavan. Više da ih zaplaši, da im spočita njihovu oholost.

Da ne bude da su ih napali u blizini Medine, učinit će to nadomak Mekke. Odabrano je područje na bunarima ispod brda Bedr.

Uhode su Kurejšijama dojavile o muslimanskom pokretu i karavan je izmakao. Muslimani su zakasnili.

Mogli su krenuti u potjeru, a mogli su sačekati da se karavan vrati s još više robe.

Odabrano je da se sačeka.

Pustinjom su promicale uhode i izvidnici; imao je i Ebu Sufjan svoje, i Muhammed svoje.

Obaviješten o zbivanjima, Ebu Sufjan je uspio uzmaknuti i u povratku. Dojavio je u Mekku da ga je Muhammed namjeravao napasti.

Iz Mekke vraćaju glasnika s porukom da ih pričeka, da kreću da bi zaštitili ponos Kurejšija. Ebu Sufjan otporučuje da neće čekati i da oni ne kreću. Javlja im: »Mekanski ponos je natovaren na našim devama i ja sam ga spasio«.

Na čelu mekanske vojske bili su sve nadmeniji od nadmenijeg, njihova preostala aristokratija. Predvodio ih je Ebu Džehl. Izostao je samo Ebu Leheb, ali je unajmio sebi zamjenu.

Kurejšije je još više uzoholila Ebu Sufjanova poruka. Više nisu strahovali za robom u karavanu. Kud će bolja prilika da napadnu muslimane.

Ebu Džehl likuje:

– Kad se pročuje o našem pohodu na Bedr, svi Arapi drhtat će od nas!

Običajna pravila pustinje nalagala su da se mora izbjeći sukob ukoliko je izostao povod.

Obaviješten o pokretu vojske iz Mekke, Božiji Poslanik je poslao Kurejšijama ravnoga njima po plemstvu. Omer bin Hattab odlazi s porukom da se ne proliva krv i da dođe do mirnog odlaženja kućama. Grubo odbijaju Omera. Vrijeđaju ga. Ni to im nije dovoljno. Čak ne žele poslati poruku po Omeru, nego Muhammedu šalju svoga glasnika da mu odreknu pravo na mir.

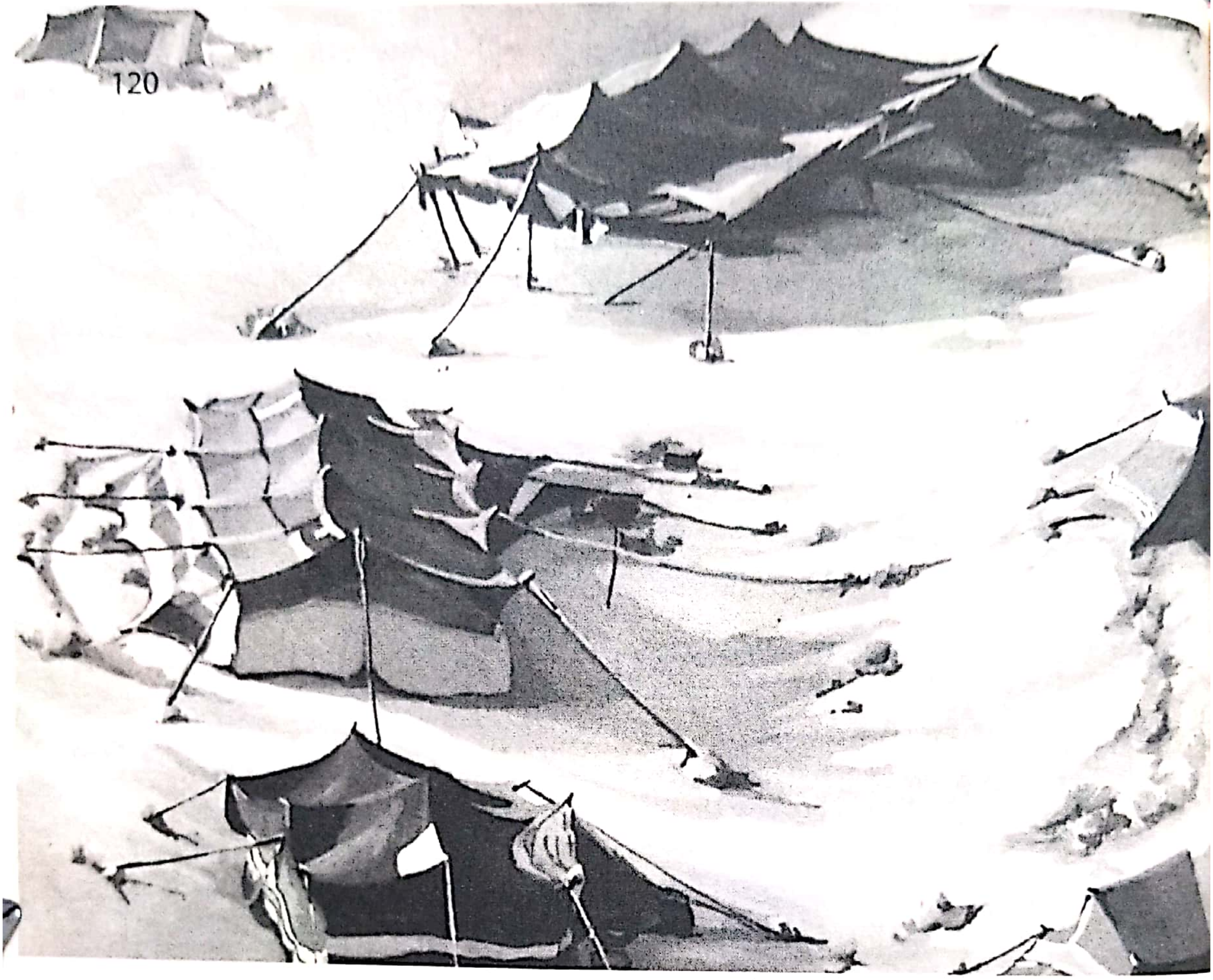

Muslimani su se utaborili pod Bedrom i čekali

S Muhammedom je bilo oko trista dobrovoljaca.[78] Kurejšije su dovele devetsto pedeset vojnika. Trostruka brojčana nadmoćnost. I još izraženija opremljenost: sa sedamsto deva, stotinu konjanika s pancirima i kacigama. S oklopima je i šesto njihovih ratnika. Muslimani su imali sedamnaest deva i dva konja.

Muhammeda je posebno mučilo to što upliće ensarije u kurejšijsku razmiricu.

Ustao je Mikad bin Amr:

– Božiji Poslaniče, mi smo s tobom. Mi ti nikad nećemo reći kao što su jevreji rekli Musau: »Idi sam sa svojim Gospodarom i s Njim se bori za nas, a mi ćemo te ovdje čekati«. Mi kažemo: Mi se borimo zajedno s tvojim Gospodarom i s tobom!

Javio se i vođa ensarija Sa'd bin Muaz:

78 Podaci se razilaze između trista dvanaest i trista četrnaest ili i manje dobrovoljaca

– Mi ti vjerujemo i mi smo se osvjedočili da je istina ono sa čime si nam došao. Mi smo ti se obavezali da ćemo te slušati i pokoravati se. Šta god odlučiš, mi smo s Onim Koji te poslao kao Svoga poslanika. Ako nas povedeš i u more, nijedan neće izostati, zajedno ćemo zagaziti. Ne bojimo se sresti se licem u lice s neprijateljem. Jurišat ćemo u čvrstim redovima. Mi se nadamo da će ti Allah pokazati kakvi smo i da se nećeš razočarati u nas. Povedi nas sa Allahovim blagoslovom!

Muaz je tražio da se utvrdi zaklonište odakle će Božiji Poslanik rukovoditi bitkom:

– U Medini je ostalo mnogo muslimana koji te vole i koji bi krenuli s nama da su znali da će doći do bitke. Ako nam Allah podari snage i pobijedimo, to će biti hajr. Ako bi nas oni nadjačali, ne smiju tebe zarobiti. Odjaši u Medinu da bi sačuvao islam.

Neumitno je otkucavalo vrijeme prvog oružanog sukoba u kome sudjeluju muslimani. Božiji Poslanik je bio zabrinut. Molio je Allaha:

– Kurejšije dolaze puni gordosti i oholosti. Oni se suprotstavljaju Tebi, a Tvoga poslanika nazivaju lažovom. Dragi Allahu, ako ova mala grupa muslimana danas izgubi, više Ti niko neće činiti ibadet na Zemlji.

Vojske se sučeljavaju. Ratnički običaji nalagali su da se, prvo, na dvoboje isture po trojica najodabranijih. Muhammed je odredio amidžu Hamzu, amidžića Aliju i Ubejda bin Harisa.

Hamza i Alija brzo su pobijedili i priskočili u pomoć ranjenom Ubejdu.

Počelo je trostrukom pobjedom...

Tako kako je počelo, tako se i završila bitka – pobjedom muslimana. Kurejšije su se razbježale.

Ubijeno je sedamdeset mušrika, među njima i Ebu Džehl, Umejje bin Halef, Šejbe... Još toliko zarobljeno.

Izbila je razmirica između Ebu Bekra i Omera. Različito su mislili o postupanju sa zarobljenicima. Omer je isticao da je to bitka s neprijateljima i da zarobljenike treba pogubiti. Nadjačalo je drugo mišljenje – da se traži otkupnina, a one za koje nejma ko platiti pustit će ukoliko opismene po deset muslimana.[79]

---

79 Objavom je bilo potvrđeno Omerovo zalaganje: »Poslanik nije trebao imati zarobljenike dok se ne učvrsti na zemlji; vi želite prolazna dobra Ovoga svijeta, a Allah želi Onaj svijet. Allah je silan i mudar. Da nije ranije Allahove odredbe, snašla bi vas velika patnja zbog onoga šta ste uzeli«. Kad mu je to objavljeno, Božiji Poslanik je pozvao Omera, zagrlio ga i zaplakao. Kazao mu je: – Omere, da nas je Allah sve htio kazniti, niko se ne bi spasio osim tebe

Da muslimane ne bi uzoholila pobjeda, objavljeno je:

»Vi njih niste ubijali, nego Allah; i ti nisi bacio kad si bacio, nego je Allah bacio da bi vjernike lijepom kušnjom iskušao; Allah zaista sve čuje i sve zna«.[80]

Kao opomena za sva vremena:

»Allah vam je pomogao i na Bedru kad ste bili malobrojni – zato se bojte Allaha da biste bili zahvalni«.[81]

Dok su se pobjednici s Bedra vraćali ka Medini, Božiji Poslanik je opominjao da se ne treba oholiti i prepuštati samozadovoljstvu pobjede.[82]

U Mekku je prvi s Bedra stigao Hajsuman bin Abdullah Huzai i donio vijesti. Nestrpljivo je iščekivano čime će sve biti obradovani, a Hajsuman je zaredao s nabrajanjem poginulih kurejšijskih prvaka. Izgovarao je sve jedno po jedno ime...

To nije mogao izdržati Safvan bin Umejje. On je izostao da bi čuvao Kabu. Umiješao se:

– Njima ništa nije bilo, a bilo je s Hajsumanom! Mora da je izgubio razum! Pitajte ga jesam li i ja ubijen na Bedru!

Pitali su.

Odgovorio je:

– Safvan se spasio tako što se izvukao i ostao s vama u Mekki, ali sam vidio kad su mu ubijeni otac i brat.

Safvan bin Umejje je zavezao jezik.

Mekka je bila raspamećena.

5/3

POSLIJE BEDRA

Kad je u Mekku stigao Ebu Sufjan, njega je Ebu Leheb skolio pitanjima i bio zabezeknut odgovorima.

– Ubijali su i zarobljavali naše kako su i koliko su htjeli. Čuda su se zbivala...

---

80 Kur'an: Enfal, 17

81 Kur'an: Imran, 123

82 Ima tvrdnji da je Božiji Poslanik tada rekao da se vraćaju iz male bitke u veliki rat, a to je džihad protiv sebe i vlastitih pohota. Postoje i varijacije te izreke, ali i tvrdnje da ovaj hadis nije pouzdan

Na ove Ebu Sufjanove riječi povikao je dječak Ebu Rafi':

– Muslimanima su pomogli Božiji meleki!

Dječak je bio rob Abbasa bin Abdulmuttaliba, Muhammedovoga amidže. Abbas je onima oko sebe govorio o islamu i moglo se pretpostaviti da je i sam prihvatio islam. To je slušao i njegov mali rob Ebu Rafi', pa je, osokoljen vijestima s Bedra, radosno uzviknuo to što je uzviknuo. Srditi Ebu Leheb ošamario je dijete. I još ga bacio poda se i nastavio ga udarati.

Niko drugi nije imao petlje pomoći dječaku, pa se umiješala Ummu Fadl. Ona je udarila Ebu Leheba kolcem. Kao i obično kad zagusti, Ebu Leheb je otrpio sramotu. Samo se oteturao iz gomile.

Nije prošlo sedam dana, a umro je Ebu Leheb. Pričalo se da nije od ženskog udarca i da ga je spopala pjegava zaraza. Takva mu je bila bolest da se raspadao, a niko mu se nije usudio pomoći. Sinovi mu se ni mrtvom nisu smjeli približiti. U grob su ga nagurali dugim motkama i iz daljine nabacivali kamenje.

Kao što je bilo i s Ebu Lehebovom smrću, u Mekki je ugluho prolazila tuga s Bedra. Kurejšije su strogo zabranile uobičajeno glasno oplakivanje mrtvih i nadgledale da se ko ne bi usudio iskazati žalost, da njihovo žalovanje ne bi bilo muslimanima radovanje.

Njihov bijes i mržnja bili su iznad tuge. Mogla ih je utješiti samo osveta.

U tome su se složili i Umejr bin Vehb Džumehi i Safvan bin Umejje.

Obojica su žudili i za ličnom osvetom. Jedan je pobjegao s Bedra, a sin Vehb mu je dopao ropstva. Drugi je izbjegao otići na Bedr, a ubijeni su mu otac i brat. Gubitnik Umejr više se nije mogao dičiti nadimkom Šejtan Kurejšija. Zadobio ga je zlostavljanjem muslimana dok su bili u Mekki.

Sjedeći uz Kabu, jadali su se jedan drugome.

Umejr je prepričavao Safvanu da su muslimani među ubijenim izdvojili dvadeset četvericu najodabranijih Kurejšija i bacili ih u presahli bunar, a da je Muhammed govorio nad bunarom:

– Slaba ste mi bili rodbina. Ugonili ste me u laž, a drugi su mi povjerovali. Vi ste mi odmagali, a drugi su mi pomogli. Vi ste me progonili, a drugi su me prihvatili...

– Ništa od naših života dok ne vratimo Muhammedu! – kazao je Safvan.

Pojadao mu se Šejtan Kurejšija:

– Da od njih ne moram otkupiti zarobljenog sina Vehba, i da mi nije vraćati dugove koje sam pozajmljivao po Mekki, i da se ne bojim šta će mi djeca ako ne preživim, za sve nas bih namirio dug i ubio Muhammeda u Medini!

Poskočio je Safvan bin Umejje:

– Preuzimam otkupninu i tvoje dugove, a tvoja djeca neće imati ništa manje od moje djece!

Da se ovo njihovo ne bi čulo, pa bilo dojavljeno muslimanima, sklopili su između sebe tajni ugovor.

Šejtan Kurejšija otkovao je sablju. Izvukao je žicu od balčaka do vrha.

Dok je, pred Džamijom u Medini vezivao svoju devu, Umejra bin Vehba Džumehija ugledao je Omer bin Hattab:

– Allahov neprijatelj Umejr! Nisu dobre namjere psa koji smrdi! – zavikao je Omer, utrčao u Džamiju i obavijestio Allahovog Poslanika.

– Uvedi ga, Omere – odgovorio je Muhammed.

Omer bi najradije sasjekao Šejtana Kurejšija. Ovako, skinuo je Umejru opasač sa sabljom i nabio mu ga na vrat. Kazao je ensarijama da i oni pripaze na Resulullaha, pa u Džamiju uveo Umejra vodeći ga za dršku njegove sablje, koja mu je visila sa ramena.

– Pusti ga, Omere – kazao je Allahov Poslanik. – Primakni se, Umejre.

– Dobro jutro! – pozdravio je Umejr.

– Allah je nas počastio boljim pozdravom. Selam je naš pozdrav i pozdrav stanovnika Dženneta – kazao je Muhammed i upitao ga zašto je došao.

– Da se raspitam za sina, da izmolim da budete dobri prema njemu.

– Zar ti zato treba sablja?!

– Bog je učinio bezvrijednim naše sablje. Zar su nam šta pomogle na Bedru?

– Umejre, budi iskren i reci zašto si došao.

– Za sina, da se raspitam, da...

– Zar nisi sjedio kraj Kabe sa Safanom bin Umejjem? Zar niste spominjali presahli bunar na Bedru? Zar nisi predložio Safvanu ono što si mu predložio, a on preuzeo na sebe sve tvoje dugove i brigu o tvojoj djeci, samo da mene ubiješ?

– Muhammede, ko ti je svjedok za to šta govoriš? – upitao je zabezeknuti Umejr.

– Allah je moj svjedok.

Je li dramatičnost dostigla vrhunac?

Umejr bin Vehb Džumehi, zvani Šejtan Kurejšija, izgovara:

– Muhammede, mi ti nismo vjerovali da si Božiji poslanik i da ti dolazi Objava s nebesa. Ali, ovo šta si sad rekao znali smo samo Safvan i ja. Hvala Allahu, Koji me uputio i doveo pred tebe! Svojim životom svjedočim da nejma drugog boga osim Allaha i da si ti Njegov poslanik!

Muhammed se obratio ensarijama:

– Podučite vjeri ovoga našeg brata iz Mekke i oslobodite mu sina.

Kad je bio sasvim siguran da nijedan doušnik više ne može prestići Šejtana Kurejšija, Safvan se više nije mogao strpiti. Pronosio je Mekkom:

– Radujte se onome šta će se brzo saznati! Time ćete zaboraviti nesreću Bedra!

Samo je trebalo sačekati da se Umejr vrati.

Prošlo je više vremena nego što je trebalo da se Umejr vrati, a njega nije bilo. Safvan se raspitivao. Da ga muslimani nisu ubili? Grozničavo se raspitivao među putnicima koji su dolazili iz Medine. Jedan mu je ispričao kako je bilo. Safvan nije povjerovao u to.

– Ako bi se to svakome drugome moglo dogoditi, ne može Umejru!

Uvjerio se kad se lično Umejr najzad pojavio u Mekki.

Kakav je bio – prgav, otresit i snažan, Umejru Mekkanci ništa nisu smjeli. Pred njima nije porekao da je primio islam. Postao je uzoran musliman. Nevjernike je prevodio u vjeru.

6/3

UHUD

Kurejšije su čitavu godinu i još mjesec svima u Mekki odbijali od trgovačke zarade da bi opremili vojsku i osvetili ubijene na Bedru.

Njihov vođa Ebu Sufjan poveo je tri hiljade vojnika na Medinu. S njima je bilo i sedamsto Abesinaca s oklopima. Imali su dvjesta konjanika. Za njima je išlo sedamdeset žena. One su ih bodrile halakajući. To je značilo borbu na život i smrt. Ne može se pobjeći s bojišta i svoje žene ostaviti protivnicima.

Amidža Abbas je dojavio bratiću i muslimanska vojska je izišla izvan Medine. Krenuli su sjeverno i zaustavili se kraj brda Uhud. Tu su namislili braniti grad.

Ali, prije nego što se bitka zametnula, od muslimana je pobjegao Abdullah bin Ubejj bin Selul.

– Zašto bismo ubijali sebe i svoju djecu? – kazao je i sa sobom odveo najmanje trećinu vojske.

Uz Muhammeda je ostalo sedamsto muslimana.

Preostali nisu uzmicali. Božiji Poslanik pribrano je raspoređivao vojsku. Kao i na Bedru, izdavao je detaljna uputstva zapovjednicima. Na brežuljku Ajnejn ostavio je pedeset strijelaca pod komandom Abdullaha bin Džubejra. Oni trebaju zapriječiti mogući prodor kurejšijskih konjanika. Izdao im je posebne naredbe:

– Ne napuštajte svoja mjesta! Ako krenu prema vama, zaspite ih strijelama. Konji se toga plaše. Ako i ne krenu, ne mičite se. Ako vidite da nas nadjačavaju, ne dolazite nam u ispomoć. Ne pomjerajte se ni ako vidite da smo se mi domogli plijena. Maknete li se, zaći će nam iza leđa.

Bitka je počela muslimanskom navalom.

Među Kurejšijama je nastala panika. Gubili su. Nastalo je kurejšijsko rasulo. Mnogi su se dali u bijeg. Njihove žene su za njima dovikivale pogrde da su gori od žena. Žene je predvodila gnjevna Hind.

Muslimani su pobijedili...

Da bi se i oni domogli ratnoga plijena, većina strijelaca s Ajnejna napustila je položaj. Strčali su u zaravan, na poprište dobijene bitke.

Ostavljen je slobodan prolaz Halidu bin Velidu i njegovim konjanicima. Veliki znalac vojskovanja, Halid naređuje prebacivanje preko nezaštićene uzvisine. S leđa su napali muslimane.

Muslimani su bili smeteni. Nisu znali šta bi, ni kud bi. Kurejšije su uvidjele da je nastupio preokret. Presabiraju se. Prestrojavaju. Snažno radosno potcikivanje njihovih žena vraćalo je njihove odbjegle. Nastalo je rasulo muslimanske vojske. Božiji Poslanik je izišao iz zaklona na padini Uhuda i uzvikivao naredbe.

Kurejšije su otkrile gdje je Muhammed i ustremili se na njeg.

Bedem uokolo Božijeg Poslanika činila su deveterica branilaca. Kurejšije su ih zasule strijelama i kopljima. Preko njih su prebacivali kamenice. Pogodili su Muhammeda u ruku, pa u nogu. Pogodili su strijelom i završetak zaštitne kacige ispod njegovog oka. To je uzrokovalo ranu na jagodici povrh obraza. Rasječena mu je i usna. Izbijen

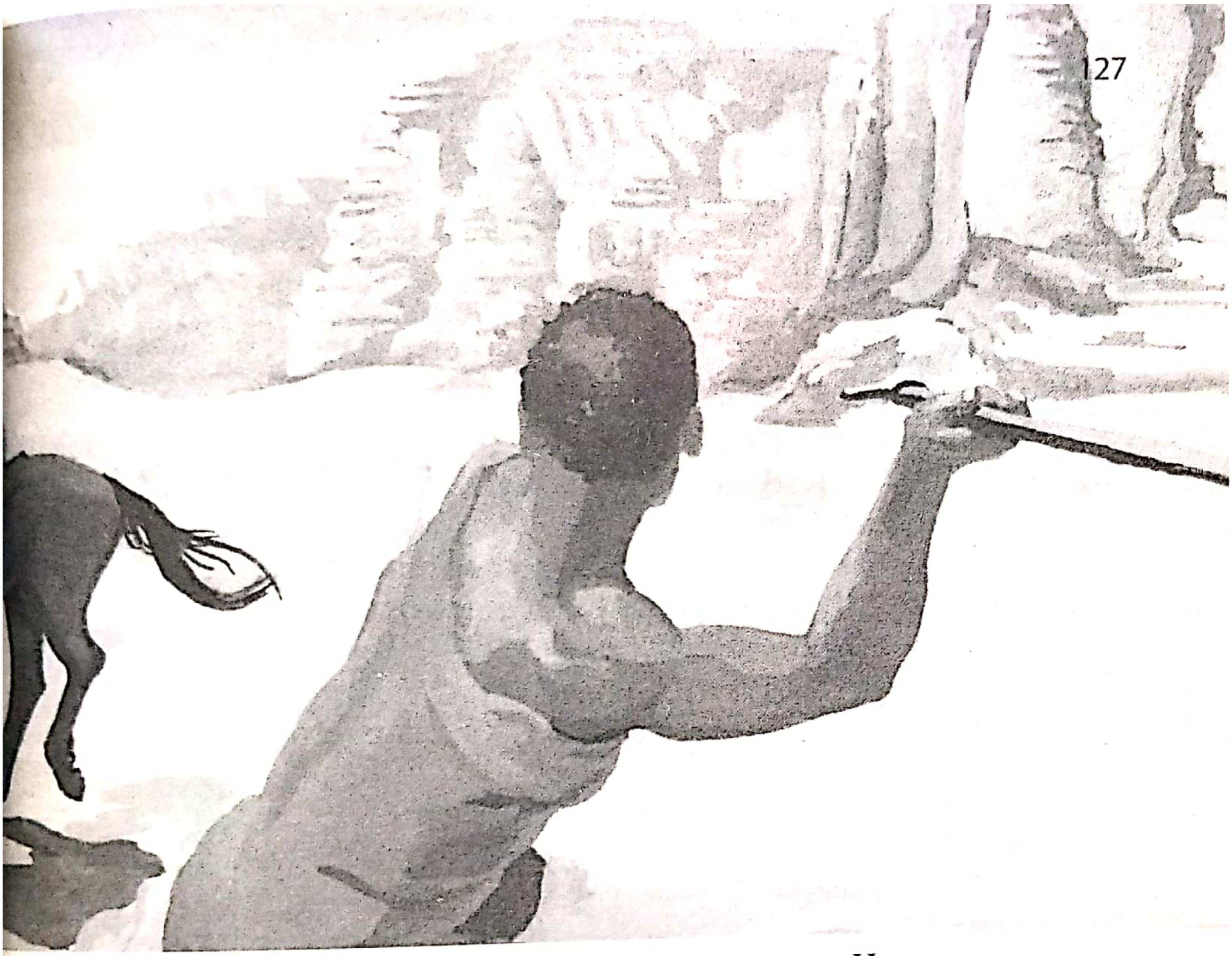

Kopljaniku Vahšiju obećano je veliko bogatstvo da ubije Hamzu

zub. Oboren, pao je na tlo. Ebu Kum'et je uzviknuo da je ubio Muhammeda.

Poprištem bitke pronijelo se da je ubijen muslimanski vođa.

Muslimani su obezglavljeni.

Poginulo ih je sedamdeset. I veliki Muhammedov učenik, prethodnik hidžre u Medinu, Mus'ab bin Umejr...

Za Muhammedovog amidžu Hamzu unajmljen je poseban ubica. Kopljaniku Vahšiju, crnome robu iz Abesinije, njegov vlasnik Džubejr bin Mut'im obećao je osloboditi ga ropstva ukoliko ubije Hamzu i osveti njegovog amidžu. Ebu Sufjanova žena Hind obećala je Vahšiju toliko zlata i svile koliko je težak ukoliko ubije Hamzu i osveti njenog oca i brata. Vahšijevo je bilo da se na Uhudu bavi samo prežanjem prave prilike. Upratio je Hamzu i, sa sigurne udaljenosti, dugo ciljao. Njegovo koplje nije promašilo. Priskočila je Hind. Pristupila je ispunjavanju obećanja koje je obznanila u Mekki da će mu iščupati srce i zubima trgati džigarice...

Poginula su sedmerica branilaca oko Božijeg Poslanika. Preostala su samo dvojica: Ebu Talha Ensarija i Talha bin Ubejdullah. Oni su ga jednako štitili svojim tijelima. Bili su izranjavani. U borbi prsa u prsa, drugom Talhi odsječena je ruka. Na sebi je imao sedamdeset devet otvorenih rana od sablji, udaraca kamenjem, kopljima i pogodaka strijelama, ali se držao na nogama. Božiji Poslanik ga tada naziva živim šehidom. Šehid koji hoda... I Ebu Talha je bio u ranama. Njih dvojica nisu prestali pružati otpor.

Onda je bojištem prohujala vijest da je Muhammed živ. To je dozvalo muslimane. Davranisali su se, izvukli dio vojske prema vođi i pristigli u pomoć na padinu Uhuda.

Kurejšije su odbijene. Kad su ugledali izranjavanoga Muhammeda, muslimani su dovikivali gnjevno, u suzama:

– Božiji Poslaniče, prokuni ih! Zazovi Boga protiv njih!

Umjesto da im odobrovolji, Božiji Poslanik je podigao ruke na dovu:

– Moj Allahu, uputi moj narod, oni nisu upućeni!

Muslimani nisu znali bi li mu se čudili ili bi mu se divili.

Čudili su se. On im je odgovorio:

– Nisam poslan da proklinjem, moje je da pozivam na Allahovu milost. Povećava se Njegova srdžba nad narodom koji okrvavi svoga poslanika.

Nastao je novi obrt. Suprotno svima običajima ratovanja, pobjednici su žurili povući se s bojišta. Kurejšije su napuštale poprište bitke. Samo se odvojio Ebu Sufjan, dojahao je u podnožje Uhuda i doviknuo prema grupi muslimana na padini:

– Omere, mi vam se osvetismo za Bedr! Dan za dan! Uhud za Bedr! Vratili smo vam za dan vaše pobjede! Naši mrtvi za vaše mrtve!

Božiji Poslanik govorio je svojima šta će mu odgovoriti i oni dovikuju:

– Naši koji su poginuli bit će u Džennetu, a vaši u vatri!

Ebu Sufjanova silodernost dozvoljavala mu je da je mogao razgovarati samo s onima koje je smatrao ravnima sebi. Dozivao je Muhammeda, Ebu Bekra, Omera.

Nijedan se nije odazvao.

Ebu Sufjan je uzviknuo:

– Nisu živi! Pobjeda je potpuna!

Božiji Poslanik kazao je grlatom Omeru šta će odgovoriti.

– Živa su ta trojica radi kojih ćeš zažaliti!

– Tako ti Boga, Omere! – povikao je Ebu Sufjan. – Zaklinjem te vašim Allahom, Omere. Jesmo li ubili Muhammeda?

– Allaha mi, ovo mi Muhammed govori šta ću ti reći!

7/3

POSLIJE UHUDA

U Medini se čulo da je na Uhudu izginulo mnogo muslimana. Da je ubijen i Muhammed.

Iz prestravljenoga grada izlazile su majke, žene, sestre. Raspitivale su se o svojima. Kad je jedna prepoznala ranjenika koji je posrtao, upitala ga je:

– Ide li mi otac?

– Poginuo ti je otac.

– Ide li mi muž?

– I on je poginuo.

– Šta mi je sa sinom?

– Sin ti je poginuo braneći Božijeg Poslanika.

– A Božiji Poslanik? – pitala je žena.

– Hvala Bogu, Božiji Poslanik je živ.

Žena je odgovorila:

– Hvala dragom Bogu kad je živ Božiji Poslanik! Lakše ću istrpiti...

Usljedila je teška, besana noć po povratku s Uhuda. Muhammeda su razdirali bolovi. Imao je više rana. Glava mu je pucala.

Da se nikome ne bi dopustilo da ga uznemirava, pred kućom su stražarili lično poglavari plemena Hazredž i Evs. Prenosili su njegove riječi onima koji su dolazili da se raspituju:

– Ne žalostite se i ne gubite nadu. Nije daleko dan kad će uspjesi potisnuti tugu i žalost iz vaših srca.

Noć je sporo odmicala...

Svitalo je kad je pred Džamiju u Medini dogalopirao jahač na trkaćoj devi. Aristokratski ogrtač na njemu bio je umeljan pijeskom zakuhanim znojem. Deva pod njim bila je u goloj vodi. Kazao je da se zove Abdullah bin Amr i zatražio da ga odvedu Božijem Poslaniku.

Nije dopušteno da se ometa Božiji Poslanik.

Mladić je bio uporan. Glasno je ponavljao svoje ime i pozivao se na hitnju.

Čuo ga je Božiji Poslanik i naredio da ga uvedu.

Mladić je u dahu izrekao da se kurejšijska vojska nije vratila u Mekku. Zastali su u Revhi. Njihovi prvaci su izvijećali da se rat može smatrati završenim tek kad ubiju i Muhammeda. Drukčije, on neće mirovati, nastavit će po svome i čekati priliku da im uzvrati.

Abdullah bin Amr je kazao:

– Odlučili su iskoristiti ovu priliku kad je tvoja vojska poražena da vas dokrajče. Vraćaju se. U potaji će udariti na Medinu.

– Šta te navelo da odaš njihovu tajnu?

– Bio sam na Uhudu i vidio kako se tvoji bore, a kako Kurejšije. O tome sam razmišljao i zaključio sam da se vi borite za pravdu. Nestalo bi pravde s vašim uništenjem.

Muhammed se zahvalio Abdullah bin Amru i rekao mu da pričeka u Medini. Pozvao je plemenske poglavare ispred Džamije i naredio da odmah, s oružjem, dođu oni koji su jučer bili na Uhudu i nisu teško ranjeni. Samo oni.

Brzo su se okupili.

Pred njih je izišao Muhammed s bajrakom. Predao ga je Aliji.

Novi pohod.

– Idemo u potjeru za onima koji su nas jučer pobijedili! – kazao je Božiji Poslanik.

Uzjahao je na konja i krenuo ispred šesto trideset svojih ashaba. Bilo ih je i teže ranjenih. Nisu htjeli izostati. Na predvodnikovome licu bile su vidne rane. Lijeva ruka mu je bila podvezana, jedna noga ukrućena. Vojskovođa je propustio konjanike ispred sebe i naredio im da požure. I da, dok pristignu ostali, na što više mjesta na Hamri pripreme vatre.

Kad su na Hamru pristigli i oni koji su išli pješke i kad je omrknulo, Muhammed je naredio da zapale vatre i da vojnici što češće prelaze od jedne vatre do druge.

– Rat je varka!

Kurejšije svugdje po pustinji imaju izvidnice. Uhode se isturaju i noću.

U Muhammedov šator dovođen je Ma'bed bin Ebi Ma'bed Huzai. Vraćao se iz Perzije sa svojim trgovačkim karavanom. Privukle su ga brojne vatre i svratio je da vidi šta se događa. Muhammed mu je rekao o jučerašnjoj bitki te namjeri Kurejšija da ponovo napadnu i

svojoj namjeri da im uzvrati dok se Kurejšije tome ne nadaju. Još su razgovarali...

Ma'bed je produžio sa svojim karavanom i ujutro, u Revhi, naišao na tabor kurejšijske vojske. Kao i muslimani sinoć Muhammedu, i oni su ga odveli u šator svoga predvodnika.

Zatekao je Ebu Sufjana s ostalim poglavarima plemena Kurejš. Obradovali su se putniku i radosno mu saopćili o pobjedi na Uhudu. Ebu Sufjan ga je upoznao s namjerom da iznenade muslimane u Medini i dotuku ih.

– Ne znam ko će koga iznenaditi. Ne bi se reklo da ćete vi prije napasti. Oni bi prije mogli ući u Mekku negoli vi u Medinu. Njihovi razlozi su jači. Vas pokreće mržnja, muslimane vodi njihova vjera i čežnja za otetim zavičajem – kazao je Ma'bed.

– Muslimani? Oni će ući u Mekku? – Ebu Sufjan se kiselo nasmijao, ali je uozbiljen Ma'bedovim riječima:

– Kao sada s tobom, sinoć sam na Hamri sjedio s Muhammedom. Sjedili smo uz vatru ispred njegovoga šatora, a ja sam brojao i nabrojao više od pet stotina vatri. I pokraj svake vatre bilo je šest ili deset i više vojnika.

– Sjedio s Muhammedom?

– Sjedio.

– Sinoć sjedio?

– Sjedio.

– Varaš se ti, Ma'bede. Teško se varaš. Ne zna se ni je li jutros Muhammed osvanuo živ. Izranjavan je...

– Ja sam sjedio s Muhammedom kao sad s tobom, a ti se varaš i zavaravaš druge, Ebu Sufjane. Ne može biti da ti ne znaš ovo šta ti govorim, a kriješ to od ovih s kojima sjediš. Ne može biti da tvoje uhode nisu zapazile kretanje muslimanske vojske. I da nisu prebrojavale njihove vatre i vojnike... Muhammed je horniji od tebe. Dok sam gledao njegovu vojsku kraj vatri, vidio sam žar u njihovim očima i želju da vam vrate. To nisam vidio na tvojim vojnicima, a ne vidim ništa slično ni na licima ostalih kurejšijskih vođa. Ni na tebi.

– Šta nam savjetuješ, Ma'bede? – pitale su vođe Kurejšija.

Među njima su i bila podijeljena mišljenja treba li ići na Medinu ili je bolje vratiti se u Mekku. Sad su bili uvjereni da je Muhammed iz Medine poveo pojačanja i da predvodi vojsku spremnu na bitku.

– Čudim se kako sam vas zatekao ovdje. Kad se Ebu Sufjan hvali tolikom pobjedom, zašto ste, ako ste pobjednici, napustili bojište prije pobijeđenih? Da ne mislite kao i ja, ostali biste na Uhudu nekoliko

dana poslije pobjede. Tako se ponašaju pobjednici... A šta vam imam savjetovati? San bi mi dobro došao, ali će mi biti bolje ukoliko svoju robu sklonim na vrijeme u Mekku. Zato nisam ni zanoćio kod muslimana... Vi, kako želite. Možete čekati dok ne ugledate prašinu koja se diže iza konja medinske prethodnice. Ili čekajte da se i njihovi pješaci pojave po vrhovima ovih brda. A možda oni i neće preko Revhe... Za sebe znam šta ću i uzdam se da ću na vrijeme stići u Mekku... Kako god hoćete, a ne znam ni hoćete li moći sustići moj karavan.

Neke kurejšijske vođe krenule su sa svojom vojskom za Ma'bedovim[83] karavanom. Neki su ih ubrzo sustigli.

Kad su konjanici iz Medine pristigli u Revhu, zarobili su nekoliko zaostalih mekanskih vojnika. Na kraju vidika još se dizala prašina iza kurejšijske vojske.

A Abdullah bin Ubejj bin Selul? Šta je s njim? On je primio islam poslije muslimanske pobjede na Bedru. Ne bi izostajao ni s jedne džume. Kad se Božiji Poslanik popne na mimber, skakao bi na noge i uzvikivao:

– Vas je Allah počastio s njim, pred vama je Božiji Poslanik! Pomozite mu, veličajte ga i slušajte! Pokoravajte mu se!

I poslije Bitke na Uhudu na džumi uzviknuo je svoju »pohvalu«. Muslimani su ga prekinuli:

– Šuti, Allahov neprijatelju! Nisi dostojan izgovarati te riječi! Znaš šta si nam učinio pred bitku! – pa su ga izbacili iz Džamije.

On je povikao na izlazu:

– Kunem se da sam ga samo htio pohvaliti.

8/3

GRIJESI I GREŠKE

Ashabi su sjedili na meraji u Medini i vodili ugodan razgovor. Bilo im je lijepo. U Mekki nisu mogli ni pomisliti da bi se ovako mogli razrahatiti. Nečemu su se nasmijali. Grohotom, od srca.

83 Ma'bed bin Ebi Ma'bed Huzai, trgovac koji je sjedio ispod šatora Božijeg Poslanika na Hamri i ispod šatora vođe Kurejšija Ebu Sufjana u Revhi, sin je dobre starice Ummu Ma'bed Huzai i dobrodušnoga starca Ebu Ma'beda. »Ništa se ne događa bez Božije volje i Božijega dopuštenja«

Zabavljeni razgovorom, nisu ni primijetili da im je prišao Božiji Poslanik. Ili su ga i vidjeli, pa im je to uvećalo osjećaj ugodnosti...

Nasuprot njihovoj veselosti, Muhammeda su morile drukčije misli. Njemu je na umu bilo ono šta mu je na Miradžu pokazao Malik, melek koji čuva Džehennem. To šta je vidio potkrijepljeno mu je ajetima koji su mu upravo objavljivani. Predočeno mu je šta ljude čeka na Drugome svijetu radi grijeha koje počine na Ovome svijetu. Bio je pritisnut mislima o Džehennemu.

Božiji Poslanik je nazvao selam. Ashabi su mu vedro odgovorili. On je produžio...

Primijetili su da je zabrinut.

Nije odmakao ni nekoliko koraka, a zastao je.

Ashabima je izgledalo kao da o nečemu premišlja. Okrenuo se i pošao prema njima.

Nije bio ljut. Nije im se obratio oštro, ali im je uputio prijekor:

– Ne biste se smijali da znate ono šta ja znam. Plakali biste...

Ili im je rekao:

– Da znate ono šta ja znam, manje biste se smijali, a više biste plakali...

Ashabi su bili zbunjeni. Utrnuo je njihov žamor. Zašutili su. Bili su posramljeni poput djece. A nisu ni navikli na takvoga Muhammeda.

Bilo je uobičajeno da zapamte svaku njegovu riječ pojedinačno, a sad su se smeli. Ali, rekao im je to šta je rekao. Ovako ili onako, smisao je isti. I izraz njegovoga lica pokazivao je prijekor.

Dok se oni nisu snašli šta bi i kako bi, Božiji Poslanik, koračajući kamo se zaputio, odmakao je dvadesetak koraka. Tada je opet zastao.

Bio im je nadomak, vrlo blizu njihovih pogleda, i nikog nije bilo s njim. Ashabima je izgledalo kao da s nekim razgovara. To je potrajalo. Onda se Muhammed vratio do njih i kazao:

– Upravo me melek Džibril zaustavio i prenio mi opomenu moga Gospodara. Rekao mi je da vam kažem da se trebate radovati onome čemu se treba radovati, a plačite kad treba plakati. Allah je milostiv prema Svojim robovima i ne želi vam sve zabraniti.

Maloprijašnji smijeh ashaba bio je zamijenjen plačem. Bili su obradovani time što je Muhammed takav kakav je – iskren, nimalo prijetvoran, ne prikriva ni kad pogriješi.

I prije su se uvjeravali da Allah sudjeluje u njegovim postupcima i riječima. Ponekad bi ga i ostavio bez Svog nadahnuća, pustio ga i da pogriješi. I to je sasvim ljudski. Greške su jedno, a grijesi drugo. Razlikuje se to. Biti bezgriješan znači ne činiti grijehe, a Muhammed je bio

bez grijeha i Allah ga je od njih čuvao. Sasvim je drugo činiti greške, a to je sasvim ljudski. Ne činiti greške, to je dio savršenstva. Savršenstvo pripada samo Bogu.

Bilo je pred Hajberom kad je Muhammed rekao da muslimani razapnu šatore u blizini gradskih zidina. Prišao mu je Habbab bin Munzir i upitao:

– Allahov Poslaniče, je li ti Allah naredio da se tu ulogorimo?

– Nije. To je moj izbor – odgovorio mu je.

Habbab je rekao:

– Allahov Poslaniče, tu bismo bili izloženi njihovim pogledima i njihovim strijelcima, tako da ne bismo bili sigurni ni danju, a pogotovo noću. A ako bismo postavili šatore podalje, bili bismo zaklonjeni palmama od njihovih pogleda i bili izvan domašaja njihovih strijelaca.

– Neka bude kako si rekao – odobrio mu je Božiji Poslanik.

Slično je bilo i kad je Habbab bin Munzir, pri zaposjedanju položaja pred Bitku na Bedru, predložio je da se zauzme drugi položaj, odakle se može imati uvid u pristup bunarima. Muhammed je to uvažio.[84]

Oni koji su čuli te razgovore s Habbabom bin Munzirom mogli su zaključiti da ih Božiji Poslanik navikava da ne čekaju u svemu na njega i da se i sami snalaze i odlučuju.

Stalno je isticao da je on samo čovjek, Božiji odabranik i Njegov poslanik, ali Božiji rob, čovjek. Često je ponavljao kur'anske ajete koji to naglašavaju.

Poslije ovoga susreta s Džibrilom, melekom Objave, postupio je onako kako njemu pristoji i kako mu se i naređuje: »Poslaniče, kazuj

---

84 Slično ovome bilo je i prilikom odluke o zarobljenicima na Bedru, kad se većina saglasila s Ebu Bekrom, pa se Božiji Poslanik nije usprotivio tome. Podsjećanje na to stoljećima se svodi na isticanje opismenjavanja kao velike muslimanske geste itd., a Omerova reakcija uporno tumači kao negativna ili jedna od grubosti koje se – često nepravedno – povezuju s Omerom. Sladunjavošću o potrebi opismenjavanja »prikriva« se i ono šta se ne bi smjelo da bi se »dokazalo« da Božiji Poslanik nije mogao pogriješiti. Ne treba Muhammeda »braniti« od toga kakav je. Osim što je se ovim primjerom dokazuje da mišljenje većine ne znači i ispravnost, u tome se sagledava jedna od istinskih odlika Muhammedove veličine zato što je, kad su mu objavljeni ajeti da se pogriješilo, pozvao Omera i objasnio mu da je Omer bio u pravu

ono šta ti objavljuje tvoj Gospodar...«[85] Svojim postupkom ispravljanja vlastite greške potvrdio je ashabima da islam nije objavljen da bi otežavao, nego da olakša, a oni su se iznova mogli uvjeriti da im je Bog kao Svog poslanika odabrao najpribranijega među ljudima.

A ljudi, k'o ljudi, toliko su ga voljeli da su se znali zaboravljati, pa se i ponašati drukčije ili mu pripisivati svojstva koja nisu njegova.

9/3

VOJSKE KREĆU NA MEDINU

Dok je jevrejsko pleme Nadir bilo u Medini i rovarilo, Muhammed je došao u njihovu mahalu da bi razgovarao s njima. Helem, ispostavilo se da su ga namjerili ubiti tako što bi strovalili veliki kamen s kuće ispod koje je on trebao sjediti dok budu razgovarali s njim. Njihova namjera je razotkrivena...

Medinska povelja obavezivala je jednako muslimane i nemuslimane. Bilo je odlučeno da pleme Nadir bude protjerano u Hajber, dvjesta kilometara na sjever od Medine. Na to se Abdullah bin Ubejj bin Selul zaputio Nadirima i nasavjetovao ih:

– Ne napuštajte kuće! Branite se iz svojih utvrda!

Poticao ih je i nagovorio da zatraže pomoć plemena Kurejz i beduina Gatafana, a i on će im pomoći sa svojih dvije hiljade vojnika.

Bitka nikako nije odgovarala muslimanima. Bili su iscrpljeni, ali nisu imali izbora.

Kad je uvidio da su im ostali saveznici okrenuli leđa, i Abdullah bin Ubejj bin Selul ostavio je na cjedilu pleme Nadir; samo se povukao kao da im ništa nije ni obećavao.[86]

---

85 Kur'an: Maide, 67

86 »Slični su šejtanu kad kaže čovjeku: 'Budi nevjernik!', pa kad on postane nevjernik, šejtan rekne: 'Ti se mene više ne tičeš, ja se zaista bojim Allaha, Gospodara svjetova'« (Kur'an: Hašr, 16)
Slično je bilo kad se Abdullah bin Ubejj bin Selul isturio između muslimana i plemena Kajnuka. Bilo je tako da je muslimanka na pijaci ponudila na prodaju svoj nakit draguljaru jevreju. On joj je potkradom svezao odjeću, pa su joj se, kad je ustala, pokazali stidni dijelovi. Žena je užasnuto vrisnula, okupljeni jevreji su se tome grohotom nasmijali, muslimani su bili povrijeđeni te su neki nasrnuli na draguljara. Zametnula se kavga i dovela do bitke. Pleme Kajnuka predalo se poslije petnaest dana. I za njih se zauzeo Abdullah, pa su samo protjerani

Na djelu je bio pokušaj ubistva Božijeg Poslanika, potom i oružana pobuna...

Medinski ustav podrazumijevao je potpunu odmazdu u ovakvim primjerima.

Abdullah bin Ubejj bin Selul u međuvremenu je smislio novu zavjeru. Opet je otišao Nadirima i dao im riječ da će im životi biti pošteđeni i omogućiti im se da se isele u Hajber i ponesu sve što mogu, još i da ukupe dugove i ostala potraživanja, a i da mogu rasprodati nepokretnu imovinu. Od njih je otišao Božijem Poslaniku i »priznao« da je u tome pogriješio, da je postupio brzopleto. Ali, kazao je, dao im je svoju riječ, pa da ne bi bilo dobro da bude pogažena riječ koju je Arap dao nearapima. Izmolio je i privolio Muhammeda.

Jevreji su uzvratili time što je ubrzo iz Hajbera u Mekku doputovalo dvadeset njihovih uglednika. Ponudili su savezništvo Kurejšijama protiv Muhammeda.

– Mi ćemo se zajedno sa vama boriti protiv njega sve dotle dok ga ne uništimo.

Prilika kao naručena Kurejšijama. I njihovom predvodniku Ebu Sufjanu. On drukčije i nije mogao prikriti svoje bruke. Pred prvu bitku na Bedru izvukao se na karavan, pred drugu – koja je bila zakazana – vratio je vojsku s pola puta. Utekao je iz Rehve poslije Bitke na Uhudu. Poniženi Ebu Sufjan nije propustio priliku poniziti goste:

– Nama su dobrodošli svi koji se bore protiv Muhammeda. Ali, možemo vam povjerovati tek ukoliko se poklonite našim bogovima.

Nisu bili bolji od Kurejšija. Nisu se ni zgledali između sebe, a pali su ničice pred kipovima.

– Vi ste upućeni, vama je objavljena Knjiga, pa vas pitam je li naša vjera bolja ili je bolja Muhammedova vjera. Slijedimo li mi ispravniji put ili to čini Muhammed? – utvrđivao je svoj pazar Ebu Sufjan, a oni svoj:

– Bolja je vaša vjera. Vi polažete pravo na istinu. Slijedite ispravniji put. Veličate Kabu, dajete piće hodočasnicima, prinosite žrtvovane životinje i obožavate one koje su i vaši očevi obožavali.[87]

Vođe Nadira ponudile su savezništvo protiv Muhammeda i plemenu Gatafan.

87 O tome su objavljeni ajeti: »Zar ne vidiš one kojima je dat jedan dio Knjige kako u kumire i šejtana vjeruju, a o neznabošcima govore: 'Oni su na ispravnijem putu od vjernika'? Njih je Allah prokleo, a onome koga je Allah prokleo nećeš naći nikoga ko bi mu pomogao«, Kur'an: Nisa, 51-52

– Čim se vratimo u Jesrib, vama će pripasti polovina našeg uroda u Hajberu.

– Kad, na koliko?

– Odmah i svake godine! – i zakleli su se i onako kako su im Gatafani tražili.

Obišli su i ostala beduinska plemena. I više mušričkih. Samo su ih neka odbila.

U potaji je spremana vojska kolika u Arabiji nikad prije nije okupljena. Plemena Kurejš, Gatafan, Murre, Ešja', Fezare, Sulejm i Esed načinila su savez i okupila svoje saveznike da bi, zajedno s Nadirima, napali na Medinu.

Vođe Nadira računale su i s podrškom iz same Medine, na tamo nastanjeno jevrejsko pleme Kurejz. Podjednako i na prijatelja Abdullaha bin Ubeja bin Selula.

Mreže velike zavjere bile su spletene i plan se počinjao odvijati. Medinu će napasti nakon što Muhammeda s vojskom odmame u pustinju, što dalje od grada. Kad osvoje Medinu, onda će opkoliti Muhammedovu vojsku i dokusuriti muslimane. Zato su plemena na sjeveru Arabije zapriječila medinske trgovačke karavane na povratku iz Šama. To bi značilo velike gubitke i Muhammed je podigao vojsku. Krenuli su na dugi pohod. Sjever Arabije!

Put Medine već su bile krenule protivničke vojske. Same Kurejšije opremile su trista konjanika, pet stotina vojnika na devama i četiri hiljade pješaka pod oružjem. Predvodio ih je Ebu Sufjan. Posebno je krenula vojska drugih Mekanaca. Pleme Fezare poslalo je hiljadu jahača na devama i još više pješaka. Ostalim plemenima priključili su se njihovi saveznici.

Na Medinu je kretalo devetnaest hiljada vojnika.

Nikad toliko vojske nije okupljeno u Arabiji.

Računajući sve, vojnike, djecu, žene i starce, Medina nije imala ni upola manje stanovnika. Muslimani su mogli računati najviše s tri hiljade vojnika, a glavnina vojske i njihov vođa bili su daleko u pustinji.

Ali, mimo svojih navika, Muhammed je, na pola puta, prekinuo pohod. Naredio je što brži povratak u Medinu.

10/3

HENDEK I POSLIJE TOGA

Selman Farisi bio je Perzijanac. On je iz sela kraj Isfahana. Njegov otac je bio gorljivi obožavalac vatre, pa je sredio da mu sin bude čuvar u seoskom hramu, da redovno loži vatru i ne dozvoli da se ugasi.

Selman je iz znatiželje zavirio u kršćansku crkvu u susjedstvu. Učinilo mu se da je to šta je čuo smislenije od vatropoklonstva. Raspitao se i saznao da kršćanstvo potiče iz Sirije. Pobjegao je od kuće i priključio se trgovačkom karavanu na putu za Siriju.

U Siriji se raspitivao i bilo mu je rečeno da o toj religiji najviše zna njihov biskup, pa je otišao njemu i počeo mu služiti. Taj nije bio dobar čovjek i, kad je umro, Selman je otišao drugom biskupu, za kojeg je čuo da je pravedan. Kad je taj umirao, Selman ga je upitao od koga bi dalje mogao učiti pravilno tumačenje njihove religije.

– Kršćani ne slijede pravi put i osuđeni su na propast. Izmijenili su pravilno učenje, ali u Mosulu ima jedan koji još slijedi ispravan put.

Selman je otišao u Mosul i našao ga. Kad je i taj umirao, upitao ga je od koga bi nastavio učiti.

– Ljudi su iskvarili Božije upute. Znam da ima još neki čovjek u Nasibejnu.

Selman je otišao u Nasibejn. Raspitao se, našao toga, uvjerio se da taj ne slijedi izopačeno učenje i počeo mu služiti. Kad je umirao isposnik iz Nasibejna, Selman ga je upitao od koga bi mogao nastaviti učiti ispravnu Božiju vjeru.

– Ima još samo jedan među Bizantincima, u Amuriji.

Kad je i taj bio na samrti, Selman ga upita kome će otići.

– Ne znam da je još iko među kršćanima sačuvao neiskrivljeno naučavanje vjere, ali iz knjiga znam da se primaklo vrijeme novoga Božijeg poslanika. On je poslan, rođen je i već stasao. Samo što mu nije počelo objavljivanje istinske Božije vjere, kakva je objavljena i Ibrahimu. On je iz zemlje Arapa. On će morati napustiti svoj rodni grad i preći u grad koji je u ravnici pustinje, između dva brda lave, sa palmama koje rađaju hurmama. Prepoznat ćeš ga po tome što neće primati milostinju, a primat će darove. Na leđima, između plećki, ima neobičan mladež. To je pečat poslanstva, znak da Bog poslije njega neće slati Svoje poslanike.

Selman je naišao na trgovce iz Kelba. Dao im sve šta je imao i oni su pristali da se s njima zaputi u zemlju Arapa.

Čim im se ukazala prilika, trgovci su Selmana prodali kao roba. Kupio ga je jevrej iz Vadi'l-Kurra. Tu je Selman ugledao palmino drveće i ponadao se da ga je usud doveo gdje treba.

Tome jevreju u Vadi'l-Kurra došao je rođak iz plemena Kurejz. On je otkupio Selmana i odveo ga u Medinu.

– Čim smo došli, prepoznao sam da je Medina taj grad koji je opisao učenjak iz Amurije.

Pritisnut poslovima, Selman se nije imao kad raspitivati o posljednjem Allahovom poslaniku. Ali, jednom, dok se bio ispeo na vrh palme, a njegov surovi vlasnik nadzirao ga sjedeći ispod drveta, dođe drugi jevrej i kaza mu:

– Ovi Arapi s radošću iščekaju da im iz Kube dođe Božiji poslanik. On je morao pobjeći iz rodnoga grada, iz Mekke...

Selman je čuo i samo što nije pao ili skočio s palme. Spustio se i zapitao drugoga jevreja o Božijem poslaniku. Šamarom ga je ušutkao njegov vlasnik.

Selman je od svoje ušteđevine kupio hrane, po se po noći iskrao, otišao u Kubu i našao Muhammeda.

– Znam da si pravedan čovjek, pa sam ti donio ovo hrane kao milostinju.

Allahov Poslanik uzeo je uljudno, pa pozvao ashabe i dao im da to pojedu, a odbio njihovo nagovaranje da i on jede s njima.

Tih dana Muhammed je prešao u Medinu, a Selman mu je opet došao i donio hrane.

– Vidio sam da ne jedeš ono šta si dobio kao milostinju, a ovo je moj dar kojim te želim počastiti.

Allahov Poslanik pozvao je ashabe, a i on je sjeo i jeo s njima.

Opet je Selman doašo Muhammedu. Sjeo je uz njeg i zagledao mu se u leđa. Kad je to primijetio, Allahov Poslanik spustio je ogrtač niz pleća. Perzijanac je ugledao neobičan mladež: pečat poslanstva! Zagrlio je Božijeg Poslanika i, plačući od sreće, poljubio ga.

Muhammed je pokazao Selmanu da sjede uz njeg.

Selman mu je ispričao svoj životni put.

Božiji Poslanik otkupio je Selmana poslije Bitke na Uhudu, oslobodio ga i uredio s ashabima da ga zbrinu.

Kad se čulo o okupljanju velike vojske Kurejšija, jevreja i njihovih saveznika i namjerenom napadu na Medinu, Selman Farisi predložio je Muhammedu:

– Allahov Poslaniče, kad bismo saznali da će nas, u Perziji, napasti brojnija vojska, mi bismo oko grada iskopali dubok i strm jarak. To

Duž sjeverne strane Medine iskopali su širok i dubok jarak

je onemogućavalo da nam priđu njihovi konjanici. Ne bi se usuđivali ni pješačkim napadima, jer bismo ih strijelama ubijali kao muhe dok bi se spuštali u iskopani hendek. Oni koji bi se i spustili, u dnu jarka bi bili nezaštićena meta našim strijelama i kopljima. Ako bi pokoji i to preživio, ne bi se ispeo ni na svoju, a ni na našu stranu. Na strmini, ovoj ili onoj, bio je nepromašiva meta. Zato bi nas samo probavali napasti i odustajali. Nadbijali smo ih bez veće muke i s malo gubitaka.[88]

88 Selman Farisi živio je dugo i nije propustio nijedan važan događaj. Umro 35. godine po Hidžri

Muhammed je prihvatio. Muslimani su, ni za deset dana napornoga rada, duž nezaštićene, sjeverne strane Medine iskopali pet i po hiljada metara jarka širokog četiri metra i dubljeg od tri metra.

Samouvjereni napadači bili su zabezeknuti prizorom koji ih je dočekao pred Medinom. Šta su god pokušali, nije im uspijevalo. Bili su na brisanom prostoru, meta zaklonjenim muslimanima. Opsada se otegnula.

Muslimani su bili iscrpljeni napornim kopanjem i gladni. Kurejšijama nije odgovaralo nastavljanje taborovanja. Raspršena su im nadanja u brzu pobjedu. Valjalo im je toliku vojsku hraniti i držati na okupu izvan njihovih kuća. Još je i zazimilo. Među njima se pojačavala napetost. Započinjali su opore čarke između sebe.

Hujej bin Ahtab, otac Muhammedove supruge Safije, pribojao se da će propasti sav trud saveznika. Smislio je da muslimani budu izloženi napadu iz same Medine. Probio se do sunarodnika iz plemena Kurejz. Nagovorio je njihovoga vođu Ka'ba da prekrši ugovor s Muhammedom o nenapadanju i međusobnom pomaganju u ratu. Došlo je do mučkoga napada Kurejza na južnoj strani Medine.

Sve se uskovitlalo i ispomiješalo. I među muslimanima. Bili su suočeni s izdajom u gradu... Ali, i među njihovim neprijateljima iz plemena Kurejz nastali su problemi. Došla je subota, kad jevreji ništa ne rade, pa i ne ratuju. To njihovi novi saveznici nisu prihvatili. Napali su na njih.

Kako se smrknulo, nastupila je strašna zimska noć. Zafijukala je velika oluja. Orkan. I još se sve počelo tresti: snažni zemljotres doispunio je strahom srca napadača...

Jutro je prokazalo ostatke raznesenih šatora i rasturene logore saveznika. Poslije čitavoga mjeseca opsade, njihove vojske su se povlačile kud koja.

Muslimanima nije bilo odmora. Neprijatelji su otišli, a neprijatelj ostao – pleme Kurejz. Računica se morala svesti.

Božiji Poslanik predao je bajrak Aliji bin Ebi Talibu.

Kurejzi se ne predaju.

Opsada je potrajala.

Muslimanima to nije odgovaralo. Već dugo su blizu svojih kuća, a izvan kuća. Bili su iscrpljeni. Ponestalo im je hrane. Bili su izloženi i žestokoj hladnoći, kakva bude poslije orkanskih vjetrova. Samo što više nisu bili u strahu. Pleme Kurejz bilo je u strahu. Bili su prestravljeni.

Da se više ne bi čekalo, Alija se isturio s bajrakom i uzviknuo:

– Vojsko vjernika, kunem se Allahom da ću okusiti smrt kao moj amidža Hamza ili ću osvojiti utvrdu Kurejza!

Čuli su i Kurejzi. Znali su o Alijinoj nepokolebljivosti i neustrašivosti.

Predali su se.

U kućama Kurejza nađeno je hiljadu petsto sablji, dvije hiljade strijela, toliko i koplja, trista oklopa, pet stotina štitova.

Resulullah je podijelio ratni plijen, a Rejhanu bint Amr bin Hanakat zadržao kao svoju robinju.

Kurejzi su se bojali da im presuđuje Muhammed. Tražili su da im sudi Sa'd bin Muaz. Znali su ga dugo, cijenili ga.

Sa'd bin Muaz bio je teško ranjen. Prebacivanjima strijela i kopalja preko hendeka, pogođeno je deset mušrika i šest muslimana. Koplje je zakačilo venu na ruci velikom učeniku velikoga Muhammedovog učenika Mus'aba bin Umejra...

Božiji Poslanik ga je pitao može li presuditi. Sa'd je prihvatio. Jevreji su to primili s velikim olakšanjem. Presudio je odvajanje žena i djece, a kažnjavanje muškaraca.

Među pobijeđenima bio je i Hujej bin Ahtab. Izveli su ga pred Muhammeda. Punac je kazao zetu:

– Neću sebe koriti što sam ti bio neprijatelj. Očigledno je da biva pobijeđen ko se bori protiv Boga. Nejma sumnje u Njegovu odredbu i obračun koji je propisao Izraelćanima.

Hujej je poveden u raskošnom ogrtaču. Dok je privođen, izbušio ga je prstima i načinio na njemu rupe da ga neki musliman ne bi mogao koristiti.

Muslimanska radost nije potrajala. Sa'du bin Muazu iskrvarila je vena. Kad je ponijet na mezarje, zlobnici su rekli:

– Njegovo tijelo je skroz lahko.

– Njega nose meleki! – kazao je Božiji Poslanik: – Kad je on umro, zatreslo se Božije prijestolje!

11/3

HUDEJBIJA

Snovi su dio poslanstva.

Muhammed je usnio kako se ispravno obavljaju obredi hadža. Onako kako su podučavali Ibrahim i Ismail, a to, s vreme-

nom, bilo i mijenjano, zaboravljano i izmijenjeno. Pojašnjen mu je i »mali hadž«, umra.

Ashabi su bili obradovani. Tumačili su san time da će ubrzo vidjeti Mekku i požurivali su da se krene.

Na umru se zaputilo hiljadu i petsto muslimana.

Pohod mira.

Krenuli su samo s priručnim putničkim noževima. Deve će prinijeti kao kurbane.

Božiji Poslanik poveo je i svoju ženu Ummu Seleme.

Obaviješteni o pokretu, Kurejšije su se uzbunile. Njihovo plemensko vijeće odlučilo je po svaku cijenu spriječiti dolazak muslimana u Mekku.

Kako? Muslimani su krenuli na »mali hadž«, a Kurejšije su dužni brinuti se o sigurnosti hodočasnika. Opet, dopuste li im da uđu u Mekku, osramotit će ih pred ostalim Arapima... Muslimane treba presresti prije nego što se približe zaštićenom području Mekke, napasti ih i uništiti. Imat će izgovor pred ostalim Arapima da su – kao i poslije Bitke na Uhudu – muslimani krenuli da se svete.

Kurejšije su isturili najsposobnijeg. Vojskovođa Halid bin Velid trebao je upratiti muslimane. I, kad se ukaže prilika... Sve mu je dozvoljeno. Na raspolaganju mu je bilo vojske koliko hoće.

Halid je odaslao izvidnike na brzim konjima, a on poveo vojsku. Svi su se otimali da im zapadne da jašu uz njeg. Nije im bilo veće časti nego biti sa gazijom koji je poraz na Uhudu preokrenuo u pobjedu.

Upraćeno je gdje su Muhammed i njegovi i javljeno Halidu.

Halid im se primakao i, sa sigurne razdaljine, ugledao ih kako klanjaju. Bilo ih je znatno više nego što je očekivao. Ali, bili su na zaravni i predstavljali lahak plijen.

Ali, samo da je pristigao malo ranije. Upravo su privodili kraju namaz. Da je došao prije, pustio bi ih da počnu klanjati. Bili bi zaokupljeni namazom i bilo bi ih lahko savladati.

Muslimani su nastavili putovanje.

Sunce se istom bilo smaklo sa sredine neba. Halid ih je pratio poizdaleka. Primaknut će se kad treba. Čim započnu klanjati ikindiju, na konjima će upasti među njih.

Halid bin Velid je znao o islamu. I kako se obavlja, i koliko traje svaki namaz. Svi su u Mekki znali o muslimanima. Znali su onoliko koliko im je bilo potrebno da bi ih mrzili. Halid je znao više. Je li upratio šta oni čine i kako čine samo zato što je bio radoznao? Ili zato

što je, kao ratnik, trebao biti upućen u sve i svašta, pa to iskoristiti kad mu se ukaže prilika, kao ova? Ili...?

Bila je velika vrelina...

Da se ne bi prije pokazali, Halid je zapovijedio svojima da sjašu i da se odmore. Imaju dovoljno vremena sustignuti muslimane. Odgovara mu i mjesto gdje će muslimane zateći ikindijski vakat. Ne može biti bolja klopka.

Doveli su sami sebe u nju – zastali su na čistini opkoljenoj brdima. Kao u kazanu. Može ih se poubijati i kamenjem.

Halid je rasporedio svoje.

Kurjaci će upasti među ovce u toru.

Halidu se nije hitilo. Ikindija se klanja podugo. Dat će znak kad se muslimani zadube u namaz.

Čopor kurjaka čekao je na vođin znak...

Muslimani su prebrzo završili s prva dva rekjata. Samo još malo, pa će Halid mahnuti. Ali, Muhammed već predaje selam na desnu, pa na lijevu stranu. Šta je ovo? Namaz je završen. Kako?

Muslimani su poskakali na noge i nastavljaju pješačenje.

Ali, kako? Ne može biti. Ne može Muhammed toliko pogriješiti. Dva rekjata, a ikindija je? To ne može biti...

Može. Evo je bilo.

Dok ih je Halid sa svojima slijedio muslimane da bi ih zaskočio na ikindijskom namazu, Muhammedu je objavljen propis o klanjanju namaza koji će se, skraćeno, sa dva rekjata, klanjati u prilikama opasnim po život. Naloženo mu je da to učini već na sljedećem namazu.

Halid je ratnik. Neće čekati akšam. Napast će prije akšamskoga namaza. Udarit će s dvije strane. Sprijeda i sa leđa. Čim zađu u prvi klanac... Jednu grupu konjanika šalje okolo, da u galopu zaobiđu klanac i da sprijeda čekaju u zasjedi. On će, s drugom grupom konjanika, udariti s leđa.

Ali, šta se događa? Muslimana nije bilo na putu kojim su trebali nastaviti. Izvidnici javljaju da su muslimani odmakli uspinjući se uz klanac. Pentraju se uzbrditom kamenom stazom, desnom stranom Hamda. Tuda konji ne mogu. Samo se, s dosta muke, stiže na Senijetu'l-merari i odatle spušta pred Mekku, na Hudejbiju.

Ratniku kakav je Halid ne može se uzastopno događati više nejasnoća. On nije priznavao slučajnost. Naredio je da se brzo krene i podbo konja. U Mekku! Javiti Kurejšijama da su se muslimani probili do Hudejbije.

– Kako je to moglo biti? – pitale su ga Kurejšije.

– Tako kako je bilo.

Više dana je pregovarano na Hudejbiji. Predstavnici Mekke grubo su ucjenjivali. Muhammedovi ashabi bili su prenestrpljivi. Bilo im je da obave umru, vide Kabu i svoj grad! Muhammed se našao između dvije vatre. Jedini je bio pribran. Njemu je bio jasan podređeni položaj i Kurejšijama je popuštao koliko se može. Da se ne proliva krv, odustao je od umre. Potpisao je sporazum o desetogodišnjem nenapadanju. Dogovoreno je da muslimani već dogodine mogu mirno obaviti hadž, a sada će na Hudejbiji zaklati kurbane koje su poveli.

Ashabima nimalo nije bilo pravo.

Ako već nisu shvatali ono šta je njemu bilo jasno i šta će dalekosežno značiti taj sporazum, Muhammed ih je upozoravao na njihovu malobrojnost, na nadmoćnost i nemilosrdnost Kurejšija. Kurejšije bi imale opravdanje da ih sve pobiju.

Muslimani jednako iskazuju otvoreno negodovanje. I najodaniji Muhammedu. Usprotivio se čak i Ebu Bekr. I Omer.[89]

Ništa slično dotad nije bilo.

Muhammed nije odgovorio ljutnjom na njihovu srdžbu. Bio je sabran, ali je bio nemiran. Ušao je u svoj šator. Unutra je bila njegova supruga Ummu Seleme. Nju je poveo na ovaj pohod. Razložio je stanje svojoj ženi. Kazao joj da je na velikoj kušnji. Boji se da ga je njegov Gospodar ostavio bez Svoga nadahnuća.

– Šta si bio naumio učiniti?

– Pristupiti klanju kurbana.

– Učini šta si naumio. Tvoj Gospodar te ne bi napustio – kazala je Ummu Seleme i podsjetila ga da klanje kurbana ostavlja snažan dojam, da bi to moglo djelovati na ostale da ga slijede u tome.

Postupio je tako. Ostali to nisu slijedili. Jedino je Alija prišao Božijem Poslaniku i pripomogao mu u klanju deva... A onda, jedan za drugim, ipak su ashabi izvlačili noževe i prihvatali se svojih kurbana.

89 Bila bi to velika nesmotrenost i najbližih saradnika Božijeg Poslanika. Pred Kurejšijama su htjeli pokazati svoj ponos, a i ispuniti sebi razumljivu želju da opet vide Mekku i Kabu. Ali, platili bi to životima, jer su imali samo kratke noževe, a Kurejšije ni u primislima nisu računali na samilost i suprotstavili bi se svom vojnom snagom... Ovako, Kurejšije su ubrzo uvidjele da su oni pogriješili, a ne Muhammed. Velike prednosti potpisanoga primirja pokazale su se očiglednim a recimo Omer, poznat po dosljednoj pravednosti, do kraja života nije se prestao kajati radi suprotstavljanja Božijem Poslaniku na Hudejbiji

Zatim, nevoljno, ali pokunjeni, mirno su pristali na povratak u Medinu.

Ubrzo se za muslimanima zaputio i Halid bin Velid.

U putu ih je sureo Amr bin As. Pitao je Halida:

– Gdje si se zaputio?

Halid je odgovorio:

– U Medinu.

– I ja idem u Medinu – kazao je Amr bin As.

Dobro se znalo ko je Halid bin Velid. A i ko je Amr bin As. Obojica su se iskazali kao najveći protivnici islama.

Najprobraniji uglednici Mekke.

Iza njih nejma vojske. Šta će, onda, oni u Medini?

Šta se zbiva?

– Što ste se zaputili u Medinu? – pitao je Amr.

– Pravi put je jasan! – kazao je Halid. – Više nejma nimalo sumnje. Siguran sam da je Muhammed Božiji poslanik. Zamolit ću ga da mi oprosti i omogući mi da postanem musliman.

– I ja sam krenuo s istom namjerom! – kazao je Amr bin As.

Muhammed ih je primio blago. Nije prikrivao radost. Kazao je:

– Mekka nam je poslala svoje najdraže sinove!

Božiji Poslaniče, hoće li mi biti oprošteni raniji grijesi i hoće li mi se spominjati ono šta je bilo dosad? – pitao je Amr.

Muhammed je odgovorio:

– Kao i Hidžra, prelazak na islam briše sve ranije grijehe.

Kurejšije nikako nisu mogle nadoknaditi gubitak prelaska ove trojice na islam. Bila je to najveća moguća dobit muslimanima u presudnom vremenu.

12/3

HAVLA

Havla bint Sa'lebe i njezin muž Evs bin Samit, kao dvoje starih dobrih čangrizala, sporječkali su se u dokolici. Onda je ona njemu nešta zucnula. Namćorasti muž, braneći svoj nâm, odbrusio je izrekom koja znači da joj više ne dozvoljava da mu se približi u postelji.

– Tako?!

– Nego kako!? – nije se dao Evs, ali ni Havla:

– E, vidjet ćemo!

Iako rasrđenom, Evsu je bilo smiješno što mu prijeti, pa je odmahnuo rukom. Biva, hajde-de.

Povrijeđenoga dostojanstva, Havla se spremila i izišla iz kuće. I – pravo Božijem Poslaniku! Njemu su se obraćali oni koji su se žalili na probleme koje drugi ne mogu ili neće riješiti, a on ih je primao i određivao da se to uredi onako kako treba biti.

Havla je ljubazno primljena.

– Allahov Poslaniče, od dragog Allaha tražim zaštitu za jad koji me snašao, a došla sam tebi reći šta je i kako je bilo, pa ti sve odmjeri.

Iskreno se pojadala. Ispričala je šta je imala i kako je bilo to s njom i njezinim mužem.

Djelovala je nasikirano i bilo je daleko i od pomisli da se to njezino odbije na šalu. Muhammed je razmotrio problem sa svom ozbiljnošću. Kazao je Havli da se njezin muž ponio kako ne treba i da bi se za svoj grijeh mogao iskupiti ukoliko bi otkupio roba, pa ga oslobodio.

Havli je bilo drago za kaznu, ali je kazala:

– Allahov Poslaniče, to je dobro, ali on nejma toliko para.

– Onda, trebao bi postiti uzastopno dva mjeseca.

Havli se svidjela i ova kazna, ali je rekla:

– Allahov Poslaniče, on je star i ne može postiti.

– Onda, trebao bi nahraniti šezdeset siromaha, svakog sa po pregršt hurmi.

I ova kazna dopala se Havli, ali...

– Allahov Poslaniče, on je toliko siromašan da nejma ni toliko.

– Ja ću ti dati većinu hurmi, a ti ćeš ih predati njemu, pa nek malo dokupi, tako da se šezdeset siromaha mogne nahraniti sa po pregršt. Time će iskupiti grijeh koji je počinio prema tebi.

Havla je bila zadovoljna.

Allahov Poslanik je pohvalio, ali i suzdražano ukorio:

– Ispravno si postupila. Neka on udijeli milostinju, a poslije toga se i ti lijepo ophodi prema mužu.

Havlu su do kuće prepratili nosači hurmi. Starica je mužu prenijela kako je bilo i šta mu je naložio Allahov Poslanik. Kad je stari Evs pred kućom vidio kamaru hurmi, nije mu bilo druge. Postupio je kako je određeno.

Nadalje se Havla prema njemu blago ophodila, a i Evs je lijepo postupao prema njoj. I još su postali nadaleko uvaženi.[90]

Proći će više godina od toga događaja. Omera bin Hattaba, na putu u Poslanikovu džamiju u Medini, zasrest će starica. On se poselamio i zastao da se raspita o njezinome zdravlju. I zapričao se s njom.

Mnogo ljudi čekalo je da ih primi Omer. On je tada bio halifa i dolazili su iz raznih krajeva da bi mu iznijeli probleme koje nisu mogli drukčije riješiti, pa su se obraćali vođi pravovjernih.

Uzduž i poprijeko velike muslimanske države svako je znao da je Omer, koliko god i prijek, pravedan. Zato su mu se i obraćali i strpljivo iščekivali na prijem.

Omerov razgovor sa staricom toliko se oduljio da je neki od onih koji su čekali izgubio strpljenje. Rekao je halifi Omeru:

– Vladaru pravovjernih, ostavljaš ljude da čekaju zbog te stare žene!

Omer je odmahnuo rukom i nastavio razgovarati. Pažljivo je slušao sve šta mu je starica govorila i svesrdno se unosio u razgovor. Tek kad je ona završila šta je imala reći, halifa se najuljudnije poselamio s njom.

Kad se starica udaljila, Omer je zagalamio na onoga nestrpljivog:

– Sram te bilo! Allaha mi, da je ona stajala ondje do noći, od nje bih se odvojio samo radi namaza, pa bih se vratio i dokraja saslušao šta mi ima reći.

Onaj nestrpljivi se već bio pokajao, a Omer je dorekao:

– Znaš li ti ko je ona?! To je žena čije je jadanje Allah čuo iznad sedam nebesa! Ona je Havla bint Sa'lebe i o njoj je Allah objavio ajete Svome poslaniku Muhammedu.

Pa je veliki halifa, hafiz Kur'ana, izgovorio te ajete:

---

90 Ova presuda veoma je bitna odrednica šerijatskog prava kad je riječ o počinjenome grijehu

»Allah je čuo riječi one koja se s tobom o mužu svome raspravljala i Allahu se jadala – a Allah čuje vaš međusobni razgovor, jer Allah, uistinu, sve čuje i sve vidi«.[91]

13/3

PISMO MUKAVKISU

Primirje na Hudejbiji omogućilo je širenje islama u miru. Brzo se udvostručio broj muslimana u Arabiji.

Bilo je vrijeme je da se Poruka prenese i drugim narodima.

Muhammed se protivio ispoljavanju vanjskih obilježja koja su prenošena iz džahilijeta i oponašanju drugih.

– Islam je u srcu – kazivao je.

Rečeno mu je da je u prepisci između vladara uobičajeno da se sadržaj pisma ovjeri pečatom. Drukčije, pismo se ne bi smatralo zvaničnim. Kao što je prihvatio da predstavnike drugih plemena i krajeva treba primati u prigodnoj odjeći, pa je dao da mu se nabavi ogrtač kakvog se ne bi posramio nijedan tadašnji zemaljski vladar, pristao je i da mu izrade srebreni prsten koji će koristiti kao pečat. Harfovi na prstenu bili su u tri reda. Kad se otisne, čita se:

«Muhammed
Resul
Allah».[92]

Prvi put ovaj biljeg otisnut je na pismu koje je upućeno vladaru Misira.

Muhammed je odabrao da Hatib bin Belta' prenese poruku. Putovao je do Iskenderije. Tu je saznao gdje je vladar Misira, pa se ukrcao na brod. Našao je Mukavkisa u gradiću na obali Bijeloga mora[93] i predao mu pismo:

»U ime Allaha, Milostivog, Samilosnog!

Od Muhammeda, sina Abdullahovog, Allahovog poslanika, Mukavkisu, vladaru Misira

91 Kur'an: Mudžadele, 1-4

92 Muhammed, Allahov poslanik

93 Sredozemno more

Spas onima koji slijede ispravnu uputu! Pozivam te u islam. Postani musliman, spasit ćeš se. Primi islam i Allah će ti dati dvostruku nagradu. Ako odbiješ, grijesi svih Egipćana bit će tvoji grijesi.

'Sljedbenici Knjige, dođite da se okupimo oko jedne riječi i nama i vama zajedničke, da se nikome osim Allahu ne klanjamo, da nikoga ne smatramo Njemu ravnim i da, pored Allaha, jedni druge bogovima ne držimo!' Pa ako oni ne pristanu, vi recite: 'Budite svjedoci da smo mi muslimani'«.[94]

Mukavkis je zatražio da mu Hatib govori o njihovoj vjeri i protivnicima.

– Naša vjera je islam. U nju poziva Muhammed. Žestoko mu se suprotstavlja njegov najbliži rod, Kurejšije, a najveći neprijatelji su mu jevreji. Musaove radosne najave o Isaovom pojavljivanju su poput radosnih Isaovih najava o Muhammedu. Naš poziv vama da prihvatite Kur'an je poput vašega pozivanja naroda Tore da prihvati Evanđelje. Svaki poslanik koji je došao ljudima dio je Muhammedovog ummeta i svi ga trebaju slijediti. I ti si među onima kojima je on poslan. On tebi ne poručuje da ne slijediš Mesijinu vjeru, nego ti naređuje da je slijediš.

– Je li tvoj prijatelj zaista poslanik? – upitao je Mukavkis.

– On je Božiji poslanik.

– Sazno sam o njemu, a ti mi objasni zašto, ako je Božiji poslanik, nije zazvao Božije prokletstvo protiv svoga naroda kad su ga istjerali iz njegove zemlje.[95] To su učinili mnogi Božiji poslanici...

– A Isa, Merjemin sin? – upitao je Hatib. – Zar ti ne svjedočiš da je on bio Božiji poslanik? Zašto on nije molio Boga protiv svoga naroda kad su ga izdali i nagovarali druge da ga pogube? Isa nije zazvao Božije prokletstvo ni protiv onih koji su ga mučili.

– Dobro govoriš. Ti si mudar čovjek koji dolazi od mudroga čovjeka.

Mukavkis je zadržao Hatiba pet dana. Odnosio se prema njemu s uvažavanjem kakvo se iskazuje izaslanicima vladara. Otpremio ga je nazad s darovima i s pismom napisanim na arapskom jeziku:

»U ime Allaha, Milostivog, Samilosnog!

Muhammedu, sinu Abdullahovom, od Mukavkisa, vladara Misira

Spas neka je tebi!

---

94 Posljednji pasus u pismu Božijeg Poslanika predstavlja citat iz Kur'ana: Ali Imran, 64

95 Iz Mekke

Pročitao sam tvoje pismo i razumio šta si napisao i čemu pozivaš. Znam da posljednji poslanik treba doći i mislio sam da će se pojaviti u Siriji. Ukazao sam počasti tvom izaslaniku, a tebi šaljem dvije djevojke. One su visokoga porijekla i uvažene u Misiru. Šaljem ti skromne darove i bijelu mazgu.

Spas neka je tebi!«

Da bi se bez problema vratio Misirom, Mukavkis je uz Hatiba poslao svoje čuvare.

Hatib je ispripovijedao Božijem Poslaniku o Mukavkisovoj ljubaznosti, ali i da je izgledao zabrinuto.

– Zabrinut je za svoje kraljevstvo. Upućen je u knjige i sad zna da se njegovo kraljevstvo primaklo kraju – kazao je Muhammed.

– Istinu si rekao, Božiji Poslaniče. Kad se sa mnom opraštao, Mukavkis mi je rekao: »Vjera tvojeg prijatelja zavladat će svijetom!«

Muhammed je zadržao kao robinju jednu od djevojaka, Mariju, a Hasanu bin Sabitu dozvolio da se oženi njezinom sestrom Širin.[96]

Mukavkis je s Hatibom poslao i ljekara, da neko vrijeme bude u službi muslimanima. Božiji Poslanik ga je lijepo primio i lijepo ispratio riječima:

– Vrati se svome narodu. Mi živimo drukčije i naša medicina je drukčija. Mi smo ummet koji ne jede dok ne ogladni, a kad jedemo, ne jedemo da prepunimo stomak.

Među darovima iz Misira bilo je i dvadeset lanenih odijela, bijela mazga i stakleni pehar. Iz te čaše Božiji Poslanik običavao je piti vodu iz Zemzema. Prihvatio je bijelu mazgu i ona je postala popularna. I Muhammed je na njoj često jahao.[97]

Među darovima je bilo i najboljega meda iz Binha'a na Nilu. Bilo je i mirisa, a njima se Muhammed posebno obradovao.

---

96 Ime druge sestre ukazuje na tvrdnje da su obje potekle iz perzijsko-koptskog braka u vrijeme dok su Egiptom bili zavladali Perzijanci. Marijina sestra, naime, imala je perzijsko ime Širin. Tako da je dosta upitan uobičajeni naziv za Mariju da je Koptkinja. Kao što svjedoči Mukavkisovo pismo, »djevojke su visokoga porijekla i uvažene u Misiru«... Neki izvori navode da je Marija primila islam i da se Muhammed i vjenčao s njom. Drugi smatraju da mu je ona ipak kao robinja rodila sina Ibrahima. Nesporno je da je njihov sin Ibrahim kratko živio i da je Muhammeda veoma potresla njegova smrt

97 Bijela mazga Duldul bila je živa i u vrijeme vladavine petoga halife Muavije... Pamteći, Muavija je oslobodio poreza stanovnike sela Hafna, u predgrađu Ansina, provincija Esjut u Gornjem Misiru, odakle je bila Marija

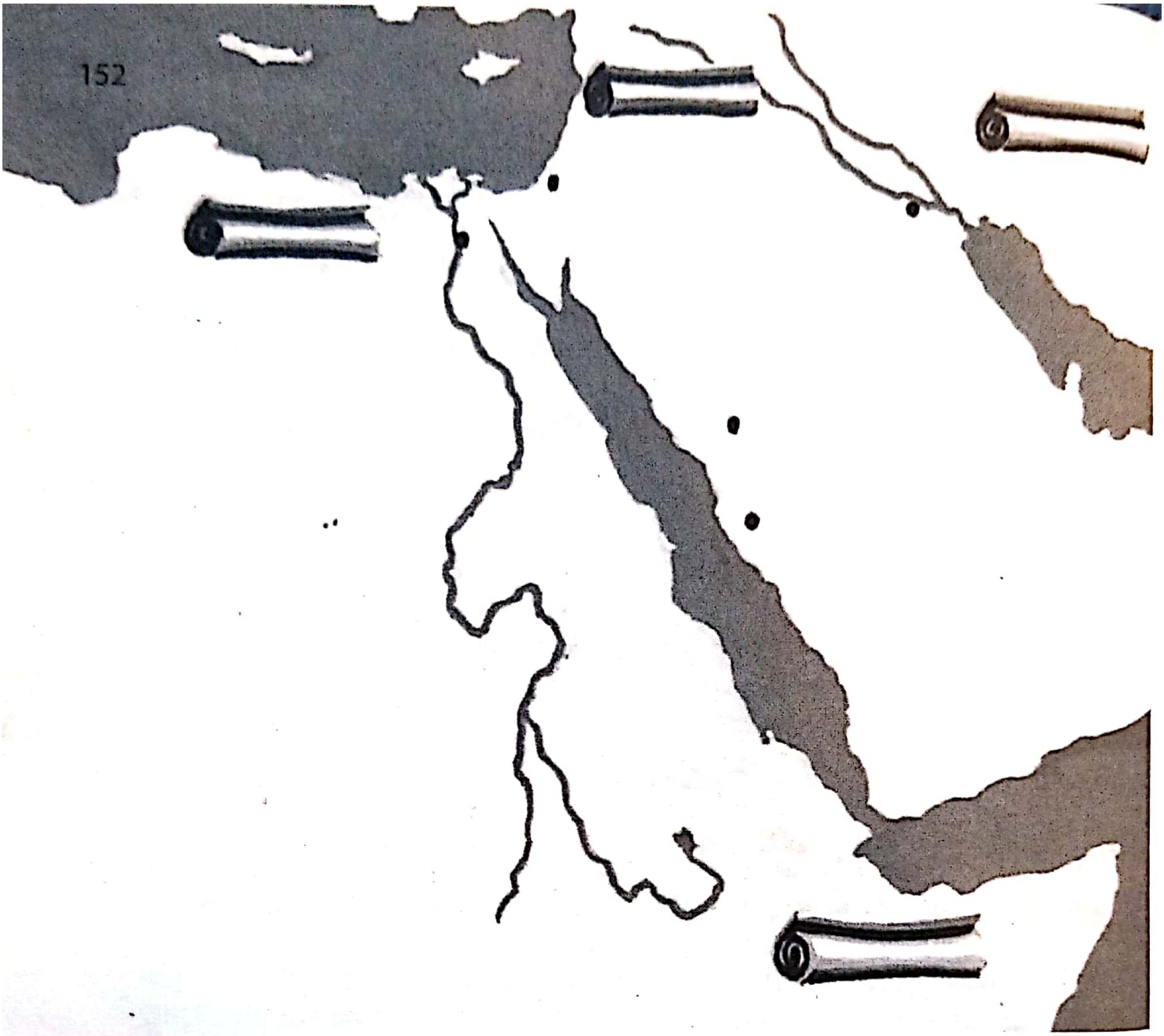

MUHAMMEDOVI IZASLANICI PRENIJELI SU PORUKU ISLAMA I IZVAN ARABIJE

14/3

PISMO HERAKLIJU

Dihje Kelbi odabran je da preda pismo namjesniku Busre,[98] a da ga on proslijedi caru Bizanta Herakliju.

Heraklije je baš tih dana pješačio iz Kudsa u Hims. Bio se zavjetovao da će na taj način izraziti svoju zahvalnost na pobjedi nad Perzijancima. Tako je došlo do toga da se sa muslimanskim izaslanikom susreo u Busri. Primio ga je uz dolične počasti. Car je pokazao pažnju pri čitanju pisma.

---

98 U Palestini

»U ime Allaha, Milostivog Samilosnog!

Muhammed, Allahov poslanik, Herakliju, vladaru Ruma.[99] Spas neka je onima koji slijede ispravnu uputu. Pozivam te u islam. Primi islam i spasit ćeš se, Allah će ti dati dvostruku nagradu. Ako odbiješ, preuzet ćeš i grijehe onih koji te slijede.

'Sljedbenici Knjige, dođite da se okupimo oko jedne riječi i nama i vama zajedničke, da se nikome osim Allahu ne klanjamo, da nikoga Njemu ravnim ne smatramo i da, pored Allaha, jedni druge bogovima ne držimo!' Pa, ako oni ne pristanu, vi recite: 'Budite svjedoci da smo mi muslimani'.«[100]

Kad je pročitao, Heraklije je kazao muslimanskom izaslaniku:

– Znam da je tvoj prijatelj poslanik i da je on taj kojeg i mi čekamo, a našli smo ga u našim spisima. Da se ne bojim šta bi mi moji učinili, i ja bih ga slijedio – rekao je Heraklije i ispratio Dihju s počastima.

Jednoga od sljedećih dana Heraklije se probudio nervozan. Zagledao je u nebo.

Obratio mu se njegov biskup:

– Izgledaš zabrinuto...

– Da.

– Zašto?

– Sinoć mi je u snu pokazan onaj koji će me prevladati – odgovorio je Heraklije i naredio zapovjedniku straže:

– Pretražite svu Siriju i dovedite mi nekog iz Arabije!

Hudejbijski sporazum omogućavao je Kurejšijama da njihovi trgovački karavani prolaze pokraj Medine. Tako se Ebu Sufjan zatekao u Gazi. Obavješteni o prisustvu Arapa, u Gazi su se pojavili Heraklijevi stražari.

– Odakle ste?

– Iz Mekke u Arabiji.

Rekli su Arapima da ih vode lično caru i da će ih pitati o Božijem Poslaniku.

Heraklije je upitao grupu Arapa koji su mu dovedeni:

– Ko je s njim rodbinski najbliži?

– Ja – javio se Ebu Sufjan.

Heraklije je pokazao da pred njega dovedu Ebu Sufjana. Posadili su ga ispred cara.

– U kakvim si odnosima sa njim?

99 Rim, u ovome primjeru Istočno rimsko carstvo, Bizant

100 Kur'an: Ali Imran, 64

– Nismo u prijateljskim odnosima.

Car je naredio da se njegovi saputnici smjeste iza Ebu Sufjana i zaprijetio im:

– Slušajte šta govori. Bude li lagao, ispravite ga! – pa je Heraklije postavio pitanje: – Kakvoga je porijekla?

– Porijeklom je među najboljim Arapima.

– Bog i bira takve za poslanike. On bira poslanike jedino između najboljih u narodu – kaza Heraklije, pa upita: – Govori li još ko u njegovoj familiji isto šta i on govori?

– Samo on.

– Je li on bio vaš poglavar i jeste li ga svrgnuli, pa govori zato da bi povratio oduzeti položaj?

– Ne. Poglavari su bili njegov pradjed i djed. Otac mu nije bio poglavar, a nije ni on.

– Vole li ga njegovi sljedbenici i poštuju li ga ili ga se odriču i napuštaju?

– Oni ga vole, a rijetko ga napusti ko pristane uz njeg.

– Takva je slast vjere. Ona teško uđe u srce, a teško ga i napusti... Ratujete li protiv njega?

– Ratovali smo.

– Kako se odvijao rat između vas i njega?

– Promjenjivo. Nekad bismo mi pobijedili, a nekad pobijedi on.

– Tako se i odvijaju ratovi sa Božijim poslanicima, a na kraju oni prevladaju – kazao je Heraklije i upitao: – Je li sklon izdaji?

– Nije izdajnik. Pridržava se dogovorenog.

– Šta vam naređuje?

Ebu Sufjan je odšutio, a Heraklije strogo ponovio pitanje.

Ebu Sufjan nije imao kud:

– Da obožavamo jedino jednoga Boga i da Mu ništa ne smatramo ravnim, a zabranjuje nam da obožavamo idole. Govori da se svakodnevno treba obavljati pet molitvi, da se daje milostinja i da se ljudi okane poroka.

– Ako govoriš istinu, njegova vjera će zavladati zemljom ispod mojih stopala. Znao sam da će se pojaviti, ali nisam znao da će biti iz Arabije. Kad bih bio na vašem mjestu, bila bi mi čast da mu perem noge.

Potom je Heraklije otpustio Kurejšije:

– Idite i slobodno obavljajte svoje poslove u mojoj zemlji.

Čim su odmakli, Ebu Sufjan je kazao svojima:

– Sve s Muhammedom postaje više nego ozbiljno. Carevi, Asfarovi potomci Rimljani, počeli su se bojati da će im on preoteti kraljevstvo.

Heraklije je tih dana napustio Siriju i, na svome putovanju u Hims, krenuo u Konstantinopolj. Uzjahao je na mazgu, osvrnuo se i dugo zadržao pogled. Kazao je:

– Mir neka je tebi, zemljo sirijska. Najavljujem ti rastanak.

15/3

SMUTNJA

U međuvremenu su se neka beduinska plemena ponašala osiono, pa su poduzimani pohodi protiv njih. Pri povratku s pohoda na pobunjeno pleme Mustalik, kraj bunara Murejsi izbila je čarka između Omerovoga sluge i Sinana bin Vebre iz Medine. Čuo ih je Abdullah bin Ubejj bin Selul i zametnuo opaku smutnju. Sipao je otrov:

– Primili smo ih u svoje kuće i dali im imetke, a njihove sluge bi nas još i tukle!

– Sad nas šamaraju. Kad ojačaju, muhadžiri će i nas, kao šta su i jevreje, protjerati iz Medine!

To je unijelo nemir. Javilo se negodovanje. Galama je prerasla u svađu. Prijetio je razdor među muslimana koji su se s pohoda vraćali u Medinu.

Prepirke su došle do ušiju Božijeg Poslanika. Mladić Zejd bin Erkam kazao mu je sve kako je bilo. Muhammed je pozvao Abdullaha bin Ubejj bin Selula. Licemjer nije ni trepnuo okom, a zakleo se da on nikoga nije ljagao.

To je još više pojačalo napetost između ensarija i muhadžira. Dugo su odsustvovali od kuća. Putovali su po velikoj vrelini. Samo je još neko trebao kresnuti neodmjerenu riječ, pa da napetost bukne. Vrile su strasti...

Došlo je dotle da su tek ajeti donijeli primirje. Bilo je potvrđeno da Zejd nije slagao.[101]

Omer je zatražio odobrenje:

101 »Da vam to poukom učinimo i da to od zaborava sačuva uho koje pamti« (Kur'an: Hakka, 12)

– Allahov Poslaniče, dozvoli mi da ubijem smutljivca Abdullaha bin Ubeja bin Selula!

– Omere, ne mogu dozvoliti da ubiješ ashaba!

Nastavljen je povratak u Medinu. Približavala se noć, pa je odlučeno da se ne konači u putu. Medina više nije bila ni daleko, živci su bili napeti i ocijenjeno je da treba nastaviti putovanje. Odobren je tek predah da bi bilo podijeljeno sljedovanje hrane i da se prezalogaji, pa da se što prije krene i mogne što ranije stići svojim kućama.

Božiji Poslanik je i na ovaj pohod vodio jednu od svojih žena. S njim je tada bila Aiša. Bila je u nosiljki na devi pri čelu povorke. Radi predaha i objedovanja, s deve je spuštena njezina nosiljka. Ona se, radi svoje potrebe, malo udaljila od odmorišta. Zabavljeni jelom, nosači to nisu primijetili. Hvatao se sumrak kad je izdana naredba za pokret. Aišina nosiljka podignuta je na devu. Aiša je bila krhke građe. Pri podizanju teške nosiljke nije se osjetilo da ona nije unutra. Bilo bi nepojmljivo da su provjeravali zavirivanjem iza zavjese.

Kad se Aiša vratila, nigdje nije bilo nikog. Vojska je zamaknula u noć. Samo mrak. Ni tragova, ni glasova... Jedino se mogla uzdati da će poslati po nju ako primijete da je nejma. Drugo šta joj je bilo preostalo bilo je da se ne miče s mjesta na kome su nakratko taborovali. Tako je, u strahu, i zaspala na pijesku.

Naišao je Safvan bin Mu'attal. Njegovo je bilo da ide na kraju kolone i da iza vojske sakuplja i tovari na devu šta se zaboravi pri pokretu. I kad nije hitnja, uvijek se nešta zaboravi.

U mraku se nešta bjelasalo. Safvan je prišao. Bilo je žensko tijelo. Njemu je maralo biti jasno da je na pohodu jedino mogla biti neka od žena Božijeg Poslanika i da se nekako dogodilo da je izostala. Zato je dozivao je ženu koja je spavala. Kad je dozvao i od nje čuo ko je ona, ustupio joj je svoju devu i dopratio je do Medine.

Abdullah bin Ubejj bin Selul saznao je kako se Aiša vratila. Pronosio je Medinom da je Muhammedova žena sa drugim provela noć sve do jutra.

Podmetnuta smutnja izbezumila je mnoge. Nastala je pomutnja kakva se nije pamtila. Svi su donosili sudove. Presuđivali.

Bilo je i traženja da Aiša bude kamenovana.

Alija je predlagao Muhammedu da se razvede od nje.

I Božiji Poslanik bio je zbunjen. Ali, nije dopustio da se prelama preko koljena. Odlučio je da je najbolje da Aiša na neko vrijeme pređe svojim roditeljima. Uokolo je vladala velika napetost, a i roditelji su je

grubo primili. Njezin otac Ebu Bekr bio je izbezumljen. Galamio je. Ni majka joj nije bila blagonaklona. Aišu, pak, niko ništa nije ni pitao.

Potrajala je izbezumljenost.

Tek su Božije riječi u objavi o tome odagnale sumnju i dokazale Aišinu nedužnost. Allahov Poslanik je s mimbera obznanio ajete koji su mu objavljeni. Na to je u Džamiji na noge skočio Usejd bin Hudjar, vođa plemena Evs. Zahtijevao je da sabljom sasiječe Abdullaha bin Ubejja bin Selula...

Nervi su bili prenapeti. Na noge je skočio i Sa'd bin Ubade, vođa plemena Hazredž. On je uzeo u zaštitu Abdullaha bin Ubejja bin Selula.

Buknula je stara međuplemenska netrpeljivost. Zametnula se kavga među ensarijama. Primirio ih je prijekor Božijeg Poslanika. Onda se javio sin Abdullaha bin Ubejja bin Selula. Imao je isto ime kao i otac, a sin je bio plemenit i omiljen. Pred svima u Džamiji obznanio je da su mu preči Božiji Poslanik i Objavom potvrđena istina. Zahtijevao je da mu se dopusti da lično ubije svog oca! Tada je vođa Hazredža uvidio da je prenaglio štiteći kralja licemjera... Jedva su spriječili mlađeg Abdullaha da se ne dogodi oceubistvo u glavnoj medinskoj džamiji. Opet je Muhammed – kojem je u svemu tome bilo najteže – sve primirio.

Kakakv je i bio, Abdullah bin Ubejj bin Selul tih dana pokušavao je nešta svoje pametovati i dodvoravati se svima. Više ga nisu željeli ni slušati. Ili bi ga, s prezirom, sami kažnjavali ili s gađenjem zaobilazili.

Božiji Poslanik sreo je Omera. Pitao ga je:

– Kakvo nam je stanje sa Abdullahom?

– Allahov Poslaniče, ti si bio u pravu, a ja nisam. Da sam ga onda ubio, mnogi bi se pubunili. A da im ja sada reknem da ga ubiju, jedva bi to dočekali!

16/3

TROVANJE

Nakom primirja sa Kurejšijama na Hudejbiji, centar urote protiv muslimana prenio se iz Mekke u Hajber. Zametnuta klica velike zavjere plemena Nadir nije okončana ni iscrpljujućom opsadom Medine.

Rovarili su, otpremali svoje uhode i huškače, podstrekivali prepade, smišljane su nove urote i kovani planovi o ubistvu Božijeg Poslanika.[102]

Bila je neminovna bitka za Hajber...

Najzad poraženi i u svom novom uporištu, jevreji su izmolili Muhammeda da ih ne protjera. Obavezali su se na plaćanje poreza. Odmazda je izostala. Da bi se zahvalili, poraženi su, u znak mira, pozvali muslimane na gozbu.

Sve se gradeći najdobronamjernije, Zejneba bint Haris raspitivala se šta Muhammed najviše voli jesti. Rečeno joj je da to desna ovčija plećka.

U Hajber su u međuvremenu pristigli predstavnici sela Fedak. Ponudili su polovinu svojih posjeda muslimanima, a da im se, kao i njihovim sunarodnicima iz plemena Nadir, omogući da ostanu. Prihvaćeno je.

Slično je bilo i s Vadi'l-Kurrom. Predao se i grad Tejma. I Tejmani su ponudili nagodbu. Muhammed je pristao na mirno rješenje. Halid bin Seid ispisao je ukaz jevrejima iz Tejma:

»Ovo je garancija Božijeg poslanika Muhammeda narodu Adija da imaju zaštitu i da plaćaju porez. Neće biti neprijateljstva, a ni iseljavanja. Noć je za odmor, a dan je za rad«.

U tom je iznesena ispečena ovca na sofru za kojom je sjedio Muhammed. Zejneba bint Haris je pred Božijeg Poslanika stavila desnu plećku.

Kako je zagrizao, osjetio je gorčinu i, ne časeći, ispljunuo zalogaj.

– Meso je zatrovano! – kazao je.

Bišr bin el-Berra bin Ma'rur sjedio je uz Muhammeda. On je već bio progutao zalogaj. Otrovan, umro je.[103]

---

102 Poslije zauzimanja Mekke, lično je Muhammed predvodio vojsku na Hajber, a Abdullah bin Ubejj bin Selul otpremio je glasnika s upozorenjem Nadirima

103 Božiji Poslanik je do kraja života osjećao posljedice ovoga trovanja i na to više puta ukazivao

17/3

U SJENI PALMINOG DRVETA

Samo još beduini nisu pristajali da se u Arabiji učvrsti mir. Oni, nekadašnji saveznici s Kurejšijama i jevrejima, pokazali su se opasnijim i od jednih i od drugih. Vršljali su i harali pustinjom. Iznebuha su napadali muslimane ili mučki presretali manje vojne grupe. Pljačkali su i ubijali ili ostavljali surove tragove na preživjelima... Kako su se pojavljivali, tako su i nestajali u prašini koja se podizala iza njihovih deva. Ubrzo bi postali samo tačka u daljini, na mjestu gdje se spajaju i razdvajaju pustinja i nebo.

Zaogrnuti vrelim nebom i mrklim mrakom, srasli s pijeskom i kamenom, sinovi pustinje nisu imali stalnija staništa. Nije ih se moglo uhvatiti ni za glavu, ni za rep, a kamoli ih podvesti pod pravila reda.

S njima se nakraj moglo samo onime čemu su oni najvičniji, prepadima. Božiji Poslanik je odlučio uzvratiti im na njihov način. Odašiljao je izvidnike ne bi li im ušli u trag. Čim mu je dojavljeno gdje se okupljaju plemena S'alebeta i Muharib iz Gafatana, ne čekajući, pokrenuo je vojsku. Lično se stavio na čelo. Beduine treba zaskočiti, zateći ih nespremne.

Kako je ko zatečen, bez ikakve pripreme, krenulo je nekoliko stotina ashaba. Onako kako su im nalagale okolnosti, na šestericu je bila jedna deva. Jahali su na smjenu, a svi više pješačili. Put je bio dug, naporan, pohod ubrzan. Svima su tabani bili izranjavani. Otpadali su im nokti. Stopala su umotavali krpama, a nisu odustajali.[104]

Na dva dana hoda od Medine, u Nahli, muslimani su iznenadili grupu Muhariba. Beduini nisu imali kud. Predali su se. Božiji Poslanik i nije namjeravao prolivati krv. Htio ih je upozoriti, dati im na znanje da im se može stati u kraj. Tako su se i razišli, u miru. Beduini, svojim putem, a muslimani će u Medinu.

Bilo je vrijeme namazu i muslimani su zastali u blizini Nahle. Bilo je trista ashaba i malo hladovine. Zato su klanjali u dvije grupe. I prvoj i drugoj grupi imamio je Božiji Poslanik. To im je svima bilo posebno drago. Samo, čudili su se zašto je oba puta klanjao i nafilu protiv straha.

Nisu se odmarali i nastavili su s povratkom. Kad se bude ukazala prilika, u putu će se odmoriti. Tako su naišli na podosta drveća. Hlad je ta pogodnost priželjkivanog odmora. Božijem Poslaniku prepusti-

104 Ovaj pohod je i nazvan Zaturrikai (zavoji)

li su izdvojeno palmino stablo s najvećom krošnjom. Ashabi su se rasporedili ispod ostalih palmi. Muhammed se raskomotio, otpasao sablju, okačio je na povijenu granu, pa prilegao.

Ubrzo su svi pozaspali. Na to je i čekao beduin Gavres bin Haris. Pratio ih je. Prišuljao se Božijem Poslaniku. Skinuo je njegovu sablju s grane. Bocnuo ga njome:

– Bojiš li me se? – upitao je beduin nad njim.

– Ne bojim – odgovorio je iz sna prenuti Božiji Poslanik.

Beduin je bio taj koji je iznenađen. Nastojao se pribrati. Hrabrio se. Kazao je osorno:

– Sad te niko ne spasi od mene i tvoje sablje!

Muhammed je bio pribran. Odgovorio je:

– Allah sve može!

Nadmoćnost smirenih odgovora razbjesnila je Gavresa. Zacerekao se što je mogao glasnije. To je probudilo ashabe. Beduin je to i htio. Zar propustiti priliku da njegovi vide šta će im biti s vođom? On će, čim zamahne sabljom, već u sljedećem trenu zaskočiti na svoju trkaću devu. Bit će daleko dok se pribere i najrazboritiji musliman. Ako takvoga bude pred prizorom njihovog ubijenog vođe.

Bunovni ashabi ugledali su ubicu sa sabljom nadnesenom nad Božijim Poslanikom.

Da bude sigurniji u britkost udarca, beduin je dobro zamahnuo. Zamahnuo je snažno. Tupom stranom sablje udario je u vitku, žilavu palminu granu. Sablja se odbila i ispala mu... Ashabi su ugledali sablju Božijeg Poslanika u desnoj ruci njezinoga pravog vlasnika.

Božiji Poslanik je poskočio na noge sa sabljom u ruci. Gavres je hitro pričučnuo i rukama pokrio glavu.

Sad je Božiji Poslanik postavljao pitanje:

– Ko će te zaštiti od mene?

– Budi milostiv prema meni... – cvilio je beduin.

– Hoćeš li posvjedočiti da nejma drugog Boga osim Allaha, a da sam ja Njegov poslanik?

– Šta imam svjedočiti kad sam se osvjedočio?! – kazao je beduin. – Ali, nemoj mene u islam. Ne smijem od svojih. Mogu ti posvjedočiti da više neću ni pomisliti da te ubijem, niti ću i na koji način biti s onima koji bi te napadali.

Dotad su se ashabi već natiskali uokolo njih. Bili su srditi. Dvostruko gnjevni. I na beduina, a više na sebe. Kako su sebi ovo mogli dopustiti? I da su baš svi pozaspali?

Više ih je bijesno mrmljalo. Drugi su vikali na Omerov način:

– Božije Poslaniče, dopusti da ga sasječemo!

Božiji Poslanik ih je primirio pokretom sablje.

– Ako ne dozvoljavaš da ga ubijemo, zarobljenika treba svezati devi za rep i devu natjerati u strku!

Bilo je još prijedloga.

Božiji Poslanik kazao je Gavresu bin Harisu:

– Slobodan si. Vrati se svojima.

Kad se beduin vratio svojima, dočekan je pitanjem:

– Ubi li najgorega čovjeka?

Odgovorio im je:

– Dolazim vam od najboljega čovjeka!

18/3

KISRA

Abdullah bin Huzejfe Sehmi putovao je više puta u Perziju. Dobro je poznavao tu zemlju. On je ponio pismo u Medjen.[105]

»U ime Allaha, Milostivog, Samilosnog!

Muhammed, Allahov poslanik, Kisri Pervizu, sinu Hurmuzovom, vladaru Perzije

Neka je mir onima koji slijede istinitu uputu, vjeruju u Allaha i Njegovoga Poslanika, svjedoče da nejma Boga osim Allaha, Koji je Jedan, Jedini, i koji svjedoče da je Muhammed Njegov rob i poslanik!

Pozivam te Allahovim pozivom, jer sam ja Allahov poslanik čovječanstvu da bih dostavio opomenu onima koji su razumni i da nevjernike stigne kazna. Primi islam i spasi se. Ako odbiješ, snosit ćeš sve grijehe Medžusija«.[106]

Poslije je Abdullah bin Huzejfe Sehmi kazivao Božijem Poslaniku:

– Kad sam predao pismo, Kisra naredi da mu ga pročitaju. Čim su mu pročitali početak, skočio je s prijestola, zgrabio pismo i pocijepao ga. Goropadni Kisra je vikao: »On je moj rob, a usudio se staviti svoje ime ispred moga! Kako se usudio pisati ovakve riječi?!«

Muhammed se nije razbijesnio. Izrekao je dovu:

– Pocijepao Allah njegovo kraljevstvo!

---

105 Ktesifon

106 Perzijanci

Kad se kao pribrao, jednako oholi Kisra naložio je svom pisaru da napiše pismo Bazanu, perzijskome namjesniku u Jemenu. S namjerom da zavladaju čitavim svijetom, iz Jemena su Perzijanci protjerali Abesince i tu uspostavili svoju upravu.

Kisra je naredio namjesniku Jemena:

»Pošalji dvojicu sposobnih i snažnih po toga čovjeka u Hidžaz.[107] Neka mi ga dovedu!«

Toliko. Ni imena. Ali, Bazan je, i bez pojašnjenja, dobro znao o kome je riječ. Jemen je u Arabiji. Bazan nije bio od jučer. Znao je dobro ko je taj čovjek iz Hidžaza. I gdje ga se može naći. I da nejma nikakve koristi od slanja dvojice »sposobnih i snažnih«. Ali, najlakše mu je ispuniti to kako mu je naređeno.

Dobro je odmjerio koju će dvojicu poslati. Odabrao ih je po njihovom umijeću, a nije ih birao po snazi. Jedan je bio vičan slikanju, a drugi vračanju. Jedan će zapamtiti kako Muhammed izgleda i poslije ga naslikati. Drugi će moći odvagnuti ima li u Muhammedovome ponašanju vradžbine i da, ako to znadne, mogne proreći Muhammedovu sudbinu. Prenio im je šahin-šahovo naređenje. I predao im pismo koje oni trebaju uručiti Muhammedu. Namjesnik Bazan nije pisao svoje pismo. Poslao je Kisrino.

Na proputovanju, u Taifu, Karkara i Babavejh, dvojica izaslanika, sreli su nekog od Kurejšija. Objasnili su mu ko su oni i raspitali se gdje će naći Muhammeda. Obradovani izaslanicima, u Taifu su ih primili s počastima.

– Kralj svih kraljeva pozabavio se Muhammedom i obračunat će se s njim!

– Gdje ćemo ga naći?

– U Medini. Tamo ga svi znaju.

Primljeni su Džamiju u Medini i predali pismo. Božijem Poslaniku upušten je samo jedan. Taj se zvao Babevejh. Nije jasno je li Babevejh bio slikar ili je bio vrač. Na Muhammedovo traženje, straža se povukla i ostavljen je nasamo s Jemencem.

Babevejh je pristupio i kazao:

– Šahin-šah, kralj svih kraljeva Kisra, poslao je pismo kralju Badanu da te sprovedemo u Jemen. Ako pođeš sa nama, kralj Badan će napisati pismo kralju svih kraljeva i zamoliti da ti ne bude nauđeno. Ako odbiješ, Kisra će uništiti tebe i tvoj narod, razoriti tvoju zemlju!

---

107 Pokrajina u Arabiji, s Mekkom kao sjedištem

Kad je Babevejh završio šta je imao, Muhammed mu je mirno kazao da dođe i sutradan.

Babevejh je došao. Muhammed ga je primio. Kazao mu je:

– Sad je kasno da odgovorim vladaru Perzije. Prošle noći je moj Gospodar uništio tvoga gospodara rukom njegovoga sina Širvaha.

Babevejh se uplašio:

– Znaš li šta govoriš?! Zar misliš da to smijemo reći kralju Badanu?!

– Reci ovo šta sam rekao. I reci da će islam i njegova moć dospjeti gdje je god i Kisra dospio. I još dalje...

Muhammed je govorio blago, bez srdžbe:

– I reci mu da ću ga, ako postane musliman, ostaviti kao vladara njegovoga naroda u Jemenu.

Dvojica izaslanika sve su bilježili u dnevnik. Vodili su ga po datumima. Tako su ama baš svaku riječ prenijeli kralju Badanu.

– Jesu li ga čuvali njegovi ljudi dok je razgovarao s tobom? – pitao ih je kralj Badan.

Babevejh je odgovorio:

– Nisu. U toj džamiji bili smo samo on i ja.

– Ja mislim da je on to kako se predstavlja. Takvo ponašanje i takve riječi u takvoj prilici ne izgovaraju kraljevi. Priliče samo Božijem poslaniku.

Badan je svoje izaslanike pogledao ispod oka. Strogo im je rekao:

– Vas dvojica ste odsad pod mojom prismotrom. Šutite o tome šta vam je čovjek iz Hidžaza rekao o Kisri. Ako je kako jest, istina će se pokazati.

Babevejh je uočio blagonaklonost kralja Badana. Zato mu je rekao i ono što nije zapisano u njihovome dnevniku:

– Nikad nisam razgovarao s nekim ko je na mene ostavio toliki osjećaj poštovanja i smirenosti.

Ubrzo je Badanu u Jemen došao glasnik iz Perzije s povjerljivim pismom Kisrinoga sina Širvaha:

»Ubio sam Kisru. Ubio sam ga da bih osvetio perzijski narod. Kisra je pobio mnogo plemenitih sinova Perzije i druge koji su branili svoju zemlju. Kad ti stigne ovo moje pismo, traži da ti se oni koji su tebi potčinjeni zakunu na vjernost meni kao šahin-šahu. Zatim ćeš otići u Hidžaz onome čovjeku o kojem ti je Kisra pisao. Prije toga će ti stići moja podrobna uputstva šta ćeš i kako ćeš. A tvoje je da se lijepo odnosiš prema njemu i nemoj da bi ga ičim povrijedio«.

Datum u dnevniku između prvog i drugog Babavejhinog susreta s Muhammedom poklapao se s vremenom koje je novi kralj kraljeva Širvah naveo kao noć oceubistva.

Ne zna se je li perzijski namjesnik Badan tražio od potčinjenih da se zakunu na vjernost Širvahu. Zna se da je Badan primio islam i da su Jemenci prihvatili islam, a da je Muhammed postavio Badana za muslimanskog namjesnika u Jemenu.

Samo je nagađano o tome jesu li i kako su Karkara ili Babavejh naslikali ili nisu naslikali Muhammeda. I o tome je li i kako je jedan od njih, onaj koji je bio vrač, prorekao ili nije prorekao njegovu sudbinu.

19/3

MUTA

Božiji Poslanik slao je glasnike i arapskim poglavarima u oblastima na sjeveru koje su tada bile pod kršćanskom upravom ili su bili i prihvatili kršćanstvo. Haris bin Umejr Ezdi ponio je pismo kralju Busre. Na samome prijelazu u Šam, u selu Muta, izaslanika je zarobio Šerahbil bin Amr Gassani, rimski namjesnik u Belki. Musliman je potvoren za pobunu.

– Nigdje nisam vidio znakove pobune. Mirno je.

– Drzak si. I to je pobuna! Pobunu zaziva pismo koje nosiš!

Presuda je bila brza: javno pogubljenje.

Božiji Poslanik bio je veoma pogođen.

Ubistvo izaslanika smatralo se zločinom na koji se uzvraća objavljivanjem rata.

Muhammed okuplja tri hiljade vojnika. Lično ispraća vojsku. Zapovijeda im:

– Idete u borbu s neprijateljem koji nam je nanio sramotu i uvredu. Poštedite narod koji ne sudjeluje u ratu. Ne dirajte žene, djecu i starce. Nemojte sebi dopustiti da budete optuženi radi njih. Ne smijete napasti nikoga ko je bez oružja. Ne pljačkajte. Ne dirajte crkve i samostane, niti one koji se u njih povuku. Ne uništavajte žetvu, voćke i druga stabla, niti išta šta je zeleno. Ne napadajte na kuće ukoliko u njima nisu naoružani neprijatelji, i ne rušite kuće.

Bajrak je predao svom oslobođenom robu Zejdu bin Harisu. Kazao je:

– Ako pogine Zejd, zamijenit će ga Džafer bin Ebi Talib. Ako on pogine, vođstvo preuzima Abdullah bin Revvaha.

Muslimanska vojska je tek nadomak Mute doznala da ih čeka ogromna vojska: stotinu hiljada kršćana i još toliko njihovih podjarmljenih Arapa mušrika!

Jesu li muslimani pred polazak bili pogrešno obaviješteni o brojnom stanju bizantske vojske?

Jesu li njihovi neprijatelji saznali sa koliko vojnika će muslimani krenuti, pa su se u međuvremenu preustrojili da bi potukli muslimane?

Ili je, s obzirom na ogromnu vojsku, pomno pripremana jevrejsko-kršćansko-kurejšijska zavjera da bi se zatro islam, a zarobljavanje izaslanika Harisa bilo povod da se izazove sukob s muslimanima?

Ujedinjene su vojske onih koji dotad nisu mogli zajedno. Podstrekivači su bili vjerske vođe tih grupacija. Svećenici su dobro znali da, kad se pojavi posljednji Božiji poslanik, moraju slijediti njegovo učenje. Time bi izgubili svoje povlastice. Njihova lična pohlepa izdigla ih je iznad Božijeg određenja.

Omjer vojski je takav da muslimani nisu imali nikakve izglede.

Možda da pokušaju dobiti na vremenu, pa poslati glasnika u Medinu po uputstva kako će postupiti ili da bi im bilo poslano pojačanje? Ili da se nekako izmigolje iz bitke? Prevladao je ponos da se ne čeka i ne odustane.

Probni okršaj vođen je kod Vadi'l-Kurra.

Nadvladala je muslimanska srčanost. Protivnici su se dali u bijeg.

Uslijedila je bitka na Muti.

Poginuo je Zejd.

Bajrak je preuzeo Džafer .

Poginuo je Džafer.

Bajrak je preuzeo Abdullah.

Poginuo je Abdullah.

Nije rečeno ko će četvrti preuzeti bajrak islama.

Nije bilo druge – preuzeo ga je Halid bin Velid. Prvi put otkako je musliman, on je preuzeo komandu. Držeći bajrak u jednoj ruci, u drugoj je polomio devet sablji. Preostala mu je bila samo još jedna, jemenska sablja.[108]

---

108 Tada, u tom času, Halida bin Velida, daleko odatle, u Medini, Božiji Poslanik nazvao je Božijom sabljom

BIZANTINCI NISU ZNALI DA SU SE MUSLIMANI POVUKLI

Nije prekidao borbu. Prerasporedio je vojsku. Razvio je vojnike na krila i krenuli su u proboje. Ponavljali su probijanja kroz suparničku vojsku, pa se vraćali po drugom krilu, a muslimani s drugoga krila, probivši se kroz neprijateljsku vojsku, udarili su s leđa i prolazili kroz samo središte suparnika. Pri tome su vodili žestoke okršaje i ubijen je i čuveni bizantski plaćenik Malik Belevvi.

Sve je bilo uskomešano.

Metež. Uzvici. Bugija prašine. Njištanje konja i frktanje deva. Uzvitlani pijesak ispunjavao je grla i zasjepljivao vidik. Zveket oklopa i sablji. Larma. Krkljanac. Neviđeni prizori.

Najednom, sve je utihnulo. Kad se prašina slegla, ukazalo se prazno poprište bitke.

Halid je izvukao vojsku. Nije imao novih gubitaka. Muslimani su se čak domogli i velikoga plijena.

Istovremeno se povukla i saveznička vojska.

Niti je za muslimanima krenula potjera, niti su se oni vratili da bi krenuli u potjeru. Nije se znalo koji nisu bježali. Ili su bježali i ovi i oni...

Bizantinci su bili prestrašeni srčanošću i oduševljenjem vojske kakvu dotad nisu sreli, niti su mislili da takve može biti. Kad se uskomešalo i Halid činio proboje, mislili su da muslimanima pristižu pojačanja i da ih sada ima i više nego njih.

Pobjednike s Mute u Medini su dočekali pogrdama:

– Kukavice!

– Pobjegli ste iz borbe na Allahovom putu!

– Zašto niste izginuli kao šehidi!

– Sve vas treba kamenovati!

Poslije najneravnopravnije moguće bitke, zbivala se još veća nepravda.

Čuo je galamu i pojavio se Božiji Poslanik. Zamuknula je ozlojeđena masa. Muhammed je stao pred vojsku s Mute.

– Vi ste moja skupina! – kazao im je.

Vojnici su uzvikivali tekbire i plakali.

Narod, k'o narod, šutio je. Božiji Poslanik im se obratio:

– Ja sam njihova skupina![109] Vi ne znate ono šta ja znam. Velidov sin Halid je Božija sablja!

109 Božiji Poslanik, obavještavan vahjom o događanjima na Muti, osokolio je ratnike i njihovoga vojskovođu po povratku u Medinu. Pred svima je učio ajete objavljene povodom Bitke na Bedru: »Onaj ko im tada okrene leđa – osim onoga ko se povuče s namjerom da se ponovo bori ili drugoj skupini pristupi – vratit će se natovaren Allahovom srdžbom...« (Kur'an: Enfal, 16)

ČETVRTI DIO

Na prilazima Mekki upaljene su mnogobrojne vatre

1/4

POHOD NA MEKKU

Amr bin Salem iz plemena Huza u neko doba noći bahnuo je u Džamiju u Medini. Zatekao je budnoga Božijeg Poslanika. Usplahiren, rekao je da je pleme Bekr na spavanju napalo na Huze. Počinili su pokolj. S napadačima su bile i Kurejšije.

Huze su bili saveznici muslimana. Pogažen je Sporazum na Hudejbiji.

Božiji Poslanik odlučuje: Mekka!

Odmah su upućeni glasnici plemenima. Zapovijeđeno je hitno okupljanje vojske.

Sa svanućem je u Medinu dojahao Ebu Sufjan. Nije znao da ga je pretekla vijest o plemenu Huza i stigao je da bio pokušao izgladiti događaj s Huzama. Niko ga nije ni pogledao. Ebu Sufjan je otišao svojoj kćerki. Ona, Ummu Habiba, Muhammedova žena, odbila je i

progovoriti s ocem. S kim god je pokušao razgovarati, niko nije prihvatio. Tako se ponio i Muhammed.

Ebu Sufjan se vratio u Mekku. Tamo se naglas iščuđavao da još nije vidio da je neko toliko pokoran vođi.

Okupljeno je deset hiljada muslimana. Muhadžiri su jedva dočekali pokret ka Mekki. Slijedile su ih ensarije. S njima i vojske drugih muslimanskih plemena.

Božiji Poslanik je uzjahao na čelu vojske. Vojskovođa je naredio što brže kretanje. Kurejšije trebaju biti zatečeni. Nastojati izbjeći veliki sukob, a ući u Mekku.

Ashab Hatib bin Ebi Belte'a potkradom je poslao poruku Kurejšijama da će muslimani napasti Mekku. Obavješten vahjom, Božiji Poslanik odmah je otposlao Aliju. Opisao mu je ženu kod koje je pismo i kazao Aliji gdje će presresti tu ženu. Da će ona to zanijekati. A da je tajno pismo Mekancima upleteno u njezinu kosu.

Sve je bilo tako.

Kad mu je pokazano pismo koje je donio Alija, Hatib bin Ebi Belte'e se uspomagao:

– Allahov Poslaniče, nisam se odmetnuo od islama... Moja djeca, sav moj rod, svi moji su među Kurejšijama. Tamo ih nejma ko zaštititi. Zato sam...

Omer je povikao:

– On je licemjer! Allahov Poslaniče, dopusti mi da ga sasječem!

Muhammed se suzdržao:

– Hattabov sine, Hatib je s nama bio na Bedru. Možda se Allah smilovao muslimanima koji su bili na Bedru... Ja sam mu oprostio, a vi činite šta hoćete.

Omer se pokunjio.

Abbas, amidža Božijeg Poslanika, bio se zaputio sa ženom iz Mekke. Primio je islam i dojadilo mu je da se osjeća izgnanikom u rodnome gradu. Odlučio se nastaniti u Medini. Nisu daleko odmakli, a naišli su na muslimansku vojsku. Abbas je bio iznenađen. Bratić mu je rekao:

– Amidža, moje poslanstvo je posljednje poslanstvo, a tvoja hidžra je posljednja hidžra iz Mekke!

Abbasovoj ženi određena je pratnja do Medine, a Abbas je priključen vojsci koja se primicala Mekki.

U sumrak su muslimani pristigli na prilaze Mekki. Božiji Poslanik naredio je da svaki vojnik pripremi ogrjev za vatru. S mrakom je naređeno da se zapale vatre.

Koliko vojnika, toliko vatri. Gorilo je na sve strane. Odsjaj plamena ocrtavao se i na nebu. Kao da se crveni srpasti Mjesec spustio u pustinju, pa obgrlio veći dio Mekke. Svuda je gorjelo. Prizor je bio nevjerovatan.

Kurejšije u Mekki obuzimao je strah. Uspaničili su se.

I Ebu Sufjan se usplahireno raspitivao po gradu šta bi to moglo biti. Nisu mu znali odgovoriti. Sa još dvojicom je izišao u izvidnicu. Zašli su u mrak i posmatrali. Nisu se usudili približiti vatrama. Samo su se iščuđavali.

– Huze! Krenuli su da nam se osvete! – kazao je njegov pratilac Budejl.

Ebu Sufjan je odrekao:

– I da su svi na broju, njih je znatno manje nego vatri!

Amidžu Abbasa je Božiji Poslanik poslao na svojoj bijeloj mazgi da u Mekku prenese poruku mira. Abbas je prepoznao Ebu Sufjana po glasu i pozvao ga po imenu.

I Ebu Sufjan je prepoznao njegov glas. Pitao je:

– I ti izviđaš, Abbase? Ko su ovi?

– Resulullah s vojskom.

– Otkud bi bio on?

– Iz Medine. Došao iz Medine.

– Otkud bi ti znao?

– I ja idem s njima, Ebu Sufjane. Teško vama sutra ako ne budete slušali i pokoravali se! Previše ih ima. Pogledaj vatre. Žele ući u Mekku bez prolivanja krvi. Bolje vam je da se predate nego da svi izginete.

– Šta bi ti učinio na mome mjestu, Abbase?

– Uzjaši iza mene na mazgu, pa moli Resulullaha da ti oprosti.

Ebu Sufjan je prihvatio poziv.

Kako su nailazili pokraj vatri, vojnici su prepoznavali bijelu mazgu Božijeg Poslanika. Ona je bila pouzdana propusnica, pa nisu ni zagledali ko su jahači.

Ali, Ebu Sufjanov obris u treperavom odsjaju plamena nije promakao Omeru. Hattabov sin skočio je na noge i viknuo:

– To je Allahov neprijatelj Ebu Sufjan!

Dok je Omer napipavao svoju otpasanu sablju, Abbas je potjerao mazgu. Omer se otisnuo za njima u mrak. Zamalo su pred njim ubje-

gli u Muhammedov šator. Omer je bahnuo za njima i preduhitrio Abbasa:

– Allahov Poslaniče, evo Ebu Sufjana koji je predvodio vojske Kurejšija u borbama protiv nas! Dopusti mi da ga sasječem!

Božiji Poslanik je – kao i kad je Ebu Sufjan bahnuo u Medinu – odšutio.

Nije ga ni pogledao. To je iskoristio Abbas. Bio je vješt govornik i znao da je Omer dobre duše.

– Allahov Poslaniče, ja sam ga doveo u tvoj šator i zakleo sam se da ću ga zaštititi.

Amidža je privolio Muhammeda da je bolje da sve prenoći, a ionako je još malo ostalo od noći.

Pred samo svanuće je Ebu Sufjan ponovo doveden u Muhammedov šator. Božiji Poslanik mu je rekao:

– Ebu Sufjane, došlo je vrijeme da shvatiš da ne postoji nijedno božanstvo osim Allaha.

– Da postoje druga božanstva, zaštitila bi me! – kazao je Ebu Sufjan, pa se, s nevjericom, okrenuo prema Omeru.

– Ne boj se! – kazao je Abbas. – Svi muslimani se bespogovorno pokoravaju Allahu i Njegovom Poslaniku. Omer te neće dirati. Priznaj da je Allah jedini Bog i da je Muhammed Njegov poslanik!

– Priznajem Allaha! Za Muhammeda vidim da je velikodušan, ali...

Abbas je zavikao što je brže mogao:

– Teško tebi, Ebu Sufjane! I meni s tobom! Tvoja nafaka ističe! Vojska kreće! Omeru se ne čeka! Povjeruj kao što i ja vjerujem!

Ebu Sufjan je pošutio. Progovorio je mirnim glasom:

– Svjedočim da je samo Allah Bog i da je Muhammed Njegov poslanik!

Abbas je, brže-bolje, zamolio Muhammeda:

– Božiji Poslaniče, Ebu Sufjan je ponosan, navikao je na počasti. Reci mu nešta, obećaj mu...

Božiji Poslanik mu reče da razglasi u Mekki da će, dok muslimanska vojska bude ulazila u grad, biti sigurni oni koji nađu utočište u Kabi, da se ne trebaju bojati ni oni koji ostanu u svojim kućama ili nađu utočište u Ebu Sufjanovoj kući.

A amidži reče da krene s Ebu Sufjanom i da popričekaju na stijeni iznad tjesnaca. Tuda će naići muslimanska vojska, a kad vojska prođe, tek tada neka Ebu Sufjan prijekim putem ide sam u Mekku.

Pred šatorom su čekale vojskovođe. Božiji Poslanik ih je rasporedio: Ez-Zubejr bin Avvam ući će u Mekku sa sjevera, Halid bin Velid sa juga, Kajs bin Sa'd bin 'Ubade sa istoka, Ebu Ubejd bin Džerrah iz pravca planine Hind, ostali će sa njim, od Hudžuna. Naredio im je da ne ubijaju nikoga ko ne pruži otpor.

Dok je, sa svitanjem, kanjonom prema Mekki promicala brojna kolona dobro naoružane vojske, Ebu Sufjan se iščuđavao. Zapitkivao je Abbasa ko je ko među njima. Objašnjavano mu je.

Trebalo je vremena dok je sva vojska prošla. Onda Ebu Sufjanu bi rečeno da ide. On stiže na Safu i razglasi usplahirenim Mekancima:

– Stanovnici Mekke, one vatre sinoć zapalila je Muhammedova vojska. Oni su na svim ulazima u grad. Više ne vrijedi boriti se protiv njih. Previše ih je i naoružani su do zuba. Ja sam bio tamo i sve ih vidio izbliza. Najbolje je da se svi predamo... – pa im je prenio kako će i gdje će biti sigurni.

Mekancima ništa nije bilo jasno. To im je govorio Ebu Sufjan, njihov vođa...

Nije bilo vremena za razjašnjavanje. Tresao ih je golemi strah.

Malo je bilo onih koji nisu čuli ili ubrzo saznali šta je prenio Ebu Sufjan. Bilo je malo onih koji se tome nisu pokorili. Oni su ubijeni.

2/4

OSLOBOĐENA MEKKA

Božiji Poslanik je dojahao na devi pred Kabu. Ne sjahujući, jednom je obišao oko Kabe. Desnom rukom, u kojoj je držao luk, uzmahivao je i razbijao kipove poredane uokolo. Glasno je izgovarao ajete:

– Došla je istina, a nestalo je laži. Laž zaista nestaje.[110]

I:

– Došla je istina, a nestalo je laži i neće se ponovo vratiti.[111]

Ušao je u Kabu i naredio da se izbrišu slike na zidovima i porazbijaju unutra poredani kipovi. Sačekao je da se počisti unutrašnjost Kabe i klanjao namaz zahvalnosti. Izgovorio je tekbire. I u samoj Kabi riječima je potvrdio Božije jedinstvo.

---

110 Kur'an: Isra, 17

111 Kur'an: Sebe', 49

Mekkom se raščulo da će izostati odmazda. Svijet je nagrtao ka Kabi. Pridolazili su i, u mukloj tišini, čekali da iz Kabe iziđe Božiji Poslanik.

Veoma dobro su znali šta su oni sve činili muslimanima. Nejma šta nisu...I lično Muhammedu. Ponižavali su ga, pljuvali, po njemu bacali devina crijeva i izmet, satjerali ga na dugo progonstvo u njegovome gradu, natjerali da gladuje, više puta ga pokušavali i ubiti, natjerali ga da mora pobjeći iz rodnoga grada. A sad znaju ono šta je on tvrdio – da je on pobjednik.

Božiji Poslanik se pojavio na vratima Kabe. Zakoračio je na basamak, tu zastao i desnom rukom prihvatio se za dovratak na Kabi.

Rekao je:

– Samo je Allah Bog! On je Jedan! Obistinilo se Njegovo obećanje, pomogao je Svome robu! Nisam ja i moja vojska, On je pobijedio sve neprijatelje!

Bila je potpuna tišina.

Samo tišina uvijek bučnih Mekanaca.

Muhammed je nastavio govoriti:

– Kurejšije, muškarci i žene, ne budite oholi! Svi ljudi su jednaki! Svi smo mi Ademovi sinovi, a Adem je od zemlje.

Vladao je muk čekanja kako će im biti presuđeno.

Upitao ih je znaju li šta su zaslužili i šta misle kako će se on ponijeti prema njima.

Pozivali su se na njegovu dobrotu. Dovikivali su:

– Ti si plemenit i naš rođak!

On je rekao:

– Najugledniji je onaj ko se najviše boji Allaha! – pa nastavio: – Reći ću vam ono šta je Božiji poslanik Jusuf rekao svojoj braći u Misiru: »Ja vas sada neću koriti! Allah oprašta, On je najmilostiviji!« Idite, slobodni ste!

Odatle je Muhammed otišao na Safu.

Davno nekad, dok je, sva usplahirena, na Safi stajala Hadžera, nikoga nije bilo ni na vidiku. Sada je bilo toliko ljudi da su ispunjavali obzor.[112]

Mekanci su prilazili Božijem Poslaniku, padali pred njeg, ljubili mu skute. Opomenuti su:

---

112 »Kad Allahova pomoć i pobjeda dođu, i vidiš ljude kako u skupinama u Allahovu vjeru ulaze, ti veličaj Gospodara svoga hvaleći Ga i moli Ga da ti oprosti; On je uvijek pokajanje primao« (Kur'an: Nasr, 1-3)

– Muhammed je Božiji poslanik i dozvoljava klanjanje samo Allahu i da se samo pred Allahom pada na koljena i ničice!

Prilazili su, prinosili svoju desnu ruku njegovoj i potvrđivali mu da su i oni muslimani.

U međuvremenu je razbijeno svih trista šezdeset arapskih bogova. Podosta su ih u prah smrvili sami njihovi obožavaoci.

Božiji Poslanik je poslao Bilala da se popne na Kabu i prouči ezan. On se spretno izverao. Odozgo se oglasio poziv na namaz. Muhammed je sišao sa Safe. Prvo je zanijetio namaz pobjede.

Mekanci su napolju čekali da im još govori.

Uz Božijeg Poslanika stajao je Omer i prenosio njegove riječi. Omerov glas je krupan. Mogli su čuti šta im se govori.

– Allah je učinio Mekku svetim i sigurnim gradom onda kad je stvorio nebesa i Zemlju. Mekka će ostati najsvetija među svetim do Dana proživljenja. Do tada, ni prije mene, nikome ko vjeruje u Allaha i Posljednji dan, nije dozvoljeno na ovome mjestu proliti krv, a ni sječi drveće, niti će biti dozvoljeno ikome poslije mene. I meni je dozvoljeno samo sada, jer to čini opravdanim Allahova srdžba protiv ovoga naroda. Bit će kažnjeni samo najveći zločinci...

Muhammed je završavao:

– Mekka je vratila svoju nekadašnju svetost! I neka se prisutni raziđu i prenesu drugima! Možda će oni i bolje razumjeti!

Narod se opet usmjerio ka Safi.

Muhammed je ponovio vojsci da smiju biti ubijeni samo najveći zločinci.

Narod je jednako pristizao na Safu.

Zaklinjali su se Muhammedu na vjernost. Prvo muškarci. Onda su prilazile žene. Bila je tu i Ebu Sufjanova žena, Hind. Bila je preodjevena da je nije prepoznao ni Omer. Bila je uplašena.

– Ti si Hind – kazao je Božiji Poslanik.

Omer je prenio ko je pred Božijim Poslanikom.

Svi su pretrnuli. Da ptice, u visini, nisu oblijetale oko Kabe, bilo bi kao da je vrijeme zastalo u Mekki.

Znalo se da je Muhammed veoma volio amidžu Hamzu. Bili su vrsnici, odrastali skupa, Hamza je primio islam među prvima, Hamzinu smrt Muhammed je doživio veoma teško... Znalo se da je Hind unajmila Hamzinog ubicu na Uhudu i da je mrtvome Hamzi trgala utrobu.

– Ja sam... Došla sam moliti da mi oprostiš ono šta je bilo...

Bio je samo let ptica.

Muhammed kaza:

– Allah ti oprostio.

Hind je požurila poljubiti skute Božijeg Poslanika. Omer je opomenuo da to ne čini.

Božiji Poslanik je nastavio govoriti šta je dozvoljeno i šta nije dozvoljeno činiti. Omer je ponavljao njegove riječi. Narod je potvrđivao odanost.

Hind je rekla:

– Božiji Poslaniče, naredi nama ženama da se lijepo vladamo i da se uputimo.

Resulullah je nastavljao nabrajanje obaveza:

– I da nećete odricati poslušnost ni u čemu šta je dobro...

– Allaha mi, nismo se ovdje ni okupile da bismo bile neposlušne – kazala je Hind.[113]

3/4

ODABRANA MEDINA

Ensarije su sa strijepnjom u podnožju brijega pratile skup na Safi. Neki među njima naglas su iskazali ono šta im je svima bilo na srcu:

– Neće li Resullulah ostati u rodnome gradu?

Božiji Poslanik je bio podaleko od njih. Držao je podignute ruke i izgovarao dovu. Kad je završio, sišao je sa Safe pravo među ensarije.

– Šta sam čuo? – upitao je.

– Ništa, ništa, Allahov Poslaniče.

– Ne dao Bog! Moj život i moja smrt su s vama! Ja sam rekao na Akabi: Ja sam s vama, vi ste sa mnom!

Zaplakali su.

Poslije sedamnaest dana provedenih u Mekki, uspostavljanja reda i primanja izaslanstava arapskih plemena koja su pristizala da bi se

113 Kad se vratila kući, Hind je razbila kip ličnoga boga. Postala je jedna od najvećih heroina u vremenu ranog islama. Nije propuštala bitke i ratove. Sa isukanom sabljom dočekivala je muslimane koji bi bježali s bojišta i s njima se vraćala u borbu... Muhammed je tražio da mu se Hamzin ubica Vahši ne pojavljuje na očima... Vahšiju je omogućeno da se iskaže kao vojnik. Činio je to hrabro. Poslije smrti Božijeg Poslanika, ne bi li se iskupio, ubio je Musejlemu el-Kezzaba, koji je sebe proglasio Božijim poslanikom

uvjerili šta se dogodilo u Mekki i potvrđivali svoje primanje islama, Božiji Poslanik načinio je oproštajni tavaf oko Kabe i napustio Mekku.

S njim se zaputilo dvanaest hiljada vojnika. Dvije »nove« hiljade činili su novi muslimani, Kurejšije i pripadnici pustinjskih plemena. Kretalo se na Hunejn, pa na Taif.

Na Hunejnu se mijenjao razvoj događaja. Novi muslimani bili su kolebljivi, izbjegavali su borbu, pa su se razbježali s mejdana. Nisu se dali stari borci. Oni su preokrenuli tok bitke. Pleme Hevazin uvidjelo je da se s muslimanima iz Medine ne može boriti kao s onima koji su tek preobraćeni. Hevazini su pobjegli glavom bez obzira. Sve su ostavljali, samo da izvuku žive glave. Bježali su prema Taifu. Namjera im je da se tamo utvrde.

Na Hunejnu je stečen veliki ratni plijen.

Krenulo se na Taif.

Odužila se opsada Taifa. Resulullah je odlučio da se ne dangubi.

Prije nego što je naredio pokret, iz zadobijenog plijena nagradio je poglavare Kurejšija i ostalih plemena sa po četrdeset oka srebra i po stotinu deva. Oni su iskazali nezasitu gramzivost. Božiji Poslanik je prešao preko toga. Ostali, koji su čekali da i na njih dođe red u diobi ratnoga plijena, pobojali su se da im ne zapadne manje. Nastala je jagma oko Muhammeda. On se jedva izvukao iz gužve, došao do svoje deve, iščupao iz nje dlaku i podigao je uvis. Povikao je:

– Ja sebi neću zadržati ni kolika je ova dlaka, koju i ne vidite. Bit će vam podijeljena i petina koja pripada meni!

Ništa nije ostalo ni ensarijama. Oni se, kao i prethodnih godina, ni tokom borbi na Hunejnu nisu odmicali od Božijeg Poslanika. Kad su se novi muslimani dali u bijeg, oni su ostali s njim i poraz preokrenuli u pobjedu. Ali, bjegunci s Hunejna odlazili su s bogatstvom, sa stadima deva, i još natovarenih plijenom, ispred neosvojenoga Taifa. Ensarije su bile povrijeđene poput male djece i ozlojeđeni kao ratnici.

Zar je došlo dotle? Tako da se odnosi prema njima? I još ko? Niko drugi nego Muhammed!

Gunđali su:

– Resulullah je podmirio svoj narod.

Odvažio se Sa'd bin Ubade, otišao je Muhammedu i kazao:

– Božiji Poslaniče, neke ensarije naljutila je, a neke rasrdila podjela ratnoga plijena. Dao si svome narodu, pa si dao ostalim plemenima, a ništa ensarijama.

– Sa'de, šta si ti dobio?

– Kao i ostali moj narod, ništa.

– Pozovi svoj narod.

Okupili su se.

– Ensarije, čuo sam šta govorite. Ljutite se na mene, a zar vam nisam došao kad niste znali istinu, pa vas je Allah uputio? Zar niste bili siromašni, pa vas je Allah učinio imućnim? Zar niste bili neprijatelji između sebe, pa je Allah smekšao i povezao vaša srca?

Ensarije su oborili glave. Odgovarali su:

– Allah nam je darovao najvredniji dar na ovome svijetu, da je s nama Njegov Poslanik.

Božiji Poslanik je nastavio:

– Istinu biste rekli ako biste rekli: »Došao si nama kad su te drugi ugonili u laž, a mi smo povjerovali u Istinu sa kojom si došao. Došao si poražen, a sa nama si postao pobjednik. Bio si protjeran, muhadžir, a mi smo te prihvatili. Došao si siromašan, a mi smo ti pomogli da možeš drugima dijeliti.« To mi možete reći, a ja vas pitam: Zar ste toliko željni ovozemaljskih dobara, pa vam toliko teško pada što sam ratni plijen iskoristio da bih pridobio one koji su tek postali muslimani i učvrstio ih u islamu? Zar vama nije dovoljno što ste muslimani i što ostajete muslimani? Zar niste zadovoljni time što – dok neki sa sobom odvode stoku – sa vama u Medinu ide Božiji Poslanik?

Ensarije je izjedala muka posramljenosti. Božiji Poslanik ih je osokolio:

– Kad bi svi ljudi stali na jednu stranu, a ensarije na drugu, ja bih krenuo sa enasarijama. Allahu moj, smiluj se ensarijama, njihovim sinovima i unucima!

Ratni pobjednici grcali su u suzama:

– Zadovoljni smo Allahovim Poslanikom, njegovom raspodjelom plijena i našim udjelom u svemu.

Utom su iz Taifa stigli poglavari plemena Hevazin. Preračunali su se. Pred Božijim Poslanikom izjavili su svoje primanje islama.

Taif se predao.

Razvratni život grada oholih Arapa postao je prošlost.

4/4

POBUNA U KUĆI UZ DŽAMIJU

Božiji Poslanik se vratio zadovoljan iz Mekke u Medinu. Napokon se, neometan, s potpunom predanošću, mogao baviti širenjem i jačanjem islama po Arabiji.

Ali, sasvim nenadano, došlo je do nespokoja.

Bilo je Arapa koji su prije primanja islama imali i po dvanaest, pa i više žena. Objavom je broj sveden na četiri, i to pod posebnim uvjetima i iz prijeke potrebe da bi žene bile zaštićene i sačuvano njihovo dostojanstvo. Pogotovo se to odnosilo na udovice. One su bile prezrene i zapadale u nemilost bijede i zinaluka.

Muhammedu je Objavom dozvoljeno uporedo devet brakova. Poslije Hatidžine smrti, oženio se sa Sevdom, pa s Aišom, Hafsom, Zejnebom bint Huzejme,[114] Ummu Selemom, Zejnebom bint Džahš, Džuvejrijom, Ummu Habibom, Safijom i Mejmunom.

Brakove je sklapao različitim povodima: da ne bi učinio nažao prijateljima koji su mu ponudili da se oženi njihovim kćerkama, da bi učvrstio prijateljstvo ili rodbinske veze, da bi primirio odnose s neprijateljima ili ih učvrstio s plemenskim starješinama, da bi zbrinuo udovice.

Hatidžu je volio. Sve potvrđuje da je nju najviše volio. Koliko je druge volio, to je on znao. Zna se da ih je sve poštovao i bio pažljiv prema svakoj, a pazio je i dvije darovane robinje, Rejhanu i Mariju.

Božiji poslanik i čovjek koji je rekao:

– Na ovome svijetu najdraže su mi mirisi, žene i smiraj oka u namazu.

Znao je okupiti svoje žene na avliji, pa sa njima dugo razgovarati. Davao im je savjete, a nije se ustručavao ni posavjetovati se s njima. I na putovanja bi redovno vodio jednu od svojih supruga, onu na koju je bio red da putuje s njim. Jednako je poštovana i ravnopravnost rasporeda kad je kod koje supruge boravio u sobi.

...Bilo je tako da je Omer bin Hattab nešta odbrusio svojoj ženi, a ona mu je predbacila:

– Ti meni ne dopuštaš da ti išta poreknem, a tvoja kćerka Hafsa može se protiviti mužu, pa on ostane zabrinut po cijeli dan.

Omer je bio zabezeknut. Zatečen. Nije smogao ništa reći.

Čim se malo pribrao, otišao je kćerki:

---

114 Ubrzo je umrla

– Hafsa, je li istina da zanovijetaš Božijem Poslaniku, i to tako da on po cijeli dan bude zabrinut?

– I druge njegove žene iznose zamjerke! – odbrusila je Hafsa.

Omer se razgalamio:

– Zar se ne bojite Božije kazne i ljutnje Božijeg Poslanika?! – pa, još ne dolazeći sebi, otišao svojoj rodici Ummu Seleme.

Postavio joj isto pitanje.

Ne samo da nije porekla, odbrusila je i ona:

– Čudim ti se, Omere! U sve bi se miješao, čak i u Muhammedove porodične odnose!

Omer nije mogao doći sebi. Zar se s njim tako razgovara!? Ako bi čak i to pregorio, ali nije moguće da one s Božijim Poslanikom tako...

Medinom je prostrujala priča da se nešta događa u kući uz Džamiju, da se Muhammed odvojio od svojih žena, da će se razvesti od njih.

– Šta je? – pitali su se muslimani.

Bilo je i ljubomore između njegovih žena, a to dovodilo i do čarki među njima. Bilo je i da su bile ljubomorne na Misirku Mariju zato što se dotjerivala i lijepo nosila. Bilo je i da su se ujedinile u ljubomori prema njoj kad mu je rodila sina Ibrahima. Bilo je i da su ih ponijele povlastice koje su uvedene u odnosima prema ženama u islamu.[115] Bilo je i da se pričalo kako druge žene u Medini uživaju veće prinadležnosti i žive udobnije od njih. Bilo je i da je njegova popustljivost i blagost dovela do razmaženosti njegovih supruga. Bilo je i da one nisu znale šta, ali su jednako tjerale nešta svoje.

Kako god da je bilo, potrajala je pobuna žena u kući uz Džamiju u Medini.

Nije moglo milom, Božiji Poslanik nije odgovorio silom. Bez halabuke, onako kako mu šerijat nalaže, odvojio se od njih na neko vrijeme. Ostavio im je da se presaberu.

Imao je velike obaveze. Neprestano su u Medinu dolazili plemenski poglavari i iskazivali pripadnost islamu. Ubrzano je slao stotine učenika da prenose Poruku. A baš su bile pristigle dojave da se, na krajnjem sjeveroistoku Arabije, okuplja velika bizantska vojska. Doiscrpljivalo ga je ponašanje njegovih supruga.

---

115 Omer bin Hattab je rekao:
– Prije islama nismo pridavali značaj ženama. Počeli smo se prema njima odnositi s punim uvažavanjem tek nakon što nam je Muhammed prenosio ono šta mu je Allah objavljivao o njima, pa su se one onda znale i uzoholiti

Kad je izostao s namaza u Džamiji, proširio se žamor o Muhammedovim razvodima. Omer je odlučio porazgovarati s njim. Tražio je od Muhammedovoga sluge Rebaha da ga upusti u Muhammedovu sobu. Sluga je ušao da bi upitao i vratio se šuteći. Omer je opet zatražio da uđe. Rebah ga je poslušao, ponovo otišao Muhammedu, ali se od njega vratio šuteći.

Omer je namjerno preglasno izgovorao da bude primljen da bi ga i Muhammed čuo:

– Rebah, kaži mu da Omer traži da vidi Božijeg Poslanika. I neka ne misli da sam došao da bih se založio za svoju kćerku Hafsu. Ako on to kaže, zavrnut ću joj vrat!

Božiji Poslanik nije odolio Omerovoj galami, pozvao ga je da uđe. Dočekao ga je s osmijehom.

Omer je zatekao Muhammeda na slamnatom prostiraču, s malo ječma u zdjeli i malo vode. U toj sobici više nije bilo ništa. Omer je zaplakao. Potužio se na takvo stanje. Muhammed ga je podsjetio na potrebu odricanja od zadovoljstava da bi se postigao mir u duši.

Riječ po riječ, Omer je prenio da su muslimani zabrinuti i tužni. Malo-pomalo, razgovor s Omerom razgalio je Muhammeda i odlučio je okupiti svoje supruge i porazgovarati s njima.

Sve ih je pozvao u Džamiju.

Zasjele su u polukrugu ispred njega.

Omekšale su, ali su i dalje pokušavale iskamčiti svoje.

Usred ženskoga žamorenja, u Džamiju je upao Omer. Za njim i Ebu Bekr.

Da bi razgalio Božijeg Poslanika, Omer je zavikao:

– Božiji Poslaniče, kad bi moja žena od mene zaiskala više para, kosu bih joj počupao!

Božiji Poslanik se nasmijao. Nije se nasmijao kako on zna. Osmjehnuo se. Rekao je:

– Ove moje su se udružile. Traže da im povećam davanja za njihove potrebe.

Skočio je Ebu Bekr i zgrabio svoju kćerku Aišu. Ni Omer nije čekao. Postupio je jednako prema svojoj kćerki Hafsi.

Božiji Poslanik je ukorio obojicu.

Ebu Bekr se smirio i pitao svoju kćerku:

– Zar se usuđujete tražiti od Božijeg Poslanika ono šta vam ne može dati?

Omer je vikao:

– Božiji Poslaniče, razvedi se od svih! Tvoj Gospodar će ti podariti bolje žene, onakve kakve ti zaslužuješ i kakve tebe zaslužuju!

Žene su zamuknule. Bojale su se Omera. Znale su da Omer ne govori uprazno, a ni pogrešno.

Aiša i Hafsa više se nisu premišljale:

– Kunemo se Allahom da nismo postupale kako treba!

I ostale su iskazale kajanje.

Pogotovo su se dozvale kad je povodom njihovog ponašanja stigla objava.[116] Zabrinute, jadale su se što su dopustile da ih zavede ljubomora i povrijede najplemenitijeg muža, pa da se i Allah bavi njima.[117]

5/4

TEBUK

Islam je bio na granicama najvećih zemaljskih carstava: Perzijskog i Rimskog.[118]

Heraklije je podsjećao svoje svećenike i zapovjednike na Muhammedovo pismo i na Bitku na Muti. Oni su tjerali po svome, uspjeli ga nadgovoriti i ubijediti da je vrijeme da se riješe računi sa Mute i da je pravi čas da se završi s islamom i muslimanima.

Na istočnim i sjevernim granicama Arabije okupljana je velika vojska. S kršćanskom vojskom Rimljana pod oružjem su bila i nevjernička arapska plemena, među njima i Lahm, Džuzam, ‘Amila i Gassan. Iskupljeno je stotinu hiljada vojnika i raspoređeno u oblasti Belka. Jednako su pristizala pojačanja i najavljivana daljnja dolaženja kako bi ih što više bilo u ulozi pobjednika.

116 Povodom tih događaja, objavljeno je: »Ako vas on pusti, Gospodar njegov će mu, umjesto vas, dati boljih žena od vas; odanih Allahu, vjernica, poslušnih Allahu, pokajnica, koje se Allaha boje, koje poste, udovica i djevojaka« (Kur’an: Tahrim, 5); »Vjerovjesniče, reci svojim ženama: ‘Ako želite život na ovome svijetu i njegov sjaj, onda se odlučite, dat ću vam pristojnu otpremninu i lijepo ću vas otpustiti. A ako želite Allaha i Njegovog Poslanika i Onaj svijet, pa Allah je zaista pripremio veliku nagradu onima među vama koje čine dobra djela!’« (Kur’an: Ahzab, 28-29)

117 I prijašnji Božiji poslanici imali su sličnih i težih iskušenja sa svojim supругama. Bračne nesuglasice su sastavni dio života, pa pa je ukazano na ove primjere bi druge žene, ali i muževi, mogli izvući pouku

118 U ovom primjeru, Istočno rimsko carstvo, Bizant

Treba li dopustiti da se okupi još veća protivnička vojska i nesmetano krene na Medinu?

Ili muslimani trebaju napasti dok nisu napadnuti?

U Arabiji je bila žetva.

Bila je velika vrelina.

A dug je put do sjevera Arabije...

Licemjeri u Medini kovali su zavjere u mesdžidu koji su sebi izgradili. Pronosili su glasove protiv pohoda. Ali, kad je u pitanju odnos prema Muhammedu, s njim su postupali samo najljepše.

Abdullah bin Ubejj bin Selul i njegovih jedanaest prijatelja najljubaznije su pozivali Božijeg Poslanika da klanja u džamiji koju su oni izgradili.

– Prezauzet sam. Spremam se za putovanje.

Klanjao je gdje ga zateknu obaveze i, sav u pokretu, opremao vojsku.

Osman bin Affan darovao je dvjesta oka srebra i dvjesta natovarenih deva. Dodao je sto opremljenih deva i hiljadu dirhema. Pridodavao je još dva puta svoje priloge. Ne računajući novac, dao je ukupno devetsto deva i stotinu konja.

Abdurrahman bin Avf dao je dvjesta oka srebra.

Kaže se da je Ebu Bekr dao sve šta je imao – četiri hiljade dirhema.

Omer je odvojio pola ukupnog imetka.

Muslimanke su darovale za vojsku skidajući svoje narukvice, minđuše, prstenje.

Opremljeno je deset hiljada jahača na devama i trideset hiljada konjanika.

Kad je to vidio Abdullah bin Ubejj bin Selul, ponudio se da i on pođe s vojskom. Božiji Poslanik je to odbio.

Vojska je krenula prema Tebuku. Predvodnik je bio lično Božiji Poslanik.

Potrajalo je dugo tegobno putovanje pustinjom.

Ni noć nije donosila olakšanje poslije dugoga vrelog dana. Po noći bi vjetar toliko zapuhao da je oluja razbacivala i deve, pogotovo šatore, konje i vojnike.

Vrelina ne bi jenjala ni sutradan zadugo nakon što bi se razvidjelo, a utom bi iznova upeklo.

Deve su skapavale od žeđi.

Ponavljale su se olujne noći.

I dani su bivali jednaki.

Dugo tegobno putovanje pustinjom.

U TABORU NA PUTU ZA TEBUK OLUJA JE RAZBACIVALA ŠATORE, VOJNIKE, DEVE I KONJE

Razaslane rimske izvidnice obavještavale su o sve većim patnjama muslimanske voske. To su muke koje nisu izdržljive. Likovali su Heraklijevi savjetnici.

Pristizali su novi glasnici i javljali da muslimani ne odustaju. Rimljani su bili u čudu, ali su i priželjkivali da se muslimani probiju, pa da na Tebuku dotuku izmrcvarenu vojsku.

Muhammed je doveo svoju vojsku nadomak Tebuka. Još je trajao dan. I jednako nesnošljiva bila vrelina.

Božiji Poslanik je podigao ruke. Izgovarao je dovu. Nije ni spustio ruke, prokapa. Spustila se i potrajala kiša. Bilo je tamam toliko koliko treba. I mješine su napunjene vodom i deve napojene.

Nad muslimanski tabor nadvila se mirna, tiha, osvježavajuća noć.

I mujezin Bilal, skupa s okrijepljenom vojskom, prespavao je rani sabah.

Muhammed se nije ljutio. Još je trajao sabahski vakat. Njegovi vojnici čelom više nisu dodirivali pijesak kao dojučerašnji očajnici.

Razgaljeni, muslimani su bili kao preporođeni i horni za bitku.

Tebuk je bio pred njima.

Ispred njih se širila priča šta su sve izdržali, ali da su čili kao da su tek sinoć krenuli iz Medine. Širio se strah pred dolaskom takvih. Među njihovim protivnicima pronosilo se da je to vojska kakve nikad nije bilo.

– Na Muti ih je bila šaka spram vojske koju su sada doveli...

– I ratnik s jemenskom sabljom, i on je s njima!

– I to sad nije glavni!

– Kakvi su tek ako on ne predvodi vojsku?

– Predvodi ih lično Muhammed, njihov vođa!

Da bi se osvjedočili jesu li, nakon ubitačnog proboja kroz pustinju, muslimani u takvom stanju kakve su o njima pristizale nove, sasvim suprotne dojave izvidnica i uhoda, Rimljani su pristupili probnom odmjeravanju snaga.

Pobjeda muslimana u probnoj borbi.

Vojska iz dubine Arabije čekala je u sjevernim oazama Tebuka na pravu bitku.

I dalje su samo čekali, a protivnici se nisu pojavljivali na mejdanu.

Pristizali su muslimanski izvidnici i javljali da se razilazi rimska vojska. A arapska plemenska pojačanja Rimljana odlazila su kud koji.

Dolazile su nove vijesti: rimske falange ostavljaju i svoje nekadašnje utvrđene tabore i izmještaju se u dubinu teritorije.

Muhammed nije dozvolio potjeru. Ne treba napasti one koji su odustali od namjere da napadnu.

Protivnici su uzmakli.

Sa sigurne udaljenosti, Heraklije je poslao Muhammedu darove u zlatu.

Muslimanski vođa nije pristao poslano zlato primiti kao dar. Time bi pripalo samo njemu. Zlato je podijelio vojnicima kao dio ratnog plijena.

Samo pobjednici dijele ratni plijen. Još jedan dokaz o porazu Rimskog carstva koje je nedavno potuklo Perzijance i namjeravalo zavladati svijetom.

Muhammed je bio najmoćniji vladar na Dunjaluku!

– Muslimani će osvojiti Konstantiniju. Divan li je taj vojskovođa i divna li je njegova vojska koja to učini! – kazao je Božiji Poslanik.

Mnogi su čuli i upamtili ove riječi. Čuo ih je Halid bin Zejd Hazredž, Muhammedov prvi medinski domaćin[119].

Muhammedu se nije žurilo nazad.

I lično je pješačio sjeveroistočnom granicom Arabije i pozivao Arape u islam.

Njegova vojska je arapska plemena pozivala na borbu ili na odanost.

U Tebuk su počeli pristizati plemenski poglavari i kršćanski biskupi. Potpisivali su ugovore o miru. Pod muslimansku upravu pripojene su teritorije kojima su dotad vladali Rimljani. Neki su prihvatili islam.

Jedino je preostala opasnost iz Dume. Tamo je princ Ukejdir bin Abdulmelik Kendi, poglavar plemena Devemetu'l-džendela. Bogat je, siloderan, i ne pomišlja o pokornosti.

Muhammed određuje da će Halid bin Velid krenuti s dijelom vojske na Dumu. Posavjetovao je Halida, dao mu iscrpne upute gdje će ih zateći i kako će zaskočiti Ujkedira i šta će i kako nadalje.

S Halidom je na Dumu krenulo pet stotina konjanika.

Ostala muslimanska vojska pokrenula se ka Medini.

Licemjeri među muslimanima nisu se mirili s pobjedom. Smislili su i, u najvećoj tajnosti, dogovarali se kako će, kad stignu u planinske gudure, sa visoke litici sjeverne Akabe, gurnuti Muhammeda u ponor.

Ali...

Božiji Poslanik ih je čekao baš na toj litici koju su odabrali za njegovu smrt! I pozivao ih pojedinačno njihovim imenima.

Bili su sablaznuti i pokušali se zaturiti među vojskom.

Božiji Poslanik je naredio smotru vojske i obznanio pripremanu zavjeru.[120]

Kazao je da pojedinačno zna svakog zavjerenika.

Vojska je bila užasnuta, tražili su da se kažu njihova imena. Željeli su raskomadati urotnike. Ali, do Medine je bio dug put. Čekaju

119 Dugo je živio, a bi dosegnuo deredžu toga znamenitog hadisa, ashab Halid bin Zejd Hazredž, poznatiji po imenu Ejub Ensarija, bit će s muslimanskom vojskom (koju je predvodio peti po redu halifa Muavija) pred zidinama Carigrada i poginuti kao šehid. Mnogo godina kasnije, prilikom oslobađanja Carigrada, 1451. godine, sufijski šejh Ak Šemsudin, koji je bio u pratnji tog divnog vojskovođe, osvajača Kanstantinije, osmanskog sultana Mehmeda Drugog, otkrio je mjesto gdje su posmrtni ostaci ashaba Ejuba Ensarije. Tu mu je podignuto turbe i džamija Ejubija

120 »Htjeli su učiniti ono što nisu uspjeli« (Kur'an: Tevbe, 74)

ih mnoga iskušenja. Treba vratiti vojsku kućama i ne unositi daljnji razdor. Muhammed je imena licemjera otkrio samo Huzejfi bin Jemanu.[121]

Putovanje je nastavljeno. Bilo je naporno, ali ni približno nije bilo mučno kao u dolasku. Povratak je proticao bez većih problema.

Kad su bili na prilazima Uhudu, Božiji Poslanik je kazao:

– To je Uhud, planina koja nas voli i koju mi volimo!

– Zar tako o Uhudu?!

– To je Uhud, planina koja nas voli i koju mi volimo!

– Čujemo i pokoravamo se! Allah i Njegov Poslanik najbolje znaju!

Utom je glavninu vojske sustigao Halid bin Velid sa vojskom koja mu je stavljena na raspolaganje. Saopćio je da je na Dumi ubijen Ukejdirov brat Hasan, a uhvaćen poglavar Ukejdir. I da je, kad je saznao šta je bilo na Dumi, Halidu na noge došao i Johan bin Reube iz 'Ile i sklopio mirovni sporazum uz plaćanje poreza. Isto je dogovoreno i s gradovima Džerba i Ezra.

Za Halidovim konjanicima vukao se dugi karavan s ratnim plijenom: dvije hiljade deva teglilo je četiri stotine tovara žita, četiri stotine štitova..., a na kraju karavana čobani su usmjeravali osam stotina koza.

Najveću pažnju pobuđivao je svrgnuti vladar Ukejdir. Halid ga je poveo sa sobom. Medinci su se iščuđavali Ukejdirovim čudnim haljinama – sve na njemu bilo je od čistoga zlata.

Kako su ulazili u Medinu, čule su se djevojke kako opet pjevaju:

»Puni Mjesec sve nas obasja sa Senijetu'l-Veda...«

Vladar Dume Ukejdir bin Abdulmelik Kendi u Medini je izrazio želju da bi primio islam kao svoju vjeru. Udovoljeno mu je, a Božiji Poslanik poslao ga je natrag kao namjesnika muslimanske države u Dumi.

Dok se vraćao prema Medini, Muhammedu je objavljeno da džamija u koju ga je opet, kao i pri polasku, pozivao Abdullah bin Ubejj bin Selul i njegovih jedanaest prijatelja nije sagrađena u strahu od Allaha i da su je tih dvanaest mućkaroša sagradili da bi nanosili štetu islamu, osnažili nevjerovanje i unijeli razdor među vjernike te da će se oni zaklinjati da su samo najbolje željeli, a da je Allah svjedok da su oni pravi lažovi: »Ti u njoj nemoj nikad obaviti namaz«.[122]

---

121 »Licemjeri će biti na samom dnu Džehennema i ti im nećeš naći zaštitnika« (Kur'an: Nisa, 145)

122 Kur'an: Tevbe, 107-110

Božiji Poslanik je naredio da se sruši mesdžid Dirar.[123]

Tih dana se razbolio i umro Abdullah bin Ubejj bin Selul. Pitali su Božijeg Poslanika hoće li mu se klanjati dženaza. Velikodušan, kakav je bio, on bi i pristao, ali mu je Objavom došla zabrana: »I ne klanjaj dženazu nikom od njih kad umre i ne stoj na njegovom kaburu«.[124]

6/4

DIMAM

Bile su minule dvadeset tri godine od ramazanske noći u kojoj se Muhammed sa strahom vraćao sa Brda svjetlosti iznad Mekke. Poput pijeska koji vjetar raznosi pustinjom ili poput dana koji sine nad Arabijom, islam se rasprostro na tri miliona kvadratnih kilometara najvećega poluostrva na Zemlji i svuda bio slavljen samo jedan Bog.

U Medinu su dolazili iz dalekih krajeva da bi vidjeli i čuli Muhammeda i pred njim potvrdili Božije jedinstvo i njegovo poslanstvo.

Došao je i Dimam. Ostao je podugo. Izrazito krupan i snažan, nije mogao ostati nezapažen. Proboravio je čitav mjesec. Mogao je čuti svaku riječ koju je Božiji Poslanik izgovorio u Džamiji. A on je samo šutio. Tako do posljednjega dana boravka. Nije se znalo sluša li šta govori Božiji Poslanik i pamti li ili drijema i dokoličari, ali je bio dobrodušan i nikome nije smetao.

Kad se navršio mjesec otkako je u Džamiji u Medini, Dimam se podigao i gromko progovorio:

– Ko će među vama posvjedočiti da je Abdulmuttalibov unuk Muhammed?

Šta je sad to?!

Džamijom je prostrujao žamor negodovanja. Obrecnuli su se na njeg. Htjeli ga zaružiti. Božiji Poslanik onemogućio ih je ozbiljnim odgovorom:

123 Džamija licemjera

124 Kur'an: Tevba, 84. Misli se na licemjere... Poslije smrti Božijeg Poslanika, Omer bin Hattab – i kad je postao halifa – čekao bi hoće li se Huzejfe bin Jeman pojaviti na dženazi. Ako ga ne bi bilo, ne bi otišao ni Omer. To je zato što je, na povratku s Tebuka, Božiji Poslanik samo Huzejfi povjerio imena licemjera... »Licemjeri će biti na samom dnu Džehennema i ti im nećeš naći zaštitnika« (Kur'an: Nisa, 145)

– Ja ću, ja sam! – kazao je.

Dimam je nastavio:

– Postavit ću ti nekoliko teških pitanja.

– Pitaj.

– Možeš li se zakleti Allahom, tvojim Allahom, Bogom onih koji su bili prije tebe i Bogom onih koji će doći poslije tebe, da te Allah odabrao kao Svog poslanika?

– Zaklinjem se.

– Je li ti Allah prenio da nam narediš da samo Njemu činimo ibadet, klanjamo pet namaza dnevno, dajemo zekat i sadaku, postimo, odlazimo na hadž u Mekku i poštujemo ostale propise islama?

– Jest.

– Kad je tako, Božiji Poslaniče, radit ću šta si prenio da treba raditi, a izbjegavati ono šta je zabranjeno...

Onda je Dimam pošutio.

Osluškivao je po Džamiji. Negodovanje više nije pratilo njegove riječi. Okrećući se ukrug, nastavio je:

– Svi me možete čuti, pa ću vam svima reći da sam s vama u ovoj džamiji bio čitav mjesec. Gledao sam, slušao, učio. Ja sam Dimam. Mogli ste me primijetiti zato što sam ovakav kakvoga me dao Bog. Ne bih vas iskušavao pitanjem je li ko zapazio jesam li i ja klanjao s vama, jer bi ispravnost vašeg namaza bila dovedena u pitanje ukoliko biste, dok klanjate, obraćali pažnju na druge. Ali, hoću da mi budete svjedoci pred Bogom da ću pred Njegovim Poslanikom izgovoriti Kelime-i šehadet.

Dimam je potvrdio da srcem vjeruje i riječima očituje svoju pripadnost islamu. Prišao je Božijem Poslaniku, poljubio ga i poselamio se s njim, svima nazvao selam i izišao.

Njegov odlazak Božiji Poslanik propratio je riječima:

– Ako je ovaj čovjek iskren, otići će u Džennet!

Bilo je prisutnih u Džamiji koji su čuli da na jugu Arabije, tamo gdje su se najduže opirali islamu, ima plemenski poglavar po imenu Dimam, snažan kao deset vrijednih ljudi, ali i da je dobar čovjek.

Kad se Dimam vratio među svoje, obradovali su mu se. Poručio je da se odmah iskupe na ledini na kojoj su se okupljali. I da niko ne izostane.

Kad im je počeo govoriti, zažalili su što su ga poželjeli i što se ikako vratio.

Što je duže govorio, sve više ih je mislilo da je Dimam poludio.

Kad je, oko pola noći, završio, zamolili su ga da im nastavi govoriti o tome šta je još čuo i naučio u Medini. I da ih, prije svitanja, obuči kako se klanja sabahski namaz. Svi su, bez odugovlačenja, potvrdili da je samo Allah Bog i da je Muhammed Njegov poslanik.

7/4

PRVI I POSLJEDNJI HADŽ

Približilo se vrijeme hadža. Božiji Poslanik spremao se krenuti u Mekku.

Iz Medine je s njime krenulo stotinu dvadeset četiri hiljade hodočasnika. Tačno toliko – stotinu dvadeset četiri hiljade – Bog je poslao ljudima Svojih poslanika. Vela havle ve la kuvvete, illa billa hil alijjil azim![125]

Nije bilo brojnije, odanije i miroljubivije povorke. Svaki Muhammedov saputnik, u svakom trenutku, bio je spreman za njega založiti sve, život i imetak.

Među njima je bilo i najvještijih vodiča kroz pustinju. Na njih se Muhammed oslanjao. Ali, sada se kretalo onuda kuda je vodio Božiji Poslanik.

Njemu je bila šezdeset treća godina.

Je li i on predosjećao...?

Bilo je minulo pedeset sedam dugih godina otkako se, istom tom putanjom, kao dječačić, vraćao s majkom iz Jesriba u Mekku. Njemu se sve urezalo u pamćenje. Kako je kuda nailazio, kao da je razaznavao putokaze. U sjećanju su mu izvirali tragovi. Kao da je iz pijeska izranjao svaki davni korak.

Konačili bi gdje bi konačili i ubrzano nastavljali.

Naišli su na selo Ebva'. Božiji Poslanik je zadigao desnu ruku. Znak za zaustavljanje.

Nije bilo ni blizu noći, pa da bi se pravio tabor za konačenje. Ali je nepregledna kolona zastala bez gunđanja.

Predvodnik je sjahao. Pokretom desne ruke pokazao je da želi biti nasamo. Izdvojio se.

Oni koji su mu bili u blizini primijetili su da, koračajući, zagleda. Nije mu trebalo dugo, zastao je. Zapamtio je!

---

125 Sve biva i događa se Allahovim određenjem i s Njegovim pomaganjem!

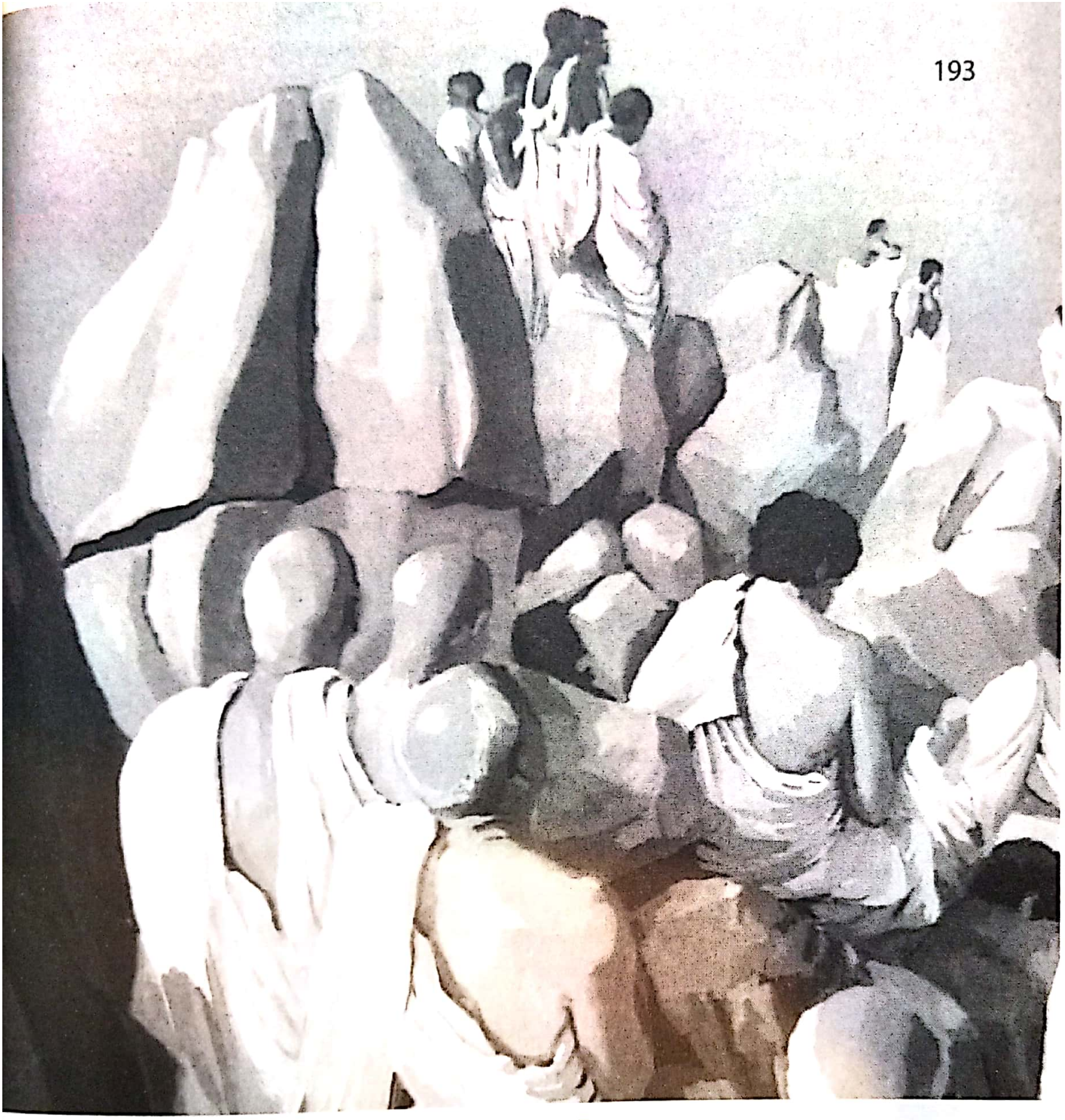

Ljudi su sa stijena slušali i gledali Božijeg Poslanika

Mezar njegove majke.
Zagledan preda se, podigao je ruke na dovu...
Stajao je dugo. Dugo...
Najbliži iz pratnje primijetili su da mu se usne blago pomjeraju.
Bio je zamišljen, dalek, tužan. Uplakan.
Kao da se nadnio nad samom sudbinom.
Suze su mu klizile niz obraze...[126]

126 – Plakao je kraj mezara svoje majke toliko tužno da sam i ja plakala za njim... – pričala je njegova najmlađa supruga Aiša

Šta je bilo i kako je bilo, o čemu je mislio i koje su riječi – istiskivane iz njegovih prsa – titrale na Muhammedovim usanama dok je držao podignute ruke? To su zaista znali samo Allah i Njegov Poslanik.

Ljudi samo nagađaju, ali ničim treba narušavati dostojanstvo na tom bitnom mjestu Muhammedove životne putanje.

Jednostavno, i sada kao da traje taj veličanstveno uzvišeni prizor u pustinjskom mezarju.[127]

A sve je bilo daleko. I bez ikakve nade da se išta promijeni.

Veliki karavan produžio je ka Mekki.

Na Arefat je, iz svih krajeva Arabije, doteklo ukupno stotinu četrdeset hiljada hadžija. Slušali su govor Božijeg Poslanika. Kako bi izrekao nekoliko riječi, zastao bi, pa bi Rebi'a bin Umejje bin Halef ponovio svaku riječ, a za njim, dalje, ljudi prodornoga glasa prenosili ono šta je rekao. Od njih su dalje ostalima prenosili drugi, i sve tako dok svi ne bi čuli.

– Ljudi, saslušajte šta ću vam reći, jer ne znam hoću li se s vama ponovo sastati na ovome mjestu. Životi drugih, njihova imanja i čast, i vaši životi, vaša imovina i čast neka vam budu sveti sve dok se ne susretnete sa svojim Gospodarom, kao što je svet ovaj dan i ovaj mjesec.

– Prestaje svako pravo na krvnu osvetu iz vremena nevjerništva. Kao primjer, poništavamo naše pravo na krvnu osvetu prema plemenu Huzejl koje je ubilo Ibn Rebiata bin Harisa... Ne činite nasilje drugima, pa se ni vama neće činiti nasilje.

– Svi muslimani su braća, a svi zajedno predstavljaju ummet. Musliman nejma pravo na ono šta pripada drugom muslimanu ako to nije dobio dobrovoljno, bez prisile. Vratite pravome vlasniku ono šta vam je povjereno na čuvanje. Ne činite napravdu sebi. Zapamtite, svi ćete zaista doći pred svoga Gospodara i On će vas pitati o vašim postupcima i djelima. Ja vas na to upozoravam.

– Ukida se kamata, a vama pripada glavnica onoga šta ste nekome pozajmili. Ne trebate druge oštetiti, a i drugi vas ne trebaju oštetiti. Kao primjer neka bude da se poništava sva kamata koju je zaračunao Abdulmuttalibov sin Abbas.

– Šejtan je izgubio svaku nadu da će ikad više biti obožavan u ovoj zemlji, ali će on i dalje odlučivati o vašim djelima koja smatrate manje važnim. Zato ga se čuvajte radi sigurnosti svoje vjere.

127 Misli se na različita tumačenja o (ne)primljenosti dove Božijem Poslaniku za svoju majku Aminu

– Bojte se Allaha i lijepo se ophodite prema svojim ženama. Ženite se onima koje volite, a kad vas Allahova volja sjedini, onda živite u slozi...

– Ljudi, razmislite o svemu šta sam rekao, jer sam vam dostavio Poruku. Ostavljam vam Božiju Knjigu i moj sunnet. Ako ih se budete vjerno pridržavali, nećete zalutati i ući ćete u Džennet.

– Ljudi, dobro slušajte šta ću vam reći! – kazao je Božiji Poslanik i upitao: – Jesam li vam prenio Poruku?

Opet su pronosili oni koji su prenosili ostalima, pa se, iz svih grla, prolomilo:

– Jesi!

Potom su prenijete riječi:

– Neka oni koji su ovo čuli prenesu onima koji nisu čuli. Možda će bolje razumjeti mnogi koji nisu prisutni nego vi koji ste čuli.

Ljudi su uglas odobravali, a Božiji Poslanik je tri puta ponovio:

– Neka mi je Allah svjedok!

Zatim je Allah prenio Muhammedu:

»Danas su nevjernici izgubili svaku nadu da ćete vi otpasti od svoje vjere, zato se ne bojte njih, bojte se Mene. Sada sam vam vašu vjeru usavršio i upotpunio Svoju blagodat prema vama i zadovoljan sam da vam islam bude vjera«.[128]

Posljednji objavljeni ajet. Okončano je objavljivanje Kur'ana.

To je prenijeto hadžijama.

Ushićeni, ljudi su plakali.

Plakao je i Hattabov sin Omer.

– Zašto ti plačeš, Omere? – pitali su ga.

– Plačem zato što poslije upotpunjenja i savršenstva slijede manjkavosti i nedostaci. Plačem zato što se po završavanju Objave i po Muhammedovom govoru zaključuje da se primakao rastanak s njim.

Sutradan, prvoga dana Kurban-bajrama, Božiji Poslanik održao je hutbu.

Zahvalio se Allahu i rekao:

– Vrijeme se obrće kao što se obrtalo na Dan stvaranja Zemlje i nebesa. Godina ima dvanaest mjeseci, a četiri su sveta... Ovo je mjesec zu'l-hidže, a ovaj dan je dan klanja kurbana.

Muslimanima se nije razilazilo.

I Božijem Poslaniku je bilo lijepo s njima u Mekki.

128 Kur'an: Maide, 3; posljednji objavljeni ajet Kur'ana

A vrijeme se neumitno obrtalo kao što se obrtalo i na Dan stvaranja Zemlje i nebesa.

Bio je deseti dan u mjesecu zu'l-hidže desete godine poslije Muhammedove seobe iz Mekke u Medinu. Upravo je bio okončan događaj koji će u povijesti islama biti poznat kao Oproštajni hadž.

8/4

UKKAŠE

Ni psa na pustim ulicama, ni daška vjetra, ni oblačića. Nikog i ničeg. Samo Bilal, sam, pod užarenim nebom i u mukloj tišini, hodi pustim gradom i iz njegovih prsa izvija se ezan.

Umjesto sa Džamije, poziva u Džamiju koračajući Medinom.

Nikad nije bilo ovo što je: Medina je pretrnula i pretvorila se u muk iščekivanja.

Vraćajući se iz Mekke, s hadža, Božiji Poslanik je ozebao, dobio groznicu i pao u postelju.

Život je stao u Arabiji.

Sunce stoji nasred neba i prži.

– Da je bilo najgore, raščulo bi se.

– A šta treba značiti ovo s Bilalom?

– Mora da je živ...

– Hoće li to Muhammed opet predvoditi namaz i govoriti?

– Živ je!

– Živ, naravno. On ne može umrijeti...

– La ilahe illallah! – završava Bilal.

Ezan ječi u samrtnoj tišini Medine. Narod se natiskuje. U tišini, bez mrmora i romora, ide za mujezinom. Kao da je ponornica bešumno izronila iz pijeska i potekla pustinjskim gradom, pa ponijela sve što se bilo sklonilo po kućama i sad se svi slivaju u Džamiju i pred Džamiju.

U mihrabu je Božiji poslanik Muhammed. Onemoćalim glasom, predvodi namaz.

Onda se uspinje uz mimber. Do treće stepenice. Odatle su zalebdjele njegove riječi:

– Sve se zbiva voljom Uzvišenog Stvoritelja i sve ima svoj završetak. Samo je Allah vječan. Vama preporučujem činjenje dobra.

Izgovara ajete:

– Vel asr! Inne'l-insane lefi husr...

Podsjeća ih na Allahovu zakletvu vremenom – da jedino nisu na gubitku oni koji vjeruju i čine dobra djela i koji jedni drugima preporučuju istinu i strpljenje.

Glas je slab.

Niko ne diše.

Svi su se pretvorili u uho.

– Isteklo je moje vrijeme među vama. Nikad ni prema kome nisam želio iskazati ni mržnju, ni osvetu. Nemojte dopustiti da odem sa dugom prema nekome. Ako sam kome ostao dužan u parama, sad će mu biti vraćeno. Ako sam nekoga udario, neka mi vrati...

Učio ih je da je lijepo pustiti suzu i radi brige, tuge i radosti, da nije čovjek koji to ne čini, i da je i to ibadet. Ali, koliko god su nastojali ispoštovati njegovu preporuku da preglasno ne izražavaju brigu, tugu i žalost, sada im se prsa razdiru od bola i po Džamiji se otimaju uzdasi.

I na samome kraju potvrđuje im koga su imali.

Ni suočeni s neminovnim krajem, ne smiju ni pomisliti da ga gube.

On ih priziva:

– Neka svako traži svoje pravo!

Muk Džamije prasnu:

– Božiji Poslaniče, meni duguješ tri dirhema! Bio sam s tobom kad je naišao siromah. Posudio si od mene i udijelio njemu.

Muhammed se smješka i naređuje da se iz njegove kuće donesu tri dirhema.

Potom, riječi koje su zaledile pregrijani zrak:

– Božiji Poslaniče, ja sam Ukkaše. Bilo je to kod Taifa. Udario me bič kojim si zamahnuo dok sam prolazio. Tražim odmazdu!

Pregrijani zrak zapucketa pred prolom srdžbe. Džamija jeknu. Svi bi ga se dočepali i raskomadali drznika. Zaustavlja ih ruka Božijeg Poslanika:

– Bilale, nemoj da Fatima vidi, a donesi moj bič.

Bilal odlazi.

Žamor srdžbe prekida Alija:

– Ukkaše, za taj jedan udarac, vrati meni stotinu puta!

Ukkaše odbija.

Skače Omer i prvi put ne traži dozvolu Božijeg Poslanika:

– Ili ćeš da te sad sasječem ili kad podigneš ruku s bičem!?

– Omere, odmakni se! – kaže Muhammed.

Omer, čovjek div, uzmiče kao dječačić, a iz prsa mu se otima ridanje.

Umiješao se Osman:

– Ukkaše, dozvoli mi da sa stotinu deva otkupim taj udarac.

Ukkaše odbija ogromno bogatstvo.

Bilal prinosi bič Božijem Poslaniku. Božiji Poslanik pokazuje Ukkašu da priđe. Daje mu bič.

Već puca, bukti uzavreli zrak u Džamiji.

Vatru gasi glas čovjeka sa zadignutim bičem. Progovorio je Ukkaše.

– Božiji Poslaniče, kad me tvoj bič okrznuo, košulja mi je bila razdrljena. Udario si me po golim prsima, pa... – kaže Ukkaše.

Zar dotle? I prema bilo kome, i još u džamiji, u ovoj džamiji, i to još smrtno bolesnom, zar tako prema Božijem Poslaniku?

Muhammed nikad sebe nije uzdizao, nikad se nije koristio onim šta drugi nisu imali, nikad... Nikad nije bilo, niti će biti takvoga čovjeka.

A sad, kad je... Zar da to njemu bude učinjeno?

Neće moći...

S Ukkašem će biti okončano svakog trena. Samo što se nisu stropoštali na njeg.

Život mu može produžiti samo još podignuta ruka Božijeg Poslanika.

On je podiže.

Narod se primiruje.

Muhammed drugom rukom raskopčava svoje džube.

Ukkaše priskače s bičem.

Ukkaše zadiže bič.

Podiže i drugu ruku.

Obje ruke primiče Muhammedu.

Bič mu je ispao iz ruke i pao iza leđa Božijeg Poslanika. Nježno ga grli i ljubi njegove grudi.

Ukkaše rida bolnije od Hattabovoga sina Omera, a iz njegovih prsa otkidaju se komadi riječi:

– Božiji Poslaniče, za otkup tvoga života nudim svoj život i živote svojih roditelja i djece! Samo nek si mi dopustio da svoje lice prinesem tvojim čistim grudima i poljubim mjesto gdje kuca tvoje čisto srce.

U Ukkaševome grcanju razabire se traženje da mu oprosti Božiji Poslanik.

Da se Allah ne kune vremenom i da se ne zbiva u Džamiji Božijeg Poslanika u Medini, bilo bi kao da je izvan vremena i prostora.

Džamija plače. Ne mogu prigušiti plač radovanjem.

I sve prekida desna ruka Božijeg Poslanika. Pridigao je malo, onoliko koliko je još mogao.

Na licu mu je bljesnuo osmijeh. Spustio je ruku na Ukkaševu glavu. Izgovara dovu:

– Molim dragoga Boga da tebe i sve koji vjeruju spasi džehenemske vatre!

9/4

DŽENAZA BEZ IMAMA

Svako živo biće okusit će smrt.

Muhammeda je mučila nesnosna glavobolja. Žalio se na bol i mučninu koju osjeća još od trovanja prije tri i po godine na Hajberu.

– Puca mi žila kucavica od tog otrova...

Bolest je potrajala.

Jedanaest dana je ipak uspijevao predvoditi namaze u Džamiji.

– Ja ću pred Allahom svjedočiti o vama... Meni je dano da biram: ponuđeni su mi ključevi zemaljskih riznica i život na Zemlji, i ponuđeni su mi ključevi vječnoga Dženneta i susret s mojim Gospodarom. Odabrao sam susret sa svojim Gospodarom i Džennet... Gospodaru moj, učini da umrem siromašan, ne dozvoli da umrem bogat i proživi me u društvu siromašnih... Ne bojim se da ćete se vratiti nevjerništvu, ali se bojim da ćete se prepirati oko imetka.

U smiraj jednoga od tih dana, poslije jacije, zagledan u zvjezdani svod, zaplakao je.

– Zašto plačeš, Božiji Poslaniče?

– Od sreće. Radujem se onima koji će me voljeti i slijediti, a neće me lično poznavati, nego će Božiju riječ i moje učenje saznavati iz knjiga.

Prestao je ulaziti u Džamiju.

Pao je u postelju.

Četiri dana tako...

Posljednje šta je sasvim razgovjetno izgovorio bilo je da se oslobode robovi koji su u njegovome posjedu i da se podijeli sedam dirhema. Toliko je još imao.

U golemoj brizi, njegovi najbliži smetnuli s uma to o dirhemima. Kad je opet došao svijesti, Muhammed je pitao jesu li podijelili sedam dirhema. Ponovo je tražio da se tako postupi.

U ponedjeljak, prije svitanja – dok su dekiki namirivali šezdeset tri lunarne godine otkako je rođen – ustao je Muhammed iz postelje, razmakao zastor na sobnim vratima. Zaglédao po Džamiji one koji su klanjali sabah.

Nastojao se osmjehnuti.

Kažu da se moglo razabrati da je izustio: «Namaz, ljudi, namaz».

Rukom im je pokazao da nastave.

On se vratio u postelju.

Više se nije podigao.

Osjećalo se da ga strahovito boli.

Odjutrilo je. Bilo je oko deset sati kad se razaznalo da doziva kćeku Fatimu. Išaretom joj je pokazao da se sagne.

Šapnuo je:

– Još malo, pa tvog oca ništa više neće boljeti.

Ona je zaplakala.

Došapnuo joj je:

– Ti ćeš prva iz porodice doći za mnom.

Ona se nasmijala.

»Svako živo biće okusit će smrt! I samo na Sudnjem danu dobit ćete u potpunosti vaše plaće, i ko bude od vatre udaljen i u Džennet uveden – taj je postigao šta je želio; a život na ovome svijetu samo je varljivo naslađivanje.«[129]

»Gospodar mi je naredio da Ga se javno i tajno bojim, da govorim pravedno i kad sam ljut i kad sam raspoložen, da budem štedljiv u siromaštvu i u bogatstvu, da budem prijatelj i sa onima koji se odmetnu od mene, da dajem i onome ko nije sa mnom, da oprostim onome ko me zlostavljao, da moja šutnja bude razmišljanje, da moj govor bude spominjanje Allaha, da moj put bude pouka, da naređujem ono šta je ispravno i lijepo.«[130]

«Allahovom milošću, ti si (Muhammede) blag prema njima, a da si osoran i grub, razbježali bi se od tebe. Zato im opraštaj i moli da im bude oprošteno i dogovaraj se s njima. A kad nešta čvrsto odlučiš,

129 Kur'an: Ali Imran, 185

130 Hadis

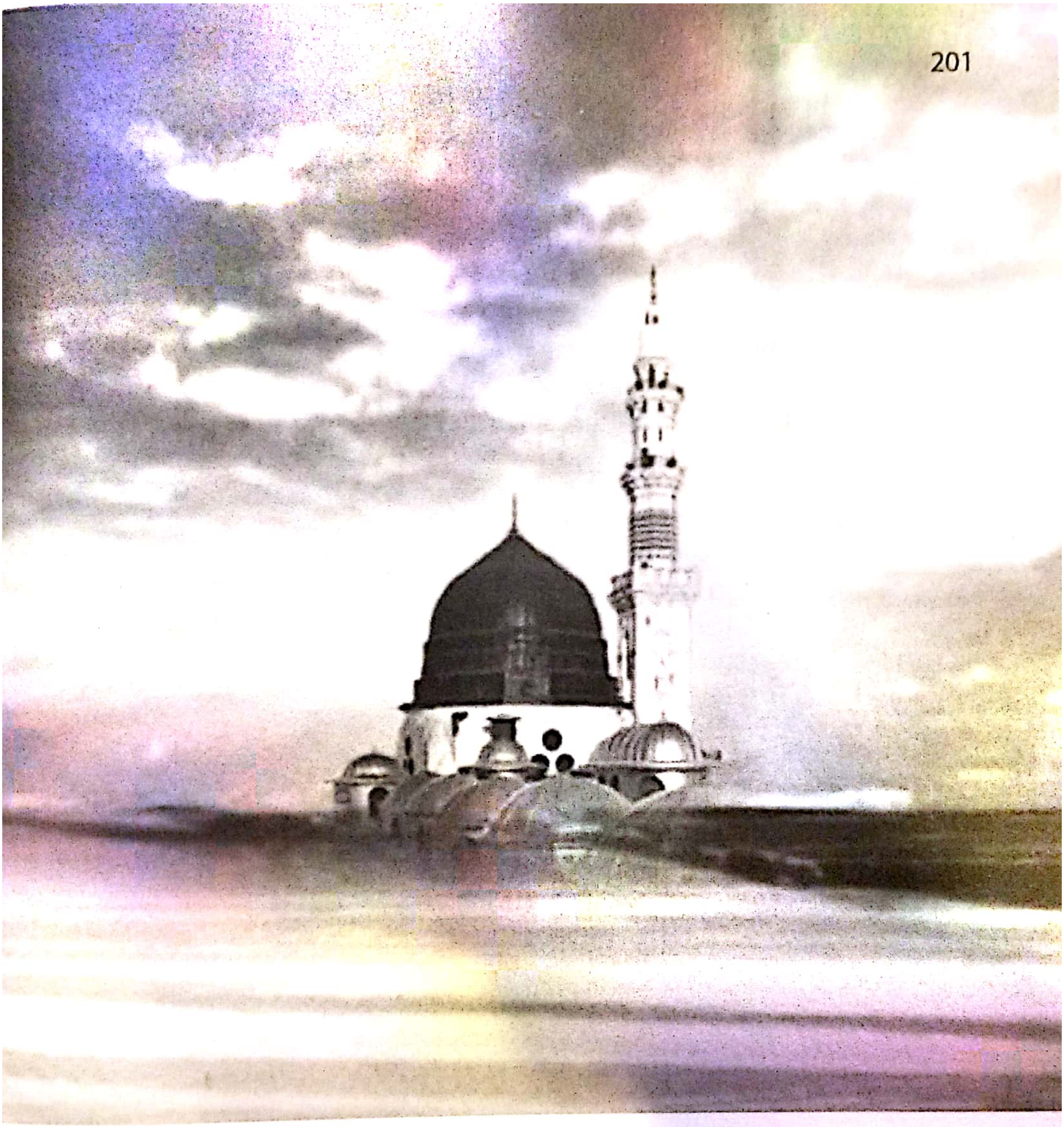

Uz kabur Božijeg poslanika Muhammeda su Ebu Bekrov i Omerov,
a kasnije je podignuto Zeleno kube i očuvano do danas

onda se osloni na Allaha, jer Allah zaista voli one koji se oslone na Njeg.»[131]

Nije dočekao sljedeći namaski vakat.

---

131 Kur'an: Ali Imran, 159

Ponedjeljak, 12. rabiu'l-evel jedanaeste hidžretske godine, prije podneva, na dan u kome je rođen i u danu u kome je punio šezdeset tri godine života prema hidžretskom računanju vremena, 8. juli 632. godine poslije Isaa.

Nisu mogli povjerovati da je umro, da on može umrijeti.

Okupljalo se silno mnoštvo. Bilo je skroz napeto.

Zavaravanje da iščekivanjem mogu probuditi nadanje.

Sve dok nisu suočeni s ajetima:

»Muhammed je samo poslanik, a i prije njega bilo je poslanika. Ako bi on umro ili bio ubijen, zar biste se vratili svojim stopama? Onaj ko se vrati svojim stopama neće nimalo nauditi Allahu, a Allah će sigurno nagraditi zahvalne«.[132]

Kabur je iskopan na mjestu gdje je bila postelja u kojoj je proveo posljednje dane, u sobi u kojoj je stanovala Aiša.

Krhka, skrhana bolom, lelujava poput sjene, kćerka Fatima presamitila se po kaburu.

Fatimu je pridigao muž Alija. Umio je. Ona je došla sebi.

Dženaza je klanjana u više grupa.

Niko nije bio imam na dženazi Imamu.

Sallallahu alejhi ve sellem.

132 Kur'an: Ali Imran, 144

HRONIKA DOGAĐAJA PO POGLAVLJIMA IZ OVE KNJIGE

PRVI DIO

1. ZEMZEM

Ibrahim je, sa sinom Ismailom, zidao Kabu prije najmanje 4.000 godina. Mjesto odakle je Ibrahim oglasio hadž i sad se naziva Mekami-Ibrahim. Od Adema do Muhammeda, Allah je poslao 124.000 poslanika i 317 vjerovjesnika. Bivalo je vremenskih razdoblja kad bi se ljudi toliko uzoholili, pa im Allah nije slao Svoje upućivače.

Nakon što su Kurejšije preuzele vladavinu Mekkom, polovinom petog stoljeća poslije Isaa na vlast su došle Hašimije. Otac porodice Hašim umro je 497. godine poslije Isaa. Izvor Zemzem otkopan je u prvoj polovini šestoga stoljeća poslije Isaa.

2. ŽRTVOVANJE

Događaj s žrtvovanjem zbio se krajem šeste decenije šestoga stoljeća poslije Isaa. Tada je bila i Abdullahova i Aminina svadba.

3. PUTOVANJA BEZ POVRATKA

Krajem šeste decenije šestoga stoljeća poslije Isaa, godine koja je uslijedila poslije Abdullahove i Aminine svadbe.

4. SLON

Bila je 570. godina poslije Isaa kad je vladar Jemena pokrenuo veliku vojsku da bi srušio Kabu.

5. KAD JE MAJKA MUHAMMEDA RODILA

Muhammed je rođen u svitanje u ponedjeljak, 12. rabiu'l-evela, u Godini slona, pedesetak dana poslije Ebrehinog pohoda, ili 20. aprila 570. godine poslije Isaa, 52 godine prije početka hidžretskog računanja vremena.

6. SNIJEG U PUSTINJI

Prvo je bilo dogovoreno da Muhammed kod dojilje Halime boravi dvije godine, koliko muška beba treba dojiti, pa je boravak produžen.

U sadašnje vrijeme sasvim uobičajeno otvaranje srca, s Muhammedom se dogodilo 575. godine poslije Isaa, kad mu je nastala peta godina.

7. POVRATAK IZ JESRIBA

Bila je 576. godina poslije Isaa, 6. godina tadašnjeg arapskog računanja vremena započetog od godine nazvane po slonu kad je Muhammed krenuo s majkom u Jesrib.

Bila je subota popodne, 26. zu'l-kade 10. godine po Hidžri, kad su hadžije krenule iz Medine. Stigli su u Mekku 4. zu'l-hidže. Bila je 632. godina po Isau.

8. JETIM

Kad je umro djed Abdulmuttalib bila je 578. godina po Isau, 8. godina poslije Godine slona. Izvjesno je da je živio dobro više od stotinu godina; neki izvori navode i 120.

9. PUSTINJAK

Bilo je to 583. godine poslije Isaa, 13. godine poslije Godine slona.

10. KIŠNA DOVA

Događaj s kišom zbio se kad je Muhammedu moglo biti manje od 15 godina, a to je bilo oko 585. godine poslije Isaa, 15. godine računanja od Godine slona.

11. IZOSTANAK SA SVADBOVANJA

Kad su se (ne)zbili ovi događaji, Muhammedu je moglo biti 15 godina ili malo više, oko 586. godine poslije Isaa, 16. godine računanja od Godine slona.

12. NA BRIJEGU BUVAN

Muhammedu je bilo 16 godina kad je prvi i jedini put doveden na mnogobožačku svetkovinu žrtvovanja na Buvanu.

13. PRVA BITKA

Putovanje u Jemen s amidžom Abbasom i bitka s plemenom Hevazin bili su 587. godine poslije Isaa. Ova bitka nazvana je Fidžar zato što se dogodila u mjesecu zu'l-kade, jednom od svetih mjeseci, u kojima je bilo zabranjeno ratovanje.

14. U PLEMENSKOM VIJEĆU

Obnavljanje saveza Fudul i dogovor o zaštiti prava na istinu i dostojanstvo u Mekki bili su 590. godine poslije Isaa.

15. VOĐA KARAVANA

Bila je 595. godina poslije Isaa.

16. ŽENIDBA

Brak je sklopljen ubrzo nakon poznanstva, pa je izvjesno da je to bilo 595. godine poslije Isaa.

17. KAMEN

Arapi su Kabu obnavljali 605. godine poslije Isaa. Muhammedu je bilo 35 godina.

DRUGI DIO

1. IKRE

Objavljivanje Kur'ana, time i Muhammedovo poslanstvo, počelo je u ramazanu, a bila je 610. godina poslije Isaa.

2. MALI DŽEMAT

Ovo se zbivalo u prve tri godine islama, 610.-613. godine poslije Isaa, dok Muhammed još nije javno počeo pozivati u islam.

3. PROTIVNICI

Zlostavljanja muslimana počela su četvrte godine poslanstva, a prva skupina ashaba iselila se u Abesiniju u redžebu pete godine poslanstva. Drugi odlazak muhadžira u Abesiniju bio je sljedeće godine.

4. ABESINIJA

Događaj s kraljem Abesinije zbio se 615. godine poslije Isaa.

5. KUĆA NA SAFI

Omer je primio islam u mjesecu zu'l-hidže 6. godine od početka Muhammedovog poslanstva.

6. BOJKOT

Izgnanstvo u Mekki započelo je 6. godine Muhammedovog poslanstva i trajalo pune tri godine; 616.-619. poslije Isaa.

7. ZLOSTAVLJANJA

Ovi događaji zbili su se 619. godine poslije Isaa, u ramazanu, 10. godine poslanstva, a ta godina poznata je kao Godina tuge.

8. TAIF

Bilo je to u ševvalu 619. godine poslije Isaa, 10. godine poslanstva.

9. ISRA I MIRADŽ

Noćno putovanje od Kabe u Mekki do Mesdžida u Kudsu (Isra) zbilo se 27. redžeba, sedmog mjeseca u godini koja nije pouzdano određena, a većina učenjaka slaže se da je to bilo 620. godine po Isau, 10. godine poslanstva.

Miradž (Uspinjanje na nebo do Božije blizine) bio je u kontinuitetu sa Noćnim putovanjem od Kabe u Mekki do Mesdžida u Kudsu (Isra).

10. POVRATAK

Povratak s Miradža bio je u kontinuitetu sa Noćnim putovanjem od Kabe u Mekki do Mesdžida u Kudsu (Isra) i Uspinjanjem na nebo do Božije blizine; sve se to zbilo – kako svjedoči Kur'an – u jednom času noći.

11. AKABBA I SEOBA

Zakletva na Akabbi bila je u junu 622. godine poslije Isaa.

Mada je bilo pojedinačnih primjera i prije i poslije, preseljenje iz Mekke u Medinu odvijalo se od juna do septembra 622. godine poslije Isaa.

12. PRESUDA

Zasjedanje Vijeća kurejšijskih plemena održano je 12. septembra 622., 26. safera 14. godine poslanstva.

13. SEVR

Božiji Poslanik je u pećini na brdu Sevr proboravio između 12. i 15. septembra 622., 26.-29. safera 14. godine poslanstva.

14. TRI SUSRETA U PUSTINJI

Događaj sa Surakom i susret sa staricom u pustinji zbili su se pri samome kraju Muhammedove seobe iz Mekke u Medinu; rebiu'l-evvel 1. hidžretske godine, septembar 622. godine poslije Isaa.

15. MESDŽID KUBA

Božiji Poslanik došao je u Kubu 12. rebiu'l-evvela, baš kad mu je nastala 53. godina, 20. juna i ostao do 24. juna 622. godine poslije Isaa, 16. rebiu'l-evvela 1. hidžretske godine.

Prvu džumu Božiji Poslanik klanjao je u dolini Ranukna, 16. rebiu'l-evvela 1. hidžretske godine, 13. godine poslanstva, u petak 24. juna 622. godine poslije Isaa. Istoga dana stigao je u Medinu.

TREĆI DIO

1. MEDINA

Medinska povelja je prvi napisani državni ustav za koji se zna u svijetu.

Džamija u Medini proklanjala je u saferu 1. hidžretske godine, 14. godine poslanstva.

2. EZAN I KIBLA

Propis o ezanu potiče s početkom 1. hidžretske godine.

Džamija u Kubi, u kojoj je Božiji Poslanik obavio prvi namaz okrećući se prema Kabi u Mekki, postala je poznata kao Džamija sa dvije kible (Mesdžidu'l-Kibletejn). To je bilo u ponedjeljak, polovinom redžeba 2. godine po Hidžri.

3. PODUKA

Obrazovanje muslimana i muallima počelo je s dolaskom Božijeg Poslanika u Medinu i traje bez prekida.

4. BEDR

Bitka na Bedru bila je 17. ramazana 2. hidžretske godine, 17. marta 623. godine poslije Isaa.

5. POSLIJE BEDRA

18. i 19. ramazan 2. hidžretske godine, 17. marta 623. godine poslije Isaa.

6. UHUD

Bitka na Uhudu bila je 15. ševvala 3. hidžretske godine.

7. POSLIJE UHUDA

Marš na Revhu izveden je u nedjelju 18. ševvala 3. godine po hidžretskom kalendaru.

8. GRIJESI I GREŠKE

Muhadisi ovaj događaj smještaju u treću godinu poslije Hidžre, a o ovome svom susretu s Džibrilom Božiji Poslanik je govorio i na prvoj sljedećoj hutbi, u prepunoj Džamiji u Medini.

9. VOJSKE KREĆU NA MEDINU

Okršaj plemena Nadir sa muslimanima u Medini bio je u rabiu'l-evelu 4. hidžretske godine, u augustu 635. godine poslije Isaa.

Do nove bitke na Bedru nije došlo u ševalu 4. hidžretske godine.

10. HENDEK I POSLIJE NJEGA

Savezničke vojske okupile su se pred Medinom u ševvalu 5. godine po Hidžri, a povukle se u zu'l-kadeu 5. godine po Hidžri, tačnije 23. zu'l-kade, kad se Božiji Poslanik sa iskopanih bedema vratio u Medinu. Ova izostala bitka poznata je i po imenu El-Ahzab (Saveznici).

11. HUDEJBIJA

Sporazum na Hudejbiji o miru s Kurejšijama potpisan je u mjesecu zu'l-kade 6. hidžretske godine.

12. HAVLA

Razgovor Božijeg Poslanika sa Havlom bio je 7. hidžretske godine, a neki taj događaj smještaju dvije godine poslije.

13. PISMO MUKAVKISU

Kad se vratio sa Hudejbije, u zu'l-kadeu 6. hidžretske godine, Muhammed je poslao izaslanika u Misir.

14. PISMO HERAKLIJU

Pismo Herakliju upućeno je početkom 7. hidžretske godine, u jesen 628. godine poslije Isaa.

15. SMUTNJA

Događaj s Aišinom potvorom (poznat i kao Fitna) bio je u šabanu 5. godine po Hidžri.

16. TROVANJE

Bitka na Hajberu bila je u muharremu 7. hidžretske godine, godinu i po poslije razbijanja vojski saveznika koje su se okupile da bi napale na Medinu.

17. U SJENI PALMINOGA DRVETA

Izvjesno je da se ovaj događaj, jedan u nizu pokušaja ubistva Božijeg Poslanika, zbio u rabiu'l-evelu 7. hidžretske godine, poslije Bitke na Hajberu.

18. KISRA

Šahin-šaha Kisru ubio je njegov sin Širvah u noći 10. džumade'l-ula, 7. hidžretske godine, 27. februara 628. godine poslije Isaa.

19. MUTA

Pohod i Bitka na Muti zbili su se u mjesecu džumade'l-ula 8. hidžretske godine, u augustu/septembru 629. godine poslije Isaa.

ČETVRTI DIO

1. POHOD NA MEKKU

Božiji Poslanik stavio se na čelo vojske koja je krenula na Mekku 10. ramazana 8. hidžretske godine.

2. OSLOBOĐENA MEKKA

Bilo je jutro 17. ramazana 8. hidžretske godine kad je muslimanska vojska ušla u Mekku.

3. ODABRANA MEDINA

Božiji Poslanik napustio je Mekku 6. ševala 8. hidžretske godine i odatle s vojskom krenuo na Hunejn, pa na Taif, čija je opsada potrajala dvadesetak dana.

4. POBUNA ŽENA U KUĆI UZ DŽAMIJU

Bilo je to u mjesecu džumade'l-uhra 9. godine po Hidžri.

5. TEBUK

Pohod na Tebuk bio je zadnji vojni pohod u kome je sudjelovao Božiji Poslanik. Krenulo se u redžebu 9. godine po Hidžri, a u Medinu vratilo u ramazanu iste godine. Tada je započelo uvođenje reda nakon što je red u Medini bio poremećen.

Abdullah bin Ubejj bin Selul, neokrunjeni kralj Jesriba i kralj licemjera, umro je 9. hidžretske godine, dva mjeseca poslije pohoda na Tebuk.

6. DIMAM

Bilo je to do prve polovine 10. godine poslije Hidžre.

7. PRVI I POSLJEDNJI HADŽ

Poslanik je iz Medine krenuo 26. zu'l-kadea 10. godine poslije Hidžre. U Mekku je došao 4. zu'l-hidže. Govor na Arefatu održao je u petak 9. zu'l-hidže, a 13. zu'l-hidže 10. godine poslije Hidžre naredio je pripreme za povratak u Medinu i obavio oproštajni tavaf oko Kabe.

8. UKKAŠE

Dogodilo se u Medini 7. rabiu'l-evela 11. godine po Hidžri, 8. jula 632. godine poslije Isaa.

9. DŽENAZA BEZ IMAMA

Ponedjeljak, 12. rabiu'l-evel 11. hidžretske godine, prije podne, na dan u kome je rođen i kad su se napunile 63. godine života prema hidžretskom računanju vremena, 8. jula 632. godine poslije Isaa, vratio se svome Gospodaru posljednji Njegov poslanik Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.

LITERATURA

Kur'an, prijevod Besim Korkut
Muhammed Hamidullah: *Muhammed, a.s., Život*
Muhammed Hamidullah: *Muhammed, a.s., Djelo*
Martin Links: *Muhammad*
Muhammed Husejn Hejkel: *Život Muhammeda, a.s.,*
Sufijurrahman el-Mubarekfuri: *Zapečaćeni dženetski napitak*
Leila Azzam i Aisha Gouverneur: *Muhammed*
Seyyed Hossein Nasr: *Muhammed, čovjek Božiji*
Muhammed Revvas Kal'ahdži: *Ličnost posljednjeg Allahovoga Poslanika*
Annemarie Schimmel: *Muhammed, a.s., krasan uzor*
Hifzi Bjelevac: *Muhamed*
Isnam Taljić: *Život posljednjeg Božijeg poslanika*
Isnam Taljić: *Najveće priče*
Dr. Ševki ebu Halil: *Atlas Kur'ana*
Dr. Ševki ebu Halil: *Atlas Poslanikove biografije*
Karen Armstrong: *Muhammed, poslanik za naše vrijeme*
Dr. Mustafa ef. Sibaji: *Muhammed, alejhis-selam*

Ovo je osnovni popis knjiga. Korišteno ih je još koje se bave sirom, a bio bi podug spisak ostalih knjiga i hadisa koje je bilo neminovno konsultirati.

POGOVOR

Ova knjiga je romansirana biografija posljednjeg Božijeg Poslanika. Terminologijom teorije književnosti, sira u užem, odnosno pravom smislu. Unutar korica sabrano je uporno višegodišnje intenzivno bavljenje ovom velikom temom, detaljno istraživanje i pomno promišljanje da se na bosanskome jeziku objavi biografija posljednjeg Božijeg poslanika Muhammeda, s.a.v.s., koja bi što više, koliko je to moguće, odgovarala pravilima književnog djela. Uznastojano je da budu obuhvaćeni svi najbitniji događaji iz njegovoga života. Ispripovijedani su bez pametovanja i bez potcjenjivanja čitalaca, kojima je ostavljeno da promisle o svakoj rečenici, pa i riječi – jer svaka ima svoje i svaka je na svome mjestu – i sami donose zaključke, pouke i poruke, koje su evedentne u tekstu i kontekstu.

Život posljednjeg Božijeg poslanika, s.a.v.s., bio je ispunjen, potpun, i odvijao se kao slijed mnogobrojnih i izrazito zanimljivih događaja, baš poput romana. Tako je, zapravo, i bilježena njegova biografija, pa je ova knjiga i vraćanje iskonu sire.

Potpuno sam poštovao navođenje činjenica iz Muhammedovog, s.a.v.s., života. Istaknuto ih je na stotine i stotine, a do najsitnijih pojedinosti njihovu tačnost provjeravale su generacije učenjaka. Ni o jednom čovjeku u historiji, računajući i modernu povijest, nije više pisano i napisano, sve do najsitnijih pojedinosti, i sve je to podvrgavano rigoroznim provjerama.

Radi obimnosti, neminovno je bilo izostaviti mnogo toga, ali sam uznastojao obuhvatiti najbitnije događaje i zbivanja koja ocrtavaju Muhammeda, s.a.v.s., kao posljednjeg Božijeg poslanika i kao čovjeka. Klonio sam se i spisateljskog egzibicionizma i opredijelio se za jednostavnost iskaza. Najteže je pisati da čitaocu izgleda da je tako bilo najlakše napisati, a jednostavnost je i najprimjerenija ovoj temi. Redukcija izraza, za koju sam se opredijelio, kolika god bila

njezina prednost u konačnom efektu, pri čitanju, i to ne samo radi sažetosti, predstavljala je posebnu zahtjevnost. U kontekstu toga je i glavni naslov: »Božiji Poslanik iz Mekke«. Izrazito višeznačan, a jednostavan da ne može biti jednostavniji. I tačan da ne može biti tačniji. A frapantno je da ni na jednoj siri nisam naišao na ovakav naslov.

Prije desetak godina objavio sam separat »Život posljednjeg Božijeg Poslanika«, a 2008. godine izišila mi je iz štampe knjiga »Brdo Svjetlosti« (dva izdanja), na kojoj sam radio tri pune godine. Na ovome izdanju bio sam angažiran još dvije i po godine. Pri tome uopće nisam oduzimao, a ni dodavao činjenice, nego je najbrižljivije rađeno na sažimanju i doušređivanju teksta u spisateljskom smislu, tako i na isključivoj upotrebi riječi bosanskog jezika (izuzevši ovaj pogovor).

Kao i općenito pitanja islama, ni interpretiranje Muhammedovog, s.a.v.s., životopisa nije isključivo pravo teologa, a i oni – gdje god mogu i koliko mogu – posežu za literariziranjem. Sira je kao književna tradicija bila izrazito prisutna (i uglavnom prekinuta) i u Bosni: od prepjevavanja ili pisanja stihova u mnogobrojnim varijacijama Mevluda do proznih interpretacija, tako i u obliku književne proze.

Na našem jeziku ima mnoštvo knjiga na ovu temu (uglavnom prevedenih). Štampane su na velikom formatu, veoma su obimne i pisane znanstvenim pristupom, ali se neselektivno nude najširoj čitalačkoj publici.

I zato sam uznastojao na prijemčiv način, pogotovo mladim u Bosni i Hercegovini i rasutim svukuda po svijetu, približiti Božijeg poslanika Muhammeda, s.a.v.s., tako da bi više (sa)znali o njemu i da bi ga još više voljeli. Jer, nesumnjivo je da mi volimo Muhammeda, s.a.v.s. Podjednako je tačno i to da nedovoljno znamo o njemu. Koliko god nam je blizak, više se instiktivno osjeća prisnost prema njemu nego što se zaista zna i što se konkretno svjesno njegove veličine, i fragmentarno i sveukupno, a Muhammedov, s.a.v.s., život zaista treba biti uzor i onima koji odrastaju u ovome vremenu.

Poznavanje Muhammedove, s.a.v.s., biografije i njezino interpretiranje na način koji je razumljiv i prihvatljiv savremenim čitaocima pogotovo je potrebno nakon 11. septembra 2001. godine i doga-

đaja »poslije kojeg više ništa nije i neće biti isto« te poslije ponavljanih zbivanja s Muhammedovim, s.a.v.s., karikaturama u nekim zemljama na Zapadu. I naša (ne)reagiranja tim povodima navode na suštinsku potrebu da trebamo više znati o Poslaniku islama, s.a.v.s., i to prenositi i drugima.

Božiji poslanik Muhammed, s.a.v.s., moderan je, čovjek za sva vremena, ispred vremena. U tom smislu sam i pisao ovu knjigu da bi njegova biografija bila što dostupnija savremenim čitaocima, da je mogu shvatiti i prihvatiti kao sebi razumljivu, pa je takva interpretacija zapravo osavremenjena reinterpretacija. Drago mi je da su izuzetno uvaženi recenzenti eksperti potvrdili tu namjeru i namjenu.

Koliko sam god to izbjegavao, u prethodnoj knjizi »Brdo Svjetlosti« posezao sam i za tzv. doobjašnjenjima. Izuzetno dobar prijem te knjige podstakao me u istrajavanju da novo izdanje bude što potpunije u književnom smislu. Neophodna pojašnjenja u ovom izdanju navodio sam u fusnotama. To se odnosi na kur'anske sure i redne brojeve citiranih ajeta ili na neophodna objašnjenja nekih termina ili izraza. Da bih dinamizirao osnovnu fabulu, u fusnotama sam naveo i neke pripovjedne dionice koje pomažu čitaocu da se bolje povežu neki događaji ili situacije. To daje i dodatna značenja, ali i doprinosi da je ovaj roman uporedo i udžbenik i priručnik. Toj funkciji prilagođeni su i format knjige, veličina pisma, kao i odgovarajuće ilustracije. Tekst romana je i inače najprijemčiviji za čitanje, a i na kraju knjige naveo sam hronologiju događaja prema poglavljima. Ne radi se o dopadljivosti, nego o što lakšoj prihvatljivosti.

Osim izbjegavanja eksplicitnih zaključivanja, izbjegao sam i tzv. esejistička teoretiziranja, za čime se redovno poseže u siri. Time se udaljava od glavne teme, samog životopisa. Takva razmatranja, zapravo, su tema drukčijih, strogo stručnih knjiga i naučnih studija koje se bave životom Božijeg poslanika Muhammeda, s.a.v.s., i namijenjene su uskom čitalačkom krugu. Međutim, odavno su nametnuti takvi pristupi siri (druga su, pak, „priča" često frazeološki, patetični, idealistički, ideologistički i slični, kakvi su veoma prisutni i više štete nego što koriste). To je manevriranje autora: od toga da izbjegavaju zadubljivanje u proučavanje veoma obimne građe ili da bi izbjegli razrješavanje mnogobrojnih tzv. »kopči« i poveziva-

nja činjenica unutar nekog od događaja ili samih događaja između sebe i njihovih aktera, do toga da se izostavljaju pojedini periodi iz Muhammedovog, s.a.v.s., života, neki se zaobilaze, dok su neka razdoblja prenatrpana ili se, recimo, tzv. medinski period uglavnom svodi na redanje bitaka, nabrajanje mnogobrojnih vojnih pohoda i primanja tzv. delegacija, pri čemu su dominantni vojno-protokolarni traktati, tako da se počesto »od šume ne vidi stablo« i time zanemaruju Muhammedove, s.a.v.s., poslaničke i ljudske osobine, koje su itekako dolazile do izražaja i u tim prilikama i u tome periodu njegovoga života. Također sam izbjegao uvriježenost da se sira svodi na tri cjeline, pri čemu se u tzv. medinsko razdoblje ubraja i Oslobađanje Mekke, iako je značajna geografska udaljenosti tih gradova, ali i o – više nes(a)vjesnom – marginaliziranju ogromnog značaja toga događaja, koji je među najpresudnijim, ako ne i najvažniji.

Uočljivo je i to da se u siri pisaca iz nekih zemalja nesrazmjerno mnogo prostora pridaje predugom uvodnom dijelu o predislamskom životu Arapa, za šta autori vjerovatno imaju i (pod)svjesna opravdanja, ali je to više nego zamorno ostalim čitaocima. Uporedo se (a čini to većina autora) zapostavljaju djetinjstvo i mladost, dakle njegov život prije primanja Objave, iako je to najduže razdoblje u njegovome životu i razumljivo je da to zanima čitaoce, pogotovo mlade, koji odatle itekako mogu izvući po(r)uke. Istrajao sam da podjednako obuhvatim te godine, što je iziskivalo ne samo dugotrajno istraživanje, nego i posebno dugo promišljanje.

Pisci sire suočavaju se s mnoštvom problema. Takav je i pristup mudžizama. Na njima svi »zapinju« (neke zaobilaze, ali bespogovorno »prihvataju« sasvim slične) itd., pa sve do njihovog potpunog zanemarivanja. Istina, i ja sam se pribojavao da će nedovoljno upućeni čitaoci ovu knjigu doživjeti kao odveć metafizičku. Naravno, to roman dozvoljava, ali je bitnije to da su mudžize itekako Muhammedovo, s.a.v.s., obilježje, a čuda Božijega davanja nisu prestala s njegovom fizičkom smrću kao posljednjeg Božijeg poslanika. Ona se događaju svuda oko nas, tako i nama, ali smo možda odviknuti da to tako doživljavamo.

Očigledne su i mezhepske razlike u pristupima pisanju sire, a i to da se pri njihovim čitanjima lahko može zaključiti iz koje je zemlje

autor, kao i uticaj podneblja, pa sve do ogoljelih i okorjelo materijalističkih pristupa Muhammedovom, s.a.v.s., životopisu, čak i u toj mjeri da se zanemaruje Božija objava, a njezino autorstvo, neuzubillah, pripisuje Muhahmmedu.

U ovom pogovoru nisam bez razloga ponavljao izraz promišljanje. Ekspertima je, naime, jasno da, iako se čini sasvim suprotno, nimalo nije lahko posložiti sve kako treba, jer je, nažalost, u knjigama koje se bave ovom temom, dakle, dosta (nepotrebne) konfuzije.

Toliko o pristupu knjizi, a Muhammed, s.a.v.s., najveći je aristokrat moderne historije, s najrespektabilnijim mogućim rodoslovom. On je svoje plemstvo i plemenitost odbranio, ma koliko bio bacan, i to ne samo na samo dno, nego i u bezdane provalije patnje.

I prije nego što je rođen u plemićkoj porodici, umro mu je otac, ubrzo i majka, pa djed. U ranom djetinjstvu postao je siroče i živio kod siromašnog amidže. I sav njegov život trajao je između bogatstva i siromaštva i odricanja od materijalnih bogatstava, a to je tek jedna od mnogobrojnih Muhammedovih, s.a.v.s., dimenzija kao višedimenzionalnog stvorenja (i u doslovnom i u metaforičkom smislu poimanja).

Nevjerovatno je koliko je taj čovjek patio, koliko su ga patili, koliko je bio izložen patnjama, kao što je nevjerovatno i koliko se ta dominantna dimenzija minimizira i marginalizira, a ističe nekakvo njegovo sladostrasno uživanje, čak i raskalašenost, čega uopće nije bilo. Uživanje u životu (što je najblaža odrednica) jedan je od brojnih stereotipa o Muhammedu, s.a.v.s., koji nisu nametnuti dobronamjerno, ali su i muslimani podsticali takvo glorificiranje. Istina je da se Muhammed, s.a.v.s., strogo usprotivio asketizmu i zalagao se za život u kome je dozvoljeno ono što nije zabranjeno, uz izričita pravila o zabranjenom, a njegov život nimalo nije bio raspusan. Muhammedov, s.a.v.s., život, to je patnja, neprestana borba i patnja. I mitske predodžbe o mukama koje se uzimaju kao primjeri stradalništva blijede pred stvarnim slikama iz njegovoga života kao historijske ličnosti, o kojoj su zabilježeni i načini njegovih pokreta i postupaka, kako je izgovorao riječi, kako se smijao...

On je bio paćenik. To živ rob nije izdeverao. Ali je i pobjednik. I to najveći mogući pobjednik. Promijenio je sliku svijeta nabolje više nego iko išta drugo ili iko drugi u povijesti.

Iako je ova knjiga posebno namijenjena mladima, pisana je tako da je mogu čitati i stariji, odnosno čitaoci različite dobi i afiniteta. Ne može zasmetati ni nemuslimanima. Naprotiv. A i ko želi primiti Poruku...

Specifična forma strukturiranja teksta iziskivala je izostavljanje salavata uz imena Božijih poslanika, tako i uz Muhammedovo ime, što se, inače, podrazumijeva, ali je, zato, upravo tim riječima s dužnom pažnjom završen ovaj roman.

Hvala Allahu, Koji je odabrao Muhammeda, poslao ga s najplemenitijim porukama i očvrsnuo da ustraje, uz dovu da ga uzdigne i na Boljem svijetu.

Umjesto »posvete« na početku – koje su uobičajene na knjigama, a ne dolikuju muslimanima – ističem veliki doprinos moje najuže porodice i prijatelja, posebno moje Majke Raseme, koja nije bila samo jedan od korektora, nego je bila najustrajniji čitalac ove knjige, a pred štampanje se preselila s Ovoga na Bolji svijet krajem 2010./1432., s dovom Allahu, dželle šanuhu, da Njeno zalaganje upiše u dobra djela. Amin!

Isnam Taljić

Sadržaj

PRVI DIO 7
ZEMZEM 9
ŽRTVOVANJE 13
PUTOVANJA BEZ POVRATKA 16
SLON 16
KAD JE MAJKA MUHAMMEDA RODILA 19
SNIJEG U PUSTINJI 21
POVRATAK IZ JESRIBA 24
JETIM 27
PUSTINJAK 29
KIŠNA DOVA 31
IZOSTANAK SA SVADBOVANJA 33
NA BRIJEGU BUVAN 35
PRVA BITKA 35
U PLEMENSKOM VIJEĆU 38
VOĐA KARAVANA 40
ŽENIDBA 44
CRNI KAMEN 47

DRUGI DIO 51
IKRE 53
MALI DŽEMAT 57
PROTIVNICI 60
ABESINIJA 66

KUĆA NA SAFI 69
BOJKOT 72
ZLOSTAVLJANJA 76
TAIF 77
ISRA I MIRADŽ 79
POVRTAK 83
AKABA I SEOBA 85
PRESUDA 89
SEVR 92
TRI SUSRETA U PUSTINJI 95
MESDŽID KUBA 100

TREĆI DIO 105
MEDINA 107
EZAN I KIBLA 112
PODUKA 116
BEDR I POSLIJE BEDRA 118
POSLIJE BEDRA 122
UHUD 125
POSLIJE UHUDA 129
GRIJESI I GREŠKE 132
VOJSKE KREĆU NA MEDINU 135
HENDEK I POSLIJE TOGA 138
HUDEJBIJA 142
HAVLA 147
PISMO MUKAVKISU 149
PISMO HERAKLIJU 152
SMUTNJA 155
TROVANJE 157

U SJENI PALMINOG DRVETA 159
KISRA 161
MUTA 164

ČETVRTI DIO 169
POHOD NA MEKKU 171
OSLOBOĐENA MEKKA 175
ODABRANA MEDINA 178
POBUNA U KUĆI UZ DŽAMIJU 181
TEBUK 184
DIMAM 190
PRVI I POSLJEDNJI HADŽ 192
UKKAŠE 196
DŽENAZA BEZ IMAMA 199

HRONIKA DOGAĐAJA PO POGLAVLJIMA IZ OVE KNJIGE 203
LITERATURA 212
POGOVOR 213

Isnam Taljić:

BOŽIJI POSLANIK IZ MEKKE

Izdavač:
Autor

Korektori:
Rasema Taljić
Mirsad Arnautalić
Senad Karišik
Abdurahman Kuduzović

DTP:
Safer Muminović

Naslovna strana:
Samir Kamenjaš

Štampa
DOBRA KNJIGA,
Sarajevo

Za Štampariju
Izedin Šikalo

Copyright
Isnam Taljić, 2014.
e-mail: ietbih@yahoo.com
www.isnamtaljic.com

Sarajevo, 2014./1435.

Duboko svjestan trajnih vrijednosti poslaničke paradigme Muhammeda, a.s., Isnam Taljić na lahak, literarno zanimljiv i krajnje pristupačan način, kroz poslaničku i historijsku osobu Muhammeda, a.s., naše mlađe čitaoce – koji su već sada zahvaćeni zabrinjavajućom duhovnom, moralnom i intelektualnom krizom – senzibilizira za univerzalne vrednote islama.

Prof. dr. Adnan Silajdžić

U eri interneta, digitalnih komunikacija, globalizacije, raznih «centrizama», lažnih idola i ispraznih paradigmi koji mlade ostavljaju na egzistencijalnom bespuću, neizostavno je važno što je lik Poslanika islama, a.s., primjeravan tim standardima i što ova knjiga Isnama Taljića odgovara na zahtjeve novoga vremena i potrebe našega mladog naraštaja.

prof. dr. Rešid Hafizović

Autor je proniknuo u suštinu sadržaja i ispoljio istančan osjećaj za odabir događaja i njihovo akcentiranje. Izrazito složena i izazovna tema prezentirana je u formi koja odgovara zahtjevima i potrebama savremenih čitalaca, a oblikovana je veoma lijepim i toplim rečenicama. S radošću je preporučujem, želeći da je čitaoci imaju u svom kućnom izboru knjiga.

Prof. dr. Enes Ljevaković

Isnam Taljić, rođen u Vlasenici 1954., gdje je i živio do velikosrpske agresije i okupacije, 1992. Bio je novinar i urednik u „Oslobođenju" i „Ljiljanu".
Pisac je značajnog i obimnog proznog opusa: 22 objavljene knjige, s ponovljenim izdanjima 43. Objavio je 12 romana, što je najveći romaneskni opus u Bosni i Hecegovini: „Roman o Srebrenici", „Sezonac", „Kuća na Drini" „Sablja šejha Hasana Kaimije – Put iz Mekke", „Tajna knjiga Endelusa", „Vjetrometina", „S Kapetanom Vidrom na Šarenoj rijeci", „Opet ćemo se vidjeti ispod crvene jabuke – Roman o sultanu Fatihu, Bošnjacima i Bosni", „Božiji Poslanik iz Mekke"...
Tri puta dobio prvu nagradu za pripovijetku „Zijo Dizdarević", internacionalnu književnu nagradu „Srebrenica", New York, 2007.; nagradu „Hasan Kaimija", 2007., za roman „Tajna knjiga Endelusa"; nagradu „Ajvatovica", 2013., za knjigu „Opet ćemo se vidjeti ispod crvene jabuke – Roman o sultanu Fatihu, Bošnjacima i Bosni"; „Merhametovu" nagradu iz Fondacije „Muradif Ćato", 2014.
„Roman o Srebrenici" dosad imao šest izdanja na bosanskom i toliko objavljenih prijevoda po svijetu.
Uvršten u antologiju nove svjetske priče „Kuala Lumpur Litery Festivala", 2004., na engleskom jeziku te u izbore bh. pripovjedača na češkom, hrvatskom, švedskom...
Ima status istaknutog umjetnika. Živi u Sarajevu kao profesionalni pisac.

ISBN 978-9958-891-76-2

9 789958 891762